

**T.C.
ERZİNCAN BİNALİ YILDIRIM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ
ANA BİLİM DALI
TÜRKÇE EĞİTİMİ BİLİM DALI**

**EDEBÎ BİR TÜR OLARAK ROMANLARIN DİLİNDEN
ANNELİK DEĞERİ**

Yüksek Lisans Tezi

**Hazırlayan
Lutfiye Asena KÜÇÜK**

**Danışman
Doç. Dr. Erdoğan ULUDAĞ**

Şubat 2023, ERZİNCAN

**T.C.
ERZİNCAN BİNALİ YILDIRIM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ
ANA BİLİM DALI
TÜRKÇE EĞİTİMİ BİLİM DALI**

**EDEBÎ BİR TÜR OLARAK ROMANLARIN DİLİNDEN
ANNELİK DEĞERİ**

Yüksek Lisans Tezi

**Hazırlayan
Lutfiye Asena KÜÇÜK**

**Danışman
Doç. Dr. Erdoğan ULUDAĞ**

Şubat 2023, ERZİNCAN

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir şekilde elde edildiğini beyan ederim. Aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektirdiği gibi, bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi belirtirim.

Lutfiye Asena KÜÇÜK

T.C.
ERZİNCAN BİNALİ YILDIRIM ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Ana Bilim Dalı: Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi

Program Adı : Tezli Yüksek Lisans

Tez Başlığı : Edebî Bir Tür Olarak Romanların Dilinden Annelik Değeri

Yukarıda bilgileri verilen tez çalışmasının a) Giriş, b) Ana bölümler ve c) Sonuç kısımlarından oluşan (Kapak, Ön söz, Özet, İçindekiler ve Kaynakça hariç) toplam 233 sayfalık kısmına ilişkin 18/01/2023 tarihinde **IThenticate/Turnitin** intihal programından aşağıda belirtilen filtreleme uygulanarak alınmış olan özgünlük raporuna göre tezin benzerlik oranı: % 5' tir.

Filtrelemeye **alıntılar dahiledilmiştir**. Filtrelemede **yedi (7) kelimeden daha az** örtüşme içeren metin kısımları hariç tutulmuştur.

Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez İntihal Raporu Uygulama Esaslarını inceledim ve bu uygulama esaslarında belirtilen azamibenzerlik oranlarına göre tez çalışmasının herhangi bir intihal içermediğini, aksinin tespit edilmesi durumunda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini bilgilerinize arz ederim. 13/02/2023

Danışman: Doç. Dr. Erdoğan ULUDAĞ

İmza

Öğrenci: Lutfiye Asena KÜÇÜK

İmza

KILAVUZA UYGUNLUK

"EDEBÎ BİR TÜR OLARAK ROMANLARIN DİLİNDEN ANNELİK DEĞERİ" başlıklı Yüksek Lisans Tezi, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Lisansüstü Tez Yazım Kılavuzuna uygun olarak hazırlanmıştır.

Hazırlayan

Lutfiye Asena KÜÇÜK

İmza

Danışman

Doç. Dr. Erdoğan ULUDAĞ

İmza

KABUL VE ONAY TUTANAĞI

Doç. Dr. Erdoğan ULUDAĞ danışmanlığında **Lutfiye Asena KÜÇÜK** tarafından hazırlanan "**Edebî Bir Tür Olarak Romanların Dilinden Annelik Değeri**" adlı bu çalışma jürimiz tarafından Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü **Türkçe Eğitimi** Bilim Dalı'nda **Yüksek Lisans** tezi olarak kabul edilmiştir

13/02/2023

JÜRİ:

Danışman: **Doç. Dr. Erdoğan ULUDAĞ**

İmza

Üye : **Prof. Dr. Mehrali CALP**

İmza

Üye: **Dr. Öğr. Üyesi Ruhi KARA**

İmza

ONAY:

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulu'nun /.... /..... tarih ve.....sayılı kararı ile onaylanmıştır.

..... /..... /

Prof. Dr. Necdet TOZLU

Enstitü Müdürü

ÖN SÖZ

Annelik; kimine göre sıkıcı hayatının imdat düğmesi, kimine göre yalnızlığa karşı bir can yoldaşı, kimine göre ise hiç bilmediği ama bir gün girme ihtimalinin olduğu harikalar diyarının anahtarı.

Kadın; doğurmaktan, anne olmaktan daha fazla bir varlık olduğunu ispatlama ve gerçek potansiyelini ortaya çıkarma isteği duymuştur. Çünkü geleneksel toplumlarda kadınlar; yönetilen, tabi olan, belli kuralları kabul etmesi beklenen zümre olarak kalmış ve modern zamanlara doğru ise kadının ayak sesi her alanda duyulmaya başlamıştır.

Annelik, kadının fitratında az veya çok vardır. Bu, herkes tarafından kabul edilen bir gerçektir. Ancak bununla birlikte içgüdüsel olarak ortaya çıkan annelik; kadının karakteri, yaşam tarzı, dünya görüşü gibi etkenlere göre şekillenmesi gerekirken toplumun ananelerine göre şekillenmektedir. Toplumun sunduğu anneliğe uyum sağlayamayan birçok kadın; anneliğin kendine göre olmadığını, bunu başaramayacağını düşünerek annelikten uzaklaşmakta, hatta korkmaktadır. Aslında olması gereken, bir kadının, içinden gelen annelik duygusunun özgün davranış kalıplarıyla kendini göstermesidir. Bazen toplumun, bazen hemcinslerimizin bazen de karşı cinsin etkisiyle kendine özgü oluşturacağı bu annelik modelinin kabul görmeyeceğinden korkan kadın, anne olmaktan vazgeçebilmekte, anneliğini çevreye karşı savunmak zorunda kalabilmekte ve bu durum, annede psikolojik sorunlara sebebiyet verebilmektedir.

Kendine özgü bir model oluşturan anneler, çoğu zaman geleneksel modelin savunucuları tarafından onay görmemektedirler. Hatta o kadar ki bir kadına, sırf anneliği geleneksel yapının dışında diye "Anne olmaman, çocuğun açısından daha hayırlı belki de." gibi cümleler kurabilme hakkını kendilerinde bulabilmektedirler. Ne yazık ki bir kadının içine anneliği başaramayacağı duygusunu yerleştiren, onu bu duygudan uzaklaştıran kişiler, yine kadının kendi cinsleri olmaktadır.

Mükemmel annelik diye bir şey yoktur. Her anne, kendi çocuğu için en mükemmel annedir. Her annenin anneliği, kendine ve çocuğuna özgüdür. Toplum olarak şunları asla göz ardı etmemeliyiz:

Anneler de insandır. Anneler de yorulabilir. Anneler de sinirlenebilir. Bazen annelik, bir anneye çok zor gelebilir. Annelerin de gezme, sıcak çay-kahve içme, kitap

okuma, yalnız kalma, film izleme gibi ihtiyaçları vardır ve çocuğuna daha iyi bir anne olabilmek için bu temel ihtiyaçlarını karşılamak zorundadır. Bireysel vakit geçirme ihtiyaı, "saçını süpürge etme" anlayışını benimsememe, çocuklarından ayrı olarak bazı etkinlikler yapmayı isteme vb. durumlar bir anne için gayet doğal olarak karşılanmalıdır.

Bu tezi hazırlamamda baştabana her konuda destek olan eşime, rahat çalışma ortamı sağlamak için çocukların bakımına ortak olmaya çalışan babama, erken uyuyarak bana çalışma zamanı veren çocuklarıma ve benden hiçbir zaman yardımlarını esirgemeyen danışmanım Doç. Dr. Erdoğan ULUDAĞ'a gönülden teşekkür ediyorum.

Lutfiye Asena KÜÇÜK, Erzincan, 2023

EDEBÎ BİR TÜR OLARAK ROMANLARIN DİLİNDENANNELİK DEĞERİ

Lutfiye Asena KÜÇÜK

Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi,

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Yüksek Lisans Tezi, Şubat 2023

Danışman: Doç. Dr. Erdoğan ULUDAĞ

ÖZET

İnsanlığın ortaya çıktığı ilk çağlardan beri "annelik" duygusu sadece insanların dünyasında değil, hayvanların dünyasında bile var olmuştur. Alanında yetkin bilim insanları, bu duygunun hormonların da etkisiyle içgüdüsel olduğunu belirtmişlerdir. Zamanla farklı sosyal ve toplumsal koşullar bu içgüdülerle birleşmiş ve "annelik" kavramı, daha farklı ve yepyeni anlamlar kazanmaya başlamıştır. Bu kavram, kazandığı bu anlamlarla beraber birçok annelik modelini de ortaya çıkarmıştır. "Annelik" kavramı, toplumumuzda bir kesim tarafından sosyal hayata entegre edilerek kadının aile, sosyal, toplumsal ve iş yaşantısını kolaylaştırmıştır. Diğer kesim ise anneliği, kadının sorumluluklarını arttırıcı bir unsur hâline getirmekten çekinmemiştir. Hazırlanan bu çalışmada ilk Türklerde, Osmanlıda ve Cumhuriyet Dönemi'nde "annelik" kavramının nasıl anlaşıldığı, bu kavramın toplumdaki yeri ve annelik modelleri üzerinde durulmuştur. Bununla birlikte feminizm kavramından da kısaca bahsedilmiştir. Ayrıca önceden belirlenen 33 edebî eserde yer alan annelik modelleri karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Çalışmada son yıllarda ortaya çıkan yeni nesil annelikle ilgili literatüre giren "blogger anneliği, instagram anneliği, yeni nesil annelik" gibi kavramlar hakkında da bilgi verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Anne, Annelik Değeri, Annelik Modelleri, Edebî Eserlerde Annelik.

**FROM THE LANGUAGE OF NOVELS AS A LITERATURE
GENRE MATERNAL VALUE**

Lutfiye Asena KÜÇÜK

Erzincan Binali Yıldırım University,

Graduate School of Social Sciences

Master Thesis, February 2023

Supervisor: Assoc. Dr. Erdogan ULUDAG

ABSTRACT

Since the first ages of humanity, the feeling of "motherhood" has existed not only in the world of humans, but also in the world of animals. Scientists who are competent in the field have stated that this feeling is instinctive with the effect of hormones. Over time, different social and societal conditions combined with these instincts and the concept of "motherhood" began to gain different and brand new meanings. This concept, along with these meanings, has revealed many motherhood models. The concept of "motherhood" has been integrated into social life by a segment of our society, facilitating the family, social, social and business life of women. The other part, by not renewing the brain and emotional world, has made the concept of "motherhood" a limiting factor for women's life, let alone making it unique. In this study, how the concept of "motherhood" was understood in the first Turks, the Ottoman and the Republican Period, the place of this concept in society and motherhood models were emphasized. However, the concept of feminism is also briefly mentioned. In addition, motherhood models in 33 predetermined literary works were examined comparatively. In the study, information was given about the concepts such as "blogger motherhood, Instagram motherhood, new generation motherhood", which entered the literature on new generation motherhood in recent years.

Keywords: Mother, Motherhood Value, Motherhood Models, Motherhood In Literary Works.

İÇİNDEKİLER

EDEBÎ BİR TÜR OLARAK ROMANLARIN DİLİNDENANNELİK DEĞERİ

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK	i
TEZ ÖZGÜNLÜK SAYFASI.....	ii
KILAVUZA UYGUNLUK	iii
KABUL VE ONAY TUTANAĞI.....	iv
ÖN SÖZ	v
ÖZET	vii
ABSTRACT	viii
İÇİNDEKİLER.....	ix
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

EDEBÎ BİR TÜR OLARAK ROMANLARIN DİLİNDEN ANNELİK DEĞERİ

1.1. Problem Durumu.....	2
1.2. Araştırmanın Amacı.....	3
1.3. Araştırmanın Önemi	3
1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	4
1.5. Tanımlar	4
1.6. İlgili Araştırmalar	5
1.7. Araştırmanın Yöntemi	8
1.7.1. Araştırmanın Modeli	8
1.7.2. Evren ve Örneklem.....	9
1.7.3. Verilerin Toplanması ve Analizi	9

İKİNCİ BÖLÜM

KADININ "ANNELİK" YOLCULUĞUNUN TARİHÇESİ

2.1. İlk Türklerde "Annelik" Değeri	11
2.2. Osmanlı Dönemi'nde"Annelik" Değeri.....	12
2.3. Cumhuriyet'ten Günümüze Kadın ve Annelik İlişkisi	14

2.3.1. Kadın Denilince Akla İlk Gelen Kavram: Feminizm.....	15
2.3.2. Feminizm ve Annelik	17
2.4. Modern Dünyada Anneliği Etkileyen Evrensel Faktörler	19
2.4.1. Anneliğin Pek Çok Akımın Söz Söylediği Bir Alan Olması	19
2.4.2. Medyanın Annelik Anlayışları Üzerindeki Etkisinin Fazla Olması	20
2.4.3. Anneliğin Kadınların Tek Kimliği Olarak Görülmesi	20
2.4.4. İş Hayatındaki Düzenlemenin Anne-Çocuk İhtiyaçlarını Karşılamada Yetersiz Kalması	22
2.4.5. Toplumun Kadınları Sürekli Eleştirmesi.....	25
2.4.6. Popüler Olan Beslenme Sistemlerinin Türemesi	26
2.5. Modern Toplumlarda Annelik Değerinin Yeri	28
2.5.1. Modern Toplumlardaki Temel Annelik Modelleri: Geleneksel ve Modern Annelik.....	31
2.5.2. Modern Toplumlarda Ortaya Çıkan Yeni Bir Annelik Modeli: Blogger Anneliği.....	33
2.5.3. Anneliğin Kaf Dağı: Yeni Nesil Annelik.....	38
2.6. Yeni Nesil Ebeveynlik Yaklaşımları	41
2.6.1. Helikopter Ebeveynlik	41
2.6.3. Çocuklarla El Ele Ebeveynlik	42
2.6.4. İnatlaşmadan Ebeveynlik	43
2.6.5. Doğal Ebeveynlik.....	44
2.6.7. Yavaş Ebeveynlik.....	45
2.6.8. Paylaşımlı Ebeveynlik.....	46
2.6.9. İnternet Ebeveynliği	46
2.6.10. İki Arada Ebeveynlik	47
2.6.11. Hızır Ebeveynlik	48
2.6.12. Zamansız Ebeveynlik	49
2.7. Kadın ve Eğitim	50

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ROMANLARIN ANNELİK MODELLERİ ÇERÇEVESİNDEİNCELENMESİ

3.1. Hayata Dön (Gülseren Budayıcıoğlu).....	53
3.2. Beni Bu Kadar Sevme Anne (Ahmet Naç).....	59

3.3. Ayrılık Vakti (Jodi Picoult)	61
3.4. Gün Olur Asra Bedel (Cengiz Aytmatov)	64
3.5. Elveda Gülsarı (Cengiz Aytmatov).....	68
3.6. Bir Aşk Sayfası (Emile Zola).....	69
3.7. Beyaz Zakkum (Janet Fitch)	73
3.8. Ana (Maksim Gorki).....	79
3.9. Mucize (R. J. Palacio).....	83
3.10. Gurur ve Önyargı (Jane Austen).....	86
3.11. İyi Geceler Bay Tom (Michelle Magorian)	93
3.12. Kızım Olmadan Asla (Betty Mahmudî).....	97
3.13. Acımak (Reşat Nuri Güntekin)	100
3.14. Ana (Hüseyin Karatay)	104
3.15. Gözlerini Kaçırma (Irmak Zileli).....	105
3.16. Ana (Pearl S. Buck)	108
3.17. Cennetin Bir'inci Günü (Süreyya Ülkü Güler)	112
3.18. Çatı (W. C. Andrews)	114
3.19. Oda (Emma Donoghue)	119
3.20. Biz Kimden Kaçıyorduk Anne? (Perihan Mağden).....	122
3.21. Annem ve Ben (Maya Angelou)	127
3.22. Sol Ayağım (Christy Brown)	133
3.23. Mücellâ (Nazan Bekiroğlu).....	138
3.24. Terapi Günlükleri (Betül Demirkıran)	146
3.25. Işığın Yolu (Nilüfer Devecigil).....	152
3.26. İçimdeki Müzik (Sharon M. Draper)	158
3.27. Doğmamış Çocuğa Mektup (Oriana Fallaci)	161
3.28. Döşeğimde Ölürken (William Faulkner)	165
3.29. Beşinci Çocuk (Doris Lessing)	168
3.30. Acıyla Çarp Kalbim (Amélie Nothomb)	172
3.31. Kış Bahçesi (Kristin Hannah)	176
3.32. Siyah Süt (Elif Şafak)	185
3.33. Annemi Bir Kez Daha Görebilsem (Zana Muhsen)	192

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ANNELİK MODELLERİNİN KATEGORİLERE AYRILMASI

4.1. Kendi Beklentilerini Çocuklarının Önünde Tutan Anne Modeli.....	206
4.2. Radikal Bakış Açısına Sahip Anne Modeli	207
4.3. Metafizik Bağlanma Sağlayan Anne Modeli	208
4.4. Doğru Anneliği Öğrenme Yolculuğunda Olan Anne Modeli.....	208
4.5. Mücadeleci Anne Modeli.....	211
4.6. Kendini Çocuğuna Adayan Anne Modeli.....	214
4.7. Nesilden Nesle Devam Eden Yanlış Öğretileri Kırarak İsteyen Anne Modeli .	216
4.8. Yanlış Çocuk Yetiştirme Tutumlarını Benimseyen Anne Modelleri	217
4.9. Çocuklarına "Anne Yoksunluğu" Yaşatan Anne Modeli	220
4.10. Çocuğuna Kaybetme Korkusu Hissettiren Anne Modeli.....	226
4.11. Annelik Modellerine Getirilen Farklı Bakış Açıları	227
SONUÇ VE ÖNERİLER	232
KAYNAKÇA.....	237
ÖZ GEÇMİŞ	242

GİRİŞ

"Toplumun ana unsurunu aile, ailenin çekirdeğini ise “anne” oluşturmaktadır. Anne, çocuk sahibi olmayı ihtiva eden bir kavramdır. Biyolojik bağlamda anne olma niteliğini taşıma özelliğine de “annelik” denilmektedir."(Küçük, 2020, s. 28).

Annelik, hemen her dönemde insanların üzerinde düşündüğü, kafa yorduğu ve yorum yaptığı bir alandır. İnsanlar, "annelik" kavramını evirip çevirmişve bu hırpalama sırasında da "anne"lerin yakasını asla bırakmamışlardır.

Annelik, kadının içinde saklanmış bir inci tanesidir. Bazen kadın bile bu inci tanesinin varlığını bilemez. Zamanını bekler ortaya çıkmak için. An gelir, kadının uçsuz bucaksız yüreğinden filizlenir. Artık minik bir kalple de paylaşmak için varlığını, çalır kadının ruhunun kapısını. İşte o andan itibaren düşüverir kadının gönlüne annelik ateşi. Yüreğindeki sevgi, dünyadaki tüm çocukları sarmalayacak kıvama geldi mitamamdır artık. Bir kadın yüreği daha anne olmak için hazırdır.

Çok büyük umutlarla çıkılan annelik yolculuğunda yol aldıkça bazen düşmeler, tökezlemeler olur. Ebeveynler kendileri adına hayal kırıklığı yaşarlar. Kendilerinden daha iyi bir ebeveynlik performansı beklerler. Oysaki annelik-babalık çok uzun bir yoldur. Her anında yeni öğrenmeler, yeni zorluklar ama yeni tatlar, yeni duygular mevcut.

Bu çalışma; geçmişten günümüze kadınlara yüklenen annelik değerinin önemini, ülkemizde annelik değerinin öneminin diğer ülkelerle karşılaştırılmasını, günümüzde ortaya çıkan annelik akımlarının incelenmesini, önceden belirlenen 33romandakianne modellerinin ayrıntılı değerlendirilmesini ve bu annelik modellerinin karşılaştırmalı olarak sınıflandırılmasını içermektedir. Ayrıca bu çalışma, annelik modellerinin çocukların hayatına etkisini romanlar üzerinden ortaya çıkardığı için, günlük hayatta bu olumsuzlukların yaşanmasını önleyici etkide bulunması açısından da önem arz etmektedir.

BİRİNCİ BÖLÜM

EDEBÎ BİR TÜR OLARAK ROMANLARIN DİLİNDEN

ANNELİK DEĞERİ

1.1. Problem Durumu

Araştırmanın temel problem cümlesi şudur:

Kadınların sahip oldukları kadınlık özellikleriyle anneliği uyumlu bir şekilde yaşayabilmelerini sağlayabilecek annelik modelleri hangileridir ve bir kadının benimsediği annelik modelinin çocuğun hayatına etkileri nelerdir?

Araştırmanın alt problemleri şunlardır:

1. Günümüz koşullarında popüler olan annelik modelleri nelerdir?
2. Annelerin benimsediği annelik modellerinin çocuklarının hayatlarına etkileri nelerdir?
3. Annelik, bir kadın için hayatı zorlaştıran bir etken olmak zorunda mıdır?
4. Geçmişten günümüze kadının annelik macerasının tarihsel gelişimi nasıldır?
5. Kadınların uyguladıkları annelik modellerini belirlemede etkilendikleri faktörler nelerdir?
6. Geçmiş yaşantılar veya çocukluk travmalarının benimsenen annelik modelleri üzerindeki etkisi nedir?
7. Pedagojik bilgiler doğrultusunda kadınların uyguladıkları annelik modelleri içerisinde salt doğru ya da salt yanlış var mıdır?
8. Kadınların çocuklarına uyguladıkları davranış kalıplarının olumsuz sonuçlarını edebî metinler üzerinden görmeleri ve bu sonuçlar için önlemalmaları mümkün müdür?

9. Kadınların kendi hayatlarından vazgeçmeden de annelik yapabilmelerinin yolu nedir?

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu çalışma anne olduktan sonra kadınların duygularını paylaşma, çocuğuna ve kendine uygun annelik modelini tespit etme ve kendi hayatını da önemseyerek annelik yapabilmenin yollarını bulma konusunda kadınlara yardımcı olmak amacıyla hazırlanmıştır. Bu amaçlar doğrultusunda 11 yerli, 22 yabancı edebî eser kullanılmıştır.

1.3. Araştırmanın Önemi

Annelik, kadınların birçok alanda söz sahibi olmasıyla birlikte tercihle sahip olunan bir değer hâline gelmektedir. Her kadının anne olmayı istemek zorunda olması, özellikle ataerkil toplumlarda varlığını devam ettiren genel bir kabuldür. Eğer bir kadın anne olmak istemiyorsa bu isteksizliğinin altında olumsuz bir sebep aranmaktadır."Günümüz toplumunda kadın kimliğinin algılanışında “çocuk” hâlâ önemli bir kriter olarak öne çıkıyor. Kadınların anne yahut gönüllü çocuksuz olmayı seçişi, ona atfedilecek bir karşıt sıfatlar dizisini de- fedakâr/bencil, makbul/marjinal, kutsal/değersiz- beraberinde getiriyor." (Sever, 2015, s. 72). Bu nedenle bazen kadınlar, toplum baskısıyla ya da insanların kötü bakış açılarına maruz kalmamak için anneliği seçmek zorunda kalmaktadır.

Bir kadın, hazır olmadan anne olduğunda anneliğe uyum sağlama aşamasında oldukça zorlanmaktadır. Tabii bu durum direkt olarak çocuğa da yansımaktadır. Bu çalışma, kadınların anneliğe en kolay şekilde uyum sağlamalarına yardımcı olması açısından önemlidir. Ayrıca herkesin hayata bakışı, annelik anlayışı ve geçmiş yaşantısı farklı olduğu için benimsediği annelik modeli de farklı olacaktır. Ayrıca bu çalışma annelik modellerinin anlatılarak, çocuk yetiştirme gibi çok hayati bir konuda doğru ve yanlış davranış kalıplarının çocuk ve anne açısından sonuçlarının edebî eserlerdeki hikâyeler aracılığıyla ortaya konması suretiyle, anne ve çocuk için gelecekte ortaya çıkması muhtemel sorunları bir ölçüde önlemesi açısından da yardımcı olacağı kanaatini taşıyoruz.

1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma 11 yerli, 22 yabancı eserle sınırlı tutulmuştur. Eserlerin önce ayrıntılara girmeden sadece özeti sunulmuş, ilerleyen bölümlerde ise eserlerde yer alan annelik modelleri karşılaştırılmıştır. Bu modeller karşılaştırılırken araştırmada bahsi geçen ancak, eserlerde yer almayan annelik modellerine bu bölümde yer verilmemiştir.

1.5. Tanımlar

Değer:

Bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü, bir şeyin değdiği karşılık, kıymet.

Bir şeyin para ile ölçülebilen karşılığı, bedel, kıymet, paha, valör.

Üstün nitelik, meziyet, kıymet.

Üstün, yararlı nitelikleri olan kimse.

Kişinin isteyen, gereksinim duyan bir varlık olarak nesne ile bağlantısında beliren şey.

Bir değişkenin veya bilinmeyeninin sayı ile anlatımı.

Bir ulusun sahip olduğu sosyal, kültürel, ekonomik ve bilimsel değerlerini kapsayan maddi ve manevi öğelerin bütünü. (www.tdk.gov.tr).

Anne:"1. Çocuğu olan kadın, ana, valide, kocakarı, mader, nene, aba.

2.Yavrusu olan dişi hayvan." (TDK, 2022).

Annelik: "1.Anneye yakışan davranış.

2. Anne olma niteliği veya durumu, analık:"(www.tdk.gov.tr).

Bağlanma:"Bebeklikteki bağlanma kavramı; anne-baba ya da birincil bakım verenlere olumlu tepkilerin verilmesi, bu kişilere yönelme, arama, bağlanılan kişinin varlığının duyumsanmasına eş zamanlı olarak rahatlama duygusunun eşlik etmesi gibi duygu ve davranış örüntülerinin tümü." (Soysal vd., 2005, s. 88).

Güvenli bağlanma: "Güvenli bağlanma, bebek ve anne arasındaki sözsüz iletişimin oluşturduğu duygusal bağlantı ve güven duygusudur." (İlkadımlarım, 2019).

Annelik değeri: "Annenin çabası, emeği ve fedakârlığı ile ortaya çıkan koşulsuz sevgi ve bağlılık şeklinde kendini gösteren davranışların bütünüdür." (Yıldız, 2019, s. 45).

1.6. İlgili Araştırmalar

Gülşen Özgen (2021), "Kuşaklararası Annelik Bağlamında Ehil Annelik: Orta Çocukluk Dönemi'nde Çocuğu Olan Annelerin Annelik Süreçleri ve Deneyimleri Üzerine Bir Araştırma" adlı çalışmasına annelik kavramını tanımlayarak başlamış, anneliği etkileyen ve annelik potansiyelini arttıran faktörleri açıklayarak devam etmiş ve araştırma sonucunda da anneliğin pek çok kadın tarafından "zor ama güzel" olarak ifade edildiğine dikkat çekip öneriler bölümüyle çalışmasını tamamlamıştır.

Tuğçe Aydoğan (2019), "Yeni Süper Annelik Rolünün Medyadaki Yansımaları: Facebook'ta Süper Annelik" adlı çalışmasında anneliğin din, iktidar, medya gibi faktörlerden etkilenecek nesilden nesle aktarıldığını, günümüzde ise medyanın yanında sosyal medyanın da büyük oranda etkisi altında kaldığını, böylece "süper anne sendromu" gibi bir kavramın ortaya çıktığını ve bu anlayışın da kadınlara annelik vasıtasıyla büyük sorumluluklar yüklediğini ifade etmiştir.

Ülçay Ecenur Avcı (2019), "Evlat Edinen, Koruyucu Annelik Yapan ve Biyolojik Anne Olan Kadınların Annelik ile İlgili Görüşlerinin İncelenmesi" adlı çalışmasında öncelikle anneliğin tanımını yapmış, daha sonra da annelik türlerini açıklamıştır. Anneliği etkileyen etmenleri açıkladıktan sonra ise annelik türlerinden ve bu türleri seçen kadınların yaşadıkları süreçlerden de bahsederek çalışmasına devam etmiştir. Avcı, çalışmasında ayrıntılı bir sonuç bölümüne de yer vermiştir. Araştırmacı, çalışmasını elde ettiği sonuçları kategorilere ayırarak tamamlamıştır.

Beyza Bahar'ın (2019) hazırladığı "Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Kadının Annelik Rolü: Elisabeth Badinter ve Eleştirel Annelik Teorisi" adlı çalışma, Badinter tarafından yazılan *Annelik Sevgisi* ile *Kadınlık Mı, Annelik Mi?* eserlerinin karşılaştırılmasını içermektedir. Sonuç bölümünde ise *Annelik Sevgisi* adlı eserde anneliğin biyolojik faktörlerden çok toplumsal faktörlerden etkilenecek sürekli değişim geçiren bir olgu olduğu sonucuna varılmıştır. Bunun yanında *Kadınlık Mı, Annelik Mi?* adlı eserde ise önceleri kadınlıkla anneliğin aynı anlamda kullanıldığı, kadınların farklı alanlarda da kendilerini göstermeleriyle birlikte bu iki kavramın zamanla birbirinden

ayrıştığı ve anneliği seçenlerin annelik mutluluğunun yanında bazı olumsuz duyguları da hissettikleri ortaya çıkmıştır.

Ekin Köklü (2022), "Türk Edebiyatı'ndaki Kadın Yazarların Romanlarında Annelik Temsillerinin Feminist Kuramlarla Analizi: Aysel Özakın, Erendiz Atasü, Peride Celal, Sevgi Soysal" adlı araştırmasında annelik kavramını açıkladıktan sonra çeşitli feminizm bakışaçılarından bahsetmiştir. Araştırmanın temelini ise Aysel Özakın'ın *Alında Mavi Kuşlar* ile *Genç Kız ve Ölüm*; Erendiz Atasü'nün *Bir Yaşadönümü Rüyası* ile *Güneş Saygılı'nın Gerçek Yaşamı*; Peride Celal'in *Güz Şarkısı* ile *Üç Yirmidört Saat*; Sevgi Soysal'ın *Tante Rosa* ile *Yürümek* adlı eserlerinin nitel içerik analizi tekniğiyle değerlendirilmesi oluşturmaktadır. Araştırmanın bitiminde ise bu romanlarda radikal ve varoluşçu feminizmin etkilerinin görüldüğü ancak liberal feminizmin etkilerinin sınırlı olduğu sonucuna varılmıştır.

Cansu Safsoylu'nun(2022)"Anne Çocuk Oyun Etkileşimine Bağlı Olarak Annelik Algısının İncelenmesi" adlı araştırması, 3-6 yaş aralığındaki çocuklarla yapılan 5 dakikalık oyun etkinliklerinde çoğunlukla istendik ve istenmedik cümleler kuran annelerin annelik uygulamalarının repertuar ağı tekniği ile incelenmesinden oluşmuştur.

Burçin Bayram (2022), "Sosyal Medya Kullanımının Annelik Yaşantısı ve Annenin Psikolojik Sağlığı ile İlişkisi: Sosyal Karşılaştırma Eğilimi ve Mükemmeliyetçiliğin Aracı Rolü" adlı araştırmasında sosyal medya kullanımının anneler üzerindeki etkilerini ortaya çıkarmayı amaçlamıştır. Bu doğrultudaönemli kavramlar açıklandıktan sonra birçok ölçek kullanılarak elde edilen bulgular, farklı kategoriler ışığında araştırmada tartışma şeklinde yer almıştır.

Özge Sabahoğlu'nun (2022) "Şiddete Maruz Kalan Kadınların, Annelik Deneyimlerinin İncelenmesi" adlı çalışmasının katılımcılarını Hatay ili Şiddet Önleme ve İzleme Merkezine (ŞÖNİM) başvuruda bulunan ve şiddete maruz kalan, isimleri gizli tutulan 10 kadın katılımcı oluşturmaktadır.

Sabahoğlu (2022), bu çalışmayı "şiddete maruz kalan kadınların annelik deneyimlerinin şiddet sürecinde nasıl şekillendiği ve annelerin bu süreçte ne hissederek nasıl davrandıklarını ayrıntılı olarak incelemek amacı" ile yapmıştır. Birçok form kullanılarak bu kadınlardan bilgi toplanmış, kadınların annelikten önce ve sonraki

hayatları, anneliklerini etkileyen faktörler de bu araçlar tarafından değerlendirilerek araştırmaya dâhil edilmiştir.

Ummigülsün Ekşi (2022), "Yetişkin Kadınların Algıladıkları ÇocuklukDönemi Annelik Becerileri ile Hâlihazırdaki Psikolojik Sağlamlık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" adlı çalışmasında ebeveyn kabul red algısıyla psikolojik sağlamlık arasındaki ilişkiyi belirlemeyi ve bu ilişkide etkili olan faktörleri açığa çıkarmayı amaçlamıştır. Araştırmada literatür taraması yapılmış, ardından ebeveyn kabul red kuramları araştırılmış ve elde edilen bulgular tartışmaya açılmıştır. Araştırma birçok ölçek kullanılarak yapılan değerlendirmelerden elde edilenlerin yorumlandığı sonuç bölümüyle de sona ermiştir.

İnci Sumeli (2022), "Annelik Algısı ile Ebeveyn Özyeterliği Arasındaki İlişkinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi" adlı eserinde annelik algısıyla ebeveyn öz yeterliği arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla ANOVA testi kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini 2021 yılı itibariyle İstanbul'da yaşayan 305 yetişkin birey oluşturmaktadır. Araştırma sonucunda ise annelik algısıyla ebeveyn öz yeterliği arasında pozitif bir ilişki bulunmuştur. Ayrıca bu çalışmayla annelik algısının yaş, gelir seviyesi, ilişki süresi gibi etmenlerden etkilenmediği de ortaya çıkarmıştır.

Jale Özdemir (2022), "Postpartum Dönem'deki Uykusuzluk, Yorgunluk ve Depresyonun İlk Kez Anne Olan Kadınların Annelik Rolüne Etkisi" adlı çalışmasını ilk kez anne olan kadınların yorgunluk, uykusuzluk ve depresyon belirtilerinin annelik rolleri üzerindeki etkilerini araştırmak amacıyla yapmıştır. Verilerin toplanmasında Kişisel Bilgi Formu, Pospartum Uyku Kalitesi Ölçeği, Yorgunluk İçin Görsel Benzerlik Skalası, Edinburgh Doğum Sonrası Depresyon Ölçeği, Yeni Bir Bebeğin Annesi Olma Ölçeği; analizinde ise t testi, Oneway Anova testi ve Pearson korelasyon testi kullanılmıştır. Anne olma ölçeğini etkileyen bağımsız değişkenleri belirleyebilmek için geriye dönük regresyon modeli uygulanmıştır. Sonuç olarak da depresyon, uykusuzluk ve yorgunluğun annelik performansı üzerinde olumsuz etkilerinin olduğu sonucuna varılmıştır.

Zehra Kaplan'ın "19. Yüzyıl Türk Romanında Annelik Olgusu (1870-1900)" adlı çalışması, 46 eserüzerinden yürütülen oldukça kapsamlı bir doktora tezidir.

Kaplan, alışmasına Osmanlıda kadını annelik rolü üzerinden inceleyerek başlamış ve o dönemde kadınların annelik statülerini etkileyen etkenleri açıklamıştır. Daha sonra Osmanlıda Batı etkisinin görüldüğü 19. yüzyıl dönemine geçilmiştir. Bu dönemde de annelik olgusunun görünümüleri incelenmiş ve çalışmada yer alan 46 eser, belli başlıklar altında analiz edilmiştir. Çalışma, ayrıntılı bir sonuç bölümüyle sona ermiştir.

Bu araştırmada önceden seçilen 11 yerli, 22 yabancı eserin özetleri çıkarılmış ve bu eserlerde yer alan anne modelleri karşılaştırmalı olarak ayrıntılı bir şekilde analiz edilmiştir. Bunun yanında bu eserlerde yer alan annelerin gösterdikleri annelik performanslarının çocukların gelecek hayatlarına etkileri de ortaya konmuştur.

Bu bölümde araştırmanın amacına uygun olarak kullanılan araştırma modeli, seçilen evren ve örneklem ile verilerin toplanması, analizi ve yorumlanma süreci hakkında da bilgi verilmiştir.

1.7. Araştırmanın Yöntemi

Bu araştırmada önceden seçilen 11 yerli, 22 yabancı eserin özetleri çıkarılmış ve bu eserlerde yer alan anne modelleri karşılaştırmalı olarak ayrıntılı bir şekilde analiz edilmiştir. Bunun yanında bu eserlerde yer alan annelerin gösterdikleri annelik performanslarının çocukların gelecek hayatlarına etkileri de ortaya konmuştur.

Bu bölümde araştırmanın amacına uygun olarak kullanılan araştırma modeli, seçilen evren ve örneklem ile verilerin toplanması, analizi ve yorumlanma süreci hakkında da bilgi verilmiştir.

1.7.1. Araştırmanın Modeli

Önceden belirlenen 33 eserdeki annelik modellerinin ortaya çıkarılmasını ve bu modellerinkarşılaştırılarak kategorize edilmesini amaçlayan bu çalışmada nitel araştırma modeli kullanılmıştır. Özdemir'e göre (2010) nitel araştırma, insanın kendi sırlarını çözmek ve kendi çabasıyla biçimlendirdiği toplumsal sistemlerin derinliklerini keşfetmek üzere geliştirdiği bilgi üretme yollarından birisidir.

Bunun yanında çalışmada kullanılan araştırma modellerinden betimsel nitelikte tarama modeli, araştırmada incelenen 33 eserdeki anne modellerinin ortaya çıkarılması sürecinde kullanılmıştır.

Araştırmada incelenen eserlerde yer alan anneler, "Kendi Beklentilerini Çocuklarının Önünde Tutan Anne Modeli, Radikal Bakış Açısına Sahip Anne Modeli, Metafizik Bağlanma Sağlayan Anne Modeli, Doğru Anneliği Öğrenme Yolculuğunda Olan Anne Modeli, Mücadeleci Anne Modeli, Kendini Çocuğuna Adayan Anne Modeli, Nesilden Nesle Devam Eden Yanlış Öğretileri Kırma İsteyen Anne Modeli, Yanlış Çocuk Yetiştirme Tutumlarını Benimseyen Anne Modelleri, Çocuklarına 'Anne Yoksunluğu' Yaşatan Anne Modeli, Çocuğuna Kaybetme Korkusu Hissettiren Anne Modeli, Annelik Modellerine Getirilen Farklı Bakış Açıları" adlı başlıklar doğrultusunda kategorilenmiştir.

1.7.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni, "annelik" konulu tüm edebî eserlerdir. Araştırmanın örneklemini ise annelik modellerinin ortaya çıkarılmasında ve bu modellerin kategorize edilmesinde kullanılan 11 yerli ve 22 yabancı romandır.

1.7.3. Verilerin Toplanması ve Analizi

Çalışmada kullanılan verilere, kaynak taraması yoluyla ulaşılmıştır. "Kadının Annelik Yolculuğunun Tarihçesi" bölümü hazırlanırken kullanılan veriler, internet ortamındaki yazılardan ve yine internetten indirilen makale ile tezlerden elde edilmiştir.

Kaynak taraması yöntemiyle belirlenen 11 yerli ve 22 yabancı roman, satın alma yoluyla temin edilmiştir. Bu romanlar, tek tek okunmuş ve özetleri ayrı ayrı word dosyası hâline getirilmiştir. Bu işlem esnasında çalışmada kullanılacak roman cümleleri de titizlikle belirlenmiş, bu cümlelerin altları eser üzerinde çizilmiş ve hazırlanan özetlerle beraber tek bölüm hâlinde birleştirilmiştir.

Hem eserlerin özetlerinin yer aldığı bölümün hazırlanmasında hem bu eserlerdeki annelik modellerinin belirlenmesinde hem de bu modellerin kategorilenmesinde ayrıca doküman incelemesi yöntemi de kullanılmıştır.

Araştırmada özellikle belirlenen romanlarda yer alan annelik modellerinin ortaya çıkarılmasında ve bu modellerin kategorilenmesinde içerik analizi yöntemi de kullanılmıştır. Bu yöntemde elde edilen veriler, birçok aşamadan geçirilerek belli kategoriler altında toplanmıştır. "

Bu aşamalar şunlardır:

1. Verilerin Kodlanması
2. Temaların Bulunması
3. Verilerin Kodlara ve Temalara Göre Düzenlenmesi ve Tanımlanması
4. Bulguların Yorumlanması"(Karataş, 2015, ss. 74-76).

Araştırmada ayrıca romanlardaki annelerin çocuklarına gösterdikleri davranışların değerlendirilmesi noktasında okuyucular, tartışma yöntemiyle de beyin fırtınasına yönlendirilmiştir.

İKİNCİ BÖLÜM

KADININ "ANNELİK" YOLCULUĞUNUN TARİHÇESİ

Annelik değeri, insanlık var olduğundan beri farklı yöntemlerle uygulamaya konmuştur. Yerleşik devletlerin kurulmasından itibaren ülke politikasında da yer alan bir değer olarak evlerin kalın duvarlarını aşarak siyasi ve sosyal hayatta hak ettiği yeri alma yolunda oldukça ilerleme sağlamıştır.

2.1. İlk Türklerde "Annelik" Değeri

Anne olma yetisi, kadınları erkeklerden ayıran en önemli biyolojik farktır. Bu noktada annelik değeri, kadınlara erkeklerin asla ulaşamayacağı bir statü ve ayrıcalık da sağlamaktadır. Çünkü bu değer; sevgi, şefkat, merhamet, iyimserlik gibi tüm iyi duyguların bir arada bulunduğu bir havuzdur âdeta. Dolayısıyla bu kadar güzel ve ideal duyguları doğal olarak ruhunda barındıran bir varlık-anne- elbette ki bunlardan yoksun olan karşı cinsine göre bazı ayrıcalıklara sahip olmaktadır. Diğer taraftan bakıldığında da tüm bu ayrıcalık, statü gibi durumlar anneliğin zorluğu karşısında sunulan bir teselli armağanı gibidir.

"Türk mitlerinde annelikte bazı işlevler söz konusudur. Bu işlevler; doğurganlık,(neslin/soyun devamı), koruyuculuk/savunuculuk, besleyicilik (süt hakkı), rehberlik, eğiticilik/öğreticilik ve elçilik/arabuluculuk gibi sıralanabilmektedir."(Küçük, 2020, s. 37). Hayatın başlangıcı doğumla başladığı için kadınların "doğurganlık" işlevi kurt, kartal, ağaç, toprak gibi bazı varlıklara yüklenmiştir. Ayrıca kadının bebeğini besleyebilmesi, sütünün helal ve renginin ak olmasına kadar çok çeşitli ayrıntılar yine Türk mitlerinde yer almaktadır.

2.2. Osmanlı Dönemi'nde "Annelik" Değeri

Osmanlı tarihinde her alanda çok önemli değişikliklerin yaşandığı Tanzimat Dönemi'nde ele alınan ilk konulardan biri "aile" kanalıyla kadın, yani annedir. Aile, toplumun yapı taşı olarak görülmüş, bu yüzden düzeltilmesi gereken ilk kurum olarak belirlenmiştir. Bu yolla aileyi düzeltme çabaları, kadınların anneliğine kadar uzanmıştır.

"Modernleşmenin ölçütü olarak kadını temele alan Osmanlı, gerilikten kurtulmak için önce kadını dönüştürmeye çalışır. Çünkü Osmanlı'nın gerilemesi, iyi çocuk yetiştirmesini bilmeyen, cahil, üretmeyen ama tüketimde büyük rol sahibi olan kadına mâl edilmiştir." (Kaplan, 2018, s. 132).

Geri kalmışlığın en büyük sebebini kadın cahilliğine bağlayan Osmanlı yönetici kesiminden sonra yazarlar da bu durumu dile getirmiş ve Namık Kemal; Tasvir-i Efkâr, İkdam ve Efkâr gazeteleriyle kadın eğitimi konusunu topluma da açarak büyük bir tartışmayı fitillemiştir. Ardından bu konu birçok kitaba da içerik oluşturmuş, özellikle Ahmet Mithat Efendi, Şemsettin Sami gibi birçok yazar; kadın eğitiminin öneminin gerekliliği konusunda geniş kitleleri kendine inandırmayı başarmıştır.

Başlarda tüm bu felaketlerin faturasının kadına kesilmesi, olumsuz gibi görülse de zamanla bu konuda yapılan çalışmalar kadınları, dolayısıyla da toplumu olumlu bir sürece doğru götürmüştür.

"Bir erkeğin aldığı eğitim, öğrendiği bilgi ve hüner yalnız kendi nefsinde kalır, hâlbuki kadın bilgi ve eğitiminden evladını ve belki hizmetçilerine varıncaya kadar bütün ev halkını, bütün aileyi yararlandırır." (Sami, 1996, s.37). Bu gerekçeyle Osmanlı yönetici kesimi, aydın kesimin de desteğiyle devletin içinde bulunduğu buhrandan çıkış çaresini kadını eğitmekte bulmuştur. Çünkü kadının kendisiyle beraber, erkekler de dâhil olmak üzere, tüm toplumu aydınlatacak bir kandil olduğu daha o dönemlerde anlaşılmıştır.

Kadının gelenekselin dışında davranış kalıplarına sahip olması beklenmiştir. Bu noktada kadının en önemli hâkimiyet alanı olarak da onun "ev" içindeki statüsünü düzenleme ihtiyacı doğmuştur. Kadının eğitimi fikri, öğretmenlik ya da mürebbiyelik gibi annelik sorumluluğuna benzeyen meslek dallarını da ortaya çıkarmıştır. Osmanlı geleneksel dönemde dadılar, Batılı olma sürecinde ise mürebbiyeler vasıtasıyla kadının anneliğine her zaman doğrudan ya da dolaylı olarak müdahale edilmiştir.

"Osmanlı toplumunda dadılık, anne nispetince kıymet gören ve ev içinde saygın yeri olan bir meslek olarak göze çarpmaktadır. Modern zamanlarda çekirdek aile ile birlikte kadın ve erkeğin anne baba olarak paylaştıkları çocuğun bakımı ile ilgili sorumlulukları geçmiş zamanlarda kadın, erkekten ziyade dadılarla paylaşır."(Kaplan, 2018, s.134). Çünkü ataerkil toplumlarda bulunan "kadının yetersizliği" algısı, toplumun geleceğine yön veren bireylerin yetişmesinde bu kadar önemli rol alan kadınları dadılarla/ mürebbiyelerle kontrol altında tutma ihtiyacına yol açmıştır.

Osmanlıda kadın eğitiminin temeli Tanzimat Dönemi'nde atılmıştır. Mevcut durumdaki tüm eğitim kurumları erkeklere yönelik olduğu için kadınlara eğitim vermek amacıyla yeni eğitim kurumları açılmak zorunda kalınmıştır. Tüm çevreler, kadın eğitiminin birincil amacının kadının iyi anne ve eş olması yolunda anlaşılmıştır. Ülkenin geleceği olan çocukların eğitilmesi ve onların huzurlu bir ortamda büyümesi için kadınların ciddi bir eğitimden geçmeleri amaçlanmıştır.

"Tanzimat Dönemi'nden itibaren kadının her şeyden önce insan olduğu bu nedenle de toplum ve aile içindeki konumunun iyileştirilmesi gerektiği düşüncesi, devrin basın yayın organlarında sıklıkla ele alınan konular arasında yer almıştır." (Çokoğullar& Bozaslan, 2014, s. 186). Kadınların cahil olması, devleti yaşatacak olan yeni neslin yetiştirilmesi açısından çok büyük bir sorun olarak görülmüştür. Bu bağlamda eğitim kurumlarında kadınların eğitim alacağı yerler İslami kurallara göre düzenlenmiştir. Kadınlar,basın yayından dernek kurmaya kadar birçok alanda aktif olmaya başlamış ve çok yönlü Müslüman Osmanlı kadını modelinin temelleri Tanzimat Dönemi'nde atılmaya başlamıştır.

Kadının toplum ve aile içindeki statüsünün arttırılmaya çalışılması, nüfusun neredeyse yarısını oluşturan kesiminde görünür olmaya başlamasını sağlamıştır. Kadının "çocuk yetiştirme" işlevi, onun her açıdan donanımlı olmasının zorunlu olduğu görüşünühâkim kılmıştır. Çünkü bu dönemde Osmanlı İmparatorluğu yetiştirilmesi,düzeltilmesi, yaralarının iyileştirilmesi ve ayağa kaldırılması gereken bir evlat;kadınlar da devleti iyileştirip ayağa kaldıracak anne olarak görülmüştür.

Uzun yıllardır eğitimden uzak kalan Osmanlı kadını, bir anda reformcular tarafından doğrudan ya da dolaylı olarak devletin ayağa kalkmasındaki en büyükodaklardan biri hâline gelmiştir. Bu dönemde kadının iyi bir eğitime layık

görülmesinin en önemli sebepleri çocuk yetiştirmesi, iyi bir eş olması yani huzurlu bir aile hayatının temininde çok büyük görevler üstlenmesi ve ilk ikisinin gerçekleştirilmesi hâlinde ülkenin ilerlemesine büyük katkılar sağlayabilecek kapasiteye sahip olmasıdır.

Kadınlar, Tanzimat Dönemi'nde elde ettikleri hakları Meşrutiyet Dönemi'nde katlayarak daha ileriye götürmüşlerdir. Tanzimat'ta çıkarılan dergilerde moda, giyim, kadın üzerine konular yer alırken sonraki dönemlerde yazılı basında daha çok kadın haklarından bahsedilmiştir.

Kadını, II. Meşrutiyet yıllarında siyasi konular ile tanıştıran ilk dergi 30 Eylül 1908 - 11 Kasım 1908 yıllarında çıkartılan Demet olmuştur. Eylül 1908 - Kasım 1908 tarihleri arasında çıkan Mehasin dergisinde ilk kez renkli resimler kullanmış ve dikkat çekmiştir. Derginin önemli isimleri arasında Emine Semiye, Fatma Sabiha, Şükûfe Nihal, Zühre Hanım, Münevver Asım gibi isimler vardır. Dergide diğer ülkelerin kadın simaları tanıtılmış, kadınlar için düzenlenen konferansların metinleri hakkında bilgiler verilmiştir. Eğitim ve meslek edinme hakları üzerine yazılar yazılmıştır. (Burus, 2017, s. 44).

Kadınlar sonraki dönemlerde dergi çıkarma, dernek kurma gibi faaliyetlerini arttırarak haklarının etki alanını da genişletmeyi hedeflemişlerdir. Birçok alandahaklarını aldıktan sonra siyasi haklarını da istemişlerdir. Hatta bununla da kalmayıp ülke siyasetinde söz sahibi olabilmek için Kurtuluş Savaşı'ndan sonra parti kurma faaliyetine bile girişmişlerdir. Böylece ileride kadınlarla ilgili yapılacak olan devrimleri kolaylaştıracak ortam da sağlanmıştır.

2.3. Cumhuriyet'ten Günümüze Kadın ve Annelik İlişkisi

Kurtuluş Savaşı'nın kazanılmasından sonra yapılan devrimlerle kadınlara peş peşe verilen haklar, kadının aile ve toplum içindeki statü ve sorumluluğunu yavaş yavaş değiştirmeye başlamıştır. Özellikle kadının iş dünyasında aktif rol alması, toplum zihniyetinde bir türlü değişmeyen ve toplumun daha tutucu bir anlam yüklediği ataerkil yapı, kadını kısıkaca almaya başlamıştır.

Dünyadaki gelişmelere paralel olarak ülkemizde de köklü değişiklikler yaşanmış ve bu değişimlerden en çok etkilenen kesim belki de kadınlar olmuştur. Özellikle Osmanlının son döneminde ve yeni Türk devletinin kurulmasından sonra kadınların elde ettikleri haklar, kadınlara yeni bir kimlik kazandırmıştır. Her güzel şeyin yine bir

bedeli olmuş ve bu haklar, bir yandan kadınlara yeni bir hayat tarzı sunarken diğer yandan üzerindeki görev ve sorumluluklarını her geçen gün daha da arttırmıştır. Zaman zaman bu sorumluluklar altında ezilen kadınlarda giderek yetersizlik duygusu baş göstermiş, bir yandan eviyle diğer yandan işiyle ilgilenen kadınlar, "annelik" konusunda zaman problemi yaşamaya başlamış ve bu problem de annelerde çeşitli psikolojik sorunlara sebep olmuştur.

2.3.1. Kadın Denilince Akla İlk Gelen Kavram: Feminizm

Fransız İhtilali, tüm dünyada çok fazla şeyi değiştirirken geçiş dönemi yaşayan ülkemizde de özellikle kadınların çeşitli haklar talep etmesine sebep olmuştur. Bu taleplerin başında da iş hayatına dâhil olmak ve siyasi haklar gelmektedir. Kadınların bu tür haklar istemesine feminizm, bu hakları isteyen kadınlara da feminist denmeye başlamıştır.

"Ülkemizde Cumhuriyet'in kurulmasından 1930'ların sonuna kadar kadın hareketleri, merkezlerine oy verme hakkını almışlardı. Kadınların oy verebilmelerinin ve milletvekili, muhtar, belediye başkanı seçilebilmelerinin önü açılınca bu hareketler de "artık ihtiyaç olmadığı" kanaatiyle dağıtıldı veya etkisini kaybetti."(Bayur, 2020). 1980'den sonra ise ülkemizde liberalleşme adımlarının başlamasıyla feminist hareketler canlanmıştır. Kadınlar yine dernek kurma, çeşitli dergiler çıkarma, gösteri yürüyüşleri yapma gibi eylemlerine devam etmişlerdir. Ülkemizde kadınlar feminizm etkinlikleriyle çeşitli haklar elde etmiş olsalar da uygulamada birçok engelle takılmışlardır.

Feminizm, kadınlarla ilgili birçok konuyla ilgilenmiş, kadınlara değişik bakış açıları ve roller yüklemiş ve sonunda kadınları erkeklerden ayıran zirve noktasına yani "anneliğe" de müdahale etmiştir."Anneliğin kadınlar için birçok açıdan yükümlülüklerinin olduğu ve yükümlülükler etrafında kadınların baskılandığını savunan feminizm annelik durumunun toplumsal ve bireysel açıdan önemi üzerinde durmak yerine kadınların annelikten uzaklaşarak özgürleşebileceğini ve bu yolla ancak toplumsal görünürlük kazanabileceğini savunmaktadır."(Kesen, 2019, ss.31-32). Kadınlar toplumsal görünürlük kazanmak yerine kendilerini daha büyük sorumluluklar içine iten bir dünyada bulmuşlardır.

Feminizm, kadınları annelikten uzaklaştırırken bir yandan da onların bölünmesine neden olmuştur. Günümüzde bile hâlâ devam eden anne olmayı

seçen ve anne olmak istemeyen kadınlar arasında ciddi bir tartışma zemini oluşturmuştur.

"Ataerkil ideoloji, kadınları erkeklere hizmet etmeye ve bu hizmet etme rolünü de kadınlara kabul ettirmeyeşartlandıran erkek egemenliğinin bir ideolojisidir." (Kesen, 2019, s. 60). Hangi zamanda ve dönemde olursa olsun kadınların hemen her zaman ve her alanda karşılarına çıkan sorunlardan biri de ataerkil yapının erkekler tarafından kendi çıkarları doğrultusunda kullanılmasıdır. Bu yapının kadına pozitif ayrımcılık sağlaması gerekirken bu yapı, kadınların sorumluluğunu artırma ve erkeklerin hayatını kolaylaştırma aracı hâline gelmektedir.

Ataerkillik, kültürel, kurumsal ve sosyal alanlarda ikincil yani öteki olarak tanımlanan her türlü şeyin itaat etmesi, ataerkinin belirlediği ilkeleri sürdürmesi gerekliliğini doğuran düşünsel bir örgütlenmedir. Bu örgütlenmenin kökenine indiğimizde ilk çağlardaki mülkiyet kavramı karşımıza çıkmaktadır. Ataerkil mülkiyetin miras yoluyla babadan oğula geçmesini güvence altına alarak kadınların denetimini de erkeklere vermiştir. Böylelikle ataerkil aile kurumsallaşmış, yasalara geçirilerek devlet güvencesine kavuşturulmuştur. Bu bağlamda kadınlar da öncelikle babanın, sonra da kocanın malı olarak belirlenmiş, üzerinde pazarlık yapılabilen bir ekonomik değere dönüşmüştü. Dolayısıyla her türlü ekonomik, sosyal, siyasi ve kültürel yapılanma bu ideolojiye bağlı olarak şekillenmiştir. (Duman, 2016, s. 19).

Kadın, ataerkil bakış açısıyla değerlendirildiğinde kendi ayakları üzerinde duramayan ve her an bağımlı olmaya zorlanan bir tebaa olarak görülmüştür. Bu noktada kadınlar, toplumdaki en küçük bir delikten sızan ışığın peşinden gitmiş ve Fransız İhtilali'nin etkileri kadınlarda yeni düşünceleri ortaya çıkarmıştır. Bu süreçte kadınların biraz dahacesaretlenip kendilerine değer vermeye başladıkları da söylenebilir. Buna rağmen günümüzde de hâlâ devam eden ataerkil yapı, kadınların gerek evde gerek iş hayatında her zaman çarptıkları bir duvar olarak mevcudiyetini korumaktadır.

Toplumsal değişimler, teknolojik gelişmeler, sınav sistemindeki değişiklikler... Dünyada meydana gelen ve ülkemizde de etkisini gösteren her olay, kadınların iş hayatı ve ev içindeki yaşantısını doğrudan etkilemiştir. "Kadınlara yönelik eğitim ve istihdam fırsatları artarken bir önceki döneme özgü ev hanımlığının yüceltilmesinden vazgeçilmiştir." (Sadıkoğlu, 2022, s. 330). Önceleri kadının birincil vazifesi ailesi ve ev

işleriydi. Erkek ise evin geçimini sağlıyordu. Kadınların çalışma hayatına başlamasıyla çocukların eğitim hayatı bile kadının bir uğraş alanı hâline gelmiştir. Babalar, genelde okul seçme ya da çocukların eğitimiyle ilgili konuları annelere bırakmayı tercih etmektedir. Kadınların toplum içindeki aktif durumu, eğitim hakkını elde etmeleri, yaşadığımız dönemde birçok alanda istihdam edilmeleri tabii ki büyük bir gelişmedir. Kadınlar, şu anda elde ettiği haklarla kendi ayakları üzerinde durabilmektedir.

Kadının öncelikli görevinin annelik ve ev odaklı olması, kadınların daha çok niteliksiz işlerde kayıt dışı çalıştırılmaları, kadınların siyasi alanda yer almalarında özgür düşüncelerini ifade edecek şartların olmaması, aile ya da eş baskısı ile kadınların geri planda kalmaları gibi nedenlerle kadınlar toplumda istenen seviyeye ulaşamamışlardır.(Ağlı& Tor, 2016, s. 82).

2.3.2. Feminizm ve Annelik

Feminizm, kadınlara yeni bir kimlik oluşturmaya çalışmış ancak "annelik değeri" her zaman kadına has ve özel kalmıştır. Kadınları erkeklerden ayıran en temel özellik, kadınların sahip oldukları annelik değeridir. Feminizm hareketi, anneliğe sıcak bakmamış ve annelik, feminist insanlar tarafından sürekli eleştirilmiştir.

Annelik, feminizmin her zaman ilgi odağı olmuştur. Bu akımın anneliğe bakışını ikiye ayırabiliriz: 1970'e kadar olan dönemde anneliğin yorumlanması ve 1970'ten sonraki dönemde anneliğin yorumlanması. 1970'e kadarki dönemde annelik, feminist ekoller tarafından kadının hayatını kısıtlayıcı, özgürlüğünü azaltıcı bir etken olarak görülmüştür. 1970'ten sonra ise anneliğin kadına has bir özellik olduğu, kadını değerli kıldığı ve onu özgürleştirdiği savunulmuştur.

"90'larda feminizmin anneliğe bakışında değişimler yaşanmıştır. Artık kadınların paylaştıkları deneyimler, büyük anlatılara direnen tikellikler, kamusal söylem tarafından değersizleştirilen özel alan faaliyetleri, kadınlar arası farklılıklar ve kadınların farklı ezilme biçimleri tartışılmaktadır."(Akgün, 2021).Bu dönemden sonra anneliğe sürekli yeni özellikler eklenmiş ve bu özellikler anneliğin değerini arttırması gerektiği yerde kadına kaldırması güç sorumluluklar yüklemiştir.

Annelik; yavaş yavaş kadınlıkla eşdeğer görülmeye başlanmış, anneliğin kadının doğasındaki varlığı vurgulanmış ancak bu vurguda anne olmak istemeyen kadınlar ya da

doğurduktan sonra bebeğini sokağa atan, sahip çıkmayan anne modelleri göz ardı edilmiştir.

Özellikle 2000'li yıllardan sonra anneliğin 24 saat olduğu ve kadının ilköğrevinin annelik olduğu anlayışları ortaya çıkmaya başlamıştır. Kadının iş hayatına katılmasının çok yaygın olduğu dönemde kadınlar hem ev hem de iş mesaisiyle ezilmeye başlamışlardır. Her daim kadınların özgürlüğünü savunan hatta bazı dönemlerde anneliği sertçe eleştiren, kadının özgürlüğünü kısıtlayan feminizm bile artık kadının ev içi mesaisinde yaptığı işlere değer vermek zorunda kalmıştır. Çünkü bir kadın, anne olduktan sonra anneliği bir daha bırakamamakta ve ev içi mesaisini de gönüllü kabul etmiş olmaktadır.

Akımlar gelir geçer. Bazen çok çeşitli ve aykırı akımlar ortaya çıkabilir. Hatta birçok akımın ilkeleri zamanla çürütülebilir ancak gerçek ve değişmeyecek olan bir şey var ki o da kadındır. Bir kadının ilk görevi, kadınlığını yaşamaktır. Annelik ise kadının kadınlığını yaşaması sonucu sahip olduğu bir değerdir. Anne olmak, bir seçimdir. Zorunlu olarak olunması gereken, kendiliğinden var olan ya da doğuştan getirdiğimiz bir şey değildir. Bir kadın, anne olmak istememesinden dolayı suçlanamaz ya da bir kadına anneliği seçtiği için kadınlığını hatta kendini bile unutmamasına sebep olabileceksorumluluklar yüklenemez. Söz konusu anneliğin başarılı bir şekilde icrası ise bir kadının yaşadığı kadınlığın niteliğine bağlı olarak anneliğini şekillendirmesine bağlıdır. Kadınlığını gönlünce yaşayamayan bir kadının iyi anne olması da beklenemez. Çünkü iyi annenin ölçütlerinden biri, hayatta mutluluğu yaşamayı bilen çocuklar yetiştirmektir. Bir kız çocuğu, kadınlığı yaşamayı annesinden öğrenemezse hayatta nasıl mutlu olabilir ki?

Şunu da belirtmeden geçmek mümkün değildir: Bir kadın, anne olmadan da tam bir kadındır. Anne olmayı istememek ya da olamamak, bir eksiklik değildir. Bununla birlikte anne olmak da övünülecek ya da üstünlük sebebi olabilecek bir şey değildir. Anne olmak isteyen ve olan bir kadınla anne olmak istemeyen ya da olamayan bir kadın eşittir. Anneliğin kutsallığı, kadını yüceltmelidir; onun ezilmesine neden olan bir etken olmamalıdır.

2.4. Modern Dünyada Anneliği Etkileyen Evrensel Faktörler

Dünyada çağ atlanmakta, yeni annelik anlayışları ortaya çıkmakta, teknolojiye birçok gelişme yaşanmakta ancak annelik kavramı, yine her şeyden etkilenen en hassas alanlardan biri olma özelliğini korumaktadır. Dünyadaki gelişmeler annelik anlayışlarında da değişikliklere sebep olmaktadır. Anneliği etkileyen çok sayıda etken vardır. Bu etkenlerden evrensel nitelikte olanlardan bazıları şunlardır:

2.4.1. Anneliğin Pek Çok Akımın Söz Söylediği Bir Alan Olması

Annelik, hemen herkesin konuşmaktan zevk aldığı bir konudur. Bu zevk alma işi akımlara da konu olmuştur. Kadınlarla ilgili ortaya çıkan her konu ya da sorun, dönüp dolaşıp anneliğe de sıçramıştır. Bu yüzden annelikle ilgili sürekli farklı söylemler ve bakış açıları ortaya çıkmaktadır.

"Günümüzde annelik mefhumunun; siyasetin, medyanın, feminist ya da kültürel çalışmaların odak noktalarından biri hâline geldiği görülmektedir. Pek çok farklı söylem üzerinden annelik, kadınlara yönelik alternatifler sunmaktadır: Anneliği kabul etmek, reddetmek ya da müzakere etmek." (Hançer, 2018, s. 188). Tüm bu söylemler arasında en yaygın olanı anneliğin kutsallığı görüşüdür. Bir insan yetiştirmek, bir insanın hayatındaki en önemli varlık olmak, davranışlarıyla bir insanın doğumundan ölümüne kadarki tüm hayatını az veya çok etkilemek, hatta kendisi dışında bir insanın genlerini belirleyen çok önemli bir faktör olmak... Tüm bu sayılanlarla ilgili olan kişinin yaptıkları, bir kadının sahip olduğu annelik statüsü tabii ki kutsaldır. Burada asıl mesele, birtakım görüş ya da sistemlerin bu kutsallığı kullanarak kadını, tek bir özelliğe-anneliğe- indirgemesi ve bir kadının kendinden başka bir insanın hayatını bu derece şekillendirme yeteneğine sahipken "iyi anne olmak" adı altında kendi hayatından-farkında olarak ya da olmayarak- vazgeçmesi ya da vazgeçmeye zorlanmasıdır.

Kadının anneliği hakkında söz söylerken dikkat edilmesi gereken en önemli nokta, kadın kavramının bütüncül bir bakış açısıyla değerlendirilmesi gerektiğidir. Bir kadın sadece anne değildir. Kadın; anneliğinin yanında bir eş, bir meslek erbabı, bir arkadaş, bir evlat, birev hanımı, ruh dünyasında küçük bir çocuk ve daha birçok sosyal rolü içinde barındıran çok renkli bir kişiliktir. Bu kadar özelliği olan bir varlığı, sadece tek bir özelliğe -anneliğe- indirgemek kadınlara haksızlık yapmak değil midir?

2.4.2. Medyanın Annelik Anlayışları Üzerindeki Etkisinin Fazla Olması

Medya, bir toplumun tüm hayatını etkilediği gibi annelik anlayışını da etkilemiş hatta ona yön vermiştir. Medyada gerek reklamlarda gerek dizi-filmlerde gerekse haberlerde annelik, içinde bulunulan zamana ve kültüre göre bilinçli olarak farklı yönlere çekilmektedir. "Göçmenlerin yoğun olarak yaşadığı Avrupa ülkelerinde annelik, göçmen kadınlar üzerinden ön plana çıkarılan siyasal bir retoriktir ya da Kanada'da kadın özgürlüğü söylemi yerine çocukların refahını politik tartışmanın merkezine yerleştiren söylemler mevcuttur." (Hançer, 2018, s. 188).

Medya, annelik anlayışını toplumda farklı algılar oluşturarak da değiştirebilir. Çeşitli mecralarda sürekli olarak çalışan annelerin çocuklarının özgüvenlerinin düşük olmasından, sınavlarda başarısız olmalarından, anneye bağ kuramamalarından, çoğunlukla hazır gıdalar tükettikleri için obezite riski altında olduklarından ve daha birçok felaketsenaryolarından bahsedilmesi, çalışan annelerle ilgili bilinçli olarak olumsuz bir algı oluşturma amacının bir ürünüdür.

Anneliği kadının tek işlevi hâline getirme çabaları, günümüzde de devam etmektedir. Mükemmel annelik, tam zamanlı annelik gibi kavramların ortaya atılması da bu durumun bir sonucudur. Ayrıca anneleri iyi ve kötü diye sınıflandırmak, yine annelerin sırtına yüklenen yeni bir yükten başka bir şey değildir.

"Bugün anneliği kadın cinsine yüklenen bir ödev olmaktan ziyade reddi ya da müzakeresi mümkün bir kategori olarak kavramsallaştırmaya dönük tartışmalar mevcuttur ve bunun için atılacak ilk adım belki de "kötü anne hayaleti" nin tasfiyesidir." (Hançer, 2018, s. 191).

2.4.3. Anneliğin Kadınların Tek Kimliği Olarak Görülmesi

Bir kadının tek işlevinin "annelik" olarak algılanması, esasında kadınlarda birçok psikolojik sıkıntının temelini oluşturmaktadır. Her insan kendini gerçekleştirmek ister. İlgilerine, yeteneklerine, hayallerine uygun yaşamak her insanın doğal bir isteğidir. İnsanoğlu bunları gerçekleştiremediğinde psikolojik olarak sıkıntılar yaşamaya başlar.

Kendini gerçekleştirme ihtiyacı, sadece erkeklerin sahip olduğu bir durum değildir. İster anne olduktan sonra ister de annelikten önce her kadın tıpkı erkekler gibi kendini gerçekleştirme ihtiyacı içinde olur. Maalesef toplumsal zihniyet, kültürel

yapı, insanların bazı durumları işlerine geldikleri gibi yorumlamaları, kadının kendini gerçekleştirme ihtiyacına vurulmuş bir darbedir.

Tek ve en önemli işlevi annelik olarak görülen ve bunu kendisine de kabullendirilen kadınlar, kendini gerçekleştirme gibi birçok psikolojik ihtiyacını annelikle gidermeye çalışmakta ve bu durumda hem kadında hem de onun yetiştirdiği nesillerde birçok problem ortaya çıkmaktadır.

Kadının hayatının amacını annelik gibi görmesi; saçını süpürge eden, kendinden vazgeçen, hayatı çocuğunun peşinde sürüklenen, ne kişisel ne de sosyal olarak gerçek anlamda var olamamış annelerin ortaya çıkmasına ve her geçen gün de bu model annelerin sayılarının artmasına sebep olmaktadır. Bu tür annelerin çocuklarından beklentileri de oldukça fazladır. Aslında annenin, hayatını yoluna serdiği evladından bir şeyler beklemesi çok doğaldır, çünkü annelik uğruna bir hayat -annenin hayatı- yitip gitmektedir. Bu beklentilerin baskısı altında bu tür annelerin çocukları da kendini gerçekleştiremez. Aslında bu tip anneye sahip çocuklar, çoğunlukla annelerine bağımlı olabilmektedir. Çünkü anne, bağımsızlığı bilmediği için bunu çocuğuna da öğretememektedir. Ayrıca bu tür durumlarda anneler de çocuklarına bağımlı olabilmektedir çünkü hayatlarının odak noktası çocukları olmaktadır.

Annelik, çok kutsal bir mertebedir. Bu kutsallığın güzelliğini yaşayabilmek için öncelikle annelerin, kendikimliklerini yaşamalarına imkân verilmelidir. Unutulmamalıdır ki bir kadın, anne olduktan sonra kadınsal ve insani ihtiyaçlarını kaybetmiyor. Sadece o ana kadar içinde bulunduğu sosyal rollerine ve kişiliğine bir güzellik daha ekleniyor. İşte kadın, bu güzelliği yaşadığı ölçüde hep istenildiği gibi hem fiziksel hem de psikolojik olarak sağlıklı bireyler yetiştirebilir. Ayrıca şunu da unutmamak gerekir ki çocuk; hayattaki rollerini, sınırlarını annesinden öğrenir. Annesi kendine kadın olarak değer veren ve kendi kimliğini oluşturan bir anneyse çocuk da o yolda ilerleyecektir. Aksi durumda çocuk da- tıpkı annesi gibi- kendini gerçekleştiremeyen, toplumsal düzen içinde oradan oraya savrulan ve annesine bağımlı bir yetişkin olarak hayatını devam ettirecektir. Bu durumda anne kendinden vazgeçip sadece anneliğini yaşayarak aslında sadece kendine değil çocuğuna da zarar vermiş olmaktadır. Böylece annelik şemsiyesi altında kaybolan ve de mahvolan hem anne hem de çocuklar çocuk ortaya çıkmaktadır.

2.4.4. İş Hayatındaki Düzenlemenin Anne-Çocuk İhtiyaçlarını Karşılamada Yetersiz Kalması

Değişen toplumsal düzen sonucunda kadının çalışma hayatına girmesiyle iş hayatını düzenleyen kurallarda da birtakım değişikliklere gidilmiştir. Bu değişiklikler sadece erkeklerin rahat çalışabilmesini kapsamamakta; iş hayatının kazandığı taze kanın -kadınların- da mutlu çalışabilmesini sağlayacak düzenlemeleri de içermektedir.

Çalışan kadının anne olmasıyla hem ev içinde hem de iş yaşantısında görev ve sorumlulukları kat kat artmaktadır. Yıllarca okulunu okumuş, iş hayatına emek vermiş bir kadın; anne olduktan sonra bazı seçimler yapmak zorunda kalmaktadır. Ne yazık ki anneyi seçim yapmaya zorlayan şey, iş hayatının anne ve çocuğun konforunu sağlamada yetersiz kalmasıdır. Anne; çocuk sahibi olduktan sonra bebek bakım süreci, süt izinleri, bakıcı bulma gibi birçok sorunla yüz yüze gelmektedir.

Kadın istihdamının ülkelerin gelişmişlik düzeyi hakkında fikir verdiği günümüzde kadının anneliği seçmesi, iş hayatını tehlikeye sokmaktadır. Toplumsal baskı, annenin işini değil de çocuğunu seçmesini uygun görürken anne ve çocuğun mutluluğu iş hayatını düzenleyen kurallar çerçevesinde ihmal edilmiştir.

"İş dünyasının erkek egemen çalışma koşullarında 'ideal çalışan'; tam zamanlı çalışan, eğitim sürecini tamamladıktan sonra emekliliğine kadar kariyerini ara vermeden devam ettiren ve aile sorumluluklarının işi ile çatışmasına izin vermeyen kişi olarak tanımlanmaktadır." (Akyol, 2018, s. 38). Anne olan bir kadın, "ideal çalışan" modelinden uzak değerlendirildiği için iş hayatında pek de tercih edilmemektedir. Hatta anne olmayan kadınların; performans, yetenek ve daha birçok yönden anne olanlara göre daha "müsait" oldukları düşünüldüğünden daha çok anne olmayan kadınlar tercih edilmektedir. Bu tercih önceliği, aynı cinsler arasında da ikiliğe sebep olabilmektedir. Bir kadının, hamile kaldığı andan itibaren birçok zorlukla karşılaşma ihtimali her zaman vardır. Doğumdan sonra ise bir süre çalışamayacak olması, ardından süt izni kullanması, çocuk bakımı noktasında erkek, işlerini genel olarak aksatmazken izin alan tarafın her zaman kadın olması gibi durumlar, iş dünyasında kadının dışlanması için zemin oluşturmaktadır. Bu sebeplerden dolayıdır ki birçok kadın anne olduktan sonra işini kaybetmekle karşıkarşıya kalabilmekte, kaybetmeyenler de daha düşük statüde çalışma, önceki konumunu kaybetme gibi tehlikelerle karşılaşabilmektedir.

Annenin çalışmasına karşı çıkılmasının en büyük nedenlerinden biri de annenin yokluğunun çocuğun psikolojisini kötü etkileyeceğidir. Yalnız bu düşüncede ihmal edilen nokta şu ki çocuk anneyi tamamen kaybetmemektedir. Anne, mümkün olduğu kadar sağlıklı koşullarda çocuğundan ayrılma gerçekleştirmelidir. Burada en önemli noktalardan biri ise annenin işten eve geldikten sonra çocuğuyla geçireceği kaliteli zamanı oluşturmuş olmasıdır. Eğer anne akşama kadar çalışıp eve geldiğinde de çocuğuyla ilgilenirse, onun ihtiyaçlarını karşılayıp onunla kaliteli zaman geçirirse çocuk da zamanla ayrılma rutinine uyum sağlayabilecektir. Burada çocukta herhangi bir ihmal edilmişlik duygusu olmayacaktır. Annenin günün belli bir saatini işte geçirdikten ve kendi psikolojik ihtiyaçlarını karşıladıktan sonra eve mutlu gelmesi ve çocuğuyla pozitif bir iletişim kurması, tüm gün evde ama depresif olan, aklı yapamadıklarında kalan bir annenin varlığından çok daha faydalı olacaktır.

Günümüzde çalışan kadınların yaşadığı en büyük sıkıntılardan birisi de izin durumudur. Neredeyse her otorite, çocuğun en azından 2 yaşına kadar maksimum düzeyde annesiyle vakit geçirmesini savunmaktadır. Ancak ülkemizde verilen izindöğumdan önce 8 hafta ve doğumdan sonra da 8 haftadır. Genelde anne adayları, iznini doğum sonrasına aktarmak için doğumuna 3 hafta kalıncaya kadar hamileyken bile var güçleriyle çalışmaktadırlar. Yasal olarak izin verilse belki de son ana kadar çalışmayı tercih etmeyeceklerdir. Ayrıca doğum izninin bitiminden itibaren her gün 1,5 saat süt izni başlamaktadır. Dolayısıyla izinlerin anne-çocuk sağlığı açısından- burada sadece fiziksel değil aynı zamanda psikolojik sağlıktan da bahsedilmektedir- kesinlikle yeterli değildir. Bu durumda kalan anneler ya izinlerini rapor alarak uzatmaya çalışmakta ya da anne; kayınvalide, büyükanne, bakıcı gibi kişilere çocuğunu emanet etmek zorunda kalmaktadır. Bebeğinden ayrı kalmak, süt sağmak, onları buzlukta biriktirmek, lohusalık ruh durumları gibi sebepler annenin işindeki verimini düşürmektedir. Böyle durumlarda da kadınlar, işiyle anneliği arasında kalmaktadır. Bu noktada iş hayatındaki izin durumları anne-çocuk birlikteliği göz önüne alınarak ayarlandığında anne de huzurlu bir şekilde hem çalışabilecek hem de çocuklarıyla doya doya vakit geçirebilecektir. Bu noktada çalışmayı seçen annenin kararını sorgulamak yerine sistemdeki sıkıntıları gidererek daha güncel ve çağdaş düzenlemelere gitmek daha uygun olacaktır.

Bir kadın, bir erkeğin katkısı olmadan anne olamamaktadır, ancak doğumdan sonra bebek bakımı konusundaneredeyse tüm sorumluluk anneye verilmektedir. Bunu şuradan bile anlayabiliriz: Özel sektörde babalık izni 5 gün, kamuda ise 10 gündür. Bir erkek eşinin hayatının değişmesinde, duygu durumundaki değişikliklerinde, babalığa alışma sürecinde, emzirme başlangıcında ve daha birçok sıkıntıda ne yazık ki eşiniyalnız bırakmaktadır. En acısı da izinlerin, babayı sürecin dışında tutacak şekilde düzenlenmesidir. Yani aslında sistem, kadını zorunlu olarak evde tutmaya çalışmaktadır. Babayı ise saf dışı bırakmaktadır. Oysaki bu süreç, ancak anne ile babanın birlikte hareket etmesiyle ancak sağlıklı bir şekilde geçirilebilir. "Lohusa depresyonu" terimi literatüre bile geçmesine rağmen ne yazık ki ülkemizde bu konuda yeterli düzenlemeler yapılmamış; bu yüzden kadınlar, belki de en hassas dönemlerinden birinde yalnızlığa mahkûm edilmektedir.

Çalışan kadınların yaşadığı sorunlardanbiri de annenin çalıştığı süre zarfında çocuğun nasıl ve nerede vakit geçireceğidir. Özellikle 4 yaşa kadar olan dönemde çocuklar ya bakıcıda ya da aile büyüklerinin yanında vakit geçirmektedir. Büyük şehirlerdeimkânı olan aileler çocuklarını gündüz bakım evlerine de teslim edebilmektedir. Bakıcı veya nene-dedelerinin yanında kalan çocuklar için o kişilerin dünya görüşü, beslenme alışkanlıkları, günlük rutinleri gibi kişisel faktörler çok büyük oranda rol oynamaktadır. Aileler bazen daha donanımlı bakıcı bulamadığından buldukları orta düzey bakıcılara çocuklarını emanet etmek zorunda kalmakta ya da çocuk yetiştirme anlayışı yıllar öncesinden kalmış, kendini güncelleyememiş aile büyüklerine- çocuklarını yabancılara emanet etmemek için- sırf zorunluluktan bırakmaktadırlar. Bu durumda çocuğun en verimli zamanları, gelişigüzel bir eğitim ve bakıma maruz kalmaktadır.

Sağlıklı toplum, ancak sağlıklı anne-babaların çabasıyla oluşur. Bir çocuğun üzerindeki etkisi açısından anne, tabii ki öndedir ama bu durum babanın önemini azaltamaz. Öncelikli amaç, anneyi mutlu etmek olmalı ki mutlu çocuklar yetişebilsin. Eğer anne mutlu değilse, ihtiyaçlarını karşılayamıyorsa, istemeden de olsa çalışmak yerine anneliği seçmek zorunda kalmışsa nasıl sağlıklı bir annelik yapması beklenebilir ki? Bu noktada gözden kaçırılan nokta, annenin nasıl olursa olsun çocuğun yanında durması değil onunla verimli zaman geçirmesidir. Yani bir çocuk için annenin sadece fiziksel varlığı yeterli değildir, onun çocuğunun yanında psikolojik olarak da bulunması

gerekir. Bunun için de annelikten zevk alması elzemdir. Yapamadıklarının sorumlusu olarak anneliği gören bir kadın, zamanla çocuğuna bile öfke duymaya başlayabilir. Çünkü anneler de insandır ve annelerin de kendini gerçekleştirmeye ihtiyacı vardır. Bir kadının hayatı, annelikten sonra son bulmuyor, bulmamalı da. Bir kadın; hayattaki amaçlarını, zevklerini, tüm yaşantısını anneliğini de kapsayacak şekilde yaşayabilmelidir. Bu süreçte gerek toplum, gerek erkek gerekse sistemin topyekûn annenin hayatını kolaylaştırması gerekmektedir. Aksi hâlde toplum, kişiliğini kaybeden anneler ile psikolojisi bozuk çocuklarla dolmaktan kurtulamaz.

2.4.5. Toplumun Kadınları Sürekli Eleştirmesi

Her kadının kadınlık ve annelik izlenimleri farklılık göstermektedir. Kadınların- belki de fitrat olarak- birbirine destek olmaya çalışırken bazen de birbirlerini olumsuz yönlendirmeleri kadınlar arası ilişkilerde sıklıkla karşılaşılan bir durum olabilmektedir.

Bir kadın hamile olduğunu öğrendiği andan itibaren yakınları tarafındanbolca eleştiri ve baskı maruz kalabilmektedir. Hamileliği kötü geçen kadına "Anneliği kolay mı sandın?" diye küçümseyici ifadeleri kullanmak, anneliği sorunsuz geçenlere ise "Bunlar daha iyi günlerin." gibi ifadelerleanneyi felaket senaryolarına hazırlamak, aslında iyilik gibi görünse de oldukça hassas bir dönem geçiren anneyi olumsuzluğa yönlendirmek anlamına gelebilmektedir.

Anneliğin kadına verdiği güzellikler, hem bilinirliği hem de bilinmezlikleri noktasında annede heyecan verici bir izlenim oluşturmaktadır. İlk hamilelikte kadın yaşayacaklarını bilmediğinden, diğerlerinde ise bildiğinden ayrı ve tarifsiz bir mutluluk yaşamaktadır. Tüm bunların yanında özellikle çevrenin de etkisiyle bazen manzara olumsuz bir hâle de dönüşebilmektedir.

Özellikle geleneksel çocuk yetiştirme anlayışına sahip aile büyükleri bazen âdetleri devam ettirme çabasından bazen de kendi doğrularını yaptırmaya çalışmaktan yeni anneye bazı sıkıntılar yaşatabilmektedirler. Burada ailedeki anneler arasındaki kuşak çatışması çok açık bir şekilde görülebilmektedir.

Anne doğum yapar, her ikisi sağlıklıdır ama bu defa da yeni annenin sütü gündem olur. Özellikle aile büyükleri, bebek beslenmesi ve bakımı noktasında bebeğin iyiliğini anneye göre daha ön palana alabildikleri için anneyi bunaltabilmektedirler.

Aile büyükleri, doğumun ilk günlerinde bebek bakımında anneye yardımcı olsa da ilerleyen günlerde anne genellikle bebeğinin bakımına yalnız devam etmek zorunda kalabilmektedir. Bu durum bazı durumlarda olumlu bazen de olumsuz olabilmektedir. Anneye yardım eden kişiler, anneye uyumluysa bu durum olumlu; anneye farklı bakış açısına sahipse, herhangi bir konuda anneye çatışma yaşıyorsa bu kişilerin varlığı anne ve bebek için olumsuzluklar içermektedir.

Annelik, çok hassas bir duygudur. Bu hassasiyeti yaşamayan bilmez. Her şeyden önce anneler iyi olmalı ki çocuklar iyi olsun. Mutsuz bir anne, mutlu çocuklar yetiştiremeyeceğinden öncelikle annenin mutlu olmasını sağlamak gerekir.

2.4.6. Popüler Olan Beslenme Sistemlerinin Türemesi

Teknoloji çağında olmak, çok çeşitli sosyal medya araçlarının olması her alanda birçok etki bırakırken annelik mecrasını da teğet geçmemiş, esaslı şekilde etkilemiştir.

Instagram, bazı anneler için çocuklarına duydukları sevginin taşıdığı yer olarak da görev yapmaktadır. Çiçeği burnunda anneler; hastaneye girişinden tutun da hastaneden çıkışına, serumlu hâllerine, ziyaretçilerine, oda süslerine, yapılan ikramlıklara kadar her şeyi instagram ortamında takipçileriyle paylaşmaktadır. Çocuğuna duyduğu sevgi kalbinden çıkıp da sosyal medya mecralarına kadar ulaşabilmektedir.

Herkesin bildiği gibi bebekler, ilk 6 ay sadece anne sütü alır; 6. aydan sonra ise yavaş yavaş "ek gıda" dediğimiz takviye yiyeceklere geçilir. Değişen koşullar, bebeklerini yiyeceklerinde bile çeşitli değişikliklere sebep olmaktadır.

"Geleneksel anlamda ailede kadın satın almadan sorumlu kişidir. Fakat kadının çalışma yaşamına katılması çocukların bütün aile için satın alma rolünü üstlenmelerini gerekli kılmaktadır."(Tutar, 2012, s. 22).Çünkü kadınlar, özellikle çocuk beslenmesi ve bakımı noktasında daha hassas oldukları için genellikle bir ailedeki bu tarz ihtiyaçları onlar gidermektedirler. Yaşının büyümesiyle beraber kendi isteklerini dile getirmeye başlayan çocuk, satın alma işlemlerinde ebeveynleri de etkileyebilmekte ve hatta yönlendirebilmektedir. Bu durum medya araçlarının hedef kitlesine annelerle birlikte çocukları da dâhil etmesini zorunlu kılmaktadır.

Annelerin daha fazla bilinçlenmesi ve birçok hastalık yaşının düşmesiyle beraber çocukların beslenmesine eskisinden daha çok dikkat edilmeye başlandı. Özellikle

GDO'lu tarımın ortaya çıkışı, ata tohumlarının sayılarının azaldığı söylentisi, kanser gibi ölümcül hastalıkların yaygınlaşması ve yaş grubunun düşmesi, obezitenin artması gibi nedenler annelerin çocuklarının beslenmesinde çok dikkatli davranmasını zorunlu kılmaktadır. Yaşadığımız dönemde internette her türlü bilginin bulunması ve yetkili herkese ulaşabilme imkânı birçok annenin çocuklarının içtikleri ilaçlara kadar içerik incelemesi yapmasına sebep olmaktadır.

Teknolojik imkânlar, birçok konuda hayatı kolaylaştırırken çocuk beslenmesi konusunda annelerin sırtındaki yükleri arttırmaktadır. Eskiden okul beslenmesine ekmek arası olabilecek şeyler konulurken şu an çocukları ekmek, şeker, glüten gibi ürünlerden uzaklaştırmak adına daha sağlıklı besin çeşitleri arayışına girilmektedir. Bu konuda anneler daha dikkatli olmak zorunda kalmaktadırlar. Çünkü geleneksel toplum düzeninde genellikle evin beslenme ve yemek işlerinden kadınlar sorumludur.

Sağlıklı beslenmede aşırıya gitme eğilimi, instagramdaki çocuk beslenmesine yönelik olan sayfaların sayısında ciddi bir artışa neden olmaktadır. İşin sakıncalı kısmı, konuyla ilgili hiçbir bilgisi olmayan kişiler de böyle sayfalar açabilmekte ve maalesef birçok anne, kendi doktorlarından ya da uzmanlardan çok bu tarz kişilerin sözlerine inanmaktadır. Böyle durumlarda ciddi sağlık sorunlarına bile sebep olabilmektedir.

Son zamanlarda yine moda olan takviyeler, sadece yetişkinler değil çocuklar tarafından da kullanılmaya başlanmaktadır. Birçok iştah açıcı ilaç, demir ve çinko takviyeleri, balık yağları ve daha birçok ürün doktor tavsiyesi olmadan, hiçbir tıbbi teste başvurmada birçok anne tarafından çocuklarına kullandırılabilir.

Her annenin her konuda çocuğu için en iyisini istediğı gibi beslenme konusunda da en iyisini istemektedir. Birçok sektör, medya araçları vasıtasıyla annelerin bu duygularını istismar etmekte ve birçok anneyi popüler beslenme akımlarına doğru sürüklemektedir. Sağlıklı beslenme şekillerinin öğrenilmesi elbette faydalı olacaktır ancak maddi-manevi açılardan bu tür beslenme düzenini benimseyemeyen annelerde ise bu durum, yetersizlik duygusunu ortaya çıkarmaktadır. Bu noktada ebeveynler, bu tür popüler akımlara uymayarak kendi yaşamlarına özgü ebeveynlik tarzlarını oluşturabilmelidirler.

2.5. Modern Toplumlarda Annelik Değerinin Yeri

Bir toplumda anneliğe verilen önem, annenin hem toplumsal hem kişisel anlamda hem de iş anlamında hayatını kolaylaştırmakla gösterilmektedir. Çünkü annelik, bir kadının hayatıta var olduğu sürece edindiği tüm toplumsal rollerin içinde en önemlisidir. Bunu da kadınların hayatlarının düzenini- temel ihtiyaçlarını karşılamaya varana kadar- annelik yaşantısı çerçevesinde kurduklarını anlayabilmekteyiz. Çoğunlukla bir anne için önce çocukların düzeni sağlanır, daha sonra kendisi toplum, iş ve aile hayatında konumunu belirler.

Kadınların çalışma hayatına katılmasıyla birçok olumsuzluğun yanında anne olduktan sonra sahip olacağı hakların niteliğini o ülkenin anneliğe verdiği değer tayin etmektedir. Bir kadın, bu haklara dayalı olarak anne olmanın zamanını belirlemektedir.

Kadınların anne olduktan sonra sahip olacakları haklar, toplumdaki ve iş hayatındaki konumu toplumdan topluma değişiklik göstermektedir. Bazı Batı ülkelerinde çocuk dünyaya geldikten sonra anne, baba ve ailenin bu süreci kolayca ve huzurla atlatabilmesi için her türlü kolaylık sağlanmışken bazı ülkelerde ise anne, birçok hakkından yasal olarak mahrum bırakılmaktadır.

"ABD Kongresinde görüşülen sosyal harcama planında yer alan doğum izni, onay için oyuna ihtiyaç duyulan Demokrat Batı Virginia Senatörü Joe Manchin'in talebiyle önce 4 haftaya indirildi, ardından paketten tamamen çıkartıldı."(tr.euronews.com, 2021). Böylece ABD, dünyada annelere ücretli doğum izni vermeyen yedi ülkeden birisi olmuştur.

"Dünyada annelere doğum izni vermeyen yedi tane ülke bulunmaktadır: Pasifik Okyanusu'ndaki küçük adalar olan Marshall Adaları, Mikronezya, Nauru, Palau, Papua Yeni Gine ve Tonga."(tr.euronews.com, 2021).

21. yüzyılda olmamıza rağmen hâlâ bazı ülkelerde annelik izninin tartışılıyor olması gerçekten insanlık adına çok ciddi bir problem oluşturmaktadır. Çocuk gelişiminde yetkili otoriteler her fırsatta bir çocuğun doğumundan en az iki yaşına kadar annesiyle kalması gerektiğini vurgularken Amerika'nın anneye ücretli doğum izni vermeyen tek gelişmiş ülke olması oldukça düşündürücüdür.

Bir ülkenin aile kurumuna verdiği değer, çalışan anne ve babalar ücretli doğum izni vermesiyle doğrudan orantılıdır. Bir ülkenin yeni doğan bir vatandaşının gelişimine önem vermesi, anne-çocuk konforuna babayı da katarak bunu ancak ülke politikası hâline getirmesiyle gerçekleşebilir. Çünkü sağlıklı, donanımlı, karakterli, özgür yetişen bireyler, ülkenin hem maddi hem de manevi kalkınmasına büyük katkılar sağlayacaktır. Bunun bilincinde olan devlet yetkilileri de çocuk sahibi olan ailelere maddi ve manevi desteği esirgememelidir. Bu bir nevi ülke geleceğine de önem vermek anlamına gelmektedir.

Ülkemizde memurlar için babalık izni, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunumuzun 104. maddesinin B. fıkrasında düzenlenmiştir. Buna göre eşi doğum yapan erkek memur, kendi isteği üzerine 10 gün babalık izni kullanabilecektir. Yine ülkemizde kanunun 74. maddesine göre kadınlar genel olarak doğumdan önce 8 hafta, doğumdan sonra 8 hafta olarak toplam 16 haftadoğum izni kullanabilmektedir."Dünyada ücretli annelik izni ortalaması 29 hafta, babalık izni ortalaması ise 16 haftadır." (tr.euronews.com, 2021). Bu durumda ülkemiz maalesef analık ve babalık izin süresi bakımından dünya ortalamasının altında kalmaktadır. Bu noktada anne-çocuk sağlığı ve yeni bir doğum sonrasında ailenin tümünün psikolojik sağlığı ülke politikası hâline getirilmelidir. Ancak bu yolla bir kadın, çocuk sahibi olmayla işi arasında seçim yapmak zorunda kalmaz.

Gelişmiş ülkelerde doğum oranları zamanla azalmaktadır. Bunu yaşayan ülkeler, çözümü analık ve babalık izinlerini arttırmakta bulmaktadırlar.

Finlandiya'da yeni program kapsamında ücretli babalık izni, doğum iznine uygun olarak yaklaşık yedi aya kadar uzatılabilmektedir. Ayrıca ebeveynlere kotalarının 69 gününü birbirine devredebilme hakkı veriliyor. Ülkede ayrıca anne adayları, beklenen doğum tarihinden bir ay kadar önce hamilelik izni alma hakkına sahip. Finlandiya'nın komşusu İsveç'te ise bebeğin doğumunun ardından her bir ebeveyn 240 gün izne çıkabiliyor.(<https://tr.euronews.com>, 2020).

Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF), Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD) üyesi 41 ülkenin 2016'ya ait doğum izni ve okul öncesi çocuk bakımı politikalarını inceleyerek en aile dostu ülkeleri sıraladı (<https://www.indyturk.com>, 2019):

Buna göre ülkelerin doğum izni politikalarında en aile dostu ülke İsveç olurken, en uzun doğum iznininse 85 haftayla Estonya'da verildiği belirtildi. Annelere verilen ücretli doğum izni, babalara verilen ücretli doğum izni, çocuk bakım merkezlerindeki 3 yaş altı çocukların oranı ve çocuk bakım merkezlerindeki 3-6 yaşlarındaki çocukların oranları olmak üzere 4 temel göstergesi baz alan listenin zirvesinde İsveç yer alıyor.

Ülkede ücretli ebeveynlik izninin 35 hafta olduğu belirtilen raporda, bu iznin yaklaşık 11 haftasından babaların da yararlanabildiğine dikkat çekiliyor. İsveç'te 3 yaş altı çocukların yüzde 51'inin okul öncesi bakım imkânlarından yararlandığı, 3-6 yaşlarındaki çocuklardaysa bu oranın yüzde 97 olduğu ifade ediliyor.

Aile dostu politikaları uygulayan ülkeler sıralamasında İsveç'i Norveç, İzlanda, Estonya ve Portekiz izliyor.

Japonya, Güney Kore, Şili, Kanada, Meksika, İsrail, Avustralya, Yeni Zelanda, ABD ve Türkiye ise kıyaslanabilir veri eksikliği nedeniyle listede yer almıyor.

Rapora göre, en uzun ücretli annelik izniyse 85 haftayla Estonya'da veriliyor. Estonya'yı 72 haftayla Macaristan, 61 haftayla Bulgaristan izliyor. Listenin sonundaysa 8 haftalık ücretli izinle Yeni Zelanda ve Avustralya'yla, annelere hiçbir ücretli izin süresi tanımayan ABD yer alıyor. Türkiye'de ise anneler için ücretli doğum izni 16 hafta. Babalık iznindeyse listenin başında 30 haftalık ücretli izinle Japonya var. Ancak 2017'de bu ülkede çocuğunun doğumunun ardından ücretli izin alan baba sayısı 20'de 1 oranında. Benzer şekilde Güney Kore'de 17 haftalık babalık izniyle ikinci sırada yer alıyor. Ne var ki ülkede her 6 babadan yalnızca 1'i bu izni kullanıyor. Türkiye'de ise babalık izni 1 hafta.

Buradan da anlaşılacağı üzere insanlara sunulan konforla gelişmişlik düzeyi arasında yakından ilişki bulunduğu gibi ülkeler yıllar sonra vatandaşlarına sundukları imkânların meyvelerini de kalkınma, suç oranının azalması, sağlıklı bireyler yetiştirme gibi sonuçlarla toplayacaktır.

Türkiye, annelik ve babalık izin süreleri bakımından dünya ortalamasının altında kalmaktadır. Bu noktada ailelerin çocuk yapmaya karar verebilmesini kolaylaştırmak ve ileride genç nüfusun azalması tehlikesiyle karşı karşıya kalmamak için en kısa sürede çalışan anne ve babaların izin süreleriyle ilgili olarak ülke politikasında ciddi iyileştirmeler yapılarak geleceğe yönelik tedbirler alınabilir.

2.5.1.Modern Toplumlardaki Temel Annelik Modelleri: Geleneksel ve Modern Annelik

Son yıllarda "modern annelik" kavramı yaygın şekilde kullanılmaya başlanmıştır. Modern annelik, çocuğunu isteyerek dünyaya getirme ve çocuğun her açıdan sağlıklı olabilmesi için annenin kendi vücuduna iyi bakması sürecini kapsamaktadır. Modern anneler, bilgiye modern yollarla ulaşmaktadır.

"Modern anne, çocuklarını modern tıp ve çocuk uzmanlarının sunduğu “en gelişmiş” bilgilere yönelerek yetiştirmelidir. Bir taraftan çocuğunu yetiştirirken diğer yandan kariyerini devam ettirmeli ve kişisel bakımını da ihmal etmemelidir."(Lecaj, 2019, s. 37). Ayrıca modern anneler, başka annelerden yardım istemez. Çocuk yetiştirmede asla hata yapması kabul edilemez. Bu yüzden çocuk bakım kitaplarını diğer annelerden daha çok okumalı, tıbbi uyarılara tam anlamıyla uymalı, mükemmeliyetçilik anlayışından dolayı sık sık yetersizlik duygusu içinde boğulmaktadır.

İçinde bulunduğumuz dönemde geleneksel ve modern annelik diye iki kavramdan bahsedilmektedir. Ailedeki geleneksel ve modernlik çizgisini yine kadın belirlemektedir. Geleneksel annelikte anne çocuğuna bir büyüğünün ya da büyük çocuklarının yardımıyla bakmaktadır. Anne, genellikle tüm hayatını çocuğuna göre planlar. Baba, evin reisi ve maddi döngüyü sağlayan kişi olarak çocukların yetiştirilmesinden oldukça uzaktır. Geleneksel annelik sisteminde baba, çocuğunun beslenme ihtiyacını karşılayan bir otorite figürüdür. Çocuğun kişisel, psikolojik, toplumsal, her türlü gelişim alanının dışında tutulur. Bu anlayışta annenin saçını süpürge etmesi esastır. Bir kadının anne olduktan sonra kendini unutup tamamen annelik rollerine sarılması istenmektedir. Bu noktada aslında anne, bir nevi çocuğu kendi tekeline almaktadır. Her şeye kendisi karar verir. Banyosunu kendisi yaptırır, beslenme düzenini kurar, uykusunu ve altını değiştirmeyi yine kendisi yapar. Baba, hep dışarıda tutulmaktadır. Çocuk aynı evde babayı çekinilecek bir otorite figürü olarak tanır. Onunla bağ kuramaz. Baba da babalığını hissedememektedir. Aslında anne, çocuğunu iyi yetiştirmeye çalışırken babayı dışarıdatutarak çocuğun iç dünyasında babasının doldurması gereken yeri de kendisi doldurduğu için çocuğu ve babayı eksik bırakmaktadır. Çocuklukta kurulamayan bağın sonradan kurulması çok daha zor

olmaktadır. Bu bağlamda da babasıyla ilişkisi iyi olmayan, babayı soğuk bulan, bayramlarda seyranlarda elöpmeye giden bir çocuk topluluğu ortaya çıkmaktadır.

Geleneksel annelik, bazı noktalarda evlilik düzenine de zarar vermektedir. Çünkü kadın, kendini anneliğe o kadar kaptırır ki diğer sosyal rollerini unuttur ya da arka plana atar. Kendini anneliğe adar, bu dünyaya anne olmak için geldiğini düşünür. Zamanla bütün dünyası çocuğu olan anne, eşini görmezden gelmeye ya da ona gereken önemi verememeye başlar. Çünkü tüm enerjisini çocuğuna vermektedir. Bu durum evliliklerde bazı sıkıntılara sebep olmaktadır. Eşine vaktinden ve enerjisinden ayıramayan anne, eşiyle kurduğu duygusal ilişkiyi zedelemektedir. O yüzden bazı erkekler, çocuktan sonra evliliklerinin değiştiklerini söylerler. Aslında değişen evlilikleri değil kadının annelik rolüne gereğinden fazla bürünmesinin getirdiği bir kargaşadır.

Modern annelik anlayışı ise kadının hem annelik yapmasını hem çalışmasını hem de eşine, çevresine vakit ayırmasını içermektedir. Bu sistemde anne, daha fazla sorumluluk altına girmesine rağmen hayatından daha fazla doyum almaktadır. Anne; çocuğuna vakit ayırır, modern bilgi kaynaklarını kullanır, pedagojide değişen anlayışları takip eder. Belki de en önemlisi babayı da sürece dâhil eder. Baba; otoritesini çocuğuyla kurduğu bağla harmanlar, ona omuz verir. Böylece baba-çocuk arasında gerçek bir ilişki oluşur. Baba; bir noktada çocuğun hayatındaki kararlara, gelişimine, daha doğrusu çocuğunun hayatına neredeyse anne kadar ortak olduğu için çocuğuyla iletişimi de annesi kadar iyi olur. Böylece çocuğun iç dünyasında anne kendi yerine yerleşir, baba da kendi yerine. Çocuk, "baba"nın hayatında olması gereken yeri bildiği için kendisi de büyüyüp anne olduğunda babası olan bir çocuğa anneliğin yanında babalık da yapmaya kalkmaz. Çünkü annelik ayrı, babalık ayrı iki kavramdır. Babayı daha önemsiz göstermeye çalışmak, çocuk ve baba için oldukça olumsuz bir durumdur. Çocuğun sağlıklı bir kişilik oluşturabilmesi için hem anneye hem de babaya ihtiyacı vardır. Dolayısıyla herhangi birinin diğerinin yerini doldurmaya çalışması çocuğa yapılan haksızlıktır ve onu bütüncül bir kimlik algısından mahrum bırakmaktır.

2.5.2. Modern Toplumlarda Ortaya Çıkan Yeni Bir Annelik Modeli: Blogger Anneliği

Teknoloji, eskiden daha çok erkeklerin egemen olduğu bir alandı. Ancak sosyal medya kanallarının yaygınlaşmasından sonra kadınlar, teknolojiyle daha fazla haşır neşir olmaya başlamışlardır.

Annelik, kadınların sosyal kimliklerinden sadece biridir ve belki de bu kimliğin en hassas yönüdür. Teknolojideki erkek egemenliğinin kırılmasıyla kadınlar sosyal mecralarda da kendilerine yer açmaya başlamışlar ve çeşitli bloglar, instagram gibi sosyal medya kanalları vasıtasıyla geleneksel annelikten uzaklaşmaya başlayarak kendi annelik modellerini yeniden inşa etmeye doğru yol almışlardır. Ancak bununla da sınırlı kalmamışlar, inşa ettikleri bu annelik modelini takipçi arttırma yöntemiyle birçok anneye de duyurmaya çabalamışlardır. Bu vesileyle toplumda "sosyal medya anneliği", "blogger anne" gibi kavramlar ortaya çıkmaya başlamıştır. Bu mecralarda anneler, annelik deneyimlerini diğer kadınlarla da paylaşma imkânı elde etmektedirler.

"Sosyal medya, bireylere yeni yaşam alanları sunmakta ve küreselleşme, sınırları aşan bir iletişim süreciyle birlikte gerçekleşmektedir. Bu bağlamda dijital bir sosyalleşmeden söz edilebilir." (Yardım & Bedir Erişti, 2021, s. 493). Toplumda meydana gelen dijital kültür, insanlara kimlik noktasında seçim şansı sunmaktadır. İnsanlar sosyal medya aracılığıyla ya içinde bulundukları kimlikleriyle var olmaya devam etmektedirler ya da kendilerine farklı bir kimlik oluşturarak o kimlikle dijital ortamlarda varlıklarını sürdürmektedirler.

Kadınlar, sosyal medya kanallarını annelik kimliklerinin inşası, annelikle diğer rollerin kıyaslanması, farklı annelerle iletişim hâlinde olma, annelik anlayışını ve performansını paylaşma, kendi yaşadığı çevrede görmediği takdiri elde etme gibi daha birçok amaç doğrultusunda instagram ya da çeşitli blogları kullanmaktadırlar. Bloglarda anneler yeni bir kimlik inşa ederler. "Yeni anneliğe göre 'annelik kadının yapabileceği en önemli şeydir' ve annelik bir yarıştır." (Lecaj, 2019, s. 59). Bu anlayış doğrultusunda anneler, yarışı kazanarak "mükemmel annelik" seviyesine ulaşmayı hedeflemektedirler.

"Dijital günlük" olarak da adlandırabileceğimiz bloglar, hamilelik süreçlerinin gün gün anneler tarafından kaydedildikleri, daha sonra doğum anında yaşananların hiçbir ayrıntı atlanmadan anlatıldığı, doğumdan sonra ise bebek beslenmesinden

emzirmeye kadar tüm konularla ilgili bilgi ve deneyimlerin paylaşıldığı yerlerdir. Bu tür blogları takip eden kişilerin sayısı, azımsanamayacak kadar fazladır.

Blogger anneliği, annelik kavramının farklı bir boyuta ulaştırılmış hâlidir. Yani eskiden anneler, anneliğini kendi ailesi ya da en fazla sosyal çevresi içinde yaşarken teknolojik gelişmelerle deneyimlerini dışarıya açmaktadırlar. Blogger ya da sosyal medya anneliği, anneliğin kişisel sınırlardan çıkıp dünyaya açılmış şeklidir. Bu yolla çalışan-çalışmayan anne ayrımında yumuşak geçişler sağlanmış, blogger ya da sosyal medya anneliği de evden çalışma alanı hâline gelmiştir. Özellikle teknoloji çağında yaşıyor olmak, pandemi süreciyle beraber online hayatın oldukça yaygınlaşması, evden çalışma düzenini de hayatımıza fazlasıyla sokmuş bulunmaktadır. Bunu fırsat bilen anneler de kabuklarını kırarak büyük bir atılım gerçekleştirmişler ve uçsuz bucaksız bir mecra olan sosyal medyada kimliklerini ya yeniden inşa etmişler ya da mevcut kimliklerinde değişikliklere gitmişlerdir. Sosyal medya anneliği, sorumluluklar altında yaşam mücadelesi veren annelik anlayışlarının da bir nevi canlandığı mecralardır. Belki de özellikle rutinelere sıkışmış ve son yılların popüler bir kavram olan "tükenmişlik sendromu"na yakalanan anneler için yaşadıkları sürece az da olsa eğlence katma yollarından biri olarak da değerlendirilebilir. Ayrıca bu tür mecralar, özellikle zor süreçler yaşayan annelerin sosyal yalnızlıklarını gidermesi ve benzer deneyimleri yaşayan annelerle sohbet edebilme ortamı sağlaması bakımından birçok annenin hayatını kolaylaştırıcı rol oynamaktadır. Bununla beraber blogger anne, eğer araştırma-öğrenmeye eğilimliyse takipçilerini doğru yönlendirmelerle çevreden gelen eski usul zararlı uygulamalardan da korumaktadır. Yani sosyal medya araçları ve bloglar, doğru kullanıldığında hem kullanıcıya hem de takipçilerine birçok kolaylık ve fayda sağlamaktadır.

Blogger anneliği, sosyal medya anneliğiyle eş değer gibi görünse de gerçekte blogger anneliği daha fazla bilgi ve beceri isteyen bir iştir. Çünkü sosyal medya anneliği daha çok anlık hikâye atma, fotoğraf ve gönderi paylaşmaya dayalıyken blogger anneliğinde yazma becerisi daha fazla ön plana çıkmaktadır.

İnsanların sosyal medya ve bloglarda çok fazla vakit geçirdiği düşünüldüğünde bu mecraları kullanan kişilerin sosyo-kültürel seviyeleri, bilgi ve becerileri, deneyimleri de oldukça önemli bir hâle gelmektedir. Çünkü birçok insan, bir konuda doktoruna

danışmak yerine takip ettiği kişilerin deneyimine güvenmektedir. Bu durum bazen çok yanlış yönlendirmelerle hayati tehlikelerin de ortaya çıkmasına sebep olmaktadır. İnternette yer alan bilgi kirliliğine bir de yanlış ve bilinçsiz yönlendirmeler eklenirse maalesef anneler, bilimsellikten uzak bir bakış açısının içine sürüklenmiş olmaktadır.

"Blogger anneler, aldıkları reklam ürünleri, markalarla yaptıkları reklam anlaşmaları ve katıldıkları etkinlikler ile ticari hayatın da bir parçası hâline gelerek ekonomik piyasanın birer üyeleri hâline gelmişlerdir." (Dönmez, 2019, s. 94). Bu bağlamda annenin sosyal medyadaki varlığı, amacını aşarak gelir getiren bir iş durumuna gelmektedir. Bu da diğer annelerin tepkisine sebep olmaktadır. Çünkü çocuk açısından mahremiyet ilkesine vurgu yapan uzmanlar, çocuklarının her hâllerini paylaşan blogger ve fenomen annelerle karşı karşıya kalmaktadır. Bu noktada blogger annelerin sosyal mecralarda çocukları aracılığıyla elde ettikleri ayrıcalıklardan dolayı bu annelerle diğer anneler arasındaki eşitliğin bozulup yaşam dengesinin arası açıldığı için diğer takipçi anneler, eski samimiyetlerini kaybederek belki de takipten çıkacaklardır. Çünkü birçok takipçi takip ettiği kişide kendisinden bir şeyler gördüğü için takip etmektedir. Eğer o kişideki samimiyet azaldığı ve maddi statüde ciddiyeleşmeler olduğunda blogger anneler, özellikle ev hanımı anneler tarafından daha kolay bir hayata sahip olma açısından eleştirilmektedir.

Günümüzde teknoloji çağında olmamızla beraber özellikle çocukları bu aletlerin fazla kullanımından korumak için her geçen gün uzmanlar anne-babaları uyarmaktadır. Bununla birlikte elinde sürekli telefonla paylaşım yapan bir anne, çocuğunu telefon ve tabletten nasıl uzak tutabilir ki? Üstelik uzak durmak bir yana çocuk evde sürekli telefonla ilgilenen bir anneyi rol model aldığı için, kendisinin ilgisi ister istemez bu yöne kaymaya başlayacaktır. Çünkü çocuklar çekirdek ailelerinde ne görürlerse onu normalleştirir ve zamanla da benimsemeye başlarlar.

Teknolojik gelişmeler, hayatın birçok alanına yenilikler kazandırdığı gibi pedagojik hayata da "dijital ebeveyn" kavramını kazandırmıştır.

Dijital ebeveyn; dijital çağın gereksinimlerine göre hareket eden, temel düzeyde dijital araçlara hâkim, ucsuz bucaksız bir ortam olan dijital ortamlardaki olanakların farkında olan ve çocuğunu bu ortamlardaki risklere karşı koruyabilen, kişi haklarına gerçek hayatta saygı duyulması gerektiği gibi sanal

ortamda da aynı şekilde davranılması gerektiğini çocuğuna aşıl原因 ve teknolojik gelişmelere kendini kapatmayan bireydir.(Dönmez, 2019, s. 95).

Bu kavram son yıllarda çocuk yetiştirmede oldukça önemli bir duruma gelmiştir. Çünkü ne ebeveynler ne de çocuklar, içinde yaşadıkları çağın koşullarına duyarsız kalamamaktadır. Bu yüzden ebeveynler; en az çocukları kadar teknolojiye hâkim olabilmek, onları denetleyebilmek, teknolojiyi faydalı işlerde kullanabilmek amacıyla ebeveynliğin geliştiricilik yönünü de başarıyla hayatlarına katmaları gerekmektedir. Aksi durumda çocukla ebeveyn arasındaki anlayış mesafesi her geçen gün daha da açıl原因 ve çocuklar internetin pençesine düşmekten kurtulamayacaktır.

Sosyal medya ortamlarında anneler zaman zaman birbirine destek olurken bazen de birbirlerini eleştirmektedir. Hatta eleştiri boyutunun hakarete ulaşacak seviyeye gelmesi, tamamen takipçi kitlesiyle ilgili bir durumdur. Çoğunlukla maddi durumu iyi olan annelerin blogger ya da sosyal medya annesi olması, aslında biraz da vakit geçirmek için buldukları yollardan biridir. Maddi durumlarının iyi olması bile takipçilerinin tepkisini çekmekte, hatta annelik anlayışı yönünden birbirlerini zaman zaman ezmektedirler. Bu da anneler arasında ikiliğe sebep olmaktadır. Bazen de blogger annelerin diğere bazı annelerin anneliklerini küçümsemeleri, anneler arasında ikiliğe de sebep olmaktadır. Bu bağlamda düşünüldüğünde sosyal medya mecraları, kadınların annelik kimliklerini yarışırma, bu yarışma sonucunda da üstün gelme ve gerçek hayatında sahip olamadığı takdire sanal kimliğiyle sahip olma ihtiyacının giderildiğı yerlere dönüşmektedir.

Çocuklarının her hâlini paylaşan anneler, onların yaşının küçüklüğünden dolayı hangi fotoları paylaşıp paylaşmayacağına kendileri karar verdikleri için çocuğun sosyal alanına ve mahremiyetine zarar vermektedirler. Anne, bir yandan çocuğıyla yaşadıklarını arşivleyerek ölümsüzleştirmek isterken diğere yandan da kendi evladının tüm özel hâllerini insanlara açmaktadır. Bu bağlamda "Çocuk büyüdüğünde bu paylaşımlardan rahatsız olacak mı ve insanların çocukluk fotolarını görmesini isteyecek mi?" sorusunun da üzerinde düşünmek elbette faydalı olacaktır.

Blogger anneliğı, önceleri çok saf duygularla ve iyi niyetli olarak başlamış olmasına rağmen zamanla annelik, bir meslek olarak görölmeye başlanmıştır. Blogger anneler, bloglarında doktor gibi tavsiye vermeye ve ürün tanıtımı yapmaya

başlamışlardır. En başta sahip olunan iyi niyetli amaç, zamanla çok başkalaşmış ve anneler arasında en iyisi olma çabasına dönüşmüştür.

Blog sahibi eğer araştırmaya önem veren, nitelikli yazı paylaşmayı ilke edinmiş birisiyse yaptığı araştırma sonuçlarını, edindiği bilgileri takipçileriyle paylaşarak onların da bilgilenmesine katkıda bulunur. Böylece bloggerlar, bilgi kirliliği olan bir ortamda annelik hassasiyetiyle diğer annelerin de doğruya ulaşmasına katkıda bulunmuş olmaktadır.

"Annelik deneyiminin ortak yönleri olduğu kadar anneye ve çocuğa bağlı olarak gelişen özgün yönleri de olabilir, bu yüzden her anne kendi çocuğunun uzmanı olduğunun farkındadır. "Kendi çocuğunun uzmanı olmak" pek çok instagram kullanıcısı annenin de vurguladığı bir noktadır." (Kaplan, 2018, s. 69). Çünkü bilimsel bilgiler genelle ilgili bilgiler verir ancak her çocuk biriciktir, kendine özgüdür. Her doğru, her çocuk ve anne için geçerli olmayabilmektedir. Bu yüzden anneler, kendi çocuğunun özelliklerini tanıyarak ve çocuğuyla arasındaki iletişimin eşsizliğinin farkında olarak edindiği genel doğruları uygulamalıdır. Bir çocukta işe yarayan bilgi, başkasında ters tepebilir. Bir annenin kendi çocuğunda işe yarayan bir yöntem, başka bir çocukta problemlere yol açabilir. Bu demek değildir ki bilimsel bilgiler göz ardı edilmelidir. Tam aksine uzmanların söylediklerini aklımızın bir kenarına yazarak ve bunları çocuğumuzun mizacına, ihtiyaçlarına ve isteklerine uyarlayarak kullanmalıyız.

"Sosyal medya araçlarından instagramda popüler olma yolunda en önemli unsurlardan biri samimiyettir ve annelikleri üzerinden paylaşım yaparken, bir ürünün tanıtımını yaparken amaç samimiyeti kaybetmemektir." (Ergül & Yıldız, 2021, s. 624). Bu doğrultuda takipçileriyle bağ kuran ve onlara yalnız olmadıklarını hissettirmek isteyen instagram anneleri, çocuklarının sadece iyi durumlarını değil kötü durumlarını da paylaşmaktadır. Böylece zorlanan annelere yalnız olmadıkları mesajı verilerek hem samimiyet artmış hem de o anneye motivasyon yüklenmiş olmaktadır.

Sosyal medya, blogger, facebook anneliği; yeni nesilannelik anlayışına bağlı olarak ortaya çıkmıştır. Bu mecralarda anneler, geleneksel annelik gömleğini tamamen çıkararak modern annelik yolunda kendilerine bir kimlik oluşturma gayreti içine girmektedirler. Takipçileriyle kurduğu ilişki de bu kimliğin yansımalarıyla oluşmaktadır. Bu tür annelik modellerinin avantajlarının yanında dezavantajlarının da olması ve

çocukların özel alanlarını ihlal etmesi bakımından çok dikkatli olunmalıdır. Bazı anneler ise çocukların fotoğrafını ve kimlik bilgilerini açık ettikleri için her zaman diken üstünde olunması gerekmektedir.

Sosyal medya mecraları birçok kutlamayı da beraberinde getirmektedir. Baby shower, diş buğdayı, cinsiyet belirleme gibi etkinlikler günümüz annelik trendlerini de belirlemesi bakımından dikkat çekmektedir.

Hangi mecrada olunursa olunsun, hangi annelik anlayışı benimsenirse benimsensin esas olan çocuğun ve annenin ihtiyaçlarını karşılamaktır. Çocuğa mutlu ve travmasız bir çocukluk yaşatmak, ona verilebilecek en güzel hediyedir.

2.5.3. Anneliğin Kaf Dağı: Yeni Nesil Annelik

Annelik, kadının kimliğinde bir dönüm noktasıdır. Bazen bilinçli bazen de bilinçsiz olarak kadın, annelikten sonra yeni beceriler kazanmaya başlarken bazı yönlerini de törpülemektedir. Annelik, kadın için yeni bir hayattır ve sahip olduğu önceki hayatına yeni doğan bebeğini de dâhil ederek kendine özgü bir sistem oluşturur. Geri kalan herkes bu sistemde anne ve bebeğin konumuna ve izin verdiği ölçütlere göre yer alır.

Her kadının anneliği biriciktir yani eşsizdir ancak, baskın olarak yaptığı davranışlara göre çeşitli isimler alır. Annelik, toplumdaki en küçük değişikliklerden bile etkilenen bir alandır. Kadın, çocuğunu gelecekte en iyi duruma gelebilecek şekilde yetiştirmeye çalıştığı için değişen dünya koşulları annelerin anlayışlarında da değişikliklere yol açmıştır. Bu bağlamda son zamanlarda ortaya çıkan en önemlikavramlardan biri "yeni nesil annelik"tir.

Yeni nesil annelik, modern zamanda modern toplumlarda ortaya çıkan çok yönlü ve işlevsel bir kavramdır. Geleneksel annelikte anne, hep mükemmelliğe ulaşmaya çalışır ancak bunu yaparken kendini çocuğuna feda eder, kendi hayatından vazgeçer ve hayattaki en büyük amacı çocuğunu iyi yetiştirmek olur. Bu anlayışla belli bir yaşa geldikten sonra pişmanlıklarla dolu hayatlar ve annelikten zevk alamamış kadınlar her geçen gün toplumlarda artmaktadır. Ancak yeni nesil ebeveynlikte ise anne yine mükemmelliğe kendisinin ve çocuğunun eksiklikleriyle, yapamadıklarıyla ulaşmaya çalışır. Yeni nesil ebeveynlikte "Her anne, kendi çocuğu için mükemmeldir." anlayışı vardır. Çünkü bir çocuğun ihtiyaçlarını, hassasiyetlerini, güçlü noktalarını ancak annesi

bilebilir. Çünkü çocuklar ebeveynlerinden genetik faktörler taşırlar ve anne, bu sebeple çocuğunun davranışlarının altında yatan sebepleri anlamaya diğer annelere göre daha yatkındır.

Eskiden büyüklerin söyledikleri, çevredeki insanların deneyimleri anneler için yeterliydi. Çocuğun fiziksel sağlığı ön plandaydı. Daha farklı ve derin bilgilere ulaşmaya ihtiyaç yoktu. Şu anda ise fiziksel sağlıkla beraber ruhsal sağlık da önem kazanmaktadır. Artık doktorların yanında psikolog, pedagog, yaşam koçu gibi kişiler de çocukların gelişiminde önemli rol oynamaktadır. Anneler sadece hamilelik dönemlerindeki sağlıklarını değil, doğum sonrasında kendilerine psikolojik destek sağlayabilecek kişileri de ayarlayabilmektedir.

Annelerin çalışma hayatına katılmasıyla toplumsal ihtiyaçlar, annenin ve çocuğun ihtiyaçları tamamen değişmiştir. Çalışan anneler, kendisinin işte geçirdiği vakitte çocuğunu bırakabileceği bir okul öncesi eğitim kurumu ayarlamaktadırlar. Bu durum nitelikli okul öncesi kurumlarının ortaya çıkmasına da zemin hazırlamaktadır. 0-2 yaş döneminde çocuğun anneye vakit geçirmesi çok önemli olmasına rağmen ülkemizde bunu sağlamak oldukça zordur. Bu da ancak annenin ücretsiz izin kullanmasıyla mümkün olabilmektedir. Her ailenin bütçesi de bunu ne yazık ki kaldıramamaktadır. Bu durumda anne erkenden işe başlamakta, çocuğu da ya aile büyüklerinden birine ya da bakıcıya emanet etmek zorunda kalmaktadır.

Yeni nesil ebeveynlik, zaman algısının neredeyse yok olduğu içinde bulunduğumuz yüzyılda çocukların eğitim kamplarından aktivite alanlarına koşturan, diğer taraftan resim, müzik gibi sanat dallarından biriyle ilgilenmeye zorlanan, fiziksel ve psikolojik olarak yaşlılarından geri kalmasın diye bir de spor dallarından bir veya birkaçına yönlendirilen çocuklarımıza yapmaya çalışılan çok ama çok zor olan bir ebeveynlik türüdür.

Yürütmesi çok zor olan yeni nesil ebeveynlikte anneler, çağımızın tüm popüler bilgi ağlarını çocuklarının gelişimi için kullanmaya çalışmasına rağmen yine de "Biz de çocuk büyüttük. Bizim zamanımızda internet mi vardı?" diyen büyüklerini memnun edememektedir. Bunun yanı sıra toplumda da çok hassas, paranoyak diye etiketlenen anneler, artık ne yapacağını şaşırmış durumda. En temel bilgi kaynağının sosyal medya olduğu günümüzde maalesef anneler de hissettikleri duygusal bağla birçok blogger

annelerin peşine takılıp sürüklenmektedir. Öyle ki uzmanların söyledikleri bize çoğu zaman blogger anneler ya da instagram anneleri kadar etkili olamamaktadır. Bu durumda uzmanlar ve blogger anneler arasında sıkışmış kafası karışık annelerin sayısı her geçen gün artmaktadır.

Yeni nesil ebeveynlikte anne ve baba rolleri birbirine çok yaklaşmaktadır. Artık babalar, sadece otorite figürü olarak kalmak istememektedirler. Çocukla ilgili alınacak her kararda babalar da söz sahibi olmak istemektedirler. Anneler ise çalışma hayatına katılmakla babanın görev alanına da girmiş olmaktadır. Her şeyi dört dörtlük yapmaya çalışırken babanın yapması gereken rollere de ortak olmaları, annelerin yüklerinin artmasına sebep olmaktadır.

Annelik, içten gelen bir duygu olmasına rağmen babalık, çocuk doğduktan sonra öğrenilmektedir. Bu noktada annelerin babalara alan açmaları, sorumluluklarını paylaşabilmeleri anne, baba ve çocuk için de çok faydalı olacaktır. Çocuk doğduğu andan itibaren babaların da çocukların altını temizlemeleri, ağlama esnasında susturabilmeleri, her türlü bakıma ortak olmaları baba-çocuk bağının güçlenmesinde çok önemli bir etken olarak karşımıza çıkmaktadır.

Yeni nesil ebeveynliğin özellikleri en belirgin özellikleri şunlardır:

- *Zamanı kontrol edememe (zamanın kalmaması)*
- *Aynı anda birden fazla iş yapabilme arzusu*
- *Fazla müdahaleci*
- *Fazla kontrollü ve kontrolcü*
- *Yorgun olma*
- *Stres ve kaygı yüklü olma*
- *Sürekli iki arada kalma*
- *Mükemmel anne olma arayışı*
- *Kararsızlık*
- *Yetememe duygusu*
- *Sosyal medya düşkünlüğü*
- *Mutlaka blogger anne takibi (Dönmez, 2019, s. 47).*

2.6. Yeni Nesil Ebeveynlik Yaklaşımları

Dünyada her geçen gün birçok yenilik ve değişiklik olurken çocukları yeni dünya düzenine uyumlu hâle getirebilmek için elbette ki eski yöntemler işe yaramayacaktır. Günümüzde değişen iş olanakları, uzmanların başarı tanımlarının değişmesi çocukların eskiye nazaran daha farklı bilgi ve becerilerle donanmasını zorunlu kılmaktadır. Bir çocuk için eğitimin ilk basamağı aile olduğuna göre ebeveynler-özellikle de anneler- eski yöntemlerden çok daha yeni yöntemlerle çocuk yetiştirmeliler ki çocuklar da hayatlarının ilerleyen dönemlerinde daha güçlü ve donanımlı olarak geçirebilsinler.

Uzmanların da her zaman söylediği gibi bir yöntem asla kendi kendi başına faydalı değildir. Her yöntemin kendine göre olumlu ve olumsuz özellikleri vardır. Yöntemlerin başarılı olmasında çocuğun mizacı, uygulayıcılar, ailenin maddi-manevi durumu gibi birçok değişken bulunmaktadır.

2.6.1. Helikopter Ebeveynlik

Bu ebeveynlik türü annenin amaca uygun şekilde çocuğun başında sürekli dönmesini ifade eder. Adını çocuğun gerçekte annesi için "Başımda sürekli helikopter gibidönüyor." (Duygulu, 2018, s. 83) demesinden almıştır.

Helikopter ebeveynlik, bir çocuk için en bunaltıcı ebeveynlik türlerinden biridir. Bu ebeveynlik türünde ebeveynler çok kaygılıdır. Bir yandan çocuğu çok iyi şekilde yetiştirmek isterler, diğer yandan da ona nefes bile alacak alan açmazlar. Çocuğun yapması gereken her şeyi çocuk yerine anne-baba yapar.

Mükemmeliyetçilik, bu tür ebeveynlerin en önemli özelliklerinden biridir. Asla başarısızlığa tahammülleri yoktur. Çocuk, hayatta mücadele etmeyi asla öğrenemez çünkü çocuğa başarısızlıktan sonra tekrar ayağa kalkıp savaşması öğretilmez.

Her şey çocuğun yerine yapıldığı için kişilik gelişimi oluşamaz. Çocuktan sadece ders başarısı beklenir, başka da hiçbir şey yaptırılmaz. Her şey çocuğun önüne hazır gelir. Çocuk neyi sevip sevmediğini, neyi yapabildiğini yapamadığını denemediği için asla bilemez. Çocuk, ailesine bağımlı bir kimlik geliştirir, asla birey olmayı öğrenemez.

Ebeveynler, tüm hayatlarını çocuğa göre planlamaktadırlar. Evde her zaman gerginlik, huzursuzluk mevcuttur. Koşulsuz kabul ilkesi ebeveynler tarafından göz ardı

edilmektedir çünkü çocuğun başarısız olma şansı yoktur. Sürekli başarılı olma çabası, çocukta kaygı bozukluğu gibi rahatsızlıklara sebep olabilmektedir. Çocuk, hayata karşı oldukça savunmasız yetişmektedir. En küçük bir başarısızlık durumunda ne yapacağını asla bilemez ve yıkılır. Bu tür çocuğa zarar veren ebeveynlik türlerinin en kötü özelliklerinden birisi de çocuğun bu anlayışı benimseyip ileride kendi çocuklarına da uygulayacak olmalarıdır. Böyle bir nesilden mutsuz, kaygılı, ayakları üzerinde duramayan bireyler yetişecektir. Eğer aileden birisi bu zinciri kıramazsa nesilden nesle aktarılan bu yanlış ebeveynlik tutumu devam edecektir.

2.6.2. Paranoyak Ebeveynlik

"Paranoyak ebeveynlik, ailelerin kendilerini yetersiz görmeleri, çocukları yetiştirmeye ilişkin yeterli bilgiye sahip olamama düşüncesi çocuklarının hayatlarına müdahale etmekten çok onları risklerden koruma üzerine kurulmuştur." (Kankurdan, 2020, s. 43). Bu tür ebeveynler kendilerini yeterli görmedikleri için çocuklarına zarar vermemek adına müdahale etmekten de kaçınmaktadırlar. Onlar kendilerinin asla yeterli imkânlara sahip olamayacaklarına inandıkları için paranoid davranışlar gösterebilmektedirler. Hayatta çocuklarının karşılaşma ihtimali olan risklere tahammül edemeyip gereğinden fazla kaygı hissederler ve evhamlı davranışları ebeveynliklerinin önüne geçebilmektedir.

2.6.3. ÇocuklarlaEl Ele Ebeveynlik

Adından da anlaşılacağı gibi bu ebeveynlik türü, sevgi ve iletişime dayanan bir türdür. Çocuklarla el ele ebeveynlik, iki alt türü de barındırmaktadır: "otoriter ebeveynlik" ve "izin verici ebeveynlik". Otoriter ebeveynlikte çocuk, ebeveynlerinin sevgisini kaybedeceğinden korkar ve bu yüzden her zaman onların dediğini yapmaya çalışır. Önceki nesil ne yazık ki bu korkularla büyüdü. Sınavlarında başarısız olan çocuklar, başarısızlıktan ders çıkarmak yerine ebeveynlerinin kendilerine yüz çevirmesinden endişe ettiler. İzin verici ebeveynlik ise ebeveynin çocuğunun sevgisini kaybetme korkusuna dayanan bir ebeveynlik türüdür. Eskiden anne-babalar kendilerini çocuk üzerinde tam yetkili hissettikleri için çocuklarına biraz daha hor davranışlar gösterirlerdi. Bu bağlamda çocuklarının sevgisini kaybetme korkusunu yaşamaktaydılar.

El ele ebeveynlikte anne-baba, gerçekten çocuğun sevgiye ihtiyacı olduğuna inanır ve çocuğun ihtiyacı olan sevgi bağına kurmak için emek harcar. Bu tür

ebeveynler, çocuklarının ihtiyaçlarıyla yakından ilgilidir. Çocuklarının fiziksel gelişimleriyle ilgilendikleri kadar ruhsal gelişimleriyle de ilgilidirler.

El ele ebeveynlikte çocukla rekabete girilmemelidir. Onunla otorite yarışına girilmemelidir. Çünkü çocuk zaten hırçın ve karşı çıkmaya hazır bir yapıdadır. Ebeveynlerin, otoritelerini sevgiyle kullanmaları gerekmektedir.

Ebeveyn ve çocuk arasında yaşanan tatsız bir olaydan sonra çocukla ebeveyn arasındaki güven ve sevgi bağı zarar gördüyse en kısa zamanda tamir edilmelidir. Bu da ancak çocuğun davranışları incelenerek bulunabilmektedir.

El ele ebeveynlikte çocukla sevgi, saygı ve pozitif iletişim çerçevesinde ilişki kurmak önemlidir. Çocukla konuşurken onun göz seviyesine inmek, evde alınacak kararlarda çocuğa da söz hakkı vermek, onu ev işlerine dâhil etmek gibi davranışlar bu ebeveynlikte yapılması gereken davranışlardır.

2.6.4.İnatlaşmadan Ebeveynlik

Bu yaklaşım, çocuğun özellikle zor zamanlarında ebeveynlerin onu yönetmesi esasına dayanmaktadır. Zor anlar yaşayan, duygularını kontrol edemeyen ve ağlayan çocuk karşısında ebeveynin sakin kalması, bu tür ebeveynlikte yapılması gereken davranışlardır.

Sağ el ebeveyni, sol el çocuğu temsil eder. Eğer sağ el sol elin üstünde ise kontrol ebeveynde ki doğru olan budur. Sol el, sağ elin üstünde ise; kontrol çocuktadır ve ortaya çaresiz bir ebeveyn çıkar. Ve bu durumda çocuğa rüşvet ve tehdit başlar. İki elde yan yana ise; kontrol kimse de değil. Ama burada da karışıklık ortaya çıkar. Ve güçsavaşları başlar. (Stiffelman, 2018, s. 21).

Bu yaklaşımda bir çocuğun ileride kurduğu tüm ilişkilerinde kullanacağı 6 temel bağlanma aşaması vardır:

- *Yakınlık; fiziksel temas, bakış daha bebekken başlayan en temel histir.*
- *Aynılık; çocuğun anne ve babasını taklit etmesi gibi. Çocukla ortak bir şeylerin olması bağın güçlenmesi anlamında çok önemlidir.*
- *Aidiyet ve sadakat; çocuğun ebeveynini benimsemesidir. (3 yaşındaki bir çocuğun benim annem demesi).*

- *Değerlilik; çocuğun sahip çıkıldığını hissetmesi. Çocuk bütün hata ve eksiklikleriyle beraber anne ve babası tarafından değer görmek ister.*
- *Sevgi; ebeveynin çocuğu koşulsuz her durumda sevmesidir.*
- *Tanınmak; eğer diğer aşamalarda bir sıkıntı yoksa ve ilişki derinleşerek bu aşamaya geldi ise; çocuk artık ebeveynine bütün iç dünyasını açar ve sırlarını paylaşır. (Stiffelman, 2018, ss. 45-50).*

Bir çocuk, ne kadar hırçın olursa olsun her zaman ebeveynine güvenip ona sığınmak ister. Ebeveyninin onu toparlamasını ve pozitif yönde yönetmesini bekler. Ebeveynin bu davranışı çocuğa güç vermektedir. Bu yaklaşımda çocuğun hayatta yaşanılması muhtemel hayal kırıklıklarıyla baş edebilmesine yardımcı olmak, ebeveynlerin başlıca görevlerindendir.

2.6.5. Doğal Ebeveynlik

Bu ebeveynlikte çocuklar yapması ve yapmaması gereken davranışları kendi isteğiyle kabul edebilmelidir. Ebeveynler çocuklarına isteklerini ötelemeyi öğretmelidirler. Çocukların önüne her şey hazır şekilde konulmamalı, kurallar çocuklara içsel şekilde benimsetilmelidir.

Çocukların gelişim süreçlerinin doğal bir süreci vardır. Ebeveynler, yanlış tutumlarla bu doğal akışı bozabilmektedirler. Bu noktada çocuğun gelişim süreci sekteye uğrayabilmektedir. Çocuklardaki doğal davranışlardan birisi merak etmedir. Bazen anne-babalar çocuklarının sorularına katlanamadıkları için merak duygularını bastırmaya çalışırlar. Ayrıca çocuklar ebeveynlerinin dediklerini değil yaptıklarını yaparlar. Bu doğrultuda çocuğa kazandırmak istediğimiz davranışları öncelikle biz kazanmış olmalıyız.

Her çocuk biriciktir. Kitaplarda yazılan bilgiler hepsi için geçerli değildir. Pedagojik bilgiler tabii ki önemlidir ama çocukların fitratını da göz ardı etmemek gerekir. Edinilen bilgiler, ancak çocuğun doğal sürecine müdahale edilmeden fitratına uygun bir şekilde uygulanabilirse yararlı olabilir.

2.6.6. Pozitif Ebeveynlik

Pozitif ebeveynlikte evin hâkimi çocuktur. Anne, baba ve diğer bireyler hep çocuğun etrafında dönmektedir. Ebeveyn, çocuğa hiçbir iş yaptırmaz, her şey önüne hazır gelir. Çocuk, özgüvensiz yetişir. Her zaman dışsal motivasyonu yüksektir.

Çocuğunun gelişimi için hiçbir çaba göstermeyen, evin içinde ona küçük küçük sorumluluk vermeyen, kendi bol bol yalan söyleyip çocuğu söylediğinde onu disipline edeceğim derken döven, mahremine saygı göstermeyen, çocuğun her alanına müdahale eden anne baba tablosunun sonucu; ezik, kendine güveni ve özsaygısı olmayan ya da tam tersi; hırçın, saygısız, sürekli yalan söyleyen bir çocuktur. (Dönmez, 2019, s. 62).

Bu yaklaşımın temelinde çocuğun sıkıştığı, başarısız olduğu alanlarda ebeveynler sabırla çocuğa pozitif bakış açısı kazandırmayı hedeflemektedirler. Otorite yerine sevgi ve saygıyı esas alma, pozitif ebeveynlerin başlıca görevidir.

2.6.7. Yavaş Ebeveynlik

Yavaş ebeveynlik, günümüz insanı için benimsemesi çok zor olan bir modeldir. Çünkü içinde bulunduğumuz dönemde insanlar özellikle de anneler, çok yoğun ve planlı olmak durumunda kalmaktadır. Çünkü hem iş hayatında başarılı olmak hem ev işleriyle ilgilenmek hem iyi bir eş olmaya çalışmak hem de iyi bir anne olmaya çalışmak gerçekten ciddi bir zaman yönetimini gerektirmektedir. Bu kadar yoğun olan ve kendine hiç vakit ayıramayan bir anne, elbette ki çocuğuna çok da faydalı olamayacaktır. İşte yavaş ebeveynlik, çok hızlı yaşayan ve tüm zamanlarında planlı olma mecburiyetinde kalan annelere nefes aldirmek için oluşturulmuş bir ebeveynlik türüdür.

Günümüzün yoğun hayatı içinde anneler, babalar ve çocuklar hep bir yerlere yetişme telaşı içindedir. Bu durum da hayatta ailece geçirilmesi gereken anların da kaçırılmasına neden olmaktadır. Daima zamanı kontrol etmeye çalışan bir ailede keyifle yemek yemek, akşamları ailece oynanacak oyunlara vakit ayırabilmek ne yazık ki mümkün olmamaktadır. Bu noktada aslında evin ve çocukların ihtiyaçları karşılanmaya çalışılırken en önemli ihtiyaçlar göz ardı edilir. Çocuklar için fiziksel ihtiyaçlar da çok önemlidir ama çocukla beraber hayatı boyunca yaşayacak anıları oluşturan zamanlar ihmal edilir. Çocuk, büyüdüğünde ve bir yetişkin olduğunda çocukluğunda yaşadığı güzel anıların ruhuna kattığı duygular ona eşlik edecektir. Bu duygularla hayatta başarılı

olacak, başaramadığında ayağa kalkacak gücü çocukluğundan alacak. Yalnız kaldığında kendisini sevmeyi, kendisine saygı duymayı ve hayattan zevk almayı çocukluğundan öğrenecek. Benlik algısı, anne- babasının ona nasıl davrandığıyla oluşacak ve bu algı belki de hayatı boyunca değişmeyecek. İşte çocuk için çok önemli olan bu süreçleri sağlıklı şekilde yaşayabilmek, anne-babanın tutumlarıyla ilgilidir. Özellikle anneler, hayatın koşturması içinde mutlaka çocuklarına da verimli vakit ayırabilmelidir. Aksi takdirde yapmaya çalıştığı diğer uğraşların da faydası çok da fazla olmayacaktır.

Bir çocuğun iyi olabilmesi öncelikle anne- babasına bağlıdır. Bu noktada ebeveynler öncelikle kendi dünyalarını yavaşlatmalı, daha sonra ev düzenini kurmalılardır. Bunun için de mükemmellikten kurtulmak gerekmektedir. Mükemmellik, hem ebeveynler hem de çocuk için çok yorucu bir süreçtir. Zaten yeni nesil annelik, mükemmelliği yavaşlamakta, çocuğun hızında ilerlemekte bulmaktadır. Anne de hata yapacak, çocuk onu affedecek. Aynı süreç çocuk için de geçerli. Böylece duygusal bağ daha sağlam şekilde kurulmuş olacaktır.

Ebeveynler; hayatlarını sadeleştirmeli, hayatı çocuklarının hızında yaşamalıdır. Aksi durumda ebeveynlerinin hızına yetişemeyen çocuklar, hayatın akışı içinde kaybolup giderler.

2.6.8. Paylaşımlı Ebeveynlik

Paylaşımlı ebeveynlik, anne-babası ayrılmış çocukların her iki ebeveyniyle de iletişimini koparmaması anlamına gelmektedir. Bu model, çocuğun hem annesine hem de babasına duygusal yönden ihtiyacının eşit olduğunu savunmaktadır. Anne ve babası ayrılan çocuklarda her iki ebeveynin de çocuğun hayatında var olması ve çocukla ilgili konularda her iki ebeveynin de söz hakkının olması gerekmektedir. Bu model birçok ülkede yasalar yoluyla da uygulama alanı bulmaktadır. "Paylaşımlı ebeveynliğin; amacı aynı uygulaması farklı bir türü daha bulunuyor. İki kişinin, bir çocuk yetiştirme ve o çocuğu mutlu etme dışında aralarında hiçbir bağ bulunmadan anne ve baba oldukları bir modeldir."(Dönmez, 2019, s. 67).

2.6.9. İnternet Ebeveynliği

Günümüzde internet artık her alanda kullanılmaya başlamıştır. Birçok kadın, annelik kimliği oluşturmada bile sosyal medyayı kullanmaktadır. Blogger anneler ya da instagram anneleri, birçok kadına annelik deneyimlerinde yardımcı olmaktadır. Çünkü

sosyal medya, kadınların erkeklerden daha aktif olarak kullandığı bir mecra hâline gelmiştir.

İnsanların blogger anne, influencer gibi isimlerle para kazanmaya başlaması bu mecralara duyulan güveni de azaltmaktadır. Birçok anne, ürün tanıtımı karşılığında para aldığı için ürünü kullanmasa bile ürünle ilgili tavsiyelerde bulunmaktadır. Bu tarz kişileri takip eden anneler de kendi doktorlarından çok bu annelerin tavsiyelerine uymaktadırlar. Bu durum da özellikle çocukları sağlık sorunu yaşama riskini arttırmaktadır.

İnternet annelerini takibi abartan insanlar da yok değil. Birçok anne, çocuğunun yemek menüsünü blogger annelere danışarak oluşturmaktadır. "influencer" ya da "bloggeranne" adı altında insanları yönlendiren kişilere genel olarak bakıldığında maddi durumu ortalamanın üstünde olan kişilerdir. Bu nedenle çocuklarının yemek listelerine ekledikleri ürünleri her aile bütçesi kaldıramamaktadır. Avokado, mango, Brüksellahanası gibi son yıllarda popüler olmuş besinlerin faydaları da çarşaf çarşaf her yerde anlatıldığı için bunları alamayan anneler çocuklarının gelişiminin tam olmayacağından endişe etmeye başlamaktadırlar. Böylece çocukları için en iyisini isteyen anneler için kaygılı bir süreç de başlamış olmaktadır.

İnternet annelerinin geniş kitleleri oluşturan "anne" camiasını peşinden sürüklemesinin belki yararlı yönleri de vardır ama her şeyde olduğu gibi burada da ölçülü olmak çok büyük önem arz etmektedir. Eğer internet üzerinden takip edilen anneler, bir alanda uzman ya da araştırmacı ise, gerçekten annelere doğru bilgileri ulaştırıyor ve herhangi bir tedavi amacı taşımıyorsa doğru bilgilerin yayılması adına bu tür mecraların kullanılması daha büyük kitleleri çekebilmektedir.

2.6.10. İki Arada Ebeveynlik

Bu ebeveynlik türü, geleneksel ile modern ebeveynlik arasında kalan aileler için oluşturulmuş bir ebeveynlik türüdür. Eskinin çocuk yetiştirme anlayışıyla yeni nesil ebeveynlik birbirinden çok farklı dinamikler içermektedir. Bazı aileler hâlâ geçmiş yöntemleri kullanmakta ısrar etse de çocuklardaki bazı durumları yönetmekte yetersiz kalınması ebeveynleri modern yöntemleri denemeye itmektir.

Modern yöntemler, daha çok fiziksel ihtiyaçların yanında duygusal ihtiyaçların da karşılanmasını içermektedir. Çocukların anne-babalarıyla kurdukları bağın önemi

büyüktür. Aileler, zamanlarını çocuklarına göre planlarlar. Modern yöntemlerin de dozu kaçırıldığında elbette ki sıkıntılı durumlar ortaya çıkabilmektedir. Anne-baba hoşgörü kapsamında evdeki tatlı sert otoritesini kaybederse çocuk ebeveynleri parmağında oynatmaya başlar. Alınan her kararda anne-baba tutarlı olmalıdır. Aksi takdirde çocuk izin veren ebeveynin yanında bir tutum sergilerken diğer ebeveyn, çocuğun gözünde olumsuz bir izlenime sahip olacaktır. Ailedeki kurallar çocuklarla birlikte belirlenmeli ancak kuralları sadece çocuk koyarsa evin düzeni bozulur ve çocuk gücünün üzerinde yetki aldığı ne yapacağını bilemez. Bir süre sonra da kendini güvensiz hissetmeye başlar. Çünkü çocuklara konulan tutarlı sınırlar, onların kendilerini güvende hissetmelerini sağlar.

Hiçbir yöntem tamamen doğru ya da yanlış değildir. Her çocuğun fitratı, yaşadığı ortam, maddi koşulları farklıdır. Bu noktada geleneksel yöntemin de modern yöntemin de olumlu taraflarını alıp çocuğun fitratına, aile durumumuza, maddi-manevi koşullarımıza göre bir anlayış geliştirmemiz gerekmektedir. Burada yöntemler kadar bu yöntemleri uygulayacak kişilerin başarısı da önemli rol oynamaktadır.

2.6.11. Hızır Ebeveynlik

"Yavaş ebeveynlik yaklaşımının tam tersi bir durumu içerir." (Dönmez, 2019, s. 73). Bu yaklaşımda tabiri caizse "hızır" annelerdir. Babayı bile saf dışı bırakarak çocukve evle olan tüm işleri kendisi halletmeye çalışan, bunun üzerine de işe giden ve hayatı mükemmele ulaşmak amacıyla yaşayan anne modelidir. İşin kötü tarafı bu tür anneler çocuğunun bakımına yardımcı olmak isteyen eşini bile becerememesi gerekçesiyle reddetmektedir. Çünkü eşinin yardım talebini, kendinde bulunan bir eksikliğe dayandırmaktadır. Bir erkeğin eşine yardım etmesinin sebebi, kadının bir şeylere yetişememesi ya da aciz kalması değildir. Babanın çocuğuyla bağ kurması, eşine kendine alan açmasını sağlayarak annelik dışında da diğer kimliklerini yaşaması için ona yardımcı olmaktır.

Hızır ebeveynlik yaklaşımı, annelere ve dolayısıyla da tüm aileye zarar veren bir yaklaşımdır. Çünkü anne, hızır gibi her şeye yetişmeye çalışırken bir tek kendine yetişemez ve kendisiyle arasında büyük bir kopukluk oluşur. Bu kopukluk, onun zamanla tükenmesine ve hayat enerjisinin azalarak yok olmasına sebep olacaktır. Böyle bir eşin, annenin ne yazık ki kimseye faydası olamayacaktır. Burada çok üzücü olan

durum ise annenin ileride yaşaması yüksek ihtimal olan tükenmişliği en baştan mükemmellik adına kabul etmesidir ya da tüm hayatı boyunca edindiği öğretiler sonucunda kendini kabul etmek zorunda hissetmesidir.

Anneler, ailelerin temel taşıdır. Bunun farkına kendimizi tüketerek değil; kendimizi yenileyerek, hayat enerjimizi arttırmaya çalışarak varabiliriz. Gerçekten anne olarak çocuğumuz, eş olarak da ailemiz için bir şeyler yapmak istiyorsak en yakınlarımızın yardım talebini mutlulukla kabul etmeliyiz. Bu yardım taleplerini, aradaki bağı güçlendirmek olarak görmeliyiz, yapamadıklarımızı ortaya çıkarmak olarak değil. Çünkü aile, tek kişinin değil birden çok kişinin bir araya gelerek oluşturduğu bir bütündür. Bu bütünlük de sadece fiziksel olarak aynı ortamda olmayla mümkün olmamaktadır. Aileyi aile yapan şey, bireylerin arasında kurdukları duygusal bağıdır. Bu bağ da ancak yaşanmışlıklar neticesinde oluşmaktadır. Anne, ancak geriye çekilip aileyi oluşturan bireylere ailesi için bir şeyler yapma fırsatı verirse bu kutsal bağ kurulabilmektedir.

2.6.12. Zamansız Ebeveynlik

Zamansız ebeveynlik kavramı, ailede baskın olan ebeveynin ya da her ikisinin birden zamanı yönetmekle ilgili bir sıkıntısının olması durumudur. Burada zamanı yetiştirememek söz konusudur. Ebeveynler, iş dışındaki tüm zamanı planlama eğilimindedirler. Sabah uyandıktan sonra gece yatana kadar durmak bilmezler. Çocukların oyun saatleri bile planlıdır. Ne çocuklarına ne de kendilerine serbest zaman bırakmazlar. Hatta fiziksel ihtiyaçlarına bile zaman bulamazlar.

Çocuklara gereğinden fazla şey yüklemek, onların doğal yaşama ve öğrenme hızlarını bozmak çocuğa büyük zarar vermektedir. Ebeveyn olarak tabii ki çocuğu yönlendirmek gerekmektedir ancak çocuğa sürekli bir yere yetişmesi gerekiyormuş izlenimi vermek, kafasının karışmasına sebep olacaktır. Zamanı verimli kullanmayı öğrenmesi için çocuğu teşvik etmek önemlidir çünkü bu, bir yaşam becerisidir. Ancak çocuğun önüne onlarca alternatif koyup bunları yapmasını istemek, çocuğahaksızlıktır. Bu noktada alternatifleri azaltarak seçim fırsatını çocuğa vermek gerekmektedir. Ayrıca çocuğa serbest zaman da verilmelidir çünkü uzmanların dadediği gibi çocukların en verimli saatleri, özgün ürün oluşturma süreçleri, bizim canları sıkılmasın diye sürekli farklı etkinliklerle doldurmaya çalıştığımız serbest saatlerde ortaya çıkmaktadır. Çünkü

o saatler çocukların kendilerini keşfettiği zamanlardır. Ebeveynler de bunun farkında olmalı, kıyaslama yapmadan çocuğun zaman yönetimini kontrollü bir şekilde ona bırakmalıdır.

2.7. Kadın ve Eğitim

Kız çocuklarının eğitimine verilen değerin azlığı, çok eski yıllardan günümüze kadar uzanan ve hâlâ mevcudiyetini koruyan bir durumdur. Özellikle ataerkil toplumlarda erkek çocuklarının eğitimi, daha ön planda olmuştur.

Osmanlıda Batı etkisinin görülmeye başladığı Tanzimat Dönemi'nde kız çocuklarının eğitimi, yavaş yavaş değer kazanmaya başlamıştır. Okullar dinî kurallara göre düzenlenmiş ve kızların da eğitim görmesi mümkün kılınmıştır. Bu dönemde kızlara verilen eğitimin en büyük amacı, iyi bireş olmanın yanında iyi çocuklar da yetiştirmektir. Osmanlı, bu dönemde Brigham Young tarafından söylenen “Bir erkeği eğitirseniz bir adamı eğitirsiniz. Bir kadını eğitirseniz, bir kuşağı eğitirsiniz.” anlayışıyla devleti içine düştüğü buhrandan çıkarmaya çalışmıştır. Yine bu dönemde uzun yıllar pek de önemsenmeyen kız çocuklarının eğitimi, ülke politikası hâline gelmiş ve devleti yıkılmaktan kurtaracak bir çare olarak görülmeye bile başlanmıştır.

"Türkiye'deki kadınların eğitim düzeyi ile iş gücüne katılım oranları arasında pozitif bir ilişki görülmektedir." (Özaydınlık, 2014, s. 103).Kadınların eğitim seviyesi yükseldikçe iş hayatındaki hâkimiyetleri de artmakta; dolayısıyla kadınlar, birey olma yolunda da daha sağlam adımlarla ilerlemektedirler.

Kadınlar, eğitim seviyelerini arttırdıkça birçok alanda da görünür olmaya başlamışlardır. Bu alanlardan biri de çocuk yetiştirmedir. Eskiden kadınlar, büyüklerinden öğrendikleriyle ya da kendi annelerinden gördükleriyle annelik yaparken günümüzde kadınlar, anneliğe karar verme aşamasında bile pedagojik bilgilere ihtiyaç duymaktadırlar. Gelişen teknolojik ve sosyal imkânları sonuna kadar kullanan kadınlar, yeni gelişmeleri kendi lehlerine kullanmaktan da çekinmemektedirler.

Bilinçli anneler, toplumun kalkınmasında ve ülkenin refahının sağlanmasında önemli rol oynamaktadırlar. Geleceği inşa edecek olan bugünün çocukları olduğuna göre iyi eğitilmiş, mutlu ve çalışkan gençleri yetiştiren annelerin vasıfları da hayati önem taşımaktadır. Kadınların eğitimi, hem bireysel hem vatandaş hem de bir anne olarak günümüzde çok kıymetli olmakla birlikte gelecekte bunun önemi daha da artacaktır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ROMANLARIN ANNELİK MODELLERİ ÇERÇEVESİNDE İNCELENMESİ

Her annenin kişiliği, kültürü, aile geçmişi, çocuğunun mizacı gibi etkenlere bağlı olarak benimsediği annelik modelleri farklılık göstermektedir. Bu farklılıklar, yetiştirilen çocukların da farklı özelliklere sahip olmasına sebep olmaktadır. Gerçek hayatta annelerin yanlış davranışlarının bedeli çok ağır olmakta ve bazen de telafisi oldukça zorlaşmaktadır. Ancak kurgusal metinler olan romanlar üzerinden bu zararların görülmesi ve yanlış annelik davranışlarının düzeltilmesi her anlamda daha pratik ve ekonomik olmaktadır. Bu noktada romanlardaki annelerin ve davranışlarının hem sebep hem de sonuçlarının incelenmesi sonucunda okuyucuların hayatında kurgusal metinler üzerinden de olsa farkındalık oluşturmaları beklenmektedir. Bu farkındalığa katkı sağlamak amacıyla Türk ve dünya edebiyatından seçilen eserlerdeki anne modelleri, özellikle baskın yönleri esas alınarak kategori hâline getirilmiştir. Ayrıca bu çalışmada annelerin davranışlarının onların çocuklarının hayatlarındaki sonuçlarını da ortaya koymak için böyle bir anneyle büyütülmüş olmanın onların çocukluk ve yetişkinliklerindeki etkilerinden de bahsedilmiştir. Bu açıdan bakıldığında annelere bir nevi çocuklarına gösterdikleri davranışlarının sonuçları yani çocuklarının gelecekte olması muhtemel hayatları da gösterilmiş olmaktadır. Bu amaç doğrultusunda 11 yerli, 22 yabancı olmak üzere 33 eser belirlenmiştir. Bu eserler şunlardır:

- Hayata Dön (Gülseren Budayıcıoğlu)
- Beni Bu Kadar Sevme Anne (Ahmet Naç)
- Ayrılık Vakti (Jodi Picoult)
- Gün Olur Asra Bedel (Cengiz Aytmatov)
- Elveda Gülsarı (Cengiz Aytmatov)

- Bir Aşk Sayfası (Emile Zola)
- Beyaz Zakkum (Janet Fitch)
- Ana (Maksim Gorki)
- Mucize (R. J. Palacio)
- Gurur ve Önyargı (Jane Austen)
- İyi Geceler Bay Tom (Michelle Magorian)
- Kızım Olmadan Asla (Betty Mahmudî)
- Acımak (Reşat Nuri Güntekin)
- Ana (Hüseyin Karatay)
- Gözlerini Kaçırma (Irmak Zileli)
- Ana (Pearl S. Buck)
- Cennetin Bir'inci Günü (Süreyya Ülkü Güler)
- Çatı (V. C. Andrews)
- Oda (Emma Donoghue)
- Biz Kimden Kaçıyorduk Anne? (Perihan Mağden)
- Annem ve Ben (Maya Angelou)
- Sol Ayağım (Christy Brown)
- Mücella (Nazan Bekiroğlu)
- Terapi Günlükleri (Betül Demirkıran)
- Işığın Yolu (Nilüfer Devecigil)
- İçimdeki Müzik (Sharon M. Draper)
- Doğmamış Çocuğa Mektup (Oriana Fallaci)
- Döşeğimde Ölürken (William Faulkner)
- Beşinci Çocuk (Doris Lessing)
- Acıyla Çarp Kalbim (Amelié Nothomb)
- Kış Bahçesi (Kristin Hannah)
- Siyah Süt (Elif Şafak)
- Annemi Bir Kez Daha Görebilsem (Zana Muhsen)

Bu eserler birden çok annelik modelini içermektedir. Ayrıca eserlerin yazarları da kültürel ve dönemsel açıdan farklılıklara sahiptir. Bu özellikler, annelik modellerini incelemede daha objektif ve kapsamlı bilgi vermeye yardımcı olmaktadır.

Seçilen eserlerdeki anneler, annelik modeli bakımından çok uç örnekler içermektedir. Bazıları gereğinden fazla fedakâr, bazıları ise umursamazdır. Bu eserler, iyi anne davranışları ve sonuçlarıyla kötü anne davranışları ve sonuçlarını çok net bir şekilde ortaya koymaya olanak vermesi bakımından da oldukça güzel örnekler içermektedir. Bununla beraber seçilen eserler, çalışmaya üst düzey çeşitlilik sağladığı için çalışmanın kapsamı bakımından da olumlu etkiler ortaya çıkarmaktadır. Bu sebeplerden dolayı bu eserler, bu alandan yazılmış birçok eser arasından öncelikli olarak seçilmiştir.

3.1. Hayata Dön (Gülseren Budayıcıoğlu)

Eser, Ala adlı bir çocuğun hayatı etrafında şekillenmektedir. Babası hapisteyken doğar Ala. Bu yüzden belli bir yaşa gelinceye kadar tanıyamaz babasını. Çok zengin bir ailenin torunudur. Annesi Süreyya'dan asla sevgi görmez. O kadar ki annesi ona yemek dahi vermez, koskocaman evde yatacak bir yatağı bile yoktur Ala'nın. Bunlar, kalabalık bir ailede büyümesine rağmen herkes tarafından görmezden gelinir.

Bir gün babası hapisten çıkar. Ondan da istediği sevgiyi göremez. Annesi, ailenin istenmeyen gelinidir. Oysaki o, kocasından bile önce kayınvalidesinin sevgisine değer veren bir kadındır. Ne kayınvalidesinden ne de kocasından sevgi göremez. Sevgi görmeyen sevgi de veremez. Kendi çocuğundan bile nefret eder Süreyya. Kızının açlıktan ölmediğini anlayınca bu defa da döverek öldürmeye çalışır Ala'yı.

Bir gün Süreyya, kayınvalidesini banyoda yıkarken yaşlı kadın düşer ve ölür. Ala'nın parmağı, istemsizce annesini gösterir ve annesi hapse girer. O olaydan sonra annesinin kızına karşı nefreti kat kat artmıştır. Süreyya, hapisten çıkınca İstanbul'a taşınırlar. Psikolojisi iyice bozulan Süreyya, Ala'yı döverek öldürmeye çalışır. Kocasının durumu fark edince engel olmak ister. Bir gün Süreyya ve Ala, evde yalnızken genç kadın kızını sandalyeye bağlar ve onun gözlerinin içine baka baka kendini asar.

Bir süre sonra babası da ölür ve Ala, köşk gibi bir evde yalnız yaşar sadece annesinin kıyafetlerini giyerek. Hukuk okur ve üniversitede bir hocasının tavsiyesi üzerine terapiye gider. Artık yavaş yavaş iyileşmeye ve normal bir hayat yaşamaya başlar.

Süreyya, ölen oğullarından sonra hayatta kalan tek çocuğu Ala'ya belki de hayatta bir insana yapılabilecek en büyük işkenceleri yaparak çocuk ruhunda çok ciddi travmalara sebep olur ve adeta kendi kızının hayatını mahveder. Ala'nın hayatını çok

uzun yıllar bu travmalar yönetmiş; küçücük kalbi önce yaşadığı koca eve, sonra da koca dünyaya sığdırılamamıştır.

O kalabalık evde benim bir yerim yoktu. Bana düşen olabildiği kadar göze batmamak, ortalıkta dolaşmamaktı. Sadece benden istenileni yapar, pek konuşmaz, ayakaltında dolanmaz, kenara köşeye sinedim. (Budayıcıoğlu, 2022, s. 171).

Ala'nın ailesi çok zengindir. Annesi İstanbullu olduğu için kayınvalidesi tarafından bir türlü kabul görmez. Evde her zaman horlanır, dışlanır. Süreyya, hayatı boyunca kayınvalidesi Esma Hanım'a kendini sevdirmeye çalışır, Ala da annesine. Ne yazık ki ikiside başarılı olamaz.

Ala, hapisten çıkan babası tarafından seilmeyi beklerken maalesef tam bir hayal kırıklığına uğrar. Annesi ise zaten evde istenmeyen gelindir ve yaşadığı olumsuzlukların acısını kızından çıkarır.

"Senin değer vermediğini kimse baş tacı etmez." der hem çocuk gelişimci hem de yazar Dilek Cesur. Ala'nın hayatında da durum tam olarak bu şekilde olur. Anne ve babası tarafından sahip çıkılmayan, hor görülen hatta öldürülesiye dövülen Ala'yı hiçkimse baş tacı yapmaz, herkes onu ayağına paspas eder ve koskoca evde ona bir yatak bile vermezler.

Bana çocukluğumda hiç masal anlatan olmadı. Çocukluğum deyince aklıma oradan oraya koşturan çirkin, eciş bücüş bir kız gelir. O zaman da kimse sevmezdi beni. Bana ait bir yatak bile yoktu evde. Nereyi bulursam oraya kıvrılır yatardım. Kışın soğuk olurdu. O zaman salondaki somyada yatardım. Salon büyüktü ve içi eşya doluydu. Geceleri o eşyaların her biri hayalet benzerdi, korkardım. En çok da öcülerden korkardım. (Budayıcıoğlu, 2022, s. 109).

Ala, gittiği her okulu birincilikle bitirir. Anne ve babasından göremediği ilgi ve sevginin eksikliğini ders çalışmakla kapatmaya çalışır ve çok başarılı bir avukat olur. Hayatta adalete olan inancını yitirir ve mesleğini de kendine kötülük yapanlardan intikam almak için seçmiştir.

Annesi, bir gün kayınvalidesini yıkarken aralarında gerginlik olur ve kayınvalidesi Süreyya'ya tokat atmaya çalışır. Süreyya da onun elini tutmaya çalışırken

ikisi birlikte ayakları kayarak düşerler. Yaşlı kadın birkaç gün hastanede yattıktan sonra ölür. Olayı kapının arkasından izleyen Ala, refleks olarak parmağıyla annesini gösterir. Her ne kadar ifadesinde annesinin yapmadığını söylese de diğer gelin ve oğulların ifadelerinden sonra Süreyya, 7 yıl hapis yatar. Çıktığında ise Ala'ya nefreti kat kat artar ve hapiste yatmasının sorumlusu olarak onu görür.

Süreyya'nın hapisten çıkmasının ardından Ankara'da farklı bir eve taşınırlar. Babası işe gittiğinde Ala, annesiyle yalnız kalır ve bunu fırsat bilen Süreyya, küçük kıza türlü işkenceler yapar. Onu öldüresiye döver ve aç bırakır.

Bir gün yine onunla Ankara'daki evde yalnızdık. O; yemeğini yemiş, at gibi dolanıyordu ortalıkta. Canı sıkkın olduğu zaman böyle yapardı. Hiç oturmaz, evin içinde bir aşağı bir yukarı dolaşır, beni dövmek için bahane arardı. Ben de bunu bildiğimden bir köşeye siner, yerimden hiç kıpırdamaz, yüzüne bakmaz, tuvalete bile gitmezdim. O gün her nedense karnım çok acıkmıştı. Aslında düzenli yemek yeme alışkanlığım olmadığından karnım da pek acıkmazdı. Mutfakta sucuk kızartmış,kendi yemiş, bana vermemişti.(Budayıcıoğlu, 2022, s. 125).

Ala, annesi ve babasından başka evdeki herkes tarafından itilir. Diğer kuzenleriyle asla eşit haklara sahip olamaz. Evde hayalet gibi dolaşır. Bir çocuk gibi değil de varlığı da yokluğu da kimse için birşey fark etmemiş.

Benim yaptığım her şey suçtu bizim evde. Diğer kuzenlerim o evin çocuğu oldukları için onlara kızılmaz, yanlış da yapsalar affedilirdi. Ama benimiçin böyle bir şey söz konusu bile değildi. Evdeki hizmetçiler bile bana bağıırıp çağırılabilir, benikolumdan tuttıkları gibi atabilirlerdi. Böyle durumlarda haklı haksız aranmazdı. 'Yine ne yapmış bu maraz kız?' diye sorarlardı birbirlerine. Oysa şimdi düşünüyorum da ne kadar uslu bir çocukmuşum ben. Bana uslu denmez aslında. Pısrık, korkak, sevimsiz ve hep ağlayan bir kız işte! Bazen oğlanlar yaramazlık yapar, olmadık bir şeyi kırar, sonra da benim yüzüme baka baka 'Ala yaptı.' derlerdi. Her zaman olduğu gibi yine ağlardım. 'Bir de utanmadan ağlıyor.' denirdi o zaman. Beni koruyan, bana sahip çıkan bir annem yoktu ki...(Budayıcıoğlu, 2022, s. 184).

Süreyya, kayınvalidesini kocasının bile üstünde tutan bir kadındır. Hayatı hep kendini ona sevdirmeye çalışmakla geçer. Ayrıca çok çalışkandır ama duygusal olarak o

da istenmeyen, sevilmeyen gelin olmanın acısını sonuna kadar kızından çıkarmıştır. Ala da farkında bile olmayarak hiç sevmediği annesinin yolundan gider ve o da kendini annesine sevdirmeye çalışır.

O kimseyi sevmeydi. Köle ruhlu bir kadındı. Aslında aklıyla, zekâsıyla ilgili bir sorunu yoktu. Onun yaptığı yemeği, işlediği işi kimse yapamazdı ama duygularında bir sorun vardı. O da benim gibi kendini sevmezdi. Otoriteye karşı garip bir tutkusu vardı. Esmâ Sultan onun için hayattaki tek otoriteydi ve tek amacı, onun onayını, onun rızasını almak, ona kendini beğendirmektir. Kocasının onu sevip sevmemesi bile onu ilgilendirmiyordu. Köle ruhluymuş işte! Beni de öyle yaptı. Ben de köle ruhluymuş.(Budayıcıoğlu, 2022, s. 218)

Babası, akşamları eve geldiğinde Ala'nın dayak yiyip yemediğini kontrol eder. Gördüklerinden sonra kızını hastaneye götürür. Vücudundaki morluklara baktırır, onu tedavi ettirir. Buna rağmen Süreyya, yine de kızını dövmekten geri kalmaz. Onu döve döve öldürmek ister ve ölmediğinde de daha çok sinirlenerek daha fazla vurur. Babası, bunu fark eder ve karısını hastaneye yatırmak ister.

Süreyya, artık çaresinin kalmadığını, kocasının onu hastaneye yatırmak istediğini anlar. Çünkü Süreyya'nın çok ciddi bir hastalığı vardır. O, Peygamber Efendimizin kendisini gördüğünü, onun Ala'nın şeytan olduğunu ve ancak onu öldürürse kurtulacağını söylediğini iddia eder.

Bir gün Ala'yı banyoya çağırır. Onu sandalyeye bağlar ve gözünün önünde ona duyduğu nefreti kusarak çocuğunun gözü önünde kendini asar. Ala, babasıyla yaşamaya başlar ve bir gün babasını sessiz sedasız masada otururken ölü bulur. Ala, artık yalnız kalır. İş yaşamı dışında asla mutlu olamaz. Kendine, annesine, babasına, tüm dünyaya duyduğu öfkesiyle nasıl başa çıkacağını bilemez ve terapi görmeye başlar. Artık ruhunu ele geçiren annesinin sesinden, sözlerinden, kokusundan kurtulmak ister. Kendini ve hayatı sevmek, insanca yaşamak ve değerli olduğunu hissetmek için en önemli adımı da atmış olur.

Ala, kendinden nefret eder çünkü kendine karşı insanların da hissettiği duygu sadece budur. O yüzden başına her zaman kötü şeyler geleceğini, insanların onu asla sevmeyeceğini düşünür. Çünkü benlik algısı her zaman olumsuzdur.

Kendimi bildim bileli yaşamaktan da ben olmaktan da nefret ettim. Nefret, duygularımı ifade etmeye yetmiyor. İğrendim kendimden. Çünkü annem açıkça iğrenirdi benden. Babam zaten ayyaşın tekiydi. Her akşam kafayı çekerti. Ama bugün varsam, yaşıyorsam yine bunu o ayyaşa borçluyum. Çünkü anneme kalsa çoktan öldürürdü beni. (Budayıcıoğlu, 2022, s. 286)

Süreyya, evladının ölmesini isteyen hatta bunu döverek gerçekleştirmek isteyen hasta bir annedir. Her durumda olduğu gibi yine en büyük acıyı Ala çekmiş, annesinin türlü işkencelerine maruz kalmış. Bu durum, Ala'yı da hayattan soğutmuş ve şen şakrak çığlıklar atabilecek yaşta hayat sevincini kaybetmiştir.

Ne okulda kalmak istiyor canım ne de eve gelmek. Kapıyı istemeye istemeye çalıyor, annemin bana nefretle bakan gözlerini görmemek için kafamı hiç kaldırmıyordum. Karnım aç oluyordu ama kimse önüme yemek koymuyordu. Annem, canı ne isterse pişirir yerd. Yemek yerken, 'Sen bahçeye çık.' derdi bana. Bana yemek vermemek için bahçeye çıkarırdı beni. Kalanı benim gözüme sokarak dökerdi. Bahçedeki kediler yerd döktüklerini. Ben de yalanarak bakardım onlara. Sonra içeri alırdı beni. Mutfığa gider, yiyecek bir şeyler arardım. Kuru ekmek, biraz peynir, ne varsa işte... Canım yemek yemek istemezdi. (Budayıcıoğlu, 2022, s. 300).

Süreyya, kızını çeşitli yollarla öldürmeyi denemiş. Başarısız olunca da en sonunda kendini öldürmüş. Süreyya'nın hastalığının, babasının ayyaşlığının cezasını küçük Ala çekmiş.

İlk gün okulda ben de yiyecek bir şeyler alıyordum kendime ama ertesi gün annem bütün parayı alıyordu cebimden. Ölmemi bekliyordu, açlıktan ölmemi. Baktı ki ölmüyorum. O zaman ümidi kesti ve başladı beni dövmeye. Annemin sesini bir tek beni döverken duyardım. Bir yandan döver, bir yandan da avazı çıktığı kadar bağırır ve beddua ederdi bana. (Budayıcıoğlu, 2022, s. 301).

Süreyya, bir gün döve döve Ala'nın kolunu kırar ve kol, alçıya alınır. Bu yüzden bir süreliğine onu dövemez. Bu arada hastalığı da gittikçe ilerlemeye başlar. Bunu fark eden kocası, asla Süreyya'nın üzerine gitmez ama bu anlayışlı tavırlar yine de işe yaramaz.

Ama o kavgasız günler iyi gelmedi anneme. Yemek de yemiyor, sanki karşısında birileri varmış gibi konuşup duruyordu. Karşısındaki kişi çok saygıdeğer

birisiymiş gibi yerlere kadar eğilerek onu selamlıyor, sonra da namaz kılar gibi ellerini göğsünün üzerinde birleştirerek onu dinliyor, mırıl mırıl kendi de ona bir şeyler söylüyordu. Ben onu öyle gördükçe dehşete kapılıyor, evde hayaletlerin dolaştığını düşünüyör, geceleri karanlıkta o hayaletlerin benim yanıma da gelecekleri fikrini bir türlü kafamdan atamıyordum. Her gece odamın kapısını dikkatle kilitliyor, en küçük bir tıkırtı duysam dehşet içinde yataktan fırlıyordum. Annemin sağlığının giderek bozulduğunu görünce babam da endişelenmeye başladı. Artık onu dövmüyor, o sataşsa bile yavaşça onu kolundan tutup bir yere oturtuyor, o yatmadıkça kendisi de yatmıyor, içkili bile olsa gözlerini bir an bile onun üzerinden ayırmıyordu.(Budayıcıoğlu, 2022, s. 304).

Ala, annesi ve babasının ölümünden sonra acı hissedemez, sadece çok büyük bir yalnızlık hisseder. Bu yalnızlığına çare olarak hiç sevmediği annesine karşı hissettiği düşmanlığa tutunur. Artık hayatını ve kendini kabullenmiştir.

Bütün giysilerimi atmış, anneminkileri giymeye başlamıştım. Bu yalnız dünyada giysilerimden yükselen düşman kokusu bile bana yalnız olmadığımı hissettiriyordu. O kokuyu duydukça hem korku iliklerime işliyor hem de kendimi evimde, alışkın olduğum ortamda hissediyordum. Annemi hem unutmak istiyor hem de unutmaktan ölesiye korkuyordum. Korktukça bana her zaman bol gelen bu giysilere sarılıyor, o zaman annemle iç içe giriyor ve birlikte yanıyorduk. Birlikte yanmak, yalnız yanmaktan daha kolay geliyordu bana. Hem annem de böyle istiyordu. Bunu açıkça söylemişti. Belki de bunun için istemişti benimle yanmayı. Yalnız yanmamak için. (Budayıcıoğlu, 2022, s. 317)

Psikiyatr ve yazar Gülseren Budayıcıoğlu (2022, s. 185);"Nasıl bir anneden dünyaya geldiğimiz bizim asıl kaderimizdir."der. Ala da hayatını artık kabullenmekte ve annesinin giysilerini giymektedir. Gördüğü terapi, Ala'ya çektiği acıları unutturmamakta ama yaşadığını hatırlatmaktadır. Hiç taramadığı saçlarını taramaya başlaması, kendine yeni giysiler alması, insanlarla iletişim kurmaya çalışması, kekelememek için diksiyon derslerine gitmesi... Bunların hepsi annesinden kalanlarla değil de Ala olarak yaşamak için attığı çok büyük adımlardan sadece birkaçı olmaktadır.

"Anne", bir anda ağzımızdan dökülüveren sadece dört harfli kısacık bir sözcük. İşte "anne" denen bu varlığın yaptıkları, yapmadıkları, yapamadıkları, yaşattıkları, yaşatmadıkları bir insanın hayatında ne kadar da hayati. Süreyya; çok hastaydı, ama

Ala, öyle bir ailede dünyaya geldiği için maalesef en büyük acıları yaşamıştır. Süreyya gibi bir annenin çocuğu nasıl iyi olabilir? Nefretle büyüyen bir çocuk nasıl sevmeyi öğrenebilir? Süreyya, tedavi olsaydı belki tüm ailenin hayatı değişecekti ama olmadı.

3.2. Beni Bu Kadar Sevmeye Anne (Ahmet Naç)

Roman, baştan sona Bahar'ın hamilelik döneminde arkadaşı Mustafa'yla yaptıkları doğru çocuk yetiştirme yöntemleri hakkındaki konuşmaları içermektedir. Yazar bizi bazen Öykü'nün bazı davranışları öğrenme sürecine, bazen Mustafa'nın Bahar'a verdiği öğütlere, bazen de Mustafa'nın öğrencisi Alper'i nasıl yetiştirdiğiyle ilgili yöntemlere götürmektedir. Kitabın baştan sona bir olayı yoktur aslında. Bahar, hamileyken Mustafa'nın dediklerini kızının hayatında uygulamaktadır ve bu uygulamaların yaşandığı olaylardan bahsedilmektedir.

Bu olaylardan birisi şudur: Bahar ve Öykü, kitapçıya giderler. Öykü, istediği kitabı almak için para biriktirmiştir ancak kitaba zam gelmiştir. Öykü'nün parası yetmez. Annesi, biraz daha biriktirmesini söyleyerek kitabı almaz. Öykü'nün kitabı almak için farklı yollar bulmasını ister. Burada annesi Öykü'ye isteklerini erteleyebilmeyi, olmayan şeyler için yeni çözümler üretebilmeyi öğretmeye çalışmıştır.

Bir diğer hikâye şudur: Öykü, okula başlayacaktır. Herkesin annesi elinden tutup çocuklarını sınıfa kadar götürmesine rağmen Bahar, Öykü'yü kapıdan uğurlamış, sınıfa bile çıkmamıştır. Burada yeni durumlarla yalnız baş etme becerisi kazandırmayı amaçlamıştır kızına.

Bu eserde, annelerin sevgilerini kontrol altında tutmaları gerektiği, bu sevginin annenin davranışlarını yönetmesine izin verilirse çocuğa birçok zararı olacağı anlatılmaktadır. Çocuklara küçük yaşlardan itibaren hayat becerileri kazandırmanın önemi vurgulanmaktadır.

Bahar, büyüklerinden ve çevreden öğrendiği geleneksel annelik modelinin yanlış olduğunu anlamakta ve arkadaşı Mustafa'dan yeni bir annelik modeli öğrenmeye çalışmaktadır. Böylece kızına duyduğu sevgiyi kontrol altına almayı ve onun için en doğru kararları verebilmeyi amaçlamaktadır.

Çocuğunu sevmeyen anne neredeyse yoktur belki ancak sevgisini dizginleyemeyip bazen farkında bile olmadan çocuğuna zarar veren anne o kadar çok ki...

Sevgi bir insana nasıl zarar verebilir? Annelik, en yüce sevgi değil miydi? Bir çocuğu en çok anne babası severdi ya! İşte bu sevginin de ifadesini ne yazık ki annelerin bilgileri, daha doğrusu profesyonellikleri belirlemektedir.

Çocuğunu çok seven birçok anne, bu sevginin doğal sonucu olarak her şeyi çocukları adına yapmaktadır. Onun adına en güzel meslekleri seçmekte, onun adına hayal kurup o hayale ulaşmaya çalışmakta, hatta çocuklarının karınlarının doyup doymadığına bile kendileri karar vermektedir. Böyle bir annenin çocuğu hayatta nasıl ayakta durabilir? Bu çocuk başarılı olmak için emek vermeyi nasıl kavrayabilir? Çocukluğunda her düştüğünde annesi kaldırdığı için yetişkinliğinde de düşüşlerinde annesini aramayacak mı? İşte annelik sevgisi, bilinçsizlikle birleştğinde bir insanın hayatını mahvetmeye kadar götürebilmektedir.

Romanda Bahar da geleneksel annelik anlayışından Mustafa'nın yardımıyla çıkmaya çalışmaktadır. Çocuğuna duyduğu büyük sevgiyi onun hayatını karartacak bir silah olarak kullanmaktan edinmeye başladığı yeniannelik anlayışı sayesinde kurtulacaktır.

Toplumda hem başarılı hem de mutlu yetişmesi için öncelikle annelerin eğitilmesi gerekir. Çünkü annelerin taşıdığı o büyük sevgi, bazen kendi çocuklarının hayatlarını karartmaya yetmektedir. İşte bunun bilincinde olarak şunu fark edebilmeliyiz ki: Gerçek sevgi, kendi sevgimizin duygusallığına kapılmadan çocuklarımız için en doğru yöntemleri öğrenip uygulamaya çalışmaktır. Bahar, Mustafa'nın öğrettiklerini öğrenmeye isteklidir. İşte toplumumuz da ancak Bahar gibi kararlı ve evlatları için kendi ezberlerini bozan anneler sayesinde gelişecektir.

Emekleyerek başlayacağım bu yolda önüme çıkacak her engele razıyım. Sorun yok, o engelleri aşıp o yolda koşmamı sağlayacak en büyük güç, çocuğum için en doğrusunu yapma isteğim olacak. O yol asla korkutmaz beni. Motivasyonumu kaybetmeyeceğim, yanlış bir yolda ışıık hızında gidebilirdim hiçbir şeyin farkında olmadan. Ve yanlış bir yolda nasıl gidersen git, yolun

sonu yalnızca çıkacaktır. Bu süreci kimse sekteye uğratamaz. Buna izin vermem.(Naç, 2021, s. 122)

Her yöntem, her çocuk için doğru olmayabiliyor. Yine bunun kararını da anne vermelidir. Çünkü çocuğunu en çok tanıyan yine annedir. Bahar, kızını okulun ilk günü özgüveni gelişmesi amacıyla yalnız göndermiştir. Bazen pedagojik bilgilerin yüzde yüzuygulanması çok da doğru sonuçlar vermeyebilmektedir. Bazı durumlar her çocuk için geçerli değildir. Okulun ilk günü çok özel bir gündür ve paylaşmaya, mutlu anılar biriktirmeye oldukça açıktır. Buna rağmen Bahar, özgüveni gelişmesi için kızıyla okula girmemiş, onu kapıda bırakmış ve onun okuldaki ilk gününe yalnız başlamasına sebep olmuştur.

Anne, çocuğun hayatında belki de tahmin edildiğinden daha büyük bir öneme sahiptir. Eğerbir anne çocuğuna izin verirse o çocuk potansiyelini daha rahat kullanabilecektir. Tüm olay, annenin çocuğuna yeteneklerini ortaya koyabileceği fırsatlar vermesindedir. İzin verildiğinde, kendisi olamayan çocuk yoktur.

3.3. Ayrılık Vakti (Jodi Picoult)

Ayrılık Vakti, fillerle ilgili araştırma yapıp makaleler yazarak geçimini sağlayan Alice'in, evlendiği adamın psikolojik problemlerinin olduğunu anlaması sonucunda hayatında meydana gelen değişikliklerden, barınakta yaşanan cinayetlerden ve Jenna'nın annesini bulma macerasından oluşmaktadır.

Alice Metcalf; fillerin empati kurma, annelik duygusu, travma, acılarını atlatma gibi özelliklerini inceleyen bir araştırmacıdır. Alice, Thomas'la evlendikten sonra kocasının işlettiği fil barınağında yaşamaya ve oradaki filleri incelemeye başlar.

Alice, kocasının bir akıl hastası olduğunu fark eder. Bundan sonra küçücük kızı Jenna için de hayat kötüleşmeye başlar. Thomas'ın tuhaflıklarını fark eden Alice, onu hastaneye yatması için ikna etmeye çalışır. Karısının isteğiyle olmasa da Thomas, akıl hastanesinde bir süre tedavi görür. Döndüğünde ise hiçbir şey eskisi gibi kalmamıştır. Karısı barınakta çalışan diğer bakıcıyla birlikte. Bu yüzden durum daha da kötüleşir. Alice'in birlikte olduğu kişinin karısı, bu ilişkiyi kaldıramaz ve intihar eder. Bunun üzerine ölen kadının barınakta çalışan annesi, Alice'e de evlat acısı yaşatmak için onun kızı Jenna'yı öldürür. Alice de onun kafasının ezilmesine sebep olur. Polislerin geldiğini görünce de kızının cesedini olay yerinde bırakıp kaçar.

Romanda Jenna, ruhlar âleminde büyür ve on beş yaşına gelir. Serenity adında bir medyumla anlaşır ve birlikte annesi Alice'i bulmaya çalışırlar. Jenna'nın cevabını aradığı soru şudur: "Acaba annesi öldüğü için mi yanında değildir yoksa kendisini istemediği için barınakta yaşanan karışıklıktan yararlanarak kendisini terk mi etmiştir?" Eser, sonunakadar Jenna'nın bu sorunun cevabını bulmaya çalışmasıyla geçmektedir. Jenna, annesinin kendisini terk etmesindense ölü olmasını istemektedir.

Jenna ve medyum, Alice'in kaybolmasıyla ilgili olayı inceleyen dedektifi bulurlar. Ondan olayın ayrıntılarını öğrenirler. Tekrar araştırma yaparlar ve dedektif gizli kalan bir şeyler olduğunu fark eder. Olayı çözer.

Bölümler arasında oldukça fazla kopukluk ve bağlantı hataları bulunmaktadır. Bu durum, konuyu anlaşılmdan uzaklaştırırsa da bir gün, Alice'e gelen telefon aracılığıyla kızının öldüğü haberi gelir. Buradan da aslında ölen kişinin Jenna olduğu, yani Jenna'nın ruh olarak medyumla görüştüğü anlaşılmaktadır. Barınaktaki olayda Jenna ölmüş ve Alice de suç kendi üzerine kalmasın diye olay yerinden kaçmıştır. Jenna'nın ölü olduğunun ortaya çıkmasıyla eser sonlanmaktadır.

Kitap değişik bir kurguya sahiptir. Bazı bölümlerde kopukluk olsa da bizi ilgilendiren asıl nokta Alice ve kızı Jenna'dır. Alice, kızına çok düşkün bir annedir ve bu da kızı tarafından da yoğun şekilde hissedilmektedir. Jenna, ruhlar âleminde büyüyüp on beş yaşına gelmesine rağmen kitabın sonuna kadar annesinden ayrı olmasının sebeplerini, annesi kaçmak zorunda kaldıysa bile neden kendisini de yanında götürmediğini araştırmaya başlar.

Jenna, annesini hayal meyal hatırlasa da içinden bir ses, onun kendisini bırakmayacağını söyler. Jenna'daki bu his, aslında annesiyle çok uzun zaman geçirememesine rağmen birlikte oldukları dönem içinde yaşadıkları güzel anların bıraktığı histir. Çünkü bellibir yaştan önceki anılar hatırlanmayabilir ama çoğunlukla duygular unutulmaz. İşte Jenna da hayalet olarak geçirdiği yaşamın büyük bir kısmını annesini aramakla geçirir. Duygularını da şu şekilde ifade eder: "Benim içimden gelen his şuydu: Annem, asla beni arkasında bırakmazdı, isteyerek yapması mümkün değildi. Bu dünyada yapacağım son iş olsa bile bunu ispatlayacaktım." (Picoult, 2020, s. 19).

Jenna'nın hayalet olduğu kitabın sonunda ortaya çıkmaktadır. Yani Jenna'yı sona yaklaşına kadar insan olarak düşündüğümüz için ona göre yorum yapabiliyoruz. Jenna,

hayatını annesine adadığı için aklı hep geçmiştedir. Yani hep geçmişte yaşar ve kendini geçmişin duvarları arasına hapseder. Ne bugününü düşünebilir ne de geleceğini. "Ben fildişi kulesinde yaşayan bir prenestim ama tek fark, kulemin her bir tuğlasının geçmişten yapılmış olması ve hapishanemi bizzat inşa etmiş olmamdır." (Picoult, 2020,s. 21).

Çocuklar, bazen çok acı veren birtakım gerçekleri daha az acı veren başka gerçeklere tercih edebilmekteler- sanki birileri böyle bir tercih hakkı veriyormuş gibi. Ama insan yine de düşünmeden edemiyor. Jenna da bu şekilde düşünür ve annesinin kendisini severek öldüğünü bilmenin, hayatta olup terk edildiğini öğrenmekten daha iyi olduğuna karar verir. Çünkü çocuklar için en acı şey; annesiz kalmak değil, onun tarafından istenmemek, sevilmemek ve varlığından memnuniyet duyulmadığını bilmektir. Çünkü anne ölmüş olsa da çocuk, anneyle yaşadığı güzelliklere ve annesinden gelen sevgiye tutunarak hayatına devam edecek gücü yine annesinden almış olur ve annenin hayatta olduğu gibi olmasa da anne-çocuk arasındaki bağ, böyle durumlarda öldükten sonra bile devam eder. Buna rağmen hiçbir çocuk annesi tarafından istenmediği gerçeğiyle kolay kolay baş edemez ve kişi hayatı boyunca bunun eksikliğini yaşar. Jenna da bu şekilde düşünmektedir: "Bazen annemin on sene önce öldüğünü öğrenmenin, hâlâ yaşadığını ve geri dönmek istediğini duymaktan daha kolay olacağını düşünürdüm."(Picoult, 2020, s. 29).

Çocuklar belli bir yaşa kadar anneyi kaybetme korkusu yaşayabilmektedirler. Bu korku bir gün gerçek olursa yani bu korkuları yaşadığı bir dönemde gerçekten annesi tarafından terk edilirse çocuğun hayatında çok derin bir kırılma gerçekleşebilmektedir. Çocuk bu saatten sonra yanında olan kişilerle ilgili kaybetme korkusu yaşamakta, bundan dolayı da kimseye güvenememekte ve kaygı bozukluğu gibi rahatsızlıklar ortaya çıkabilmektedir. Jenna da bu korkuyu iliklerine kadar hissetmiştir. "Uyandığımda annem gitmişti, en başından beri bir gün olacağını bildiğim şey olmuştu. Gözlerimi kapamayı bu yüzden sevmiyordum çünkü kapatınca insanlar ortadan kayboluyordu. Kayboldukları zamansa geri gelip gelmeyeceklerin bilmiyordunuz." (Picoult, 2020, s. 397).

3.4. Gün Olur Asra Bedel (Cengiz Aytmatov)

Eserin konusu, Yedigey'in can dostu Kazangap'ın cenazesini Ana Beyit'e götürmek istemesi ve bu uğurda başına gelenlerdir. İkinci Dünya Savaşı sonuna doğru Yedigey, yaralanır ve ailesinin yanına döner. Fiziksel olarak güçsüz olduğu için karısı Ukubala'yla birlikte trenlerden dökülen kömürleri el arabasıyla taşıma işinde çalışmaya başlarlar.

Bir gün köye Kazangap adında bir adam gelir. Bu adam; çok dürüst, namuslu ve çalışkandır. Zamanla Yedigey ve Kazangap çok yakın arkadaş olurlar. O, Yedigey ve karısı hep birlikte başka bir istasyon olan Boranlı istasyonuna taşınırlar. Orada çalışmaya başlarlar. Daha sonra istasyona Abu Talib ve Zarife adında bir karı-koca gelir. Abu Talib, savaşta Almanlara esir düşmüş ancak kamptan kaçmıştır. Gözlerden uzak olduğunu düşündüğü Boranlı istasyonuna gelip küçücük bir köyde yaşamaya başlarlar. Derste bir öğrencinin onun Stalin'in emrine karşı geldiğini söylemesi üzerine okulda olay çıkar ve bu olay duyulur. Bir gün Abu Talib tutuklanarak bilinmeyen bir yere götürülür ve daha sonra öldüğü haberi gelir. Yedigey ve karısı, Zarife ve çocuklarıyla ilgilenmeye başlarlar. Bu sırada Yedigey, Zarife'ye âşık olur. Bunu fark eden Zarife, adamın kendisini unutmaması için çocuklarını da alarak köyü terk eder. Yedigey, onu bir türlü unutamaz.

Hikâyenin tamamı, Yedigey'in cenazeyi götürmesi için ayarladığı konvoyun başındayken aklından geçen düşüncelerden oluşmaktadır. Yedigey, cenazeye Kazangap'ın çocuklarını da çağırmış ama onlar gönülsüz gelmiştir. Özellikle oğullardan Sabitcan, Yedigey'e karşı çıkarak cenazeyi Ana Beyit'e götürmek istemez. Çünkü o, yatılı okullarda okuyarak kendi kültürüne yabancılaşmıştır. Yazar, Sabitcan'la Nayman Ana efsanesinde mankurtlaştırılan Jolaman arasında bağ kurmuştur. Jolaman'ın mankurtlaştırılarak tüm hayatını unuttuğu gibi Sabitcan da akli farklı bilgilerle doldurularak kendi kültürüne ve milletine yabancılaşmıştır.

Cenaze konvoyu Ana Beyit'e varır ancak cenazenin oraya gömülmesine askerler izin vermez çünkü orası askerî üs olmuştur. Aynı zamanda orada Nayman Ana'nın da mezarı vardır. Zaten Kazangap da atalarının mezarı orada olduğu için Ana Beyit'e gömülmeyi vasiyet etmiştir. Ancak bu vasiyet gerçekleşmez ve cenaze, yol üstünde rastgele bir yere gömülür. Yedigey, dostunun Kırgız geleneklerine göre

gömülmemesine çok üzülür ve öldüğünde Kazangap'ın yanına gömülmesi için vasiyet eder.

Gün Olur Asra Bedel, yazarın birtakım ideolojik amaçlarına hizmet etmiş olabilmektedir. Bu çalışmada sözü edilecek bölüm ise Nayman Ana ve oğlu Jolaman'ın hikâyesidir.

"Juan Juan" adlı topluluk, ele geçirdikleri esirleri "mankurtlaştırma" yöntemiyle ölene kadar kendisine bağlamıştır. Bu korkunç yöntemi bularak ne yazık ki tarihe adını kara harflerle yazdırmışlardır.

Çinlilerin Juan-Juan, Türklerin "Apar" olarak adlandırdığı ilk olarak 3. yüzyıl ve 6.yüzyıllarında Asya'nın kuzeyinde etkinliği gösteren izole göçebe bir topluluktur. Çince Juan-Juan (Cücen) "çabucak büyüyen, her yeri saran böcekler" anlamına gelmektedir. Tarihte birçok yeri işgal etmiş Juan-Juanları, Göktürkler yok etmiştir.(Sukha, 2021).

Mankurtlaştırma, eserde şöyle anlatılmaktadır:

Önce tutsağın kafasını kazırlar, bu arada saç diplerini deşip kanatırlardı. Bu işlem sürerken usta kasaplardan biri iri bir deveyi hemen oracığa yatırıp keser, kestikten sonra derisini yüzerdi. Deve derisi boyun bölgesinde çok kalın olur. İşte bu boyun derisinden bir parça kesilir, taze taze tutsağın kafasına geçirilirdi. Zamanımızda yüzücülerin giydikleri deniz başlığına benzeyen bu örtü, tutsağın kafasını sımsıkı kavrardı. Deri geçirme işkencesi işte böyle başlardı. Bir deveden beş altı kişiye yetecek kadar boyun derisi çıktığı söylenir. Kafasına deri geçirilen tutsak, başını yere sürtmesin diye boynuna tahta kalıp takılır, yürek parçalayıcı çığlıklarını kimse duymasın diye ıssız bir yere götürülürdü. Kolları, bacakları bağlı tutsak; orada, güneşin altında birkaç gün kalırdı. Başına deri geçirilenlerden çoğu acıya dayanamayıp ölür, sağ kalanlarda belleklerini yitirerek geçmişlerini anımsamayan birer mankurt olurlardı.(Aytmatov, 2021, ss. 161-162).

Tutsakların kafasına yerleştirilen kalın deve derisinin içinden çıkan saçlar da deriyi delemeyiz ve kafatasının içine doğru uzarmış. Bu da çok fazla acı verirmiş. Bütün bu acılar sonunda tutsak aklını kaybetmeye başlar, zamanla da hafızası tamamen silinirmiş. Juan Juanlar, beşinci gün gelip baktıklarında eğer tutsak sağ kalmışsa onun

boynundaki kalıbı çıkarır, ona yemek verirlermiş. Kısa zamanda gücünü toparlayan mankurt, efendisinin isteklerini yapmaya başlamış.

Mankurtlar; kim olduğunu, anasını, babasını, soyunu, sopunu bilmez, bir daha da hatırlayamazmış. İnsan olduğunun bile farkında değilmiş. Efendisine asla isyan etmeyi düşünmez, kendisine verilen görevi neden diye düşünmeden yerine getirmiş. En kötü ve zor işler mankurtlara verilirmiş. Bu özelliklerinden ötürü bir mankurt köle, on normal köleye bedelmış.

Sarı Özek bozkırında Boranlı istasyonunda yaşayan bir Nayman Ana varmış. Nayman Ana'nın biricik oğlu Jolaman, Juan Juanlara esir düşer. Ne kadar ararlarsa da bulamazlar. Jolaman'ın mankurtlaştırıldığıyla ilgili bir söylenti çıkar, yayılır halk arasında. Nayman Ana'nın yüreğine bir ateş düşer. Aslında bir yakınının Juan Juanların eline düşüp de mankurtlaştırıldığını öğrenen halk, asla onu arayıp bulmaya çalışmazmış. Gelip görün ki Nayman Ana'nın yüreği bir yangın yeri olmuş, hiç durmadan yanıyormuş. Nayman Ana, kimseye söylemeden düşmüş yollara. Oğlunu bulmak, onu dünya gözüyle bir kere daha görmek, ona kim olduğunu hatırlatmak istemiş. Bir yandan da oğlunun mankurtlaştırılmadığına dair içinde hâlâ bir ümit taşımaktaymış.

Evladını her durumda kabul edip bağrına basmaya hazır olan Nayman Ana; yıllar önce yaşamasına, o dönemde doğru düzgün pedagojik bilgiler olmamasına rağmen günümüz annelerinin bile çoğu zaman yapamadığı "koşulsuz kabul" ilkesini benimseyerek evladının her durumunu kabullenmiş. Oğlunu aramaya da bu duygularla gitmiş. Eserde Nayman Ana'nın bu duyguları şöyle dile getirilmiştir:

Köyden ayrılmadan önce Nayman Ana, oğlunu sağ görsün de nasıl görürse görsün diye yanmış, yakılmıştı. İster mankurt olsun ister hiçbir şey anımsamasın, bir şey bilmesin. Yeter ki bulsundu oğlunu. Dünya gözüyle onu bir kez daha görmekti dileği. (Aytmatov, 2021, s. 176).

Sonunda görmüş Nayman Ana, Juan Juanların sürüsünü otlatan çobanı izlediği çalılığın arkasından oğlunun mankurt hâlini. Annelikti bu. Mankurt da olsa, hafızasını yitiripinsanlıktan da çıksa evlat evlattı. Bu duygularla atılmış yakalanma pahasına Nayman Ana oğluna doğru. Oğlu, sanki çok uzaklara bakıyormuş. Görmüyormuşkarşısında feryat figan kendine doğru koşan zavallı anacığını. Aniden durmuş Nayman Ana. Oğul, artık eskisi gibi değilmiş. Bunu fark edince ayılıp bayılmış.

Çılgınlık atmış ama fayda etmemiş. Mankurtlaşmış oğlu, kafasını kaldırıp bakmamış bile anacığına. Çok acı gelmiş ona kendi oğlu tarafından tanınmamak. Yine de toparlamış kendini. Oturuvermiş can oğlunun yanına. Başlamış anlatmaya. Adını, nereden geldiğini, babasının kim olduğunu, hepsini bir bir anlatıvermiş. İstemiş ki azıcık da olsa oğlu hatırlayıversin. Bir kerecik de olsa "anne" desin. Ama olmamış. Oğlu, ne hatırlamış ne de annesiyle konuşmuş. Hiç vazgeçmemiş Nayman Ana.

Bak, oğlum! Adını anımsamaya çalış. Sana eskiden ne derlerdi? Babanın adı Dönenbay'dı, unuttun mu? Senin adın mankurt değil, Jolaman. Göçebeoymağımızın büyük bir göçü sırasında yolda doğduğun için bu adı vermiştik sana. Doğduğun yerde üç gün konakladık, üç gün şenlik yaptık. (Aytmatov, 2021,s. 183).

Sürekli hatırlatmaya çalışmış Nayman Ana. Yanında getirdiği yiyeceklerden tattırmış oğluna. Babasını anlatmış, adını tekrarlamış ama olmamış bir türlü. Sonunda Juan Juanlardan birinin kendisini gördüğünü fark etmiş ve hemen saklanmış. Ne yazık ki görülmüş düşman tarafından. Ertesi gün tekrar oğlunun yanında görülünce efendisi, mankurta sormuş. O da annesinin söylediklerini anlatmış. Efendisi mankurttan annesini okla öldürmesini istemiş.

Nayman Ana, oğluyla tekrar konuşmaya geliyorken annesini uzaktan gören oğlu annesini okla vurarak öldürmüştü. Annesi son nefesinde bile oğluna kim olduğunu fısıldamış.

Nayman Ana, son anda oğlunun okunun yönünü kendisine çevirdiğini görüp 'Dur! Atma oku!' diye bağırdı ama deveyi dehleyip ileri fırlamaya fırsat bulamadan kısa bir vınlama buldu, yaydan fırlayan ok sol böğrüne saplandı. Öldürücü bir saplanmaydı bu. Nayman Ana, yavaş yavaş aşağıya eğildi, yıkılmamak için devesinin boynuna sarıldıysa da yere doğru kaymaya başladı. Fakat ondan önce başından ak yazması kaydı, bir kuş olup havalanırken, 'Adın ne senin? Kimin oğlusun? Anımsa adını! Senin baban Dönenbay! Dönenbay, Dönenbay, Dönenbay!' diye son kez çılgılık attı. (Aytmatov, 2021, s. 187).

Nayman Ana, yıllarca oğul hasretiyle yanıp tutuşmuş. Yetmemiş yollara düşmüş. Oğlunun mankurt olduğunu gözleriyle görmüş ve sonunda da kendi oğlu tarafından öldürülmüş. Son anında bile oğluna kim olduğunu hatırlatmaya çalışmış.

Nayman Ana; oğlunu her hâliyle kabule hazır olan, onu bulmak için mağaralarda yatan, bulduğunda da canından olan fedakâr bir annedir. O, eğer ölmeseydi mankurt da olsa oğlunu evine götürüp onu bebekliğindeki gibi ninnilerle uyutup kendi elleriyle beslemenin hayalini kurmuştu. Adı üstünde hayalmiş. Hiç olmazı hayal etmiş Nayman Ana. Bu uğurda da hayatından olmuş. Çünkü o, yüreği annelik değeriyle dolu bir kadınmış.

Annelik işte. Her fedakârlığı yaptırır. Çünkü annelik duygusu, imkânsız nedir bilmez.

3.5. Elveda Gülsarı (Cengiz Aytmatov)

Elveda Gülsarı adlı eser, çok değerli bir cins olan Gülsarı'nın ve onun sahibi Tanabay'ın başından geçen zorluklarla mücadelelerini, Gülsarı'nın Tanabay'dan alınıp binek at hâline getirilişini, bu olaydan sonra Tanabay'ın at bakıcılığını bırakıp ailece yaptıkları koyun çobanlığında yaşadıkları zorlukları anlatmaktadır. Bu zorluklarla mücadelede en yakın desteği karısından görür ancak bu destek, koyunları kurtarmaya ve işlerini yeniden yoluna koymaya yetmez.

Eserde Tanabay, birçok ata bakıcılık yapan birisidir ancak Gülsarı'yla ilişkisi çok başkadır. Onu bir çocuğu, dostu, can yoldaşı olarak görmektedir. Gülsarı büyür ve sonunda ona da eğer takılır, arkasına da bir araba bağlanır. Artık o da sıradan bir at olmaya başlar ve insanoğlu, bu değerli ata da yeteneklerini unutturma ve sıradanlaştırma konusunda ustaca davranır.

Tanabay, Gülsarı'yı kaybettikten sonra atlara bakmak istemez ve o, bu defa da koyun çobanlığıyla görevlendirilir. İmkânlar o kadar kötüdür ki koyunların doğurdukları kuzulara bile elverişli ortam sağlanamaz ve kuzular ölmeye başlar. Tanabay ve ailesi çok zor koşullarda kuzuları hayatta tutmaya çalışırlar.

Tüm bu zorlukların içinde asla göz ardı edilmemesi gereken bir karakter, Tanabay'ın karısı ve üç çocuğunun annesi Caydar'dır. Caydar; kocasıyla birlikte tüm zorluklara göğüs germiş, onun fevri davranışlarını idare etmiş, hatta kocasının gönlü bir ara Bibican'a kaydığında bile ondan yüz çevirmemiştir. Yaşadığı hiçbir zorluğu ve imkânsızlığı çocuklarına yansıtmamış; kocasının günlerce at peşinde dağlarda kalmasına, koyunların peşinde savrulmasına ses çıkarmamıştır.

Caydar, ailesiyle koyun çobanlığı yaparken kaza geçirir ve üstüne çatı çöker. Ciddi şekilde yaralanır. Uzun bir süre ayağa kalkamaz. Onun işlerini büyük kızı halletmeye çalışır. Bu durumda bile kendi sağlığının bozulduğuna değil de kocası ve çocuklarına daha fazla iş kaldığına üzülür.

Annelik; sırça köşklerde, tüm imkânların yağdığı bir ortamda çocuk yetiştirmek demek değildir her zaman. Bazen de en zor şartlarda bile aileye ve çocuklara sahip çıkmak, zorlukları en azından sevgisiyle, şefkatiyle çocukların zihinlerinde kolaylaştırmak, onları bile oyun hâline getirmek demektir. Çünkü anneyseniz acı çekseniz de güçlü olmak zorundasınızdır. Çünkü bir anne, çocuğunun ileride nasıl bir insan olacağını da belirlemiş olmaktadır aslında. Anneliğin sayısız görevlerinin yanında çocuğa olumlu bakış açısı kazandırmak ve zorluğun içindeki kolaylığı, güzelliği bulmayı öğretmek de vardır. Caydar, yeri geldiğinde kocasının yanında büyük bir destekle durmuş, yeri geldiğinde de çocuklarına hem anne hem de baba olmuş, belki de ailesi onun sayesinde ayakta kalmıştır.

3.6. Bir Aşk Sayfası (Emile Zola)

Bir Aşk Sayfası, Bir annenin-Helene'in- kocasının ölümünden sonra kendini kızına adanması ve bu uğurda vazgeçtiklerinin romanıdır. Genç kadın, kızına bağımlı bir şekilde yaşamaktadır. Jeanne, çok hassas bir kızdır. Tüm dünyası annesine bağlıdır. Helene, evlerinin yakınında oturan Doktor Deberle ile duygusal bir yakınlaşma yaşar. Bunu fark eden küçük kızın hastalığı daha da ilerler. Doktor, evli olduğu için bu ilişki ancak kaçamak olarak devam eder. Bu sırada Helene de küçük kızının hastalığının ilerleme sebebini anlar ve doktorla ilişkisini keser. Bu durum onun iyileşmesine yetmez ve küçük kız ölür. Helene, doktoru tamamen unutarak daha önce kendisine evlenme teklifi eden ve Jeanne tarafından çok sevilen aile dostu Mösyö Rambaud ile evlenir. Eser bu şekilde sona erer.

Küçük kız Jeanne, 10 yaşındadır ve ciddi bir sinir hastalığı vardır. Üzüldüğünde ya da sinirlendiğinde fiziksel ve psikolojik olarak varlığını harap eden sinir krizleri geçirir. Bu durumda Helene, evden asla ayrılamaz ve hayata karışamaz. Geçimini ise sürekli dikiş dikerek sağlar.

Küçük Jeanne, annesini herkesten kıskanan bir çocuktur. Bu dünyada hissettiği en büyük sevgi annesinedir. Annesinin hayatını ne kadar kısıtladığını, onun yaşamasını

engellediğini bile fark edemez. Annesinin herhangi bir erkekle en küçük bir dostluğu olsun, hemen sinir krizleri geçirir ve saatlerce kendine gelemmez. Hastalığından dolayı da vücudu oldukça güçsüzdür, bahçede oynamaya bile çıkamaz.

Bir gün, küçük kız yine sinir krizi geçirir ve Helene, o kadar korkar ki tanımamasına rağmen dışarı çıkarak tüm evlerin kapısını çalıp yardım ister. Komşusu Doktor Deberle, hemen yardıma gelir. Sabaha kadar çocuğun başında bekler ve onu iyileştirir. O gecedan sonra Helene, Doktor Deberle ve eşi arasında arkadaşlık başlar.

Jeanne, annesinin kendisini almadan dışarı çıkışında bile yoğun şekilde sinir krizleri geçirir, ancak annesi onu çok sevdiğini söyleyip onu okşamasından sonra iyi olur. İyi olduktan sonra bile gece boyu hâlsiz şekilde uyur. Hastalığı ilerledikçe ve her krizden sonra sanki annesine olan sevgi ve düşkünlüğü daha da artar; genç kadın, kızının yanından ayrılamaz.

Jeanne, yatağına uzanıp yorganı çenesine kadar örtünce çok daha rahat etti. Yalnız başının arka tarafındaki ağrılardan yakınıyordu. Sonra uygulandı, hastalandığından bu yana şiddetli sevgisi artar gibi oluyordu. Helene, onu kucaklayınca onu sevdiğini, yatacağı zaman tekrar öpeceğini söylemek zorunda kaldı.(Zola, 2020, s. 136).

Helene, kızının tüm sinir krizlerinde o kadar sevgi dolu ve cana yakın davranır ki sanki Jeanne, yeni doğmuş da kendisine hâlâ çok ihtiyacı varmış gibi bir duygusallığa kapılır. Tüm hayatını kızına göre ayarlar. Onun istediğı yere gider, onun sevdiği kişilerle konuşur. Onu üzecek, sinirlendirecek ya da en küçük bir can sıkıntısına sebep olacak bir şeyi asla yapmaz.

Kızını güzel gözleriyle her an biraz daha eski hâliyle karşısında buluyordu. Onu bir kere daha dünyaya getiriyormuş gibi oluyordu. Diriliş ne kadar ağır olsa da Helene, Jeanne'a süt vermiş olduğu o uzak günleri hatırlayarak onun yeniden gürbüzleştığını görüp bir zamanlar yakında yürüyecek mi diye minimini ayaklarını avuçları arasında ölçtüğü devirdekenden daha şiddetli heyecan duyarak bundan o oranda fazla tat alıyordu.(Zola, 2020, s. 150).

Helene ile onun rahip arkadaşı ve onun kardeşi olan Mösyö Rambaud, her salı toplanıp yemek yerlerdi. Küçük kız da özellikle mösyöyü çok sever ve onunla her zaman oyunlar oynar. Bir gün Jeanne Mösyö Rambaud'un, annesiyle evlenmek istediğini öğrenir

ve o andan sonra adama çok kötü davranarak kriz geçirmeye başlar. Çünkü tüm erkeklerde olduğu gibi annesini de onunla paylaşmayı düşünmek bile istemez. Helene, zaten herhangi bir duygu hissetmediği mösyöyü kolaylıkla sadece düşüneceğini söyleyerek kibarca geri çevirmişti. Bundan sonra Jeanne, yine mutlu ve annesine her an adeta yapışık şekilde hayatını sürdürmektedir.

Jeanne'nin geçirdiği her kriz neticesinde eve gelen Doktor Deberle, Helene'e karşı özel bir ilgi hissetmeye başlar. Küçük kızın yatağının başında sabaha kadar beklerken ölüm korkusunun yakıcı sessizliğinde onların kalbi de birbirlerine doğru sakın akan bir nehir gibi akmaktadır. Zamanla bu aşkı Jeanne da fark eder ve bu defa da doktora çok kötü davranmaya başlar. Onun kendisini tedavi için geldiğini görünce çılgınlık atar, kendisini muayene etmesine asla izin vermez.

Tehlikede olduğu sürece etrafında çok şefkatli hissettiği, kendisini kurtaran bu aşkı bir içgüdü ona hoş göstermişti. Fakat artık kuvvet buluyordu, annesini başka kimseyle paylaşmak istemiyordu. O zaman doktora karşı için için büyüyen ve iyileştikçe kin hâline gelen bir güceniklik duymaya başladı. Bu onun inatçı kafasında kuşkulu ve sessiz ufacık varlığında filizleniyordu. Bu durumu açıkça konuşup anlatmaya hiç yanaşmadı. Kendisi de bir şey bilmiyordu. Doktor, annesine fazla yaklaştığı zaman ta şurası acıyor, iki elini göğsüne götürüyordu. Hepsı bundan ibaretti, bu acı onu yakıyordu. Aynı zamanda azgın bir öfkeyle boğuluyor, sararıyordu. Buna engel olamıyordu.(Zola, 2020, s.155).

Jeanne, doktorun eve gelmesini istemeyince yıllardır içinde öldüğünü sandığı duygular açığa çıkar ancak kızının hastalığı onu kadın olmaktan uzak tutar. Zamanla doktorla ilişkiyi keser, kızı rahatsızlandığında bile onu değil aile doktorlarını çağırır. Annesinin tamamen kendisiyle ilgilendiğini, evden dışarı bile çıkmadığını gören Jeanne, tekrar iyileşmeye başlar; hatta bahçeye çıkıp az da olsa komşuların çocuklarıyla oynamaya başlar.

Jeanne, artık yataktan kalkmayı ve odanın içinden yürümeyi başardı. Rahatlamış, gülüyordu. On beş gün içinde bir tek defa nöbet gelmemişti. Kendini büsbütün ona veren, yanından hiç ayrılmayan annesi onu iyileştirmeye yetmişti. Başlarda çocuk hâlâ kuşkuluydu, onun öpücüklerinden tat duyuyor, hareketlerinden endişeleniyor, uyumadan önce elini elinin içine bırakmasını,

uyurken de çekmemesini istiyordu. Sonra eve kimse gelmediğini, annesinin sevgisini kimseyle paylaşmadığını görünce yeniden güven kazanmış, ikisi yapayalnız pencere önünde dikiş dikerek eski güzel hayatın devamından mutlu olmaya başlamıştı. (Zola, 2020, s. 162).

Jeanne, annesini doktordan iyice uzaklaştırdığını düşünür fakat doktorun Helene'in peşinde koşmasına engel olamaz. Zamanla artık genç kadın da duygularına karşı koyamaz ve doktorla görüşmeye başlar. Bir gün doktorla buluşmadan geldikten sonra Jeanne; annesinin tenindeki, kokusundaki, bakışlarındaki, dokunuşlarındaki farklılığı anlar ve derin bir acı içine düşer. Bu öyle bir acıdır ki onu tekrar yatağa düşürür. Annesi durumu fark eder ancak bu defa küçük kızı ikna edemez. Jeanne, bir gecede o kadar fenalaşır ki kan kusmaya başlar. Doktor hemen gelir ancak onu gördükçe daha da kötüleşir. Helene, durumu anlar ama artık yapacak bir şey kalmaz. Gelen aile doktoru onun son günlerinin olduğunu fark eder ancak bunu açıklayamaz. Kullanılan tüm ilaçlara rağmen küçük kız, her geçen dakika ölüme biraz daha yaklaşmaktadır. Rahip ve Mösyö Rambaud, küçük kızı ziyarete gelirler. Jeanne, kendini zorlayarak mösyöye eğer hâlâ istiyorsa annesiyle evlenmesine izin verdiğini fısıldar. Küçük kız, annesi için doktor yerine kendi dostunu seçmiştir. Ne yazık ki bu evliliği görmeye ömrü yetmez ve küçük kız ölür.

Helene, kızının ölümünden kendisini sorumlu hisseder çünkü her şey onun doktorla bu kadar fazla zaman geçirmeye başlamasından sonra olmuştur. Onların herbakışması, her gülüşleri adeta küçük kızı hayattan koparan birer etken olmuştur. Küçük kızın ölümünden sonra Helene; asla doktorla görüşmemiş, zaten doktor da ailesiyle birlikte daha önceden planladıkları İtalya gezisine çıkmıştır. Yaşanan ölüm, onun planlarında hiçbir değişikliğe neden olmamış ve Helene, kızının isteği üzerine Mösyö Rambaud ile evlenerek Paris'ten taşınmıştır.

Helene, hayatında bir kez olsun kendi duygularını yaşamak istediği sırada kızının ölümü onu derinden sarsmıştır. Küçük kız, annesinin hayatını mahvettiğini asla anlamaz, buna ne yaşı ne de psikolojisi izin vermez. Olaylar Helene ve doktoru ayırmış gibi görünse de gerçekte evli olan doktor, Helene'e asla evlenme sözü vermemiştir. Buna rağmen mösyö, aylarca yaşananlara rağmen genç kadından hep bir cevap beklemiş ve ona sadık kalmıştır. Sonunda da sevdiği kadınla evlenme mutluluğuna erişmiştir.

Evladının ölümünden sonra bir anne artık nasıl mutlu olabilir? Bilinmez ama Helene için en kahredici şey, kızının ölürken bile annesine öfke dolu olmasıdır. Eğer küçük kız, bir kerecik bile olsa annesine son anlarında gülebilseydi belki onun acısına bir damla bile olsa teselli olabilecekti. Hayatı boyunca olduğu gibi ölürken de çok sevdiği annesini en ağır duygulardan biri olan suçluluk duygusunun içinde yanmasına müsaade etmiştir.

Bazen ne kadar iyi anne olursanız olun, küçücük bir çocuğun ne davranışını ne de duygularını değiştirmek mümkün olamayabilmektedir. Böyle durumlarda yine de çocuk şanslı olan taraftır çünkü isteği yerine getirilen kendisi, hayatını yaşayamayan ise annedir. Anne olmak, her zaman evlat olmaktan daha zordur.

3.7. Beyaz Zakkum (Janet Fitch)

Beyaz Zakkum; sorumsuz bir anne, anneyi kaybetme korkusunun verdiği tedirginlikle annesine yaklaşamayan küçük bir kızın başından geçen üzücü olayların romanıdır.

Astrid, annesi Ingrid ile birlikte yaşar. Ingrid, kızına karşı anne gibi değil de ev arkadaşı gibidir. Küçükken onu komşusuna verir ve daha sonra da pişman olup geriler. Bu olay, Astrid'in annesiyle tüm ilişkisini etkileyen kaybetme korkusunun temelini oluşturmaktadır.

Ingrid, kendisini terk eden sevgilisini öldürerek hapse girer. Bu arada Astrid de koruyucu aileye verilir. Küçük kızın birçok koruyucu aile deneyimi olur. Bir gün Astrid, koruyucu aile olarak Claire ve kocasının yanına verilir. Claire, Astrid'i o kadar sever ki ona gerçek bir annelik yapar. Bir süre çok mutlu yaşarlar. Bir gün kocası, Clair'i terk eder. Genç kadın bunu kaldıramaz ve intihar eder. Astrid, yine farklı bir koruyucu aileye verilir. Annesi hapisten çıkana kadar hayatı bu şekilde devam eder.

Gün gelir, annesi hapisten çıkar. Astrid, artık kendi hayatını kurmuştur ve annesiyle yaşamak istemez ancak eskiye göre ilişkileri daha sağlıklı şekilde devam eder.

Anne ve babanın varlıkları kadar çocuklarına sağlıklı birer örnek olmaları da önemlidir. Çünkü kişiliğin gelişimi ve karakterin oluşumunda temel özdeşim modelleri onlardır. Okul öncesi çocuğu anne babasının özellikleriyle değer yargılarını örnek olarak benimser; hareket, tutum, konuşma gibi davranışlarını taklit etmeye uğraşır. Anneve babanınböylesine etkili bir model olması, çocuğun

gelecekteki kişilik yapısını, duygu ve düşüncelerini doğrudan etkilemektedir.(Erikçi, 2005, s. 4).

Astrid; on üç yaşında annesiyle yaşayan, babasını ise üzerinde adının yazdığı eski bir mektuptan bildiği kadar tanıyan bir kızdır. Annesi yanındayken bile anne yoksunluğu yaşayan bir ergen adayıdır Astrid. Annesi Ingrid, duygularını uçlarda yaşayan, kendisini üzenlere istediğini yapmaya hakkı olduğunu düşünen şiddet yanlısı, şair bir annedir. Annesinin bu karakteri, Astrid'de derin yaralar açar.

Anne Ingrid, bir gün âşık olduğu adamın kendisini terk etmesinden dolayı büyük bir acı çeker ve intikam olarak da sevgilisini zehirleyerek öldürür. Bu olaydan sonra Astrid'in hayatı tümüyle değişir. Annesi hapse atılırken Ingrid ise koruyucu aileye verilir.

Ingrid, her zaman çok lüks ve rahat yaşamayı seven bir insandır. Zamanının çoğunu şiir yazarak ve sevgilileriyle vakit geçirerek harcar. Özel hayatını kızının önünde yaşamaktan da asla çekinmez. Annesi dışarıda olduğunda Astrid, her zaman annesinin dönmemesiyle ilgili derin bir korku duyar ama bu korkuyu neden hissettiğini asla anlayamaz ta ki annesinin küçük yaşta onu terk ettiğini, sonra pişman olup geri döndüğünü öğrenene kadar. Annesi onu terk edip komşusu olan Annie'ye bırakır ve bir daha da geri dönmez. Astrid, bu olayı hayal meyal hatırlasa da annesine karşı hissettiği, sebebini bile bilmediği kaybetme kokusunu bir türlü atamaz üzerinden. Çünkü çocuklar olayları hatırlamasa bile duyguları mutlaka hatırlar ve bu duygular, bilinçaltına kazınır. Çocuk, nereden geldiğini bile hatırlamadığı bu duygularla hayatı boyunca yaşamak zorunda kalır.

'Sadece seni bir günlüğüne, arkadaşlarımla plaja gitmek için bırakmıştım. Sonra her şey birbirini izledi ve onlarla birlikte Ensenada'ya gittik. Bu, bana nasıl iyi geldi anlatamam. Özgür olmak! Sen bunu hayal bile edemezsin, Astrid. Banyoya yalnız girmek, sahilde yürümek ve Astrid nerede, Astrid ne yapıyor, yaramazlık yapıyor mu diye düşünmek zorunda olmamak...' Titriyordu. Ona dokunuşumu hâlâ tiksintiyle hatırlıyordu. Bu, nefretten başımın dönmesine neden oluyordu. Bu kadın, benim annemdi. Beni büyüten kadındı. Hayatta nasıl bir şansım olabilirdi ki...(Fitch, 2000, s. 42).

Astrid, içten içe annesinin onu terk etmesinden korktuğu için ondan en basit şeyleri istemekten bile çekinmektedir. Annesinin diğer anneler gibi "normal" olmadığını

düşündüğü için kendisi de ona karşı "normal" davranmamaktadır. Ondan hiçbir şey istemez, nereye gittiğini sormaz, ne zaman geleceğini sormaz, her gün konserve bile yeseler bu yemeklerle ilgili kötü yorum yapmaz ve yaşadığı hayatı asla yargılamaz. Mümkün olduğunca onu rahat bırakmaya çalışır ki bir gün kendisini bırakıp gitmesin.

Ondan bir şeyler isteyerek, düşüncelerimle onu bunaltarak her şeyi daha da kötüleştirmek istemiyordum. Kızların yeni giysiler için yaygara kopardıklarını ve annelerinin akşam yemeği için hazırladığı şeylerden şikâyet ettiklerini görüyordum. Utanıyordum. Annelerine ayak bağı olduklarını bilmiyorlar mıydı? Zincirler mahkûmlardan utanmaz mıydı? Ancak kızlarının yataklarına oturup onlara ne düşündüklerini soran annelere çok imreniyordum. Annemin benimle doğru dürüst ilgilendiği yoktu. Benim ne olduğumu düşünüyordu acaba? Kapının önüne bağlayabileceği bir köpek gibi mi görüyordu beni yoksa omzundaki bir papağan mıydım? (Fitch, 2000, s. 14).

Korktuğu başına gelir ve Ingrid, sevgilisine çok kızdığı için onu öldürür ve hapse girer. Astrid, annesiyle hapisteyken mektuplaşır ve görüşmelere gider. Hapiste annesinin gösterdiği yoğun ilgiye çok şaşırır çünkü annesi hiçbir zaman onunla bu kadar ilgilenmemiştir.

Başımı öptü. 'Şimdi bana kendinden bahset. Senin hakkında her şeyi bilmek istiyorum.' Bu çok tuhaftı. Daha önce hiç böyle bir isteği olmamıştı. Ama uzun, birbirinin tıpatıp aynı olan günler, onu bana yöneltmişti, bir yerlerde bir kızı olduğunu hatırlamıştı. Güneş kendini göstermeye ve kara kurbağası, kâğıttan bir Japon feneri gibi ışımaya başlamıştı. (Fitch, 2000, s. 71).

Astrid'in, annesi hapse girdikten sonra birçok koruyucu aile deneyimi olur. İlk koruyucu ailesindeki kadın tarafından omuz ve kalçasından silahla vurulur çünkü evin erkeği olan ellili yaşlardaki Ray'le ilişki yaşar. Evdeki çocuklardan biri, ambulansı arar ve Astrid, hastaneye kaldırılır. Annesi, o kadar üzülür ki ona "normal" anneler gibi sevgi dolu bir mektup gönderir. Astrid, bu mektubu ezberleyene kadar okur çünkü annesine her zamankinden daha fazla ihtiyaç duyar.

Sevgili Astrid,

Senin sabaha çıkıp çıkmayacağını bilmiyorlar. Bütün gece hücrenin üç basamağını inip çıkıp durdum. Yanıma bir vaiz gelmişti, ona bir daha beni rahatsız ederse ciğerini sökeceğimi söyledim. Seni çok seviyorum. Astrid, buna

dayanamıyorum. Dünyada senden ve benden başka kimse yok, bunu biliyor musun? Lütfen beni burada yalnız bırakma. Işığın ve karanlığın bütün gücüyle, lütfen, lütfen gitme.'

Bu paragrafı, tekrar tekrar okudum. Her kelimenin tadını çıkardım. Sözcükleri beynimin içinde duyarak uykuya kaldım. Sen benim evimdin, anne. Benim senden başka kimsem yok. (Fitch, 2000, s. 121).

Astrid, annesine çok ihtiyaç duyan hassas kalpli bir kızdır. Annesi de onun her zaman daha güçlü olması gerektiğini söyler ve onun duygusallığıyla dalga geçer. O, annesinin her şeyine rağmen yine de onu yanında ister. Çünkü çocuklar ergenliğe kadar ne yaparlarsa yapsınlar yine de ebeveynlerini isterler ancak ergenlikten sonra eğer aileyle sağlıklı ve güçlü bir bağ kurulamamışsa kişi, yavaş yavaş ailesinden uzaklaşmaya başlar. Bu durumu Astrid, şu şekilde ifade etmektedir: "Bir tek şey dileme hakkım olsaydı annemin gelip beni almasını dilerdim. Hayatta kalabilmek için yelkenlerdeki su damlalarını emmekten yorulmuştum. Tek başıma olmaktan, yalnızca kendim için yürümekten, yemek yemekten ve düşünmekten bıkmıştım." (Fitch, 2000, s. 179).

Geçen zaman ve yaşadıkları annesini güçlendirmesine rağmen Astrid'in kendine güvenini ve özsaygısını zedelemişti. Kaldığı diğer koruyucu ailenin evindeyken gece çıktığı yürüyüş sırasında köpek saldırması sonucu aldığı yaralar, onun benlik algısını iyice olumsuzlaştırır. "Artık güzel değildim; tıpkı olduğum şeye, kabuğu kopmuş bir yaraya benziyordum." (Fitch, 2000, s. 180).

Astrid, yaşadığı her kötü olaydan sonra annesine daha çok ihtiyaç duyar. Çünkü o, tanıdığı ve bildiği insan ancak dışarısı onun için hep yabancı insanlarla doludur. Çünkü o, hâlâ çocuk ruhlu bir kızdır ve annesinin davranışlarını sorgulayacak kadar büyümemiştir. Kendisini hâlâ annesinin bir parçası olarak hisseder, o olmadan rüzgârda savrulup gideceğinden korkar.

Annemi geri istiyordum. Onun alçak, dokunaklı sesini duymaya çok ihtiyacım vardı. Bunalıyordum. Onun sanatla ilgili komik ve acımasız bir şey söylemesini, diğer şairlerden biri hakkında bir öykü anlatmasını istiyordum. Elini saçımda hissetmek istiyordum, bir yandan konuşurken bir yandan da saçımı okşasın istiyordum. (Fitch, 2000, s. 201).

Astrid, Claire ve Ron çiftinin evinde kalmaya başlar çünkü yeni koruyucu ailesi onlardır. Bu çiftin çocuğu olmaz. Astrid'i evlat hasretini dindirmek ve kocası çok yoğun çalışan Claire için yalnızlığa bir çözüm olması amacıyla eve getirirler. Astrid, bu evde gerçek anne sevgisini tadar. Normal bir annenin nasıl olduğunu ilk kez ona Claire yaşatır. Claire, onun için hem anne hem de arkadaştır. Tüm vaktini onunla geçirir, Astrid'i koleje yazdırır, onun yeteneklerini fark ederek onu farklı kurslara gönderir. Astrid, deyim yerindeyse hayatının yükselme dönemini yaşamaktadır. Claire tarafından karşılanan ve hayatında hep eksik olan anne, artık vardır, Astrid'in okul hayatı da o kadar iyi gider ki kolejde onur sınıfında okumaya başlar. Giydiği pahalı elbiseler, gittiği kolej, resim kursları, okuldan geldiğinde sevgiyle karşılanmak, kendisi için yemeklerin yapılması, ilk defa kendini bir aileye ait hissetmek, Astrid 'in hayatındaki ilklerdi.

Beni birinin karşılaşmasına, kilitte dönen anahtarımın sesini dört gözle beklemesine alışkın değildim. Çocukken bile böyle bir şey yaşamamıştım. Claire'in beni bir şeyle suçlayacağını sanıyordum ama öyle olmuyordu. O benim Edgar Allan Poe hakkında yazdığım kompozisyonu, kalbin bölümleri ve kan dolaşımı ile ilgili illüstrasyonlarımı merak ediyordu. Cebir sınavında D aldığıma çok anlayışlı davranmıştı. [...] Benim Claire'im vardı, beni bekliyordu. Bir tek ona ihtiyacım vardı.(Fitch, 2000, s.217).

Astrid, ilk defa böyle bir ilgiyle karşılaşmıştı. İlk defa kendini çok değerli hissetmişti. Claire, bir çocuğun kalbine güvenli bağlanmanın huzurunun tohumlarını ekmişti, bu Astrid için hayatı boyunca unutamayacağı duyguların var olmasıydı.

Annem, çok sevdiğim yemeği, seçme şansım olsa dünyanın neresinde yaşamak isteyeceğimi bilmezdi. Claire, beni keşfeden ilk insandı. Big Sur'de, odun sobası olan bir kulübede yaşamak istediğimi, en sevdiğim operanın Boris Gudonov olduğunu, süttten korktuğumu biliyordu.(Fitch, 2000, s. 24).

İnsanın bir şeyin varlığını bilmeden yaşaması kolaydı. Onun varlığını bilmiyordu, dolayısıyla onu özleyemezdi, isteyemezdi. Ama onun varlığını bildikten sonra, onu tadıp yaşadıktan sonra bir yanımda hep onun özlemini çekerd. Artık kimsenin gücü bu özlemi dindirmeye yetmezdi. Astrid için de durum tam olarak buydu. Claire, ona varlığını hiç bilmediği, hiç yaşamadığı bir sevgiyi tattırmıştı. Artık Astrid, bu sevgi olmadan yaşayamazdı. Hep onu özlerdi. O; huzurun, önemsenmenin,

mutluluğun, anne sevgisi ve ilgisinin tadına bakmıştı bir kere. Ne yazık ki ona bunları yaşatan annesi değil bir yabancıydı: Claire'di.

Claire, kocasıyla sorunlar yaşar ve bir gün kocası onu terk eder. O da bu acıya dayanamayarak Astrid'le birlikte uyurken hap içerek intihar eder. Bunun üzerine Astrid'e başka bir koruyucu aile bulunur ve onun mutluluk rüyası da bu şekilde sona erer.

Astrid, yeni ailesinin yanında sudan düşmüş balığa döner. Yeni annesi ona, para kazanmak için eşyalarını satması gerektiğini söyler. O da Claire ile aldıkları tüm kıyafetlerini satar. Nasılsa artık o pahalı kıyafetleri giyebileceği bir ortamı olmayacaktır. Satarken en çok üzüldüğü kırmızı elbisesidir. Onu, Claire ile birlikte almıştı ve o elbisenin içinde kendini daha önce hiç hissetmediği gibi hissetmişti."Beverly Hills'teki mağazada elbiseyi denediğimde nasıl göründüğümü hâlâ hatırlıyorum. Çok masum görünmüştüm. Birinin kızıydım adeta, birinin gerçek kızıydım. Üzerine titrenen bir kızdı o." (Fitch, 2000, s. 329).

Astrid, kendi kimliğini hatırlamıyordu artık. Birlikte kaldığı her koruyucu ailenin yaşam tarzına uyum sağlamak zorunda kalıyordu. Hayat tecrübesini annesinden ya da babasından öğreneceğine koruyucu ailesinden ve onların yanında kalan diğer korunmaya muhtaç kızlardan öğreniyordu. Hiç kimse Claire gibi olamıyordu, olamazdı da."Sonra müzik seti yeniden çalıştı. Yine Who çalışıyordu. 'Sen kimsin?' diyordu şarkıda. Hatırlamaya çalıştım ama bu o kadar zordu ki." (Fitch, 2000, s. 333).

Ingrid, hapisteyken her zaman kızına mektup yazmış. Bu mektuplar daha çok kendini anlattığı mektuplardır. Bazı mektuplarda kızıyla ilgili tek kelime etmez. Claire, Ingrid'le mektuplaşmıştı. O, Ingrid'in küçümsediği bir tiptir. Ona kocası ve Astrid hakkında olumsuz şeyler söylemişti. Astrid; Claire'i annesinden korumak ister, onun annesiyle görüşmesini hiç istemez. Bunun sebeplerini de şu şekilde açıklamaktadır: "Çok kıskanıyordu. Claire, bana çok iyi davranıyordu ve ben de onu seviyordum. Annem buna dayanamadı. Elinde fırsat varken benimle hiç ilgilenmedi; bunu başkası yaptığında da dayanamadı." (Fitch, 2000, s. 390).

Ingrid, hapisten çıkmak ister ve bu yüzden de kızının kendisi hakkında mahkemede yalan ifade vermesini rica eder. Son görüşmelerinde Astrid'e bu isteğinden

bahseder. O da yalan ifade vermeyi kabul eder ancak karşılığında da ondan her şeyi anlatmasını ister. Hayatı hakkında bilmek istediği çok şey vardır:

Babası kimdi?

Onu neden terk etmişti? Onu hiç görmek istememiş miydi?

Annie kimdi?

Hayatı boyunca annesine karşı hissettiği bu kaybetme korkusu nereden geliyordu?

Bu soruların cevabını uzun uzun anlatır ona Ingrid. Kızının eski Astrid olmadığını, yaşadıklarının onu çok sert ve acımasız yaptığını görür. Eğer eski masum kızı geri gelecekse her şeyini vermeye hazır olduğunu söyler. Her şeyi anlatır ama bunun karşılığında Astrid'in ifade vermesini istemekten vazgeçer. Çünkü o, bunu yapmak istemez. Çünkü onun gözünde nasıl bir anne olduğunu, hapiste kalmayı hak edecek kadar kötü bir annelik yaptığını, onun kendisini asla Claire kadar sevmeyeceğini anlar. Annesinin bu vazgeçışı, onun sevgisinin Astrid'in kalbinde tekrar filizlenmesini sağlar."Bana ne kadar zarar vermiş, beni ne kadar yaralamış, ne kadar yanılmış olursa olsun, annemin beni sevdiğinden kuşku yoktu." (Fitch, 2000, s.439).

Astrid, hayatının en önemli günlerini çok zor ve sevgisiz geçirir. Özel hayatı bile çok kötüdür. Babası yaşındaki erkeklerle ilişki kurmuş, çöpten yemek toplamak zorunda kalmış, koruyucu ailesinin çocuklarına bakmış, açlıktan uyuyamayacak duruma gelmiş, insanlar tarafından dışlanmış. Eserin sonunda annesinin kendisini sevdiğini anlamış ama yine de bu, onun yaralarını iyileştirmeye yetmemiştir. Annesi hapisten çıktıktan sonra bile onunla değil kendi arkadaşıyla yaşamak istemiş çünkü onun hayatı, onu yine karanlık bir yalnızlığa sürükleyecektir. Bunun yanında onun asla kendini Claire gibi sevmeyeceğini de bilir.

Astrid, yıllarca yalnız yaşayarak hayatta kalma mücadelesi vermiş bir gençtir. Annesinin etkisi altında bir hayat istemez. Bu yüzden annesi hapisten çıktıktan sonra da annesiyle yaşamak istemez ve kendi hayatını kurar.

3.8. Ana (Maksim Gorki)

Eserde Pelage adındaki annenin oğluyla birlikte çıktığı zihinlerinde oluşturdukları ideal düzeni kurma çabaları ve bu uğurda çekilen acılar anlatılmaktadır.

Pelage (Ana), kocasının ölümünden sonra kendini oğlunun ve arkadaşlarının düzenledikleri toplantılarda bulur. Bu toplantılarda Ana da gençlerin fikirlerini destekler ve zamanla o da diğerleri gibi bu hedefin bir neferi olmuştur. Oğlu birçok kez bildiri dağıtmaktan yakalanır ve hapse girer. Sonunda Sibirya'ya sürülür.

Ana, oğlunun son mahkemesinde yaptığı konuşmayı bildiri hâline getirip onları tren istasyonunda bekleyen insanlara dağıtırken jandarmalar tarafından dövülerek öldürülür.

Pelage (Ana) oğluna çok düşkündür. Kocasını tarafından sürekli dövülür. Kocasını kısa süre sonra ölür ve Ana, oğluyla birlikte yaşar. Kocasını ona o kadar kötü davranır ki herkes Ana'nın kocasının ölümüne sevindiğini düşünür. Bu olaydan sonra Ana ile oğlunun ilişkisi oldukça gelişir ve ilerleyen zamanlarda bu ilişki, Ana'nın hayatının değişmesine sebep olacaktır.

Ana'nın oğluna düşkünlüğü; onu dizinin dibinden ayırmama, hep dediklerini yaptıрма şeklinde değildir. O, oğlunun yüreğinin istediği düzeni getirebilme, onun çabalarına destek verme gayretindeki bir düşkünlüktür. Ana, aynı zamandakocasının yüzünden çok acı çekmiş bir köy kadınıdır.

Pelage uzun boyluydu, beli biraz kamburlaşmıştı. Aralıksız bir çalışma, kötü beslenme ile yıpranmış güçsüz bir vücut sanki yolunun üstünde bir şeye çarpmaktan korkuyormuş gibi her zaman kamburca, sessizce yürüdü. Ak ve geniş yüzünde derin çizgiler, hafif şişkinlikler vardı. Mahallenin bütün kadınları gibi onun da kara gözleri üzüntü ve korku ile parlıyordu. Alnının üstündeki derin bir yara izi sağ kaşını biraz kaldırmış olduğu için sağ kulağı, sol kulağından yüksek görünüyordu. Bu durum, yüzüne korkunç bir görünüm veriyordu. Kara ve sık saçlarının arasındaki demet demet ağarmış teller, korkunç darbelerin işaretiydi. Bütün varlığında bir yumuşaklık, bir acı, bir kendini bırakmışlık vardı."(Gorki, 2021, s. 129).

Ana, oğlu Pavel'in değişik kitaplar okuduğunu ve düşüncesinde bazı farklılıklar oluşmaya başladığını fark eder. Evde daha önce olmayan kitaplar bulunmaktadır. Bir gün polisler evi basar ve Pavel'e kötü sözler söylerler. Pavel'in gururu incinir ama bir şey diyemez. Annesi, oğlunun bakışlarından âdeta tüm duygusunu okuduğu için hiç istemese de gururunun incinmesi yerine hapse atılmasını tercih eder.

"- Bu herifler seni aşağıladılar, değil mi?

Pavel yanıt verdi:

-Evet, aşağıladılar. Ağır şey... Onlarla gitmeyi tercih ederdim.

-Sabret oğlum, dedi, seni de alırlar!..

-Biliyorum." (Gorki, 2021, s. 59).

Ana, Pavel ve arkadaşlarının toplantılarına ev sahipliği yapar. Orada konuşulanları da can kulağıyla dinler. Anlamadığı yerleri oğluna sorar. Zamanla Ana da bu konulara oldukça aşina olmuş ve hatta onlar kadar konuşulanlara katılır olmuştur zamanla. Evde bildiriler saklarlar, yasaklanmış kitapları okurlar. Bir gün yine eve baskın yapılır ve bunun neticesinde bu defa Pavel, tutuklanır. Polisler Ana ve oğlunun kendilerine yalvarmasını istemesine rağmen Ana, çektiği acıyı kalbine gömerek polislerin karşısında oldukça sağlam durur.

Ağlamak, oğluna sarılmak istiyordu ama yanı başındaki subay ona kötükötü bakıyor, dudakları titriyor ve bıyıkları oynuyordu. Pelagei öyle sandı ki bu adam orada gözyaşları dökülmesini, kendisine yalvarıp yakarılmasını bekliyordu. Bütün gücünü topladı. Elden geldiğince az sözle çocuğunun elini sıktı ve soluğunu tutmaya çalışarak alçak bir sesle:

-Hoşça kal Pavel, dedi. Gereken şeyleri aldın mı?

-Aldım aldım, sen merak etme!..(Gorki, 2021, s. 73).

Pavel'in tutuklanmasının ardından arkadaşları Ana'ya eğer oğlunun bildirilerle ilgisi olmadığı kanıtlanırsa onun serbest bırakılacağını söylerler. Eğer Pavel, hapisteyken bildiriler dağıtmaya devam ederse o zaman şüpheler Pavel'in üstünden kalkabilir. Ana, fabrikaya yemek götüren arkadaşına yardımcı olmak için işe girerek bildirileri fabrikadaki işçilere gizlice dağıtır. Böylece kısa bir süre sonra Pavel hapisten çıkar.

Pavel, hapisten çıkar çıkmaz 1 Mayıs hazırlıklarına başlar. Annesi bu gösteride oğlunun bayrağı taşıyacağını öğrenir. Bunu yaparsa tutuklanır hapse, oradan da sürgüne gönderilecektir. Bunu bilmelerine rağmen amaçlarından vazgeçmezler.

Ana, oğlunun fikirlerine destek verir. Artık onların mücadelesini daha fazla anlar ve her durumda yapılacak eylemlere katkıda bulunur. "Yazar, bundan sonra Ana'yı

cesaretli, sorgulayan ve düşünen bir birey şeklinde okuyucuya sunarak, Ana'daki bu ruhsal değişimi vurgular. Bu cümleler sosyalist sistem içerisindeki bireyin ruhsal gelişiminin kaçınılmaz olduğunun ifadesi gibidir."(Yıldız, 2019, ss. 2257-2258). 1 Mayıs gösterileri yapılır ve Pavel ile birçok arkadaşı tutuklanır. Ana, bu olaydan sonra artık köyde kalmanın güvenli olmadığını düşünür ve kente Nikolay adlı bir gencin yanına taşınır.

Pavel ve arkadaşları, yapılacak devrimde kan dökülmesini istemezler. Bu yüzden bildiri ve gazetelerle devrimin haklılığını insanlara duyurmaya ve onları ikna etmeye çalışırlar. Ribin adlı bir genç, halkı galeyana getirmeye çalışır çünkü insanların acılarını derinden fark ettiği için buna katlanamaz. Yöntemleri serttir. Bildiri ve gazete dağıtım işini Ana yapmak ister. Artık o da bu hareketin parçasıdır. Ribin'e gazete ve bildiriler taşıyarak onu da kendi taraflarına çekmiş ve onun yöntemlerini yumuşatmış olacaktırlar.

Yalvarırım dostum, dedi, bu işi bana bırakınız. Nereye isterseniz giderim. Merak etmeyiniz. Ben nerede olsa yol bulur, hangi yoldan olsa amaca ulaşırım. Yaz kış demez yürürüm. Ölünceye kadar, mezara girinceye kadar yürürüm. Ben de böyle yaşayamam bundan sonra. (Gorki, 2021, s. 196).

Ana, bu isteğinin kabul olması için âdeta gençlere yalvarır:

İyi yürekli dostum, düşünmek neye yarar? Bizim anımızdan evlatlarımız, ciğerparelerimiz, bizim kalbimizin bu en değerli parçaları, bize her şeyden değerli olan bu vücutlar canlarını, özgürlüklerini hiçe sayıyorlar, kendilerini acımadan feda edip gidiyorlar da ben ana iken o kadarcık bir şey yapmayayım mı? (Gorki, 2021, s. 197).

Ana, taşındıkları kentte burjuvazi tarafından ezilen, dövülen insanları daha yakından görme fırsatına ulaşmıştır. Artık fikirleri daha da sağlamlaşır. O da Pavel ve arkadaşlarının yolunda hem de ateşli bir şekilde gider. Gördükleri onun fikirlerini daha da sağlamlaştırır.

1 Mayıs gösterilerinde tutuklanan Pavel ve arkadaşlarının mahkeme günü gelir. Pavel, Rusya'da oluşmaya başlayan kapitalist düzen ve burjuvazinin sömürgesi hakkında herkesi etkileyen bir konuşma yapar, diğerleri ise mahkemeyi tanımayarak konuşmak istemezler. Pavel'in mahkemede yaptığı konuşma bastırılarak bildiri olarak

dağıtılması kararlaştırılır. Bu görevi de Ana üstlenir. Oğlu, uzun zamandır bu hareketin lideridir ancak mahkeme konuşmasıyla bu liderlik, kat kat artmıştır. Ana, köyde bildirileri götürmek için istasyona gelir ve orada takip edildiğini anlar. Bunun üzerine insanlara bağıra çağıra amaçlarını anlatmaya çalışır ve o sırada da tutuklanır.

Ana; her durumda oğlunun yanında bulunan, onun amaçları için kendi annelik duygularını bile kontrol altına almayı başaran, oğlu için her türlü tehlikeyi göze alan,mücadeleci bir anne tipidir. Ana'nın oğlu için yaptıkları ve annelik duygusuna yenilmemesi, her annenin yapabileceği bir şey değildir. Çünkü annelik duygusu o kadar güçlüdür ki birçok anne bu duyguya yenilerek farkında olmadan da olsa evlatlarına zarar verebilmektedir. Bu nokta, anneler için kazanılması en zor sınavlardan biridir.

Bu eser,oldukça siyasi unsurlar içerdiğinden ve bu tür bir incelemenin konudan uzaklaşmaya sebep olacağından eser incelemesi mümkün olduğunca anne-oğul ilişkisi çerçevesinde yapılmıştır. Eser, siyasi unsurlar içermesine rağmen anne- çocuk ilişkisi bakımından farklı bir konumda yer almaktadır. Ana, oğluna duyduğu aşırı sevgi sayesinde hayata bakışını, yaşayışını, her şeyini değiştirir. Kocasının ölümünden sonra hissettiği yalnızlık ve çaresizlik duygusu yerine oğlu Pavel ona, bir hayat amacı sunmuştur. Ana, bu amaca sıkı sıkı tutunmuş, kendini bu amaca adanmıştır. Diğer eserlerde yer alan anne modellerinden farklı bir düzeyde anne-çocuk ilişkisi örneği teşkil ettiğinden bu eser, içerdiği siyasi unsurlara rağmen çalışmamızda kullanılmak üzere seçilmiştir.

3.9. Mucize (R. J. Palacio)

Eser, August adında bir çocuğun doğar doğmaz geçirdiği birçok ameliyattan sonra yüzünün durumundan dolayı insanların ondan korkmasını ve ailesinin de ona destek vermesini içermektedir.

Annesi, August'a beşinci sınıfa gelene kadar evde kendisi eğitim verir ancak beşinci sınıftan itibaren okula gitmeye başlar. Okulda onunla kimse konuşmaz çünkü ondan herkes korkar. Zamanla iyi özellikleri dış görünüşün önüne geçmiş olsa gerek çünkü birçok arkadaşı olur.

August, okulda üstün başarı göstererek onur belgesi alır. O, tüm öğrenciler için mücadelenin simgesi olmuştur.

Mucize diye bahsedilen kişinin gerçek adı August ve o, aslında ismini bile telaffuz etmekte zorlanacağımız genetik bir hastalığa sahip. Onun sorunu, diğer insanlara göre taşıdığı fazladan "bir" gen ve onun doğurduğu sonuçlardır.

August, zihinsel hiçbir probleme sahip değildir. Genlerinde taşıdığı ve bilmem kaç milyonda bir insanda görülen bu hastalık, onun sadece yüzünün şeklinde bazı değişikliklere ve küçük denilebilecek birkaç fiziksel soruna sebep olmuştur: Gözlerinin neredeyse yanaklarında olması, kulaklarında duyma kaybı olması ve şekil bozukluğu, yüz kaslarından dolayı sesinin çok gür çıkmaması ve gülme eylemini tam olarak başaramaması gibi.

August gibi "normal" olmayan çocuklar, ebeveynlerin de hayatını zorlaştırmaktadır. Sağlıklı doğan çocuklarda bile aileler, neredeyse her şeylerini onlara göre ayarlarken bu tür "özel" çocuklarda ebeveynlerin gösterdiği hassasiyet birkaç kat artmaktadır. Bunun farklı sebepleri vardır. Bazı durumlarda çocuk gerçekten aileden gelecek o ilgiye muhtaçtır. Günlük hayatını devam ettirememekte, psikolojik olarak yaşadığı olumsuz durumlara alışamamaktadır. Bazen de aile kendi vicdanını rahatlatma ya da çocuğu durumundan ötürü sürekli koruyup kollama ihtiyacı hissetmektedirler. Sebep ne olursa olsun bu tür çocuklar kendilerine sıradan davranılmasını istemektedirler. İnsanların sürekli ona bakmamasını, durumundan ötürü gereğinden fazla yardım görmemeyi, karşılaştığı insanların kendilerinden korkmamasını isterler. Maalesef çevre ya da bazen çok acımasız olabilen çocuklar, bu tür özel çocuklara farkında olarak ya da olmayarak psikolojik şiddet uygulamaktadırlar.

August, zihinsel bir sorunu olmadığı için mülakatla alınan iyi bir okula gider. Çünkü o, çok çalışkan ve zekidir. Tek sorunu yüzündeki büyük değişiklik ve duyma sıkıntısıdır. Yüzünden geçirdiği yirmi yedi ameliyat neticesinde doktorlar, yüzünü en iyi bu kadar düzeltebilmiş ki bu durum bile çoğu insana korkunç gelmektedir. August, gittiği okulda arkadaşları tarafından çok fazla psikolojik şiddete maruz kalır ama o yine de çalışmaya devam eder. Tabi iyi yürekli çocuklar da vardır okulda. Summer, yemekhanede yemek yerken kendi isteğiyle August'un yanına oturur ve arkadaşlığını da onunla vakit geçirmekten zevk aldığı için devam ettirir. Zamanla okuldakilerin onu tanımasıyla çok fazla arkadaşı olur ve August, beşinci sınıfı yaşadığı birçok kötü olaya rağmen çok başarılı ve mutlu şekilde geçirir.

Doğuştan problemli doğan bu tür çocukların ailelerinde -büyük ya da küçük hiç fark etmez- eğer ikinci bir çocuk varsa genelde ihmal edilmekte ya da ihtiyaçları tam olarak karşılanmamaktadır. Bununla beraber onun da çocuk olduğu çoğunlukla unutulmakta ve ondan her zaman anlayış beklenmektedir. Sağlıklı olan çocuk da genelde anlayış göstermekte ama ergenlik gibi kritik dönemlerde artık hormonların ve duygu durumunun da değişimiyle bazı şeylerin acısını ebeveyninden ya da tüm ilgiyi üzerinde toplayan "özel" çocuktan çıkarmaya başlamaktadır. Ebeveynler- özellikle anneler- diğer çocuklarla problemli doğan çocuk arasında bazen dengeyi kuramamakta ve ister istemez ilgiyi her zaman özel ve farklı olan çocuğa yönlendirebilmekte; sıradan olan, sıradan davranışlarla büyümek zorunda kalmaktadır. Ne zaman ki sağlıklı ve sıradan çocuk, artık duygusal eksikliğini sözlere dökmeye başlar; o zaman anne, yaptığı hatayı anlar. İşte bu hikâyede sıradan çocuk August'un ablası Olivia'dır.

Olivia, ergenliğine kadar kardeşiyle tam bir uyum içinde olmuş, ona görünüşünden dolayı birkaç saniyeden fazla bakanlara bile tepki göstermiş ama artık ilginin hep kardeşi üzerinde olması, tüm özel günlerinin kardeşinin herhangi bir sorunundan dolayı kaçırılması gibi sebeplerden çok bunalır ve annesine sözel olarak bunu belli eder."Ardından yatağa gidip örtüyü üzerine çekti. Annem ateşini ölçtü, ona biraz sıcak çay götürdü ve yeniden "August'un annesi" rolüne büründü. Kısa süreliğine ortaya çıkan "Via'nın annesi" rafa kaldırılmıştı. Gerçi bunu anlayışla karşıladım çünkü August'un durumu kötüydü." (Palacio,2020, s.121). (August'un ablası Olivia'ya kısa olarak herkes "Via" der.)

Via, her geçen gün annesine daha fazla ihtiyaç duyar ve bu ihtiyacı onda öfke krizlerine neden olur. "Beni yalnız bırak, tamam mı? Bütün hayatım boyunca beni yalnız bırakmakla ilgili bir sorunun yoktu. İlgi göstermek için neden liseyi seçtiğini inan bilmiyorum." (Palacio, 2020, s. 235).

Abla Olivia'nın bu serzenişleri, annesinin gerek içgüdüsel olarak gerekse August'un ihtiyaçlarından dolayı gerçekleştirdiği davranışlar neticesinde ortaya çıkmaktadır. Bu tür çocukların anneleri için hayat daha zordur ama sebepler ne olursa olsun eğer ailede bir çocuk daha varsa onu da düşünerek davranılması gerekmektedir. Anlayışlı olmak güzel bir davranıştır ancak bunu çocuklardan her durumda özellikle çok özel anlar için beklemek, onların sırtına yüklenen bir yükür. Küçük yaşta gereğinden

fazla anlayışlı olan çocukların da ergenliğinde ya da daha ileri yaşlarında annenin yaşattığı bu eksiklikler hayatlarında çok büyük yıkımlara neden olmaktadır. Küçük yaşta çocuk tarafından gereğinden fazla gösterilen anlayışlı davranışlar, ileriki dönemler için aslında gelmekte olan tehlikenin habercisidir.

Annelik; bir kadının ruhunda, kalbinde ve tüm duygu dünyasında hassasiyet ve suçluluk duygusu ortaya çıkarmaktadır. Kadının bu konuda sürekli kendini sorgulama davranışlarından dolayı annelik, çok zor olarak tanımlanabilecek bir süreç olmaktadır. Özel çocuk anneleri için ise bu zorluk kat kat fazla olmakta ve bu tür anneler, diğer çocuklarına karşı da çok ama çok dikkatli davranmak zorunda kalmaktadırlar. Aksi hâlde "normal" çocuk, gittikçe hırçın ve agresif bir kişiliğe bürünmeye başlamakta ve bu davranışlarının en büyük sebebi de annesinin onu kendi ilgi ve sevgisinden -belki de farkında bile olmayarak- mahrum bırakmasıdır. Bir çocuk böyle bir ilgiden ve sevgiden mahrum kalırsa hayatı boyunca bu eksikliği yaşar ve belki de bunu asla gideremez. Bu noktada annelerin davranışlarının bir insanın- kendi çocuklarının- hayatında ne kadar büyük rol oynadığını anlatmaya bilmem gerek var mı?

3.10. Gurur ve Önyargı (Jane Austen)

Gurur ve Önyargı, kızlarının fiziksel güzelliklerine odaklanan, onları zengin erkeklerle evlendirerek hayatlarının kurtulacağına inanan bir anne ve beş kızının öyküsüdür.

Jane, ailenin en büyük ve en uysal kızıdır. Bir küçüğü ise Elizabeth, oldukça hırçın ve sağlam karakterlidir. Anne Mrs. Bennet, her fırsatta kasabaya gelen zengin erkekleri yemeğe davet etmektedir çünkü onun gözünde her zengin erkek, damat adayıdır. Annenin bu tavırlarından etkilenen ailenin küçük kızlarından Lydia, Wickham adlı bir subaya kaçar, Baba Mr. Bennet ve dayılarının sayesinde genççift bulunur ve evlendirilir. Onların evlenmeleri, yaptıkları tüm hataları silmiştir. Annesi, henüz on altı yaşında olmasına rağmen evli bir kızı olduğu için çok mutludur.

Eserin sonunda hem anne Mrs. Bennet'ı hem de kızları mutlu edecek gelişmeler yaşanır. Jane, kasabanın en zenginlerinden ve soylu bir ailenin oğlu olan Mr. Bingley ile birbirlerine âşık olurlar. Elizabeth ise Mr. Bingley'nin arkadaşı ve daha da zengin olan Mr. Darcyle birbirlerine âşık olurlar ve evlenirler.

Bennet ailesindeki kızların her birinin karakter özellikleri birbirinden çok farklıdır. Aslında daha derin düşünüldüğünde bu beş genç kızın toplumdaki bazı insan tiplerini de temsil ettiği söylenebilir.

Anne Bayan Bennet, hayattaki en büyük ve tek amacının kızlarını zengin insanlarla evlendirmektir. Bu şekilde hem kızlarının hayatı kurtulacak hem de sınıf atlayacaklardır. "Kızlarımdan birinin mutlu mesut Netherfield'a yerleştiğini dedi kocasına ve diğerlerinin de aynı şekilde iyi evlilikler yaptığını görürsem, başka ne isterim ki hayattan?" (Austen, 2021, s. 19).

Beş bekar genç kıza sahip olan Bennet ailesinin hiç erkek çocuğu bulunmamaktadır. Bayan Bennet, bu durumdan dolayı oldukça üzgündür ve babaları öldükten sonra kızlarının hayatlarını kurtarmak için onları zengin erkeklerle evlendirme yolunu benimser. Çünkü baba Bennet öldüğünde tüm miras erkek çocuk olmadığı için en yakın erkek akrabaya kalacaktır. Kızlarının geleceğinin tehlikede olduğunu düşünen Bayan Bennet, akıllıca yapılacak evliliklerin ailenin de hayatını kurtaracağından emindir. Bu yüzden kızlarına aşk evliliği değil de mantık evliliği yapmalarını tavsiye eder.

"Kitapta geçen bu miras paylaşımındaki cinsiyetçi tutum, 19. yüzyılda kadınların ne şekilde yok sayıldığını ve nasıl evdeki bir objeye dönüştürüldüğünü açıkça göstermektedir." (Güzel, 2020).

Romanın başkarakterlerinden Elizabeth, annesinin evlendirme planlarına karşı çıkar çünkü onun hayattaki amacı evlenmekten ibaret değildir. O; kitap okumayı, insanları gözlemlemeyi sevmektedir. Evleneceği erkeği seçmek ve seçtiği erkeğin kalbini kazanmak amacıyla partilere giden bir kız değildir. O, ailenin aykırı karakteridir. İnsanların davranışlarını da incelemeyi sevdiği için Bay Darcy'yi de katıldığı bir partide tanır. Onun kendine uygun olmadığını, bencil ve kendini beğenmiş olduğunu düşünür. Aslında insanlar hakkında sahip olduğu izlenimleri her ne kadar gözlem gücüyle kazanmış olsa da zamanla bu izlenimler, onun kafasında sürekli dönen ve mutluluğunun önünde engel gibi duran bir duvara dönüşür. Kendi olumsuz düşünceleri ve Wickham'ın da taraflı yorumları birleşince Bay Darcy, genç kızın gözünde deta canavara dönüşür ve para için bile olsa onunla asla evlenmek istemez.

Diğer yandan evin büyük kızı Jane, Bay Bingley ile yakınlaşmaktadır. Anneleri, bu durumdan büyük bir mutluluk duyar. Ancak Jane, Elizabeth'e göre daha çekingendir. Jane'in sessizliği, Bay Bingley tarafından aşkına karşılık alamadığı şeklinde yorumlanır ve genç adam, Jane'den uzaklaşarak kasabayı uzunca bir süre terk eder. Oysaki Jane onu çok sever ama Bay Bingley aşkını açıklamadan o asla açıklamaz. Daha sonra aralarındaki yanlış anlaşılma giderilir ve eserin sonunda Bay Bingley, Jane'e evlenme teklif eder ve Jane de kabul eder. Onların hikâyesi mutlu sonla biter ve anne Bayan Bennet, istediğine kavuşur.

Bay Bingley'den bile zengin olan arkadaşı Bay Darcy, çevre tarafından kendini beğenmiş ve bencil olarak tanınmaktadır. Baloda Elizabeth, onun kendisini çok da güzel bulmadığını öğrenir. Wickham'ın da katkısıyla Elizabeth, Bay Darcy'yi tanımaya bile çalışmaz.

Bay Bennet'a bir mektup gelir. Miraslarının varisi olan Bay Collins, kasabaya gelip konukları olmak istediğini yazar. İstemeden de olsa kabul ederler ve onu mirastan vazgeçirmeye çalışacaklardır. Bay Collins, eve gelir ve aileyle tanışır. Kaldığı süre içinde de Jane'i çok beğenir ve onunla evlenmek istediğini söyler. Bu sırada Jane ve Bay Bingley arasındaki arkadaşlıktan ve Bayan Bennet'in Bay Bingley'yi daha iyi bir damat adayı olarak görmesinden dolayı Bay Collins'e Jane'in nişanlanmak üzere olduğunu söyler. Bunun üzerine Elizabeth için anlaşılır. Bay Collins, Elizabeth'e evlenme teklif eder ancak o, bu teklifi kabul etmez. Annesi bir yandan genç adama vazgeçmemesi için baskı yaparken diğer yandan da kızına kabul etmesi için ısrar eder. Çünkü Elizabeth, bu teklifi kabul ederse Bay Bennet'ın ölümünden sonra miras Bay Collins'e kalacağı için en azından Elizabeth de bu miras üzerinde söz hakkına sahip olabilecektir. Bu noktada Bayan Bennet, kocasından Elizabeth'i ikna etmesi için yardım ister. Bu yardımlar eserde şu cümlelerle yankılanır: "Ah Mr. Bennet, acilen size ihtiyacımız var! Her şey darmadağın oldu. Gelip Lizzy'nin Mr. Collins'le evlenmesini sağlamalısınız, çünkü onu kabul etmeyeceğine yemin ediyor ve bunu acilen yapmazsan adam fikrini değiştirip onu almayacak. (Austen, 2020, s.113).

Neticede Elizabeth, Mr. Collins'in teklifini kabul etmez ve Mr. Collins de Elizabeth'in en yakın arkadaşı olan Charlotte'a teklif eder ve genç kız da bu teklifi memnuniyetle kabul eder. Çünkü Charlotte, güzel değildir ve yaşı yirmi yediye

dayanmıştır. Bu tür kızların eş adayı bulması, her zaman karşılaşılan bir fırsat değildir ve genç kız da bu fırsatı seve seve değerlendirir.

Mrs. Bennet, kızlarının duygularını pek önemsememektedir. Ona göre bir damat adayında bulunması gereken özelliklerin başında yakışıklı ve zengin olması, ayrıca iyi bir aileden geliyor olması gelmektedir. Bununla birlikte kızlarından bir tanesi bile soylu bir aileye gelin giderse diğer kızların da şansı açılacak ve toplumda sınıf atlayabileceklerdir. Ayrıca üst sınıf kızlara miras kalabilirken alt sınıfa mensup kızlar sınıf atlamak ya da bellik bir miktar paraya ortak olabilmek için evlenmeleri gerekmektedir. Bu da sınıflar arası farklılığın ne kadar keskin olduğunun bir göstergesidir.

Mrs. Bennet, kızları adına karar verebilen baskıcı bir anne karakteridir. Bu baskı, bazen psikolojik olarak bazen de onların haberi yokken bile damat adaylarıyla anlaşmakla olabilmektedir. Mrs. Bennet'ın kızına Mr. Collins'in teklifini kabul etmediği takdirde bir daha kızının yüzüne bakmayacağını söylemesi de bu psikolojik baskının küçük bir göstergesidir.

Mrs. Bennet, kasabaya gelen her zengin erkeği ziyaret etmesi için kocasına baskı yapar. Çünkü bu kişiler ona göre kızları için birer koca adaydır. Mr. Bennet, bu işler için gönüllü olmasa da karısının ısrarlarına dayanamaz. Baba, Mr. Bennet da her baba gibi kızlarının iyive zengin insanlarla evlenmelerini istemektedir ancak karısından farkı şudur: O, kızlarının mutluluğunu damat adaylarının zenginliğinin önünde tutmaktadır. Yani damat adaylarının -ne kadar zengin olursa olsunlar- mizaç olarak kızlarına uygun olup olmadığını da sorgulamaktadır.

Bennet ailesinin küçük kızlarından Lydia, arkadaşı Miss Forster'ların evine tatile gider. Orada, subay Wickham ile kaçarlar. Forster ailesi çok zor durumda kalır. Ancak Lydia, daha sonra ailesine mektup bırakarak çok mutlu olduğunu haber verir. Aile ise perişan hâldedir. Mrs. Bennet, hastalıktan yataklara düşer. Baba Mr. Bennet ise kızını uzun bir süre affetmeye yanaşmaz. Kardeşler ise hem Lydia'nın niteliksiz bir adamla kaçtığına çok üzülürler hem de bu olayın ailenin tüm kızlarının evlilik ihtimalleri üzerinde olumsuz bir etki oluşturmasından endişelenmektedirler. Çünkü o dönemde soylu ve zengin aileler, oğullarını evlendirecekleri kızları seçerken ailelerine de çok dikkat etmektedirler. Bu yüzden her kız, böyle toplumda kötü anılacak maceralara

kalkışmadan önce çok dikkatli olmalıdır. Bu noktada ailenin küçük kızlarından Mary bile evliliği hiç düşünmemesine ve sürekli kitap okumayı balolara gitmeye tercih etmesine rağmen Lydia'nın bu davranışının olumsuz etkilerinden dolayı endişeye kapılır.

Olay Lydia için üzücü olsa da, hepimiz bundan şu dersi çıkarmalıyız: Bir kadın namusunu yitirirse bunun telafisi yoktur; yanlış bir adım onun sonsuza dek mahvolmasına yol açar. Kadının saygınlığı güzel olduğu kadar kırılmalıdır da; bu yüzden kendilerini hak etmeyen karşı cinse karşı davranışlarına ne kadar dikkat etseler azdır. (Austen, 2021, s. 264).

Mrs. Bennet, kocası Lydia'yı aramasına rağmen bir an önce bulunması için erkek kardeşi Mr. Gardiner'den de rica eder. Ayrıca eğer evlenmemişlerse de evlendirilmelerini söyler. Onun için önemli olan, kızının hayatının mahvolması ya da kötü bir insanla evlenmiş olması değildir. Onun daha ona altı yaşındayken hem de bir subayla evlenme şerefine ulaşabilecek durumda olmasıdır. Bir de düğünün nasıl olacağı, kızının giyeceği kıyafetler, herkese Lydia'nın evlendiğinin ilan edilmesi gibi ayrıntılar onun için kızının mutluluğundan çok daha önemlidir.

Bir an önce git, her neredelerse onları bul ve eğer evlenmemişlerse evlendir. Düğün kıyafeti için zaman kaybetmelerine gerek yok, ama Lydia'ya söyle, evlendikten sonra bunları satın almak için dilediği kadar paraya sahip olacak. [...] Ve sevgili Lydia'ma söyle, beni görene kadar kıyafet siparişi vermesin, çünkü en iyi mağazaların yerini bilmez. Ah kardeşim, ne kadar nazıksın! Biliyorum her şeyi yoluna sokacaksın. (Austen, 2020, s. 265)

Mrs. Bennet, kocasının Mr. Wickham'la dövüşüp ölmesinden endişe eder ama yine de başka çare bulamamaktadır. Kardeşinden kocasıyla Mr. Wickham'ın dövüşmesinin engellemesini de ister.

Ve şimdi Mr. Bennet da gitti, gördüğü yerde Wickham'la düello yapacağını biliyorum, sonuçta öldürülecek ve o zaman bize ne olacak? Daha cesedi soğumadan Collins'ler çıkıp gelecek ve o zaman bize merhamet edecek biri olmazsa ne yapacağımızı bilmiyorum kardeşim. (Austen, 2020, s. 263).

Lydia'nın bir süre bulunamaması üzerine Mrs. Bennet, paniğe kapılır ve kocasının onları bulup evlendirmeden dönmesini istemez. Hatta daha önce Mr. Wickham'la dövüşmesini istemezken zaman ilerledikçe kızının evliliğine karşı kocasının hayatını da gözden çıkarır. "Ne, yani zavallı Lydia olmadan mı dönüyor?" diye bağırdı. "Onları bulmadan Londra'dan dönemez. Eğer gelirse, Wickham'la kim dövüşüp de onun Lydia'yla evlenmesini sağlayacak?" (Austen, 2020, s. 272).

Mr. Gardiner, Mr. Darcy ve Mr. Bennet'in çabalarıyla Lydia ve Wickham çifti bulunur. Mr. Darcy, Elizabeth'e duyduğu aşkın hatırına Mr. Wickham'ın neredeyse tüm esnaflara olan borçlarını öder ve onun terfi etmesinin sağlayarak oradan uzak bir yerde yaşamalarını sağlar. Böylece ailenin adının kötü anılmasını da engellemiş olur. Lydia'yı da Mr. Wickham'la evlendirirler. Gençler ailelerini görmeye gelmek isterler ancak Mr. Bennet, onları eve almak istemez. Karısı ve kızlarının da iknalarıyla kısa bir ziyarette bulunmalarına izin verir.

Mr. Gardiner'ın Lydia'nın yakında evleneceğini belirten sözlerini duyar duymaz neşesi yerine geldi ve her bir cümle coşkusunu daha da artırdı. Oldum olası telaş ve sinirden yerinde duramayan Mrs. Bennet şimdi sevinçten ve heyecandan duramıyordu. Kızının evleneceğini duymak yeterli olmuştu. Ne Lydia'nın mutsuz olacağına dair korkularla huzurunu kaçırıyor ne de onun kötü davranışının anısıyla gururu yaralanıyordu. (Austen, 2020, s. 279).

Mrs. Bennet, Lydia'nın evlenecek olması karşısında yaşanan tüm acı ve utancı unuttur.

Doğrusu bu harika! Evlenecek! Onu tekrar göreceğim! On altısında evlenecek! Benim iyi yürekli, kibar kardeşim, onun her şeyi halledeceğini biliyordum! Lydia'yı görmeye nasıl da can atıyorum! Ve sevgili Wickham'ı da! Ama kıyafetler, düğün kıyafetleri! Onlar konusunda doğrudan yengem Gardiner'a yazacağım. (Austen, 2020, s. 279).

Mrs. Bennet için kızlarını ne kadar erken evlendirirse o kadar iyidir. Bu sayede toplumda daha saygın bir yer edineceklerini düşünmektedir. Bu açıdan bakıldığında gözden kaçırdığı nokta, kızlarının mutluluğudur. Oysa bir anne için kızlarının mutlulukları, her şeyin üstünde olmalıydı. "Öyle mutluyum ki! Yakında evli bir kızım olacak. Mrs. Wickham! Kulağa ne kadar da güzel geliyor! Daha geçen haziran on altısına bastı." (Austen, 2020, s. 280).

Mrs. Bennet için kızlarını evlendirmek hayatının amacı hâline gelmiştir. Lydia'nın bu şekilde evlenmesine çok üzülp öfkelenen Mr. Bennet'i bile bir türlü anlayamamaktadır. Onun için artık bir kızı evlenmiştir ve bu mutluluğuna hiçbir şey gölge düşürememektedir. Bu durum eserde şu şekilde yer almaktadır:

Zaferini hiçbir utanç duygusu gölgelemiyordu. Jane on altı yaşına geldiğinden beri en büyük dileği olan, kızlarından birinin evlenmesi, işteşimdi gerçekleşiyordu ve düşünceleri gibi sözcükleri de tamamen zarif düğünler, şık giysiler, yeni at arabaları ve uşaklardan ibaretti. Tam bir işgüzarlıkla, çevrede kızı için uygun ev arıyordu ve gelirlerinin ne olacağını bilmeden veya bunu pek de düşünmeden, önerilerin pek çoğunu küçük ya da yetersiz bularak reddetti. (Austen, 2020, s. 282).

Zaman geçtikçe Jane ve Mr. Bingley'nin birbirlerine duydukları aşk daha da alevlenmiş ancak iki taraf da bundan habersizdir. Genç adam kasabaya geldiğinde Mrs. Bennet tarafından yemeğe çağrılır ve Mr. Bingley, arkadaşı Mr. Darcy'nin de desteğiyle genç kıza aşkını itiraf eder. Jane de olumlu yanıt verince konu, aile büyüklerine söylenir. Mr. Bennet, zaten damat adayını çok sevdiği için kızının mutluluğuna çok sevinir. Mrs. Bennet ise Mr. Bingley'nin servetini düşündükçe heyecandan yerinde duramaz ve damat adayına övgüler yağdırır. Genç çift, evlendikten bir yıl sonra kasabadan ayrılır ve iki tarafın da ailesine biraz uzak olan yerleri tercih ederler yaşamak için. Çünkü iki gencin de uysal mizaçları, aile entrikalarını daha fazla kaldıramaz.

Uzun zamandır çok yanlış anlaşılan Mr. Darcy de arkadaşının mutluluğundan sonra Elizabeth'e duygularını açar. Genç kız da onu çok sevmesine rağmen çok şaşırır çünkü Mr. Darcy, gururlu ve kendini beğenmiş olarak tanınır. Ayrıca çok önceden de olsa Elizabeth'i çok güzel bulmadığını arkadaşına söylerken genç kız bunu duyar. Elizabeth, teklifi kabul etmeden önce aklındaki soru işaretlerini de genç adamla konuşmaya karar verir. Mr. Darcy de onun evlenmekten başka bir şey düşünmeyen kızlardan olmadığı ve keskin zekâsına hayran olduğu için fikrinin değiştiğini ifade eder. Elizabeth, Mr. Darcy'nin Mr. Wickham'ın borçlarını ödediğini ve terfisini sağladığını öğrendikten sonra onun hakkındaki olumsuz fikirlerinin olumluya döndüğünü ve onun çevre tarafından da çok yanlış anlaşıldığını ifade eder. Böylece Mr. Darcy'nin evlenme teklifini kabul eder. Bennet ailesi, bir anda iki zengin damat sahibi olur.

Haberi öğrenen Mrs. Bennet, Mr. Bingley'den bile daha zengin olan Mr. Darcy karşısında ne diyeceğini bilemez. Sonunda yıllarca beklediği günlerin geldiğini ve kızlarına yaraşır şekilde damatları olduğunu düşünür.

Mrs. Bennet, dönemin anlayışını abartılı şekilde yaşayan bir annedir. O dönemde gençlerin tanışabilmeleri için ayarlanan balolara kızlarından çok kendisi heveslenir. Kızlarına uygun adaylar bulmanın ötesinde zengin adaylar bulmayı daha çok önemser. Neyse ki Lydia hariç Jane ve Elizabeth, annelerine uymadıkları için kendilerine göre seçimler yaparlar. Tabii genç kızlar tarafından seçilen damatların zengin olmaları, Mrs. Bennet için bulunmaz bir fırsattır.

3.11. İyi Geceler Bay Tom (Michelle Magorian)

İyi Geceler Bay Tom adlı eser, 2. Dünya Savaşı'nda Londra'da yaşayan "William" adlı sekiz yaşındaki çocuğun güvenlik nedeniyle taşrada yaşayan Tom Oakley adlı bir adamın evinde kalırken yaşadığı olayları anlatmaktadır.

Savaş zamanında aileler, çocuklarını tehlikeli bölgelerden uzaklaştırmak için köydeki ailelerin yanına gönderildiği zaman tanışır Willie ve Tom. Tom, Willie'ye hem annelik hem de babalık yapar. Ona toplum içinde yaşamayı öğretir. Ona çocukluğunu geri verir. Çünkü Willie'nin annesi, çok baskıcı ve şiddet eğilimlidir. Willie, Tom'un yanında bir süre kaldıktan sonra annesi onu eve çağırır. Evde, annesi Willie'e yeni doğan kardeşini gösterir ancak annesi bebekle hiç ilgilenmez. Bebek çok ağlar çünkü ihtiyaçları karşılanmamaktadır. Bunun üzerine annesi, Willie ve kardeşini bağlar. Çocuklar aç ve susuz kalır. Bebek abisinin kucağında ölür. Willie'den uzun süre haber alamayan Tom, onu aramaya evine gelir. Evi zorla açtırır ve çocuklar bu sayede kurtulur. Bebek ölmüştür artık. Willie ise tedavi için hastaneye götürülür, oradan da yetiştirme yurduna verileceği söylenir. Bunun üzerine Tom, çocuğu hastaneden kaçırrı, kendi evine götürür. Bir süre onun evinde yaşarlar. Çocuğun psikolojisi yine düzelir. Eve görevliler gelir. Willie'nin çok mutlu olduğunu görürler. Annesi öldüğü için Tom, onu evlat edinir. Beraber mutlu yaşarlar.

O dönemde Almanya, İngiltere'ye sık sık hava saldırısı düzenlediği için şehirlerde yaşayan aileler, bir süreliğine çocuklarını taşrada yaşayan ailelerin yanına gönderirler. Tom Oakley ve William'ın hayatı da bu noktada kesişir.

Will, annesinden şiddet görür. Annesi onu korkunç bir disiplin içinde yetiştirir. Bu yüzden Will; sevilmediğini düşünen, her zaman korkan, benlik algısı yerle bir olmuş bir çocuktur. Annesinin yanlış ve acımasız tutumlarından dolayı çevresindeki her şeye karşı içsel bir korku geliştirmektedir. Hayvanlardan, insanlardan, kısacası her şeyden korkar. Sanki evrenden kendine yaşayabilecek huzurlu bir yer bulamaz. Çünkü en çok güvenmesi gereken yer-annesi- güvensiz çıkınca artık dünya üzerinde kendine güvenli bir yer bulamaz. İşte annesinin korkutmalarından birisi: "Annesinin sesinin kulağına, "Köpekler zehirlidir." dediğini duydu." O itlerden biri seni ısırды mıydı öldün demektir. Çok korkunç hastalıkları vardır köpeklerin." (Magorian, 2022, s. 20).

Will, hayatı boyunca çocukluğunu yaşayamaz, yaramazlık bile yapamaz. Annesi ona her zaman terbiyeli olması için telkinlerde bulunur ve ona yaşama alanı bırakmaz. Kendi çocuğuna uyguladığı şiddeti onun gözünde mazur göstermeye çalışır ve attığı dayakları da çocuğunun gözünde normalleştirir. Ayrıca Will, kendisini çok kötü ve değersiz bir çocuk olarak gördüğü için herkesin ona annesi gibi davranacağını düşünür ve bu yüzden Bay Tom'dan bile çok korkar.

"Terbiyeli davranmalıyım." diye fısıldadı. "Terbiyeli davranmalıyım. Kolundaki acıyan yeri ovuşturdu. Çok kötü bir çocuktı, bunu biliyordu. Annesi ona karşı çoğu anneden daha şefkatli olduğunu söylerdi. Onu yalnızca hafifçe dövüyordu. Titredi. Bay Oakley, onun ne kötü bir çocuk olduğunu anlayacak diye ödü kopuyordu. Adam, annesinden daha güçlü görünüyordu.(Magorian, 2022, s. 15).

Will, Bay Oakley'nin yanına geldiği zamanki bohçasında eski eşyaları ve annesinden de bir mektup getirir. Annesi o kadar acımasızdır ki Bay Tom'a hitaben yazdığı mektupta onu tıpkı kendisinin yaptığı gibi kemerle dövebileceğini de yazar.

Kemeri yaramazlık yaparsa diye koydum, kış için üstünü de diktim. Kıyafetlerini yıkadığımda onu genellikle içeride tutarım, giysileri de soğuk için özellikle aldım.O yüzden idare edecektir. Uslu durmasını yoksa karışmayacağımı söylediğimi kendisine iletin. Bayan Beech. (Magorian, 2022, s. 37).

Will, normal bir çocuğun sahip olduğu hakların hiçbirine sahip değildir. Annesi, onun oyun oynamasına bile izin vermez. Kıyafetlerine çamur bulaşırsa ona dayak atar. Sınıf arkadaşlarıyla da asla oynayamaz çünkü oyunlar esnasında kıyafetlerini kirlletmeyi

asla göze alamaz. Bu yüzden de arkadaşları onunla dalga geçer. Ayrıca annesinden gördüğü şiddet ve yediği dayaklardan dolayı genellikle vücudu ağrı içinde ve yara bere dolu olduğu için zaten arkadaşlarıyla oyun oynamaya hâli olmaz. Çünkü tüm vücudu kemer tokasının açtığı yaralarla doludur. Onları bir başkasının görmesi onu çok utandırır.

Will, hayatı boyunca annesi de dâhil olmak üzere kimseden sevgi görmeyen bir çocuktur. Dolayısıyla insanların kendisini sevebileceğine de inanmaz. Bay Oakley'nin evine taşındığında adam ona okuma yazma öğretir, birçok arkadaşı olur ve Bay Oakley, ona bir baba gibi davranır. Hastalanınca başında bekler, ona doğum günü partileri düzenler, hediyeler alır. Will, onun yanında asla yaşamadığı sevgiyi ve huzuru bulur. "O ana kadar kimse onu sevdiğini söylememişti. Will, kimsenin onu sevmediğini kabullenmişti. Annesi bile onu yalnızca sessiz ve hareketsizken sevdiğini söylerdi. Annesinin onu sevmesi için kendini görünmez hâle getirmesi gerekiyordu." (Magorian, 2022, s. 100).

Will ve annesi, asla konuşmazlar ve birbirlerinin yüzlerine bakmazlar. Çünkü Will, annesine bir şeyler anlattığında annesi onu terbiyesizlik yapmakla suçlar ve o da hemen susuverir. Annesinin gözlerine bile asla bakamaz çünkü annesi onunla konuşurken her zaman kafasını başka yöne doğru çevirir ve soru sorduğunda da onu yaramazlık yapmakla suçlar. Sekiz yaşındaki küçücük bir çocuk, bu hayatta kendi annesinin yanında varlığını unutturacak kadar sessiz olmayı öğrenir sadece. Annelerin çocuklara dokunması, onlarla kurdukları ten teması çocukların bedensel, zihinsel hatta psikolojik olarak gelişimleri için bile hayati öneme sahiptir. Maalesef Will, annesinin dokunuşundan, onun sevgi dolu bakışından hatta bir sözünden bile mahrum kalmıştır.

Annesi, Will'in kendisine sarılmasını bile istemez. Oysaki sarılma, dokunma bir çocuk için yemek, içmek kadar önemlidir.

"Bir şey istersem sana söylerim. Dokunmayı hoş karşılamadığımı da biliyorsun."

'Özür dilerim.' diye mırıldandı Willie." (Magorian, 2022, s. 241).

Bir çocuk düşünelim. Annesine dokunamıyor, onunla konuşamıyor, onunla bakışamıyor. Sadece kurallar çerçevesinde yaşıyor. En küçük bir kurala uyamadığında da kemerle dövülüyor. Yediği dayaklardan dolayı oyun oynamak için bile fiziksel gücü

kendinde bulamıyor. Bu çocuk Will-asıl adıyla William. İşte tüm bunlar düşünüldüğünde Tom Oakley'nin Will için ne demek olduğu daha iyi anlaşılmaktadır.

William'ın Bay Tom'un yanında yaşadığı rüya gibi hayatı maalesef annesinden gelen mektupla sona erer. Will'in annesi mektupta hasta olduğunu ve bir süreliğine Will'i yanına çağırdığını yazar. Bay Tom ve Will, ayrılacakları için çok üzülürler. Will; artık eski korkak, pısrık, cahil çocuk değildir. Fiziksel olarak da boyu uzamış, güçlenmiş, kıyafetleri düzelmiş ve okuma-yazmayı öğrenmiştir. Annesi, onun bu hâlini hiç sevmez ve onu bir an önce disipline etmek ister. Annesi, Will'i kendi evine gizlice sokar ve Will, evde bir bebek olduğunu anlar. Bebek kutunun içinde ve ağzı bantlıdır. Annesi, bebeği de kendi yöntemleriyle terbiye etmeye çalışır.

"Willie bebeğe baktı. Bebek pis kokuyordu. Gözlerini açtı ve ağlamaya başladı.

Willie, ona doğru eğilerek, 'Kucağıma alacağım.' dedi.

'Öyle bir şey yapayım deme.'

'Ama ağlıyor.'

'Dikkat çekmeye çalışıyor, hepsi bu. Biraz disiplin öğrenmesi gerek.'" (Magorian, 2022, s. 249).

Bay Tom, Will'e her hafta mektup yazar ama mektuplarına asla karşılık alamaz. Bunun üzerine Will'i görmek için onun evine gider. Köpekleri Sammy, kapıya yaklaştıkça havlar ve polis desteğiyle evin kapısı kırılarak açılır. Will'in annesi, Will ve bebeği evdeki bir çıkıntının içine hapsetmiştir. Onları bir boruya bağlamış ve evden gitmiştir. Bebek açlıktan ölmüş ve Will de neredeyse baygın hâlde bulunur. Hemen hastaneye kaldırılırlar. Bebek morga, Will de tedavisi yapıldıktan sonra yetkililer tarafından yetimhaneye gönderilmesi istenir. Kanunlar gereği onu Bay Tom alamaz. Bunun üzerine Tom, Will'i gece vakti hastaneden kaçıtır. Bir süre Bay Tom'un evinde yaşarlar. Will, geçirdiği birçok sinir krizinin ardından normale döner. Bay Tom, sevgisiyle onu iyileştirir.

Willie, annesinin yanında bile kendini Bay Tom'un yanında hissettiği kadar mutlu hissetmez. O, artık sevginin ne demek olduğunu öğrenmiş ve bir kere tadına bakmıştır. Artık asla eski William olamayacaktır.

Yetkili ve polisler, Bay Tom'u bulurlar ve Will'in durumunun çok iyi olduğunu anlarlar. Yine de kanunlardan bahsederler ancak Will asla Tom'un yanından taşınmak istemez. Bunun üzerine Bay Tom, Will'i evlat edinir. Artık, Bay Tom Willi için "Bay Tom" değil "baba"dır.

Will, annesinin öldüğüne üzülemez bile. Annesi, küçücük bir bebeğin ölümüne neden olmuş, Will'i de ölüme terk etmiş ve sonunda da intihar etmiştir. Sevgi, her zaman kan bağının bir sonucu değildir. Bir çocuğu sevmek için onun bir şeyi olmak gerekmez. Will, annesinden bile bulamadığı sevgiyi hiç tanımadığı Bay Tom'dan ve daha önce hiç bilmediği bir köyde bulmuştur. Will'in tüm yaralarını sevgi iyileştirmiştir. Oysaki bir çocuğu mutlu etmek ne kadar da kolaydır. Biz yetişkinler olarak bunu ne sıklıkta hatırlayabiliyoruz acaba?

3.12. Kızım Olmadan Asla (Betty Mahmudî)

Betty, Amerika'da tanıştığı İranlı Doktor Seyid Bozorg Mahmudî kısacası Mudî adlı doktora âşık olur ve evlenirler. Lüks ve mutlu bir hayatları vardır ancak bir gün Mudî, ülkesi olan İran'a iki haftalık gezi düzenlemek ister. Betty, bu işe gönülsüzdür çünkü kocasının gittikten sonra geri dönmek istemeyeceğinden korkar. Bu yüzden gitmeden Mudî'ye geri döneceğine dair yemin ettirir. Zaman geçer ve seyahat vakti yaklaşır. Betty, içindeki korkuyu bir türlü atamaz ama kızı Mehtap'ın İran'la olan bağlarını tamamen kesmesi için kendini bu geziyi yapmakta mecbur hisseder.

İran gezisi, daha havaalanından itibaren kötü başlar. Saatler süren bavul sırası, yakıcı sıcak, havaalanının dışında bekleyen Mudî'nin akraba seli daha şimdiden Betty için bir kâbusa dönüşür. Saatler sonra görüncesinin evine ulaştığında yaşadıkları onu daha da perişan bir duruma getirir. Hamamböcekleriyle dolu bir ev, haftalardır banyo yapmayan insanlar, yıkanmayan bardaklarla içilen çaylar ve Amerika'dan çağırın insanların sadece Mudî'yle ilgilenmeleri, Betty'nin yüzüne bile bakmamaları... Betty, bu berbat ortama sadece iki hafta kalacağını düşünerek dayanmaya çalışır ancak tatilin son günü geldiğinde kocası, Amerika'daki hastanesinden kovulduğunu ve oraya bir daha dönmeyeceklerini açıklar. Betty ve kızları Mehtap için hayatlarının en zor günleri o andan itibaren başlar.

Betty, kocasına ne zaman İran'da kalmak istemediğini söylese onun dayaklarıyla karşılaşır. Mudî, artık onun tanıdığı erkek değildir. Karısını dövmekle kalmaz, dört

yaşındaki kızını bile tekmeleyecek kadar cani bir insana dönüşmüştür. İran'da yasalar her zaman erkeklerin yanında olduğu için polise gitse bile yine kocasını haklı bulacaklar, kendisini sınır dışı edecekler ve Mehtap'ı da babasına teslim edeceklermiş. Kızını İran'da bırakmayı aklına bile getirmedüğinden çaresizlik içinde ne yapacağını, nasıl yapacağını, kime başvuracağını bir türlü akıl edemez. Kocasının verdiği sakinleştiricilerle duruma tahammül etmeye çalışır ama o hâlde bile ne kadar çaresiz olduğunu görebilmektedir.

Beni ve kızımı düşmüş olduğumuz kâbusun içinden kurtaracak birileri var mıydı? Güçsüzlüğüme ve Mudi'nin bana vermiş olduğu sakinleştiricilere rağmen bunun yanıtını verecek kadar aklım başımdaydı. Bize hiçkimse yardım edemezdi. Bu durumdan bizi kurtaracak tek kişi vardı: O da bendim.(Mahmudî, 2016,s. 71).

Betty, kızının acımasız kocası ve ailesinin yanında büyümesini istemediği için kızını gözünün önünden asla ayırmaz. O, kızına o kadar bağlı bir annedir ki tüm zorlukları onun için aşmaya çalışır.

İran'a geldiğimizden beri Mudi'nin ve ailesinin kızını benden uzaklaştıracaklarından korktuğum için Mehtap'ı yanımdan bir an olsun ayırmamıştım. Kızımı yanımda tutmam suçsa ben suçluydum. Bir annenin çocuğunu koruması kollaması suçsa ben gerçekten suçluydum.(Mahmudî, 2016, s. 103).

Betty, güçlü bir annedir. Yaşadıklarına, yediği dayaklara, kocasının ve ailesinin takındıkları ırkçı tutuma, onun yanında ülkesini kötülerine dayanabilmesinin tek bir nedeni vardı: kızı. Kızını bu kadar şiddet yanlısı, banyo yapmayı bile eziyet gören, kurtlu bakliyatlardan yemek yapan kocasının akrabalarının yanında bırakmaya asla niyeti yoktur. Bu yüzden gördüğü fiziksel şiddet, bazen bilincini kaybettirse de kızı için tekrar kafasını toplayıp mantıklı ve gerçekleştirilebilir bir plan yapmaya çalışır.

Kızımın benden alınmasına ölümüm pahasına direneceğimi biliyordum. İran'a gelmemin nedeni kızımın günün birinde babasının ülkesini merak edip buraya gelmesine engel olmaktı. Ne pahasına olursa olsun buradan gitmeye kararlıyım. Günün birinde şu anda ne şekilde kestiremesem de ikimiz de buradan çekip gidecektik. (Mahmudî, 2016, s. 122).

Kızını babasından bile korumak zorunda kalan Betty, kendi canını bile tehlikeye atarak her durumda önceliği kızına verecek kadar fedakâr bir annedir. Yediği dayaklardan sonra baygınlık geçirse de kendine geldiğinde kızının adını sayıklar. Zaten kızını babasının yanında bırakmayı göze alabilse kendini kurtarmak çok daha kolay olacaktır. Ancak İran yasalarına göre çocuk, her durumda babaya aittir. Hatta baba ölse bile çocuk anneye değil erkeğin en yakın akrabasına verilir. Dolayısıyla Betty'nin kızı olmadan gitmesi demek, onu bir daha asla görememesi demektir. Bu yüzden Mehtap, Mudî'nin karısına karşı kullandığı en büyük kozudur.

Kolumdan çekerek beni sürüklemeye çalıştı. Yemiş olduğum darbelerden dolayı ona karşı gelecek hâlim kalmamıştı. Duyduğum acıya rağmen şiddetini kızımın yerine bana yöneltmiş olduğuna seviniyordum. Kızıma dokunmadığı sürece başıma gelecek hiçbir şey umurumda değildi. Benimle uğraştığı sürece kızım güvendedeydi. (Mahmudî, 2016, s. 168).

Mudî, karısını döverek öldürecek kadar gözü dönmüş bir adamdır Betty'ye göre. Bunu bile bile kaç defa kocası kızını döverken araya girerek hayatını tehlikeye atmıştır. Çünkü onun için kızının canı, kendi canından daha kıymetlidir ve tüm bunlara kızı için katlanır. Bu duygular Betty'nin ağzından eserde şu şekilde yer almaktadır: "Bir kez daha başıma geleceklere aldırmadım ve kızımı kurtarmak için aralarına girdim. Gücümün son noktasına kadar Mudî'ye saldırdım vetırnaklarımla üstünü başını parçaladım." (Mahmudî, 2016, s. 178).

Konsolosluktaki görevliler ya da kaçak yollardan kaçmalarına yardım edecek kişiler, Mehtap'ı bırakarak kaçması, en azından canını kurtarması gerektiğini söylerler Betty'ye. Buna rağmen o, kızı olmadan yapılan hiçbir yardım teklifini kabul etmez. "Mehtap'ı geri alıncaya kadar bir şey yapmanızı istemiyorum." dedim aceleyle. "Onu kaybetmeyi göze alamam." " (Mahmudî, 2016, s. 203).

Sonunda Betty'nin kurduğu bağlantılar işe yarar ve bir gün kocası hastanedeyken evden kaçmayı başarır. Hemen bir telefon kulübesinden uzun zamandır kaçmayı planladığı kişiyi arayarak kaçtığını söyler. Aceleyle gerekli bağlantılar kurulur ve zorlu yollardan geçerek Betty ve kızı önce Ankara'ya oradan da Amerika'ya geçerler. Artık onlar için zorlu yıllar sona erer ve ailesiyle geçireceği mutlu zamanlar başlar tabii Amerika'nın daha önce hiç gitmediği bir şehirde ve farklı isimlerle.

Betty, kızı Mehtap için çok ama çok zorlu koşullarda yaşamaya çalışır ve bulduğu ilk fırsatta kızını özgürlüğüne kavuşturur. Belki de birçok annenin göze alamayacağı şartlarda kızına olan sevgisine tutunur ve anneliğinden bir an olsun vazgeçmez.

Annelik, bir kadına en zor koşulları bile değiştirme gücü verebilen sihirli bir değnektir. Anneliği ruhunda ve kalbinde hissedene bir kadın, bir daha eski hâline asla geri dönemeyeceğini çok iyi bilir. Her kadın "anne" olmayabilir ama "anne" olan bir kadın, artık yeni bir karaktere bürünür nereye giderse gitsin yüreğinde taşıdığı evladiyla birlikte.

3.13. Acımak (Reşat Nuri Güntekin)

Romanın başkahramanı Zehra'dır. Zehra, annesi ve anneannesi tarafından babasına karşı düşmanlık besleyerek büyütölmüş bir yetişkindir. Okulda öğretmenlik yaparken gelen bir mektupla babasının öldüğünü öğrenir ancak cenazeye gitmek istemez. Babası Mürşit Efendi, karısı ve kayınvalidesi tarafından kandırılmış, yasa dışı yollara sapmak zorunda kalmış ve çocuklarına hasret duyarak ölmüştür. Zehra ise babasının hayatının asıl gerçeklerini küçük bir hatıra defterinden öğrenmiş ve öğrendikleriyle düşünceleri alt üst olmuştur. Babasının yaşanan olaylarda suçlu olmadığını, her şeyi annesi ve anneannesinin planladığını öğrenmiştir. Hatıra defterini okuduktan sonra kalbinde ilk defa merhamet duygusu yeşermiş ve öğrendiğı gerçeklerin etkisiyle babasının ayaklarına kapanmıştır. Hayatındaki eksiklik de böylece giderilmiş olmaktadır.

"Acımak" romanı, bir annenin çocuklarını ahlaki değerlerden yoksun büyütmesi neticesinde ortaya çıkan parçalanmanın ve geçirilen mutsuz hayatların romanıdır.

"Zehra" adlı bir öğretmenin babasına duyduğu nefretin onun hatıra defterini bulmasıyla sevgi ve merhamete dönüşmesini, bu vesileyle bir türlü kalbinde yeşertemediğı "acıma" duygusunu kazanması anlatılır.

Gayet dürüst ve namuslu bir insan olan Mürşit Efendi, ölmeden önceki son zamanlarında yanında olduğı dostunun kızı Meveddet'le evlenir. Melek gibi gördüğü kaynanası, ona binbir tatlı dille lüks harcamalar yaptırır. Mürşit Efendi de kaynanasını melek gibi gördüğünden onun iyi niyetli olduğunu düşünür ve o ne derse almaya çalışır.

Kaynanasının duygu sömürülerine inanan Mürşit Efendi, onun kötü niyetini anlamaz ve onu evladını korumaya çalışan bir anne olarak görür.

Benim için bir lokma, bir hırka... Yalnız zavallı kızımın içlenmesinden korkarım. Ne kadar olsa taze cahil... Geçenlerde alay müftüsü kızına bir roza yüzük almıştı. Yavrucuğumun gözü toktur ama ne de olsa çocuk... Bir türlü kızın parmağından gözünü ayıramadı. (Güntekin, 2018, s. 107).

Yaşlı kadın, damadıyla her sohbetinde duygu sömürüsünü biraz daha abartır.

Evladımdan ziyade seni, senin şerefini düşünüyorum oğlum... Kimse yanında küçük düşmeni istemem... Şam kumaşından perde bizim neyimize? İki top basma yeter de artar bile... Lakin sokaktan geçenlerin pencerelere baktıkları vakit 'Tahrirat Müdürü'nün evine bakın!' diye seni ayıplamalarından korkarım.(Güntekin, 2018, s.109).

Kaynana Makbule Hanım, damadına karşı o kadar güzel rol yapar ki Mürşit Efendi, onun istediklerini yapmak için âdeta kendini parçalar. Yine farklı söz oyunları ile duygu sömürüsü yapar ve damadını eve aşçı tutmak zorunda bırakır. Mürşit Efendi'nin daha sonra kayınvalidesinin sevgilisi olduğunu öğreneceği Hafız ve annesi, bu ailenin hem yemeklerini yapar hem de ev işlerine yardımcı olur. Yaşlı kadın, damadını yardımcı tutmaya ikna edebilmek için yaptığı söz oyunları eserde şu şekilde yer alır: "Ah, sen bu insanları bilmezsin oğlum. Hastalıklı ihtiyar kaynanasını mutfaga atmış yemek pişirtiyor diyorlarmış. Sebep de ne? Bizim evimizdeki dirlik düzeni çekemediler. Gözü kör olasıcalar, güya aramızı bozacaklar." (Güntekin, 2018, s. 110).

Kaynana Makbule Hanım, duygu sömürülerine övgülerini de eklemeyi ihmal etmez.

Yemek pişirmek, ev hanımının şanıdır. Hele senin gibi hayırlı bir damatçı... İleride hâlin vaktin yerinde olduğu vakit inşallah çifte çifte aşçılar tutarsın. Hoşo günlere ben yetişemem ya... İşte böyle evladım. Ben gerçi romatizmalı, hasta bir kadını ama... Senin güzel hatrın, evladımın saadeti için bu yaşında ocak başlarında kavrulmak değil ateşlerde yansam gam yemem.(Güntekin, 2018, s. 110).

Bir gün Meveddet hasta olur, sinir krizleri geçirir. Doktor doktor dolaşırlar ancak hiçbir teşhis konamaz. Sonunda annesi Makbule Hanım, imdada yetişir ve ona

"sıla özlemi" teşhisi koyar. Mürşit Efendi'ye İstanbul'a taşınmak istediğinin sinyallerini yavaş yavaş yakmaya başlar.

Ne de olsa kanında İstanbulluluk var çocuğumun. Sonra ablası Ruhsar'a da çok düşkündür. Ben bağrıma taş basıyorum, tahammül ediyorum ama... O ne kadar olsa cahil, taze... Anlaşılan kardeşini göreceği geldi, kendi yaşında tazelerin İstanbul'da gezip eğlendiklerini haber alıyor.(Güntekin, 2018, s.118).

Makbule Hanım'ın söyledikleri Mürşit Efendi'yi çok etkiler. Kafasında İstanbul'a yerleşmenin planlarını yapmaya başlar bile. Böyle bir annenin kızının çok da farklı olması beklenemez. Yine de Meveddet ve Makbule Hanım arasında şöyle bir fark vardır: Meveddet; hakaretleri ya da isteklerini açıktan söylerdi ancak annesi tatlı dillerle, türlü laf cambazlıklarıyla, karşıdakini duygu sömürüleriyle etkileyerek aklına girerdi. Annesiyle aradaki bu üslup farkını da belki onun yaşının küçüklüğüne vermelidir. Meveddet'in kocasını aşağılamaları da şu şekilde olmaktadır:

Namuslu adam oldun da eline ne geçti? Keşke başkaları gibi çalıp çırpaydın, bizim de elimizde beş on paramız olurdu. Böyle sıkıntı çekmezdik? Hiç değilse biraz daha gözünü açamaz mıydın? Bak eski defterdar... İstanbul'da bilmem ne müsteşarı oldu, geldi.(Güntekin, 2018,s. 119).

Sonunda Mürşit Efendi İstanbul'a taşınmaya karar verir. Diyarbakır'daki borçlarını kapatmaya çalışırken boğazına kadar borca battığını fark eder. Borçlarını kapatmak için tüm kapıları çalar, bu uğurda birçok hakarete maruz kalır. Kendi kişiliğinden ne kadar uzaklaştığını artık anlamaya başlar."Ya Rabbi! Ben ne kadar düştüm! Eskiden başkalarının bana hakaret etmesine değil, acımalarına bile tahammül edemezdim." (Güntekin, 2018, s. 121).

Ablası Makbule Hanım, kız kardeşi Ruhsar'a annelik etme hevesine girer ve ona hayat dersi vererek onun da hayatını mahvetmeyi başarır. Ruhsar'ın kocası çok zengin ancak sert mizaçlı bir adamdır. Ruhsar da biraz saftır. Makbule Hanım'ın sözlerine çabuk kanar. Kardeşine kocasını öyle bir kötüler ki Ruhsar, kocasından soğuyarak onu aldatmaya kadar götürür işi.

Allah versin, Karun gibi zengin adam ama kızımın başına bir ev almadı. İki dükkâncık yapmadı. Gül gibi taze, güzel kızım; bu kaba dilli,yaşlı, cahil adama boğaz tokluğuna karılık ediyor... Çirkin ve yaşlı olduğuna göre evlâdımı hiç

olmazsa giyim kuşamla avutsa... Çocuğum her gün gezip yürüyerek gönülcüğünü avutsa... O da yok... Kim bilir kaç tane kapatması var? Paralarını kim bilir ne sokak süprüntülerine yediriyor? Kızımın ağzı var, dili yok... Kuzu gibi saf bir çocuk...(Güntekin, 2018, s. 135).

Makbule Hanım, bununla da kalmayarak "kızım" dediği kardeşine daha tehlikeli sözler söylemeye başlar:

Karısını ihmal etmesi, ondan fazla emin olmasından ileri geliyor. Kızım, haşa, kötülük etsin demem. Lakin bu kadar saf olmayıp da onu biraz kıskandırırsa görürsünüz nasıl değişir? Namuslu kadına rağbet kalmadı. Bu erkekler hep kötülerden hoşlanıyor. (Güntekin, 2018, s. 135).

Bunun üzerine Ruhsar, kendi akrabasından birinin pençesine düşer. Bunu duyan kocası, karısını silahla vurur ve hapishaneye düşer. Gururuna yediremediği için de karısının yaptıklarını kimseye anlatamaz, cezasına razı olur.

Mürşit Efendi'nin yalısına komşu başka bir yalıda iki kardeş oturur: Mesadet Hanım ve Necip Bey. Mahalle tarafından dürüst olarak tanınan bu aile, Makbule Hanım ve Meveddet'le sıkı dost olurlar. Bir gün Makbule Hanım, damadına yanında iş vermesi için Necip Bey'den ricada bulunur. Girdiği borçları ödeyemeyen, bu namla herkese rezil olan Mürşit Efendi, Necip Bey'in kendisine iş verdiğine çok şaşırır ve işi kabul eder. Sonradan karısına yazılan aşk mektuplarını bulmasıyla Necip Bey ve karısının birlikte olduğunu öğrenir. İş yerinde mektupları onun suratına fırlatır ancak çocuklarını lekelememek için karısından ayrılamaz.

Makbule Hanım ve Meveddet, çocukları babalarına düşman şekilde yetiştirirler. Meveddet'in büyük kızı Feriha, binbir numarayla annesi ve büyükannesi tarafından uygun olmayan kıyafetlerle akrabalarına yataklı misafirliğe gönderilir. Babasının onu terbiye etme yöntemlerini ise kendisine işkence ettiği şeklinde yorumlar. Feriha, genç yaşında veremden ölür. Herkese onun çektiği acılardan dolayı bu hastalığa kapıldığını yayarlar ve Mürşit Efendi, kızını ölüm döşeginde bile son kez kucaklayamaz.

Mürşit Efendi, küçük kızı Zehra'yı da çok yakından tanıyıp dost bildiği bir arkadaşı vesilesiyle iyi bir yatılı okula yazdırır. Böylece en azından onu, Meveddet ve Makbule Hanım'ın zehirlerinden kurtardığı için çok mutlu olur.

Zehra; hayatı boyunca nefret ettiği, cenazesine bile gelmek istemediği babasının hayatını küçük bir hatıra defteri sayesinde öğrenir ve onun birazdan gömölüp toprağa karışacak olan ayaklarına kapanır.

Makbule Hanım, kötü ahlakını kızları Feriha'ya, kardeşi Ruhsar'a da bulaştırarak birçok kişinin hayatının mahvolmasına sebep olmuştur. Zehra, babası tarafından yatılı okula gönderilmeseydi o da anne ve büyükannesinin kötü ahlaklarından payını alacaktı hiç şüphesiz.

Anne, bir aileyi nereye sürüklerse aile, oraya gider. Makbule Hanım, ailesini ahlaksızlığa sürüklemiş, birçok aile parçalanmıştır. Ruhsar ve Feriha ölmeseydi, evlenip çocuk sahibi olsalardı muhtemelen onların çocukları da bu fena terbiyeyle büyüyecekti.

Toplum, bir zincirdir ve anneler, bu zincirin halkasını oluşturur. Eğer toplumun ahlak seviyesinin yüksek ve insanların da sağlam karakterli olmasını istiyorsak annelerin, çocuklarını doğru şekilde yetiştirmelerine zemin hazırlamalıyız.

3.14. Ana (Hüseyin Karatay)

Kitaba adını veren karakter, Emine'dir. Daha eserin başında Emine'nin kocası ölür ve oda tüm hayatını oğlu Ömer'e adar. Genç kadın, kendisiyle evlenmek isteyenleri geri çevirir. Oğlu, Ömer'in kalbinde delik bulunur. O, Ömer'i iyileşmesi için yetimhaneye gitmesine izin vermez, evde kendi imkânlarıyla oğlunu iyileştirmeye çalışır. Eser, bir annenin evladı için kendinden nasıl vazgeçtiğinin samimi bir hikâyesidir.

Kitapta ana karakter, "Ana" diye bahsedilen Emine'dir. Kocasını öldükten sonra kendini oğlu Ömer'e adamıştır. Geçimini dantel işleyerek sağlar. O kadar fakirdir ki evinin kirasını bile iki komşunun verdiği zekâtlarla karşılar.

Emine, tüm benliği "annelik" duygusuyla dolu bir insandır. Oğlu Ömer, ondaki tüm özellikleri "kadınlıktan" başlayarak silmiş, ondan salt "anne" ortaya çıkarmıştır. Artık Emine; oğlu için yer, oğlu için uyur, oğlu için yaşar.

Mahallede çok güvendiği Münevver Teyze ve Hacı Yusuf Amca vardır. Onlar Emine'nin evlenmesi için yardımcı olmak isterler. Çok iyi bir insan olarak tanıdıkları Adil'in onunla evlenmek istediğini söylerler. Emine; oğluyla düzeni bozulmasın, tüm hayatını ona adayabilsin diye bu teklifi kabul etmez.

Oğlumla arama birinin girmesi korkutuyor beni. Şu yüreğime çarpıntı veriyor. Oğlum bana yetiyor, önümde, ardımda, tıptış tıptış yürümesi bana dünyaları bağışlıyor. Gülmesi içimi ısıtıyor, gönlümü ısıtıyor. Yüzüme bakması zenginlerden zengin yapıyor beni. Sevinçli gördüm mü sevinçle kabırır her yanımda. Pamuk elleri, değdiği yerleri yumuşatır. Saçlarından cennet kokusu alırım. Söyle bana, ben kocayı ne yapayım? Beni anlamazsa, oğluma sert bakarsa, sert söylerse evimiz hır gürle dolmaz mı? O zaman dünyam zindan olur. Ağlarsa ağlamış olurum, üzülürse üzülmüş olurum.(Karatay, 2010, s.72).

Romanın ilerleyen bölümlerinde Ömer hastalanır, kalbinin delik olduğu anlaşılır. Ameliyat edilmesi için Ankara'ya gitmesi gerekir. Hacı Yusuf amca, tüm zenginleri dolaşır ancak ameliyat parası bulamaz. En sonunda Çocuk Esirgeme Kurumuyla konuşur ve Ömer, orada kalırsa ameliyat parasını kurumun üstleneceğini Emine'ye anlatır. Emine, önce razı olur ancak oğlunun ayrılacağı gün geldiğinde fikri değişir ve oğlunu vermek istemez. Gece gündüz çalışıp Ömer'in ameliyat parasını biriktirmeye karar verir. Emine, bir yandan oğlunun hastalığına diğer yandan da ondan ayrılmak zorunda kalma ihtimali için üzülmemektedir. Acısını şüphilde dile getirir: "Bu oğlanın acısından... Ah, bu oğlanın acısından... Her yanımda yanıyor. Bir ateş külçesi oldum. Götüreceğim kadar ver Allah'ım. Çekemeyeceğimi yükleme, güzel Rabb'im! Yüreğim köz oldu güzel Rabb'im!" (Karatay, 2010, s. 123).

Ömer'i Çocuk Esirgeme Kurumuna götürmek için gelen Münevver teyzeyi de reddeder. Münevver teyze, Emine'yi ikna etmeye çalışsa bile fayda etmez; Emine, Ömer'i vermemekte kararlıdır. Durumu öğrenen Hacı Yusuf amca, Emine hakkında yanılmaz:

Su taşı, bendini aştı. Çaresi yok, eyleyemezsin. Gönülden analık taşı, tutamazsın. Ne demiştin sana: Ana'da analık, ana duygudur demiştin. Unuttun mu? En güzel çiçekler solar, en güzel anlar biter, en güzel saraylar yıkılır ama analık, anayla gider. İnsanların anası, sevgilerin anası, acıların anası hep kadındır.(Karatay, 2010, s. 208).

3.15. Gözlerini Kaçırma (Irmak Zileli)

Didem, tek gecelik ilişkisinden hamile kaldığı kızı Rüya'ya kendi gördüğü anneliği yapmamak için uğraşır. Didem'in annesi, ona o kadar ilgisiz davranır ki Didem,

daha çok küçük yaşlarda annesinden bir şey istemeyi bırakır. Annesinin ilgisizliği onda öğrenilmiş çaresizliğe yol açar. Bu vazgeçiş, annesi tarafından kızının "akıllı çocuk" olduğu şeklinde algılanır. Eser, genel olarak Didem'in kızı Rüya'ya annesinin kendisine yaptığı annelik tarzının tam tersi yöntemlerle annelik yapmasını ve bu uğurda da annesiyle sürekli mücadelesini anlatmaktadır.

Kitap, ana karakter Didem'in yanlışlıkla çocuğunu öldürdüğüünün belli belirsiz ifade edilmesiyle başlıyor.

Şimdi bir üçüncü sayfa habersin. Herkes nasıl bir şeye benzediğini merak ediyor. Öğrenmek için gazetenin üzerine eğiliyorlar. Melek görünümünde bir şeytan diyorlar. Böyle diyorlar. Dedikten sonra sayfayı çeviriyorlar. Sen, üçüncü sayfayla ikinci sayfa arasında bir kâğıt inceliğinde kalıyorsun. (Zileli, 2018, s. 109).

Roman, "Her kadın anne doğar." tezini masaya yatırmak için yazılmıştır. Ailenin 3 nesil kadınları incelenmiştir: Anneanne Kâmile Hanım, kızı Hicran ve torun Didem. Bu tez, ailenin temel prensibidir. Aslında bu cümle alt yapıda şöyle de okunmalı:

" Her kadın, anne doğmalı, doğmak zorunda."

Ailenin kadınları da bir şekilde bu öğretiyi ağır aksak da olsa hayatlarına geçirmişler.

Her-kadın-anne-doğar. Her-kadın-anne-doğar. Her-kadın-anne-doğar. Bunu da söylediler. Aslında kimsenin kız çocuğu doğurduğu yoktu. Doğrulan yeni bir anneydi. Anneannen Kamile Hanım, senin anneni doğurmuştu. Kendi kızını değil. Annen Hicran, Rüya'nın annesini doğurmuştu. Gözü gibi sevmek için adını Didem koyduğu bebeği değil. (Zileli, 2018, s. 119).

Yazar, toplumun kız çocuklarına biçtiği varlık nedeninin "annelik" olması durumuna karşı çıkmaktadır. İnsanın "çok yönlü bir varlık" olduğu her alandaki bilim insanları tarafından bas bas bağırılmasına rağmen geleneksel düşünce tarzı, ataerkil toplum düzeni son derece karmaşık ve çok yönlü olan "insan" varlığını -kadını- tek bir boyuta indirgemektedir: anneliğe. Bu anlayışa karşı çıkan Didem; ailenin yüz karası, çıbanbaşı olarak görülmektedir.

Kâmile ve Hicran Hanımlar, çocuklarına oldukça sevgisiz davranmalarına rağmen onların yetişmesinde oldukça titiz bir anlayış içindedirler. Çünkü çocuklar, annelerinin aynasıdır. Yani Kâmile ve Hicran Hanımlar, çocuklarını ne kadar iyi yetiştirirlerse onların annelikleri de o kadar yüce bulunacaktır. Oysaki sözü geçen bu kadınlar, annelik duygusundan yoksundurlar. Yani ne yazık ki anne olmak içindoğmamışlardır. Sadece hayallerini, mutluluklarını, umutlarını kısacası hayatlarını "annelik" uğruna harcamışlar, sonunda da ne anne olabilmişler ne de kadın. Çünkü iyi bir anne olabilmek, mutlu bir kadın olabilmekten geçer. Bunu anlayıp hayatını bu anlayış doğrultusunda düzenleyemeyenler sonunda cinsel kimliklerinin kendilerine özgü güzelliklerini de yaşayamayacaklardır.

Didem'in annesi Hicran Hanım, kızının çok akıllı olmasıyla övünmektedir. Hatta kızını da Rüya'yı çok şımarık yetiştirdiği, her dediğini anında yaptığı, kucağına çok aldığı gibi konularda eleştirir. Didem'in kendisine hiç zorluk çıkarmadığından, oyun havuzunda saatlerce yalnız oynayabildiğinden bahseder. Ancak büyüdüğünde -annesi bilmesede- durum tam tersi olur. Didem, yalnız kalamayan, yalnız kalmamak için sürekli sevgili edinen, Rüya'yı da tek gecelik bir ilişki neticesinde doğuran bir kişilik hâline gelir.

Hayatında kimse olmayınca neyin telaşına kapıldığını anlamıyorsun. Böyle zamanlarda o dipsizkuyunun ne ara peyda olduğunu ve seni nasıl içineçekiverdiğini çözemiyorsun. Annenin anlattığı gibi kendine yeten bir çocuk olmana da aklın ermiyor o yüzden. O çocuktan bu kadın! Olacak şey değil. Oyun havuzunun içinde kimseye ihtiyaç duymadan saatlerce oynayan çocuğu kim bu hâle getirdi acaba?(Zileli, 2018, s. 29).

Günümüzde annelerin düştüğü en büyük yanılgıya Didem'in annesi Hicran Hanım da düşer ve kızını iyi yetiştirdiğini, onu hayata daha güçlü hazırladığını sanarak her ağladığında yanına gitmez, onu her zaman kucağına almaz, ihtiyaçlarını yalnız gidermeye alışmasını sağlamaya çalışır. Bu durum çocukta maalesef öğrenilmiş çaresizliğe sebep olmuştur. Didem bir süre sonra en güvendiği liman olması gereken annesine güvenmekten vazgeçmiş, onun nasıl olsa yanına gelmeyeceğini bildiğinden ihtiyaç duyduğunda bile annesini çağırmamıştır. Böyle durumlarda "akıllı" diye tanımlanan çocuklar, aslında annesine güvenini yitirmiş- belki de o bağı hiç kuramamış- ve gönüllü yalnızlığı seçmiş çaresiz çocuklardır. Oysa kaçırılan ve göz ardı edilen bir

nokta şudur ki: Çocuklar, sevgiyle özgürleşir. Her yenidoğan bebek, önce annesine bağımlıdır. Annesinin ona verdiği sevgi ve ilgiyle dünyaya güven duymaya başlar. Kendini güvende hissettiği dünyada bir süre sonra artık anne istese dahi çocuk özgür olmak ister. Eğer bu süreç, bu şekilde sağlıklı ilerlemezse tıpkı Didem gibi annesinden bulamadığı o güven duygusunu çok yanlış yerlerde arama çabaları baş gösterebilir.

Didem, çocukluğunda yaşamadığı her şeyi kendi çocuğuna yaşatmaya da kararlı bir annedir. Kendisinin kıyafet seçimine kadar annesi karar verdiği için Rüya'ya karışmaz. Ona her konuda seçim hakkı sunar. Odasını seçer, kıyafetlerine karar verir. Didem, annesinin uyarılarına rağmen kızına bu tür özgürlükleri sağlayarak aslında annesine duyduğu öfkeyi de açığa çıkarır ve annesinden intikamını almış gibi hisseder.

Ana karakter Didem, evlilik dışı çocuk sahibi olmaya karşı değildir. Çünkü çocuk ve anne arasına- takıntılı bir şekilde- hiçbir erkeğin girmemesi gerektiğini düşünürken yakın arkadaşının kocasına âşık olup onunla ilişki yaşamaya başlar. Bundan dolayı da kitabın hiçbir yerinde Didem'in vicdan azabı çektiği geçmez çünkü ona göre vicdan, toplumsal bir kavramdır, bireysel değil. Yani "öteki kişi" yoksa vicdan da yoktur.

"Peki, ama vicdan, kişinin kendisini yargılamasından doğmaz mıydı?

Hayır yavrucuğum. Vicdan toplumsal bir kavramdır, öteki kişi yoksa vicdan da yoktur."(Zileli, 2018, s. 188).

Didem, annesi ve anneannesinin aksine kızı Rüya'yı çok sevmektedir. Eserde kendi ailesine aykırı bir anne tipi çizmektedir. Ayrıca çocuklarının varlıklarını hayatının amacı hâline getirerek "karı"lığı istemeyerek yapan ve kadınlığını yaşayamayan arkadaşlarının tersine kendisi evli olmadığı için hem kadınlığı hem de anneliği yaşadığı için mutludur.

3.16. Ana (Pearl S. Buck)

Eser, bir kadının yaşadığı tüm zorluklara rağmen çocuklarını en iyi şekilde büyütme çabasını anlatır. Eserde "Ana" da dâhil olmak üzere kimsenin gerçek isminden bahsedilmez.

Ana, evdeki tüm işleri yapan, evi çekip çeviren kişidir. Çocuklarına çok bağlı olan Ana, içinde hepilgi isteyen bir çocuk taşır. Kocasıyla sık sık kavga ederler. Bir gün

tarla işlerinden sıkılan kocası, Ana'yla da tartışınca evi terk eder. Bir daha da dönmez. Ana, uzunca bir süre bekler dönmesini kocasının. Komşularına türlü bahaneler uydurur onun gitmesiyle ilgili. Artık Ana'nın sırtına çocuklarına babalık yapma sorumluluğu da yüklenmiştir. Ana'nın küçük oğlu, şehirde çalışırken komünist faaliyetlere bulaşır ve sonunda idam edilir. Bir süre sonra Ana, büyük oğlunu evlendirir. Gelinle aralarında türlü anlaşmazlıklar çıkar. Ana ve kör kızı, evde istenmediklerini anlarlar. Kızını hiç istememesine rağmen uzak bir köye gelin verir. Genç kız, orada ölür. Ana da artık evin bir köşesinde sığıntı gibi yaşamaya başlar. Kızının ölümünden sonra onu hayata bağlayan tek şey, torun özlemidir. Buna rağmen gelinin bir türlü çocuğu olmaz. Yıllar geçer. O gün gelir ve Ana, torun haberiyle havalara uçar. Artık, hayatla bağı eskisi kadar güçlü olmasa da bir yerden yine bağlanmıştı yine hayata.

Ana, kocası ve kayınvalidesiyle yaşamaktadır. Geçimlerini tarla sürerek karşılarlar. Karı-koca hiç durmadan tarlada çalışırlar ve kazandıklarıyla yeni tarlalar kiralarlar. Ana'nın kocası sürekli tarla işlerinden şikâyet eder ve bir gün Ana'yla yaşadıkları tartışmadan sonra evdeki tüm birikmiş parayı da alarak evden ayrılır ve bir daha da eve dönmez. Bunun üzerine Ana, üç çocuğunu da yalnız büyütme zorunda kalır.

Ana, "annelik" kavramının hayat bulmuş hâlidir. O kadar ki anneliğiyle gururlanır, başkalarından kendi anneliğini üstün tutar. Çocuklarına bakmak, onlarla ilgilenmek ona çok büyük bir zevk verir.

'Küçük köyü meydana getiren altı yedi evin hiçbirinde hiçbir ana yoktur ki çocuklarına benim çocuklarıma baktığım kadar baksın.' diye bir düşünce geçti aklından. İçlerinde durumu ondan iyi olanlar vardı: şu han sahibinin karısı. Hiç kuşkusuz epey gümüş para sahibi olsa gerekti. Parmaklarında iki tane gümüş yüzüğü olduğu gibi kulaklarına da küpeler takardı. Ana, genç kız olduğundan beri böyle bir çift küpeye özenmiş ama bir türlü almak nasip olmamıştı. Varsın olmasın. Elinde avucunda kalan gümüş parayla yavrularının canı beslensin, kemiklerini örtecek sımsıkı et olsun, anayı daha hoşnut ederdi. (Buck, 1970, s. 16).

Ana'nın hayatı zordu. Akşama kadar tarlada çalışır, akşam da eve gelip ev işlerini yapardı. Kocasının, çocuklarının ve kayınvalidesinin kıyafetlerini de dikerdi onca işin arasında. Yine de çocuklarına bakınca çok mutlu olurdu. Yaptıkları ona hiç

zor gelmez, onların sağlıklı olduğunu gördükçe yaşadığı zorlukları da unutuverirdi. Ana'nın bu duyguları eserde şöyle dile getirilmektedir: "Ana memnundu. Ev hayatından hoşnut, en sevinçli zamanları karnında taşıdığı çocukla büyüyüp taşıdığı, yeni bir hayatla dolduğu zamanlardı." (Buck, 1970, s. 17).

Ana'nın anneliği sadece kendi çocuklarına değildir. Sanki Ana, âlemdeki tüm canlıların anasıdır. İçinden kabarıp taşan analık duygusu, tüm çocukların açık yaralarını kapatacak, ruhlarındaki eksikliği giderecek kadar fazladır. Üstelik bu duygu, her geçen dakika, her geçen saniye daha da artmaktadır. İçindeki analık duygusu; yaşadığı zorluklara, tarlada çalışmaktan sertleşen ellerine rağmen onun içini yaşama sevinciyle doldurmaktadır. Kocasına hizmet etmek, çocuklarının ihtiyaçlarını karşılamak ve yuvasının işlerini halletmek, ona tüm sıkıntılarını unutturur.

İşin aslına bakarsanız bu kadın öyle bir kadın ki erkeği ve çocuklarıyla oturmak ona yeter de artardı, başka hiçbir şey düşünmeye isteği yoktu. [...] Şafakta kalkıp ev halkına yemek hazırlamak, hayvanlara bakmak, toprağı ekip ürününü almak, kuyudan içme suyu çekmek, yamaçlardan ot biçerek günler geçirmek, güneşin, rüzgârın tadını çıkarmak; bunlar yeterdi. Ömrünün her gününü tadını çıkara çıkara yaşardı ana: Çocuk doğurmak, tarlada çalışmak, yemek, içmek, uyku, evi silip süpürmek, derleyip toparlamak ve köy kadınlarının hamaratlığını ve elinin çabukluğuövdüklerini dinlemek.(Buck, 1970, s. 28).

Ana, hayattaki karı-koca ilişkilerini her zaman anne olmayı sağlayan bir araç olarak gördüğünden çok önemser, üstüne düşer kocasının. Kendisi de kolayca hamile kalmasını, kocasıyla beraber olduğunda çocuk sahibi olma isteğinin fazlalığına bağlar. Hemen her yıl hamile kalır, bununla da gurur duyar.

Tek başına dünyada yetmezdi ona erkek. Onun doyması için erkekten gebe kalması ve içinde bir çocuğun canlanıp büyümesi şarttı. Erkekle arasında geçen sevişme hareketi ancak bu şartla tamamlanmış olurdu ve kadın karnında çocuk taşıdığı sürece varlığında bir bütünlük duyarak mutluluktan başı bulutlarda gezerdi. Çocukları ayaklarına dolaştığı, öteberi için ağlayıp zırladığı ya da çocukluk gereği huysuzluk ettiği zaman ana, çok öfkelenip bağırırdı. Ama yeni bir can taşıdığını gösteren belirtiler bulunduğu sürece vücudunda tatlı bir hoşnutluk duyardı. İyi yemiş, dinlenmiş, uykusunu almış da bedenin artık hiçbir şeye ihtiyacı kalmamış gibi bir duygu...(Buck, 1970, s. 99).

Ana, sadece evlendikten sonra değil evlenmeden önce de içinde taşırdı hep analık duygusunu. O duygu ki doyduğunda Ana'yla beraber doğmuş ama Ana'yla beraber büyümemiş, Ana'dan önce büyüyüp onun tüm benliğini sarmıştı. Öyle ki Ana, kocasını severken bile kendisinin ana olmasını sağladığı için bir kat daha severdi. Ana'nın bu duygusu eşerde şu şekilde yer bulmaktadır: "Evlendiği adamı hiçbir zaman yalnızca erkekliği için sevmeydi. Kendini ana yaptığı, kendi analığının bir parçası olduğu için sevdi erkeğini."(Buck, 1970, s. 102).

Ana, kocasını bu kadar sevip ona bu kadar düşkün olmasına rağmen terk eder Ana'yı kocası güneşli bir günde. Ana, aylarca hatta yıllarca bekler onun dönmesini ama o, asla dönmez. Kabullenir en sonunda Ana da artık onun dönmeyeceğini. En büyük oğluna öğretmeye başlar yavaş yavaş tarla işlerini. Büyüdükçe daha bir yardımcı olur oğlan anasına. Büyür, serpilir, helal süt emmiş bir gelin getirir eve Ana. Oğulcuğu da katılır artık evliler kervanına. Gelini her geçen gün evde daha fazla söz sahibi olmaya başlar. Bu yüzden Ana, daha çok hisseder artık evdeki varlığının fazlalığını. Hele gözleri görmeyen kızcağızını da evlendirmek zorunda kalınca iyice dış biler Ana, kendi oğul ve gelinine. Onlar değil midir gözü görmeyen bir yavrucağı sığdıramayanlar kendi evine? Ana, uzak bir köye gelin verir yavrusunu. Genç kızın gözü görmez belki ama o, Ana'nın ışığıdır hep. Evdeki can yoldaşıdır Ana'nın bunca erkeğin içinde. Hele evliliğinden kısa bir süre sonra ölünce iyice karalar bağlar Ana. Şu koca dünyada yapayalnız kalmış hisseder kendini.

Ana, küçük oğlu için sevinir tarla işlerinde ezilmedi de kasabada iş buldu diye. Meğer küçük oğul, komünizm sempatizanı olmuş. Kafası bir cellat tarafından alınınca anlar Ana oğulcuğunun ne işlere karıştığını. İki yavrusunu da yok yere kaybedince söner Ana'nın hayatının ışığı. Hastalıklara kapılır. Çok soğuk bulduğu, evi çocuklarla şenlendiremediği için suçladığı gelininin bakımına muhtaç kalır.

Ana, mezarı bile olmayan evlatlarının acısını dindirebilmek için yabancı bir mezar taşına kapandığı sırada alır gelinin gebelik haberini. İnanamaz önce çünkü Ana için "ana" olmak dünyada en kutsal şeydir. Çok mutlu olur. Bu yaşlı gözleri torun bakmakla aydınlanacak diye düşünür çünkü. İsteddiği olacaktı sonunda. Bir zamanlar kendisi tarlaya giderken kaynanasına emanet ederdi çocukları kapı eşiğinde. Şimdi kendisi yaşlı bir nineydi, ona emanet edilecek demektir bundan sonra torunlar.

Ana, hamuru annelik duygusuyla yoğrulmuş bir kadındır. Çocuklarına sinirli baksa bile hemen içi ezilir, onlara sevdiği yemekleri yaparak gönüllerini almaya çalışırdı. Öyle ki Ana'dan "analık" çıkarılsa Ana'nın varlığı da yitip giderdi. Çünkü o, analık duygusunun vücut bulmuş hâliydi.

3.17. Cennetin Bir'inci Günü (Süreyya Ülkü Güler)

Eser, down sendromlu bir annenin yaşadıklarını anlatmaktadır. Hamileliğinde tüm test ve kontrolleri yaptırmasına rağmen doktoru bebekteki problemleri anlayamamış, sonucunda da down sendromlu bir bebek dünyaya getirmenin şaşkınlığı ve üzüntüsünü yaşayan bir annenin öyküsüdür.

Hamileliğinde anlaşılmamıştır İnci Su bebeğin hastalığı. O yüzden ailesi şoke olmuştur doğumdan sonra. Süreyya, alışamaz bir süre bebeğinin hastalığına. Ağlar sürekli. Daha sonra kendini toparlar ve artık onun için ne yapabileceğini düşünmeye başlarlar kocasıyla birlikte. Ona çok erken dönemde özel eğitim aldırırlar. Onun potansiyelini en üst seviyeye çıkaracak etkinlikler yaptırırlar. Doktorların dediklerinin aksine İnci bebek, kendisinin beklenmeyen birçok davranışı da yerine getirebilecek seviyeye ulaşır. Süreyya, kendini çocuğunun gelişimine adar. Down sendromuyla ilgili farkındalık oluşturmak için birçok faaliyette bulunur. Kızının gülüşünü taşıyan bebekler yaparak insanları bu konuda duyarlı hâle getirmeye çalışır.

Romanda yer alan anne aynı zamanda eserin yazarı olan Süreyya Ülkü Güler, bebeğinin adı ise İnci Su Güler'dir. Doğduğunda iki kalbi delik doğmuş minik İnci'nin. Ardından da kaslarının aşırı gevşek olması bir sorun olarak çıkmış Güler ailesinin karşısına. İnci'nin hayattaki en büyük şansı, bu kadar güçlü bir annesinin olmasıdır.

Süreyya Ülkü Güler, hayatta ailesinin desteğiyle de olsa her şeyini tek başına yapmaya alışkın, erkek gibi yetiştirilen bir kadındır. İnci'nin hastalığını öğrenmesi elbette onda bir şoka sebep olmuş ama iki ay gibi kısa bir zamanda kızı için uygun bir kurum bularak eğitimlere başlamışlar. Her şeyin acemiliği olduğu gibi anneliğin de acemiliğini yaşayan Süreyya Hanım, kızını o kadar iyi yetiştirmeye karar verir ki onun diğer çocuklar gibi "normal" düzeyde eğitim alacak donanıma sahip olmasını sağlamaya çalışır. Bunları yaparken tabii her annenin yaptığı hataya da düşmeyi ihmal etmez: Acele etme hatasına. İnsan anne olunca istiyor ki çocuğu dünyadaki her şeyi çok iyi

bilsin. Kimsenin gerisinde kalmasın hatta dünyayı o kurtarsın. Bazen kendimizi yavaşlatmamız gerekir. İşte bu da ancak zamanla ve tecrübeyle edinilecek bir beceri.

Her şeye geç kalmış gibi üzüliyorum, tek bir ders almış olsa kızım, koşturmacaya başlayacak sanıyordum. Zaman geçtikçe sakinleşecek, durumu daha net kavrayacaktım ama o an bu mümkün değildi. Sürekli bir şey soruyor, adam İnci'yle ilgili bir şey söyleyin de mutlu olayım diye bekliyordum. Ah, annelik...(Güler, 2019, s. 278).

Anne Süreyya Hanım, kızının ilk gülüşünü gördüğü andan itibaren onun için çok güçlü olacağına, onun kendi ayakları üstünde duran bir insan olması için uğraşacağına ve down sendromu hakkında farkındalık oluşturmak için mücadele edeceğine kendine de kızına da söz verir. Kızını her zaman diğer çocuklar gibi sağlıklı olarak görür ve kızının hastalığını sorun olarak görenlere de karşı çıkar. "Sınav dediğin zor olur, can sıkıcı olur, insanı mutsuz eder." dedim. "Sen, İnci'yle beraberken canımın sıkıldığına, mutsuz olduğuma hiç şahit oldun mu? Ben onun yanımdayken huzur buluyorum." (Güler, 2019, s.314).

Anne olmak, hayatının sonuna kadar endişelenmek demektir. Özellikle özel çocuk anneleri, diğer annelere göre çok daha fazla endişelenirler. Her anne, kendi ölümünden sonra evlatlarının ne durumda olacağını düşünmeden edemez. Her annede "Ya bana bir şey olursa?" korkusu her zaman olur ama bu korku ölümünden değil, evladının yalnız kalacağı korkusundandır. İnci'nin doğumundan sonra Süreyya Hanım, sürekli şu şekilde dua etmektedir: "Allah'ım bana, İnci'yle aynı gün, aynı saatte son nefesimi vermeyi kısmet et. Benden önce gitmesin, benden geride de kalmasın..." (Güler, 2019, s. 322).

Süreyya Hanım, oldukça duyarlı ve çalışkan bir annedir. Zaten öyle olmasa İnci bebek bu kadar güçlü ve sağlıklı olabilir miydi?

Evet, bazı şeyler kader, başımıza gelenlerin hepsi yazgı, hepsi Allah'tan ama çalışmaya, mücadele etmeye ne olmuştu? Önceliğimiz elimizden geleni yapmak değil miydi? Grip olunca hemen ilaca sarılan insanlar olsak da eğitim söz konusu olunca ne yazık ki duyarsızdık.(Güler, 2019,s. 325).

İnsan, yaşadıklarından ders çıkarabilmeli, yaşadığı her olay ona bir şeyler öğretebilmeli. Bu anlayışa ve içgörüye sahip olmak da tabii ki belli bir birikim

gerekiyordu. Süreyya Hanım, bu birikime fazlasıyla sahip olsa da hayatına giren minik melek, ona daha kim bilir neler öğretecekti? Zaten her kadın, çocuğundan öğrendikleriyle her geçen gün daha fazla anne olmuyor muydu?

Ne büyük cahillik! Okumuş, matematik öğretmeni olmuş bir kadın olsam da başıma gelenin ağlanacak bir şey olmadığını bilmiyordum işte. Bana bunu İnci öğretti. İlk gülümsediği gün yüzüme adeta dalga geçer gibi baktı ve her şey değişti. İnci'nin yapabildiklerinin değeri bana, yapamadıklarının bir hiç olduğunu gösterdi.(Güler, 2019, s. 404).

Süreyya Ülkü Güler, yazdığı eserle ve anneliğiyle hem normal çocuk hem de özel çocuk annelerine örnek olmuştur. Özellikle özel çocuk annelerinin hayatta daha olumlu ve güçlü hissedebilmelerine yardımcı olabilmıştır bu eserle. Çünkü insan, dert içindeyken sadece kendisinde dert var sanır ama Süreyya Hanım, tüm annelere ve özellikle de özel çocuk annelerine bu eserle "Yalnız değilsiniz." demiştir ve hepimize evlatlarımızla ilgili şükretme sebepleri göstermiştir.

3.18.Çatı (W. C. Andrews)

"Çatı" bir kadının anne tarafından üvey olan amcasıyla evlenmesinden dolayı ailesinin onu reddetmesini anlatan bir eserdir. 55 yaşındaki büyükbaba Garland Christopher Foxworth, 16 yaşındaki Alicia ile evlenir ve ondan "Chris" adında bir çocuğu olur. Çocuk 3 yaşındayken büyükbaba ölür ve tüm servet 3 yaşındaki Chris'e kalır. Büyükbabanın büyük oğlu Malcolm, Alicia ve Chris'i evden atar ve tüm servete sahip olur. Alicia, gençlik aşkıyla evlenir ama maalesef ikinci kocası da ölünce Chris'i Malcolm'un evine gönderir. Chris, Malcolm'un kızı Corrine ve iki ağabeyiyle yaşamaya başlar. Zamanla Corrine ile üvey amcası Chris birbirlerine âşık olurlar ve evlenirler. Corrine'nin anne ve babası, onları evden atarlar ve miraslarından da men ederler. Kocası ölen Corrine, kendi ayakları üzerinde durmak yerine ailesine kendini ve çocuklarını affettirip yüklü bir mirasa sahip olmak ister. Bu yüzden ailesinin yanına taşınır. Oldukça gaddar olan büyükanne, sadece kızının dışarıda olmasına izin verir ancak çocukları tek bir oda ve tavan arasının bulunduğu kata mahkûm eder. Büyükbabanın ise çocuklardan haberi yoktur. Büyükanne ve Corrine, büyükbabanın çocukların varlığını öğrendiğinde onları sonsuza kadar mirastan mahrum edeceğinin anlaşılması üzerine onun ölümüne

kadar çocukları odaya hapsederler. Çünkü doktorlar büyükbabaya ancak birkaç ay ömür verirler.

Eserde baskın olan iki tane anne modeli vardır: birisi büyükanne, diğeri ise Corrine. Corrine; çok zayıf, tutumlu olmayı bilmeyen, kendi başına ayakta duramayıp her zaman sırtını birilerine yaslamaya alışkın bir annedir. Kocasını büyük borçların altına sokarak ev ve eşyalar almasına sebep olmuş ve onun ölümünün ardından da borçlarını ödeyemeyip tüm kötü koşullara ve ailesinin gaddarlıklarına rağmen onların mirasına sırtını yaslamıştır. Hayattaki tek amacı da babası henüz yaşıyorken kendini onaaffettirip onun ölümünden sonra da mirasın tek varisi olarak tüm mal varlığına sahip olmaktır.

Burada kalmak için çare arayıp durdum. Ama hiç paramız olmadığından aylık taksitleri bile karşılayamayız. Kendimi ve dört çocuğu geçindirecek yeteneklere de sahip değilim. Bakın bana. Kim olduğumu biliyor musunuz? Daima bir erkeğin korumasına gereksinme duyan güzel fakat işe yaramaz bir süs eşyasıyım ben. Daktilo yazmasını bilmem. Aritmetikle başım hoş değil. Çok iyi nakış yaparım ama bununla da para kazanılmaz. Parasız da yaşanmaz. Dünyayı döndüren aşk değil paradır.(Andrews, 1981, s. 33).

Corrine, çocukları ailesinin evine getirdiğinde annesinin çok katı olan kurallarıyla karşılaşır. Büyükanne, çocukları tek bir odaya hapseder ve sadece tavan arasına çıkabilmelerine izin verir. Ayrıca bir dizi kural koyar, bu kurallara uymayanları da kırbaçla cezalandıracağını söyler.

Corrine, babasıyla barışmayı başarır ancak hak ettiği cezayı çektikten sonra. Babasının isteği üzerine büyükanne kendi kızına 33 kırbaç yaşadığı her yıl için ve ayrıca 15 kırbaç da kocasıyla geçirdiği yıllar için olmak üzere 48 kırbaç cezası uygular. Bu kırbaç izlerini de çocuklara göstermekten hiç çekinmez çünkü böylece onları korkutarak sözlerini yerine getireceklerinden emin olmak ister.

Corrine, karşı gelecek kadar cüretkâr mısın? Sana bir şey yapmanı söylediğim anda soru sormadan yapacaksın! Ve anında! Yetiştirdiklerine bak bir kez! Zayıf, şımarık, söz dinlemez çocuklar. Burada çığlıkların değeri yoktur. Kurallarımıçiğneyenlere kesinlikle acımadığımı öğrenmeleri gerekir. Sen, bunu iyi bilirsin Corrine. Sana hiç şefkat gösterdim mi? Bize ihanet etmeden önce bile güzel yüzünün, çekici davranışlarının cezalarımı önlediği oldu mu hiç?

Babanın seni çok sevip bu konuda bana karşı çıktığı zamanları anımsıyorum. Ama o günler geçti artık. Her zaman söylediğim gibi yalancı, hilekâr, beş para etmez biri olduğunu ona da kanıtladın. (Andrews, 1981, s. 81).

Corrine, ailesi tarafından hayat becerileri kazandırılmadan, hep bağımlı olmaya alışarak yetiştirilen bir çocuk olmuştur. Bu yüzden kocasının ölümünden sonra zorluklarla mücadele etmek yerine kendisine en kolay gelen ama çocukları için en zor şartları taşıyan seçeneği seçmiş ve ailesinin evine sığınmıştır. Onun için birilerine yaslanarak yaşamak, hayat tarzı hâline gelmiştir ve ne yazık ki annelerinin bu özelliğinden en büyük zararı çocuklar görmüştür. "Daima babamın ya da evleneceğim erkeğin bana bakacağına inanmıştım. Ayrıca o zamanlar babanıza âşıktım ve on sekizime basınca evlenmeye karar vermiştik." (Andrews, 1981, s. 95).

Eserin ilerleyen sayfalarında nesilden nesile devam eden bir şiddet halkasıyla karşılaşmaktayız. Büyükanenin annesi de onu yaramazlık yaptığı zaman dolaba kilitlermiş ve bu durum onun klostrofobi denen küçük, kapalı yerlerde soluk almayı engelleyen ruhsal bir hastalığa yakalanmasına sebep olmuş. Corrine, çocuklarına da bu durumu anlatmaktan hiç çekinmez: "Ah, size daha önce söylememiş miydim? Büyükanenizde klostrofobi vardır. Yani küçük, kapalı yerlerde soluk almasını önleyen ruhsal bir hastalık. Çocukken annesi onu cezalandırmak için bir dolaba kilitlermiş." (Andrews, 1981, s. 125).

Büyükanne, erkeklere de büyük bir nefret duymaktadır. Ağabeyine su getiren kardeşlerden en büyük kız kardeş Cathy, koridorda büyükanneyle çarpışır ve ağabeyine su götürdüğü için onun tarafından azarlanır.

Niçin kendi suyunu kendi almıyor? Niçin sen ona hizmet ediyorsun?

- O resim yapıyor ve benden rica etti. Benim de yapacak önemli bir işim olmadığı için "Peki!" dedim. İkizler de dökmeden getiremez ki.

- Aptal! Asla bir erkeğe hizmet etme! Bırak kendi işini kendisi görsün. (Andrews, 1981, s. 127).

Anne Corrine, odaya kilitlediği çocuklarına Noel armağanı olarak kocaman bir oyuncak bebek evi hediye eder. Evin, kendisine beş yaşındayken hediye edildiğini ve hiçbir parçasını kırmaması karşılığında oynamasına izin verilmişti.

'O denli yeni görünüyordu ki nasıl dediğin kadar eski olabilir?' diye sordum.

'Annemin çocukluğunda bir cam kutunun içinde duruyormuş. El sürmeyip yalnızca seyredermiş. Bana verildiği zaman babam, büyük bir çekiçle camı parçaladı ve hepsiyle oynayabileceğimi söyledi. Yalnız hiçbir şeyi kırmayacağıma kutsal kitap üzerine yemin edecektim.'

Yemin ettiğiniz hâlde kırdığınız oldu mu?' diye sordu Chris.

'Evet, yemin ettiğim hâlde kırdım. Bir bebek daha vardı. Yakışıklı bir erkek bebek. Paltosunu çıkarmaya çalışırken kolunu kırdım. Tabii kırbaçlandım. Ama nedeni kolunu kırmam değil, giysilerin altını görmeye çalışmamdı.'(Andrews, 1981, s. 167).

Çocuklar, yetişkin olduklarında annelerinin birçok davranışını doğru bulmasalar da nesilden nesile uzanan şiddet zincirini birisi kırmaya çalışmadığı sürece maalesef ne kadar uğraşırsa uğraşsın her çocuk sonunda annesinin davranışlarına bürünmektedir. Çünkü yıllarca maruz kaldığı, ister istemez bilinçaltına işlediği davranış modellerini sonradan değiştirmek uzunca bir çaba neticesinde olmaktadır. Corrine de ne yazık ki yanlış olduğunu düşünse de zamanla annesinin sözlerini söylemeye başlamıştır. Kısacası annesine dönüşmesinin ilk izlerini yaşamıştır. Odadan dışarı çıkan oğlu Christopher'a gösterdiği davranış da bunu açıkça ortaya koymaktadır: "Eğer bir daha böyle bir şey yaparsan Christopher Foxworth, yalnızca seni değil kızkardeşini de kırbaçlayacağım." (Andrews, 1981,s. 180).

Tavan arasında beslenme düzeninin kötülüğünden ve hiç güneş görmemekten çocuklar ara ara hastalanmaya başlarlar. Özellikle beş yaşındaki ikizler Cory ve Carrie, kötü koşullardan daha fazla etkilenirler. Corry, çok hastalanır ve ölür. Bu olay kardeşlerin kaçma fikrine daha çok bağlanmalarını sağlar.

Çocuklar, yavaş yavaş annelerinden uzaklaşmaya başlarlar. Çünkü anne Corrine, bazen haftalarca bazen de aylarca çocuklarını görmeye gelmez. Özellikle çocuklarına evlendiğini söylediği gün, çocukların annelerine duydukları zoraki yakınlık da kaybolmaya başlamıştır. Corrine, bir gün çocukları bu eve getirdiğinde onların bir gece kalacaklarını söylemiş; bir gece önce haftalara; sonra aylara ve nihayetinde çocuklar üç yıl beş ay tavan arasında kendilerini eğlendirecek bir şeyler bulma çabasıyla vakit geçirmişler, annelerinin onların gözünü boyamak için getirdiği bir sürü yeni kıyafet ve oyuncakları da unutmamak gerek.

Büyük çocuklar Chris ve Cathy, bu koca evden kaçma planları yapmaya başlarlar çünkü annelerinin onları kurtaracaklarına artık inanmazlar. Annelerinin kocasıyla dışarı çıktığı zamanlarda Chris, gerçek anahtarın sabunla kalıbını çıkararak yaptığı tahta anahtarla kapıyı açar, annesinin odasından para çalıp biriktirmeye başlarlar. Bir gün annesinin odasına gittiğinde onların odadaki her şeyi toplayarak kaçtıklarını görür. Başka odalarda çalınacak bir şey olup olmadığına bakarken evin hizmetçisiyle kâhyanın konuşmalarını duyar. Duyduklarına göre büyükbaba zaten bir yıl önce ölmüştür ve annesi bunu çocuklarından gizlemiştir. Ayrıca ölürken vasiyetnamesine tüm servetinin kızına bırakılmasını ancak kızının önceki ve bundan sonraki evliliklerinde çocuğu olursa mirastan yararlanamayacak hem de o zamana kadar aldıklarını iade etmek zorunda kalacaktır. Ayrıca Chris, hizmetçilerden tavan arasında binlerce fare olduğunu ve büyükannenin getirdiği yiyeceklerde o fareleri yavaş yavaş öldürmek için arsenikli pastalar bulunduğunu da öğrenmiştir. Duydukları karşısında şoke olan genç, hemen odasına dönüp gerçekleri kızkardeşine de anlatır. Böylece ikizlerden biri olan Corry'nin arsenikle zehirlendiği kesinleşmiş olur. Çünkü aynıpastadan fareye de yedirirler ve fare, bir süre sonra ölür. Bu olayın ardından hiç vakit kaybetmeden kaçarlar ve özgürlüklerine kavuşurlar.

Eserde büyükannenin annesi, büyükanne ve Corrine'e kadar uzanan bir şiddet silsilesi bulunmaktadır. Büyükannenin çocukları açlıkla, kırbaçla, saçlarına zift sürmekle cezalandırması; kendi annelerinin sırf mirası kaybetmemek için çocuklarına uzunca bir zaman hapis hayatı yaşatması ve zengin olmak uğruna onların ölümünü bile göze alması... Yöntemler çok acımasız olsa da neticede şunu görüyoruz: Ne kadar kötü veya zalimce de olsa çocuklar, ailesinden gördüğü davranışları içselleştirip kabulleniyorlar. Belki de en kötü, aileden gelen şeyleri zihinlerinde normalleştiriyorlar çünkü yaşananların acısına katlanmak başka türlü mümkün olmamaktadır. Büyükanne kendi annesinden acımasızlığı öğrendi, Corrine de kendi annesinden. O, bu hayatta çocuklarıyla para arasında bir seçim yapmak zorunda kaldı ve o, parayı seçti.

Zehirli yiyecekleri annelerinin mi yoksa büyükannenin mi koyduğu eserde muğlak bırakılmış ancak çocuklar annelerinin koyduğunu düşünürler çünkü büyükannenin kendi ailesinden kalan mirası olduğu için kocasının mirasından yararlanmaz. Dolayısıyla tüm miras annelerine kalmış olur. Çocuklar özgürlüğe kavuşmanın verdiği mutlulukla bunu kimin yaptığını pek de önemsemezler. Çünkü o

anda istedikleri; kardeşlerinin ve kendilerinin tedavilerini yaptırmak, yaşamalarını ağlayacak parayı kazanmak ve annelerinden de büyükannelerinden de intikam almaktır.

Sevgiden oluşan nefret kadar acısı yoktur. Beynim intikam çığlıkları atıyordu. Evet, annenle büyükanneyi hapishanede parmaklıklar ardında görmek istiyordum. Taammüden cinayet işlemekle suçlanacaklardı. Bizim gibi kilit altında tutulup kendileri gibi katiller, esrarkeşler ve sokak kadınlarının dostluğuna kalacaklardı yalnızca. Hapishane grisi giysileri olacaktı. Annem; haftada iki kez berbere gidemeyecek, güzellik salonlarını unutmak zorunda kalacaktı. Yitireceği mücevherleri, kürkleri, sıcak ülkelere yaptığı geziler onu çok üzecekti! (Andrews, 1981, s. 347).

3.19. Oda (Emma Donoghue)

"Yaşlı Nick" adındaki kötü bir adamın 19 yaşındaki bir kızı kaçırıp küçük bir odaya hapsetmesini anlatan bir romandır *Oda*. Anne, odayı Jack'in zarar görmeyeceği şekilde dizayn eder. Yaşlı Nick, onlara oda için eşyalar ve yemeleri için ise yiyecekler getirir. Anne, Nick'le Jack'i görmeme ve ona dokunmama anlaşması yapar. Bu yüzden Nick, geceleri aynı saatte odaya geldiğinde Jack, dolaba saklanır. Annesi ona da bu kuralı öğretmiştir. Jack, bunun bir oyun olduğunu düşünür.

Anne, kaçma planları yapar. İlki olmasa da ikincisinde önce Jack, kaçmayı başarır. Sonra polisleri kaldıkları eve yönlendirerek annesinin de kurtulmasını sağlar. Dışarıda normal bir hayat kurmaya çalışırlar ama çok zorlanırlar.

Romanda 5 yaşındaki Jack ve annesi, küçük bir odada yaşama mücadelesi vermektedir. Çocuğun annesinin isminden bahsedilmemektedir. Ona sadece "Anne" olarak hitap edilmektedir. Çocuk, sürekli olarak annesiyle iç sesiyle konuşmaktadır. Roman, baştan sona kadar çocuk ve annesi arasındaki karşılıklı konuşmalardan oluşmaktadır.

11 adıma 11 adımlık bir dünya burası. Oda, hiçbir şeyin içinde değil ama İçerisi. Anne ve Jack'in dışında Yatak, Gardırop, Halı, Tepe, Pencere, Raf, Sallanan Koltuk, Lamba, Ocak, Lavabo, Bitki ve Televizyon var. Jack için Oda'daki her şey gerçek ve baş harfleri büyük yazılıyor. Televizyon ve TepePencere'den gördükleri Dışarı. Dışarı, ama gerçek değil. Anne'nin anlattığı hikâyeler, şarkılardaki çocuklar, kitaplardaki masal kahramanları, Televizyon'daki çizgi filmler Jack'in dünyasında yaşıyorlar ama gerçek

değiller. Masa'nın altındaki Örümcek gerçek. Anne onu öldürmemeli. Örümcek Jack'in arkadaşı.(Önen, 2011).

Jack, odadan başka bir hayat bilmiyor. Kapının ilerisinde ne var? Dışarıdaki insanlar gerçek mi? Bunları sürekli annesine soruyor.

Geceleri "Yaşlı Nick" adında birisi gelir ve onun gelme saatinde Jack, gardıropta uyur. Yaşlı Nick gittikten sonra Anne'nin boynunda morluklar olur ve bazen birkaç gün ayağa kalkamaz. Böyle zamanlarda Jack, evin içinde kendisi idare etmeye çalışsa bile Yaşlı Nick'e çok sinirlenir annesinin morluklarından dolayı.

Anne'yi uyandırmak ve etrafta uçuşan gerçek insanlar ve şeylerinolduğu Dışarı'sını sormak istiyorum ona ama herhâlde çok kızar. Ya da belki onu sarssam bile açılmaz. Bu yüzden yapmıyorum. Çok yaklaşıyorum, yüzünün yarısı ve boynugörünüyor. İzler artık mor renkte.

Poposunu kırana kadar Yaşlı Nick'i tekmeleyeceğim. Kumanda'yla kapıyı açacak ve yıldırım hızıyla Dışarıdaki Uzay'a dalacağım ve gerçek dükkânlardaki her şeyi alıp Anne'ye getireceğim. (Donoghue, 2011, 67).

Anne, odadan çıkamayacağını bildiği için çocuğuna odanın içinde mümkün olduğunca bir dünya kurmaya çalışmış ancak çocukların gözlem yetenekleri ve sezgileri güçlü olduğu için Anne'nin anlattıklarından fazlasını anlamıştır maalesef Jack. O kadar iyi anlamış ki 5 yaşındaki dünyasına "kötülük" kavramını yerleştirmiş ve korkudan Yaşlı Nick gelecek diye uyuyamamıştır.

Onunla yatakta olsam ve Yaşlı Nick gelse ne olur? Dokuz oldu mubilmiyorum. Saat'i göremeyeceğim kadar karanlık her yer. Yatak'ın içine süzülüyorum, Anne fark etmesin diye çok ama çok yavaş Gardırop'a dönerim çabuk çabuk.

O gelir de Anne uyanmazsa ne olur, daha mı fazla kızar? Ona daha da mı kötü izler yapar? Gelişini duymak için uyanık kalıyorum. O gelmiyor ama ben uyanık kalıyorum.(Donoghue, 2011, 69).

Jack, Yaşlı Nick'in gelip gelmediğini ve annesinin durumunu onun boynundaki izlere bakarak anlamaktadır. Romanda Jack, birkaç sayfada bir annesinin boynundaki izlerin durumunu takip etmektedir.

Yaşlı Nick, onlara yemek ve hafta sonu atıştırmalıkları da getirir. Anne, onun Jack'i görmesini asla istemez. Bu yüzden Yaşlı Nick, çok sinirlenir ve elektriklerini

keser. Jack, bunu ceza olarak görmez çünkü onun hayatındaki en önemli şey, annesidir. O, yanında olduktan sonra diğer şeyler çok da önemli değildir. Ceza anlayışını eserde annesine şu şekilde anlatır: "Onun bizi cezalandıracağını sandım. Yani iki oda olması, birine beni öbürüne seni koyması gibi." (Donoghue, 2011, s. 82).

Anne, odadan çıkamayacağını bildiği için sürekli dışarıyı merak eden Jack'in merakını gidermeye çalışır: "Biz, bir kitabın içindeki insanlar gibiyiz, hiç kimsenin bizi okumasına izin vermeyecek o." (Donoghue, 2011, s. 91).

Bir gün Anne, odadan kaçma planı yapar. Yaşlı Nick, Jack'in hastalandığını düşünüp hastaneye götürmesi için oğluna hasta numarasına yaptırır. Yine de Yaşlı Nick, bunu kabul etmez. Anne, B planı olarak ona oğlunun öldüğünü söyler ve ondan oğlunu uzak bir yere gömmesini ister. Çocuğu doğurduğundan beri Yaşlı Nick ile Jack'i asla görmeme ve ona dokunmama anlaşmasını da tekrar hatırlatır. Çocuk, kamyonet yavaşladığı sırada kamyonetten atlar ve Yaşlı Nick, onu sürükleyerek götürmeye çalıştığı esnada çocuğuyla parka gelen bir vatandaş, polisi arar ve çocuğun odayı anlattıklarından yola çıkarak anneyi de kurtarırlar.

Romanda Anne'nin ismi hiç geçmiyor. Sadece Jack annesinden bahsederken "Yine annemin diğer isimlerini söylüyorlar." diyor. Anne, oğlu doğduktan sonra da daha sonrasında da sadece "Anne" olarak var bu hayatta. Jack, onun için hayat ışığı, yaşama sebebidir.

Oda, bir insanın hele ki bir çocuğun kalabileceği bir yer değildir. Ancak annesi, o doğduğundan beri odayı onun hayatı hâline getirmiş ki onun da yaşaması mümkün olsun. Jack, odayı tüm hayatı sanmakta, yani dışarıyı asla bilmemektedir. Çocuk, odaya o kadar bağlı ki dışarıya çıktıktan sonra bile kendini kötü hissettiğinde odaya geri dönmek istemektedir. Polislerin incelemesinden sonra bile orada oynadığı oyuncak araba ve kumandayı hatta oradaki halıyı bile yanında taşımaktadır.

Çocuklar, kötü de olsa alıştıkları ortamdan çıktıktan sonra kendilerini güvende hissetmezler. Jack, odada ne kadar zor şartlarda yaşamasına rağmen yine de dışarıyı tanımadığı için odadan çıkınca kendini sosyal hayata yabancı hisseder ve odaya geri dönmek ister. Bu isteği eserde Jack'in şu cümleleriyle yer almaktadır: "Ben Oda'da güvendedim. Dışarı ise ürkütücü." (Donoghue, 2011, 201).

"En çok istediğim şey, Oda'da olmak ancak onun dünyada olduğunu bile sanmıyorum."(Donoghue, 2011, s. 227).

3.20. Biz Kimden Kaçıyorduk Anne? (Perihan Mağden)

Bambi'nin annesi, çocukluğunda yalnızlığını sigarayla gidermeye çalışan, kendi annesinden nefret eden ve kızını aşırı baskıyla büyüten bir annedir. Kızıyla beraber sürekli otellerde kalırlar. Valizleri yoktur. Gittikleri her yerde yeni eşyalar alırlar, sonra aldıklarını da otelde bırakırlar. Bambi'nin annesi, şiddet yanlısı bir kadındır. Birisi isteğini yerine getirmediğinde, ona ters davrandığında karşıdaki kişiyi öldüren ve bunda da haklı olduğunu düşünen bir kadındır. Zamanla Bambi de annesine uymuştur. O, kimseyi öldürmemiştir ancak annesinin yaptıkları ve düşünce tarzına artık o da alışır. Bir süre sonra paraları bitmeye başlar. Daha ucuz otellerde yaşarlar. Otellerdeki cesetlerin ortaya çıkmasıyla Bambi'nin annesi yakalanır ve öldürülür.

Roman, dünyadaki her şeye ve herkese öfkelenen bir anne ve kızının hiçbir yerde temelli kalmayarak sürekli kaçmasını anlatmaktadır.

Bir çizgi filminden esinlenerek kızına sürekli "Bambi" diye seslenen anne, kızının kimseyle iletişim kurmasına izin vermediği için kız, koca dünyada sadece annesini tanımaktadır. "Annemin hiçbir şeyi başkalarına benzemez ki. Ama başkalarını bildiğim de söylenemez." (Mağden, 2012, s. 1).

Bazı durumlar nesilden nesle devam eder ve en kötüsü de kişilerin içinde bulundukları durumu fark bile edememeleridir. Bambi, annesi kimseyle görüştürmediği için kendini yalnız hissetmektedir. Aynı şekilde annesi de kendini bildiğinden beri yalnızlık duygusuyla mücadele edebilmek için sigara içmektedir. Annesi bu durumu eserde şu şekilde özetlemektedir: "Başka çarem yoktu. Sigara içmeye başladım çokküçük yaşta. Sigaraya sardırdım avutsun beni, oyalasın diye." (Mağden, 2012, s. 2).

Bambi'nin annesi, Bambi'ye hiçbir şey anlatmaz. Bambi, neden kaçtıklarını bile anlamaz. Çünkü annesine soru sorarsa annesi psikolojik olarak çöker ve kızıyla ilgilenemez. Bambi'nin bu kabullenilmişliği esere şu şekilde yansımaktadır: "Annem bana gerekmeyen hiçbir şey sormamayı öğretti. Annem çok sever aslında soru sormamı. Yalnızca onu göçertecek sorulardan sormamalıyım." (Mağden, 2012, s. 3).

Bambi'nin annesi kızıyla bir ekip olduğuna inanıyor ve ekibin adını da "Ay Birimi" koyuyor. Anne, sadece mahvolmaktan korkuyor bu hayatta. Mahvolup kızının da hayatını mahvetmekten ölümüne korkuyor.

Annem mahvolmaktan çok korkuyor. Bir tek bundan korkuyor: mahvolmaktan.

Annem mahvolursa kim bakacak bana o zaman?

Kim koruyup kollayacak? Kim ayarlayacak kaçışlarımızı? Bizim devamlı kaçmamız gerekiyor Ay Birimi olarak. Birbirimize bakmamız, kollamamız.

Anneme bakıp kollarsam sürekli, Annem'i anlarsam her zaman, hayatta kalabiliriz. (Mağden, 2012, s. 8).

Bambi'nin annesinin kızına duyduğu sevgi çok da sağlıklı bir sevgi değildir. Bambi'yi o kadar seviyor ki ona nefes alma alanı bile bırakmamaktadır. Bambi, annesinin canının sıkılması, annesinin üzülmesi gibi durumları takıntı düzeyinde engellemeye çalışmaktadır. Bu da Bambi'nin kendi duygularını bile sırf annesi üzülr diye yaşayamamasına neden olmaktadır.

Ama annemin benim için üzülmesi ihtimalinden o kadar korkuyorum ki. Herşeyden çok.

Sürekli bu korkuyla yaşıyorum.

Nezle bile olamam ben. Olmamalıyım.

'Hiçbirçocuk hastalığına yakalanmadın.'

Annem doğaüstü güçlerle donatılmışım gibi söylüyor bunu.

Ama ben korkum yüzünden hastalanmıyorum Anne.

Benim için üzülmenden o kadar korkuyorum ki.

Bir gün kalbim duracak korkudan.

Bundan korkuyorum.

Yoksa kuş gibi yüreğim. Hiç ağırlaşmadı.

Ağırlaşmayacak.

Sana olan sevgimden bir çift kanadı var.

Merak etme. Bana hiçbir şey olmayacak seni üzmemek için.

Hiçbir zaman. (Mağden, 2012, ss. 13-14).

Bambi'nin, annesine bazı soruları sorması yasaktır. Eğer sorarsa annesi, "Ağır Yürek Günleri" diye adlandırdığı bir sürece girmekte ve bu süreci atlatana kadar da kızıyla ya da kaçış planlarıyla ilgilenememektedir. Bu yüzden şu soruları annesine asla sormamalıdır.

Benim babam kim? Ondan mı kaçıyoruz sürekli? Benim doğmamı istemedi mi babam? Şimdi de yaşamamızı mı istemiyor? Yoksa annemin annesi ve babası yüzünden mi her şey? Onlar mı peşimizde? Ne istiyorlar bizden? Ne yapabilirler ki? Öldürmek mi istiyorlar Annem'i, beni? Neden peki? Biz kimden kaçıyoruz anne?(Mağden, 2012, s. 23).

Anne, kaldıkları bir oteldeki müdürle tartışır. Anne'nin böyle durumlardaki öfkesi o kadar büyük ki içinden canavar çıkıyor resmen. Anne, her şeye öfkeli; sadece tartıştığı kişiye değil. Her şeye öfkeli. İnsanlara, yürüyen merdivenlere, bankalara, herşeye. Onun nefreti, onu görenler tarafında eserde şöyle anlatılmaktadır: "Herif yavrusunu öldürmüş sanki ormanda. Evini yakmış, yıkmış sanki. Öyle acayip bi kin. Elle tutulur, gözle görülür cinsten bir öfke. Bir silah gibi." (Mağden, 2012, s. 38).

Bambi'nin annesi, kızını çok ama çok seven bir annedir ancak bu sevgi saplantılı bir sevgidir. Her ne kadar onlar bu sevginin kendilerine zarar verdiğini fark edemezlerse de durum ne yazık ki böyledir. Özellikle Anne, Bambi'ye sözünü geçirebilmek için kızının psikolojisini alt üst eden çok canice yöntemler uygulamaktadır. Bir gün Bambi'nin hemen her çocukta görülen ağlama krizlerinin birinde annesi Bambi'yi şu şekilde sakinleştirmeye çalışmaktadır:

"Kesip çıkarırım şimdi gözümü. Eğer beni dinlemeyeceksen, beni dinlemeyi öğrenemeyeceksen gözümü oyduğumda gelir aklın başına. Akan kanları görünce-akan kanları hatırlıyor musun?" (Mağden, 2012, s. 43).

Annesi, hiçbir yeri ev olarak görmez, kızından da görmemesini ister. Bambi, kaçış sürecine uyum sağlamakta çoğu kez zorlanır. Bir evleri olsun, istediği oyuncakları yanında götürmek ister ancak annesi karşı çıkar. Çünkü onlar ayrılmamak ve annesinin yakalanmasını önlemek için her zaman kaçmak zorunda kalmaktadırlar.

Hep burada, Arambol'de kalalım mı Annecim? Burası artık bizim evimiz olsun mu?

Kalamayız bebeğim. Hiçbir yerde kalabileceğimizden uzun kalamayız. Haber alırlar, bulurlar, buldururlar bizi. Biz, birbirimizin eviyiz. Hiçbir yere sonsuza dek yerleşemeyiz. (Mağden, 2012, s. 69).

Anne, Bambi'ye asla kendisi ve durumuyla ilgili bir şey sormamasını tembihler ama kendisi eserin belli bölümlerinde şu anki durumuna nasıl geldiğiyle ilgili ipuçları vermektedir. Bambi'nin annesi, kendi anne ve babasından o kadar çekmiş, o kadar kötü bir çocukluk geçirmiş ki şimdi Bambi'ye hiçbir alan bırakmayarak kendi yaşadıklarını Bambi'nin de yaşamasına engel olmak istemektedir. Çünkü ona göre dünya, çokkötü bir yerdir ve herkes, onları mahvetmek için işbirliği içindedir.

'Evimize bir tuhaf ve dik merdivenlerden çıkılarak varılırdı.' diyor Annem, bir de arkadaki caddeden dolanarak. Ben hep merdiven sokaktan çıkardım nefes nefese. Nasıl olsa hep korku içinde burkulacak içim evimiz denen yerde. Hep yüreğim ağzımda olacak, bugün nereden kavga çıkaracak annem, bana nasıl eziyet edecek, nasıl dağlayacağımi, dışımı diye. (Mağden, 2012, s. 71).

Anne, ailesinden bahsederken de kendini eleştirirken de oldukça serttir. Çünkü duygularını çok yoğun ve uçlarda yaşayan bir kadındır. Bu duygular eserde şu şekilde geçmektedir:

"Artık anneannen yok zaten. Bana yaptığı tek annelik, erken ölmek oldu. Onun parası sayesinde yaşayabiliyoruz. Onun paralarını yiyoruz. Mirasyedi senin annen. Anne parası yiyen bir fare! Hiç annesi olmayan annesinin." (Mağden, 2012, s. 72).

Bambi; vazgeçmiyor, sürekli anneannesiyile ilgili bir şeyler soruyor annesine. Annesi de bazen Bambi'ye cevap olsun diye değil de sadece nefretini kusmak için anlatmaktadır.

Eve gelen zarftan korkardım. Çalan telefondan, her kapı zilinden. Annemin kapısını açmasından, kapamasından. Banyosundan gelen su sesinden. Ama en çok ayak seslerinden. Odama doğruşaklayan topuklu terlik sesinden. Kapının önünde, 'Kapanmayacak bu kapı demedim mi kaç kez ana!' diye bağırmasından. O korkunç sesinden, içinde paranın soğukluğunu, gücün gaddarlığını duyduğum o sesinden. Öyle çok korktum ki o evde her şeyden. Annemle

babamla ilgili her şeyden öyle korktum ki, hiçbir şeyden korkamaz oldum. Korku dışında hiçbir şeyden! (Mağden, 2012, s. 73).

Bambi'nin annesi, paraya hiç değer vermez. Kaçarken bile o kadar savurgan davranırlar ki sonunda paraları azalmaya başlar. Artık uzak ülkelere gidemez ve pahalı otellerde kalamazlar. Yakın şehirlere gitmekte, ucuz otellerde kalmaktalar artık. Annesi, Bambi'ye paranın kıymetini anlatmak istemez, onu parayla ilgili "ucuz" ve "pahalı" sözcükleriyle tanıştırdığı için kendini suçlar.

Pahalı kelimesini öğrenmeni istemezdim. Paraya dair hiçbir hissin olsun istemezdim. Tiksiniç anneannen, çocukluğumun, gençliğimin tüm anlarında para konuşmalarıyla işkence etti. Zehirledi beni. Bahçede, sofrada, salonda, verandada sürekli para konuşmaları yapılırdı. Para konuşulurken midem bulanır hâlâ. Annemle babam gelir gözümün önüne. Çirkin bir film gibi oynamaya başlarlar. Durdurulamayan bir çirkin film sineması.(Mağden,2012, s. 84).

Bambi'nin annesi, annesinin öldüğüne sevinmektedir. Eserin hiçbir yerinde Bambi'nin annesinin çocukluğunda tam olarak ne yaşadığını öğrenememekteyiz. Sadece belli bölümlerde Anne, bizi ailesi hakkında aydınlatmaktadır.

Ne zaman ambulans sesi duysam, anneanneni almaya geldiklerinde nasıl ferahladığımı hatırlarım. En nihayet gidiyor hayatımdan diye nasıl rahatladığımı. İnsanın içini hem yoran hem de iyi eden bir ses: Kötüleri sonsuza dek ait oldukları karanlıklara götüren ambulansların izansız sesi. (Mağden, 2012, s. 86).

Bambi'nin annesinin öfkesi durmak bilmemektedir. O sadece insanlara değil, çevreye, insanların bakış açlarına, içinde yaşadığımız düzene bile tepkilidir. Çocuğunu tek başına büyütenlerin hayatlarının zorluklarından bahsederken bile çok öfkeli çünkü o da Bambi'yi yalnız büyüten bir annedir.

Metroya asla binemezsin. O merdivenleri inip çıkmak için, puseti kaldırabilmek için daima iki kişi gerekir. Bir kadının tek başına bebeği olamazmış gibi. Tüm hayatların buna göre ayarlanmasını isterler. Oysa ben seni tek başıma büyütebildim. Onların merdivenleriyle, kaldırımlarıyla, döner kapılarıyla tek başıma baş edebildim. Senden, bana getirdiğin mutluluktan güç aldığım için tabii ki. (Mağden, 2012, s. 112).

Bambi'nin annesi aşırı derecede şiddet yanlısı bir annedir. Kızını çok sevmekte, ona fiziksel bir zarar vermemektedir ancak asıl zararı Bambi'ye bu göçebe hayatı yaşatarak vermektedir. O, ailesi tarafından sevilmemiş ama kendi kızını ölümüne sevmiş. Eserin sonunda anne yakalanıp öldürülmektedir jandarma tarafından. Çünkü Anne, sinirlendiği ya da tartıştığı herkesi öldürecek ya da cezasını verecek yetkiyi kendinde görmektedir. Bir çocuk, nasıl bir ev ortamında büyüdüyse o ortam, ona zamanla normal gelmeye başlar. Bambi de önceleri annesinin saldırgan davranışlarından, insanlara ceza vermesinden ve hatta öldürmesinden çok korkmaktaydı ancak ilerleyen bölümlerde onun da annesini anladığı hatta bazı olaylarda ona yardımcı olduğu ve hak verdiği de görülmektedir.

3.21. Annem ve Ben (Maya Angelou)

Eser, Maya Angelou'nun hayat hikâyesini anlatan otobiyografik bir romandır. Kültürel bağlamı göz ardı edilirse yani kendi kültürümüzden bağımsız olarak değerlendirildiğinde Maya'nın annesi Vivian Baxter, onun hayata karşı duruşunu inşa eden bir mimardır. Zaten romanda incelenmesi gereken anne modeli de Maya Angelou'nun annesi, Vivian Baxter'dır. Eser, Vivian Baxter'ın küçük yaşta bakamadığı gerekçesiyle babaannelerine bıraktığı çocuklarını on yıl sonra geri almasını ve çocuklarla beraber yaşamaya başladıktan sonra onlara gerçek bir annelik yapma macerasını içermektedir. Maya, önceleri annesine yakınlık hissedememiş ancak daha sonra olağanüstü bir annelik iletişimi sağlamayı başarmışlardır. Buna rağmen ağabey Baily, annesini ilk gördüğü andan itibaren ona büyük bir yakınlık duymuş olmasına rağmen bu duyguyu ilerleyen dönemlerde kaybetmiştir. Annesinin yokluğunun ruhunda açtığı yarayı uyuşturucuyla kapatmaya çalışmış ancak başarılı olamamıştır.

Vivian ve kocası, evliliklerinden iki çocuk sahibi olduktan kısa bir süre sonra anlaşamayıp ayrılmaya karar verirler. Vivian, çocuklarına bakamayacağını anlar ve onları kocasının annesine yani kayınvalidesine gönderir. Maya üç, ağabeyi ise beş yaşlarındayken giderler babaannelerinin yanına. Çocuklar babaanneleriyle çok iyi anlaşırılar ama dünyadaki hiç kimse gerçek anne ve babanın yerini alamaz. Maya ve ağabeyinde de durum bu şekilde olmaktadır.

Maya on üç; ağabeyi ise on beş yaşına geldiğinde çocukların gerçek annesi Vivian, çocukları almaya karar verir. Çocuklar, babaanneleri tarafından trenle

annelerinin yanına gönderilirler. Maya, her ne kadar annesinin onları terk etmiş olmasına çok kızgın olsa da yıllar sonra onunla tanışmak, onu korkutur. "Tren, Kaliforniya'ya vardığında, 'nihayet annemle tanışacağım.' fikrini kabul etmek beni korkutuyordu." (Angelou, 2014, s. 9).

Maya, annesini ilk gördüğünde kendini onun yanında çok çirkin hisseder. Çünkü kendi benliğimize, varlığımıza dair algımız, annemizle olan ilişkimiz neticesinde oluşmaktadır. Annesinden on yıldır ayrı yaşamış bir çocuğun nasıl olumlu benlik algısı olabilir ki? Nitekim Maya'nın da buna sahip olmaması hiç de şaşırtıcı görünmemektedir.

Etrafa bakındı ve beni gördü. Yerin dibine girmek istedim. Ben; bırak güzel olmayı, sevimli bile değildim. Kadın film yıldızı gibiydi ve benden çok daha iyi görünen bir kızı hak ediyordu. Bundan emindim ve beni görünce onun da böyle düşüneceğini biliyordum. (Angelou, 2014, s. 10).

Annesi, Maya'yı görür görmez sarılıp öper. Bu durum ona çok yabancı gelir çünkü babaannesi, onu çok sevip onunla gurur duymasına rağmen onu hiç öpmemiştir. Maya, duygularını eserde şu şekilde anlatmaktadır:

Beni öptü. Ankansas'ta onca yıl boyunca kimse beni öpmemişti. Çoğu zaman büyükannem beni çağırır ve misafirlerinin karşısına çıkarırdı. Bu benim torunum.' der, sırtımı sıvazlar ve gülümserdi. Yaşadığım öpülmeye en yakın şey, buydu. Şimdiyse Vivian Baxter, yanaklarımı, dudaklarımı, ellerimi öpüyordu. Ne yapacağımı bilmediğimden hiçbir şey yapmadım. (Angelou, 2014, s. 10).

Maya, onca yıl aradan sonra Vivian'e sarılamamış hatta ona "Anne!" bile diyememiştir. Annesi, kendisine nasıl hitap etmek istediğini sorduğunda ise "Hanımefendi!" cevabını verir.

Maya'nın ağabeyi Baily, ilerleyen günlerde gelir annesiyle tanışmaya. O, Maya'nın aksine annesini o kadar sıcak karşılar ki Maya çok üzülür bu duruma. Yaşadıkları tüm kötü anıları nasıl oldu da hemen unuttu diye ağabeyine çok içerlenir. Maya, o anları şöyle anlatır:

Sonra annemi gördü ve tepkisi kalbimi kırdı. Birdenbire en nihayetinde bulunan küçük bir çocuğa dönüşüverdi. Annesini, evini, gördüğü andaki tüm o yalnız geçen doğum günleri unutuldu. Ürkünç şeylerin yatağının altında sesler çıkardığı geceler unutuldu. Hipnotize olmuşçasına ona doğru gitti. Annem

kollarını açtı ve onu sarmaladı. Sanki nefesim kesilmiş gibi hissettim. Ağabeyim gitmişti ve bir daha da asla geri gelmeyecekti. (Angelou, 2014, s. 14).

Maya'nın da ısrarıyla çocuklar annelerine kendilerini neden terk ettiğini ve geri almadığını sorarlar. Vivian de ayrılık sonrası çocuklarıyla ilgili duygularını tüm gerçekliğiyle açıklar:

Sizi çok özledim fakat sizin için olabilecek en iyi yerde olduğunuza emindim. Ben berbat bir anne olurdum. Hiç sabrım yoktu. Maya, sen iki yaşındayken benden bir şey istemiştin. Ben o sırada konuşmakla meşguldüm, bu yüzden sen de elime vurdun ve hiç düşünmeden sana bir tokat patlatıp koltuktan düşmene sebep oldum. Bu, seni sevmediğim anlamına gelmiyordu. Bunun tek anlamı, henüz anne olmaya hazır olmadığımды. Size açıklama yapıyorum, özür dilemiyorum. Eğer benimle kalsaydınız hepimiz bundan pişman olurduk. (Angelou, 2014, s. 18).

Maya, o yıl okula gitmek istemez ve annesi de ona çalışması gerektiğini söyler. Ona ne olmak istediğini sorar? Maya da tramvayları süren vatman olmak istediğini söyler. Annesi onu iş başvurusu yapması için cesaretlendirir ve ona yol gösterir. Kadın ve zenci olması sebepleriyle kimse onu vatman yapmak istemez. O, annesinin de talimatlarıyla mücadele eder ve işi alır. Bir yıl çalışır. Maya, mücadele etmeseydi işi alamayacaktı. Annesi de onu cesaretlendirerek örnek bir davranış sergilemiştir. Günümüzde birçok anne baba, çocuklarına ne istediğini sormamakta, kendilerinin planladıkları mesleğe yönelmelerini istemektedirler. Böylece baskıcı ve kendi istediğinin olmasını isteyen ailelerde, çocukların karar verme mekanizması zayıflayabilmektedir. Bunun sonucunda kişi, en önemsiz kararları bile alırken güçlük çekebilmekte, bazen de hiç karar veremeyebilmektedir.

Anne Vivian, Maya'nın çalışma tecrübesinden sonra öğrendiklerininaklına, ruhuna ve kalbine iyice işleyebilmesi için ona vurgulama ihtiyacı hissetmektedir. Böylece Maya'nın, hem çıkardığı dersi hem de çıkaramayıp ihmal ettiklerini, annesi soru cevaplarla kendisine buldurarak kızının karakterine yerleşmesini sağlamaya çalışmaktadır.

Kendinle ilgili ne öğrendin?

Çalışmaktan korkmadığımı öğrendim ve hemen hemen hepsi bu.

Hayır, gücün olduğunu öğrendin! Güç ve kararlılık. Seni seviyorum ve seninle gurur duyuyorum. Bu ikisi oldu mu, herhangi bir yere, istediğin bir yere, gidebilirsin. (Angelou, 2014, s. 37).

Maya; arkadaş edinir, artık dışarıya dönük bir hayatı vardır. Akşamları dışarı çıkar. Erkek arkadaşları olur. Bir gün babasına hamile olduğunu anlatan bir not bırakır. Babası gayet sakin karşılar ve hemen annesine haber verir. İşte böyle bir duruma verilen tepkiler bakımından Maya'nın anne ve babasının tepkisi, bizim kültürümüze kesinlikle uymamaktadır ancak yine de kızlarına destek çıkıp onu yalnız bırakmamaları, onu evden kovmamaları takdire şayan doğrusu. Çünkü bir çocuk ne yaparsa yapsın, ailesi onu yaptığı şeyden dolayı dışlıyor, evden atıyor ve onunla iletişimini kesiyorsa kişi ve doğacak çocuk için asıl tehlike o zaman başlıyor demektir. Çünkü ailesinin sahip çıkmadığı bir çocuk, dışarıda tüm tehlikelere açıktır. Bu yüzden çocuklarımıza- ne kadar büyük hata yapmış olurlarsa olsunlar- her koşulda destek verip onlara yardımcı olmalıyız. Aksi takdirde koşulsuz kabul ilkesine ters düşmüş oluruz. Çocuğumuz ancak toplumun ve bizim kurallarımıza uyarsa sevgimizi hak edecek mesajını ona da vermiş oluruz. Bu mesaj, kişilik gelişimi için oldukça zararlıdır.

Maya'nın babası, beklenmedik bu hamilelik karşısında hiç panik yapmaz ve hemen onun annesini çağırır. Eski karısının böyle durumlarda nasıl davranması gerektiğini bildiğini düşünür. Bu hamilelik karşısında annesi de oldukça sakindir. Hatta kokulu, sıcak bir banyo hazırlama geleneğini Maya için de yapar ve bu davranışıyla anne olacağı için onu onurlandırdığını ifade eder. Tabii ki diğer tarafta da hayatın gerçekleri de vardır. Bu kadar sağduyusu yüksek bir kadın tabii ki bunu atlamaz ve kızını davranışına rağmen kabul ettiğini gösterdikten sonra ayrıntıları konuşma zamanı gelir.

'Babasının kim olduğunu biliyor musun?'

'Evet, efendim. Sadece bir kerelikti.'

'Onu seviyor musun?'

'Hayır.'

'O seni seviyor mu?'

'Hayır!'

Tamam o zaman, mesele kapandı. Üçhayatı da mahvetmeyeceğiz. Bizim- senin ve benim- ve bu ailenin harika bir bebeği olacak. Hepsi bu.' (Angelou, 2014, s. 50).

Bebek doğar ve Maya annesinin evinden ayrılıp kendi ayakları üstünde durmaya karar verir. Annesi de onun bu kararını desteklemektedir. Vivian'in sözleri hem kızını destekleyici hem de hayat motivasyonunu arttırıcı niteliktedir. Keşke her anne, Maya'nın annesi kadar anlayışlı ve sabırlı olabilse diye düşünmeden de edemiyor insan. Çünkü birçok genç, ne yazık ki yaptığı hatalardan dolayı aile dışına itiliyor ve dışarıda daha büyük tehlikelerle burun buruna gelmektedirler.

Maya da annesinin evinden ayrılarak kendi bireysel hayatını kurmak istemektedir. Annesi bunu desteklese de her zaman yanında olduğunu söylemeden de edemez.

Pekâlâ, git ama şunu da unutma: Benim kapımdan çıktığın an, artık bir yetişkinsin. Arkansas'ta Büyükanne Henderson'dan ve burada benden öğrendiklerin sayesinde doğru ve yanlış arasındaki farkı biliyorsun. Doğru olanı yap. Kimsenin seni yetiştirildiğinden farklı bir şekle sokmasına izin verme. Aşk ilişkilerinde, arkadaşların, toplum, iş ortamı içinde her zaman bazı uyarlamalar yapmak zorunda kalacağını bil ama kimsenin fikrini değiştirmesine izin verme. Ve şunu unutma, her zaman buraya gelebilirsin. (Angelou, 2014, s. 52).

Maya, para kazanmak için bir gece kulübünde dans etmeyi düşünür. Bunun için bir arkadaşı ona yardımcı olur. Konuyu annesine açtığında ise annesi ona bu işi isteyip istemediğini sorar ve o da istediğini ifade ettiğinde ona yardım etmekten başka çaresi kalmadığını anlar. Maya'nın annesi, konu ne olursa olsun her zaman kızına fikrini sormakta ve ona göre bir yol haritası çizmektedir. Evlilik dışı çocuk sahibi olma, gece kulüplerinde dansçılık gibi durumlar, elbette ki bizim kültürümüzle bağdaşmayacak olaylardır. Burada üzerinde durmamız gereken nokta, Vivian'in anneliğinden ders çıkarmak olmalıdır. O, kızına her zaman destek olmaktadır. Onun hayatını kızının istediği doğrultuda yönlendirmiş, daha doğrusu ona rehber olmuştur. Kızının yaptığı tüm hatalarda yanında olup mücadele etmesine yardım eder. Böyle bir yol izleyen annelerin çocukları, hayatta ayağa kalkmakta daha başarılı olacaktır ve kendi değerini tespit etmede de daha objektif davranabilecektir.

Bu dünyada bir yerlere geleceksin bebeğim çünkü sende her şeyi riske edebilecek cesaret var. Yapman gereken bu. Yapmayı en iyi bildiğin şeye hazırsın. Eğer başarısız olursan da tek yapman gerekenin tekrar denemek olduğunu biliyorsun. (Angelou, 2014, s. 90).

Maya, oğlu Guy büyüdükçe hayatta annelik uğruna kendinden vazgeçmek istemez ve şarkıcılık kariyerinde aldığı turne davetini annesinin teşvikiyle kabul eder. Oğlunu da annesine bırakır ama yine de hiçbir annenin bir an bile peşini bırakmayan suçluluk duygusu onun da peşini bırakmaz. "New York uçağına bavulumda en iyi kıyafetlerim ve içimde bana tüm sene yetecek kadar suçluluk duygusuyla bindim." (Angelou, 2014, s. 96).

Eserde sık sık Vivian'in hayatta kaybolmamak, görünür ve mutlu olmak, daha doğrusu kendin olabilmek için kızına yaptığı motivasyon konuşmalarına rastlıyoruz. Onun kızına söylediği bu sözler, hepimizin aklının bir köşesinde kalmalı aslında. Aslında Vivian, kendi kızı üzerinden tüm çocuklara nasihat etmektedir.

Bebeğim, karşılaşacağın her duruma karşı hazırlıklı ol. Yanlış olduğunu düşündüğün hiçbir şey yapma, Yalnızca doğru olduğuna inandıklarını yap ve yaşantının da bunu yansıtmaya özen göster. Söylediğin her söz, her koşul altında tekrar söyleyebileceğin şeyler olsun. Yani söyleyeceklerini sadece kapalı kapılar ardında değil, gerekirse devletin kapısında da söylemeye hazırlıklı ol ve kalabalığı çekmek için insanlara yirmi dakika ver. Bunu gösteriş için değil; bir kimliğinin, bir bağının olduğunu ve her zaman da kimliğinin arkasında durmaya hazır olduğunu göstermek için yap. Her olumsuz durum, şiddetle gözdağı verilerek çözülmez. Çözümü için aklına güven ve onu takip edecek cesarete sahip ol! (Angelou, 2014, s.104).

Maya, kendini çok donanımlı yetiştirir. Genelde aynı anda birkaç iş yapar. Film çeker yani yönetmenliğe soyunur. Denediği yazarlık işinden sonra öğretmenlikte karar kılar ve kariyerini bu yönde devam ettirir. Bu karar annesini de çok mutlu eder. Her olumsuz olayda kızından desteğini esirgemeyen Vivian, kızının bu seçiminde de yine onun yanındadır.

Bu süreçte annen burada. Seninle ve ilgilenilmesi gerektiğini söylediğin herkesle, sen nasıl istersen o şekilde ilgileneceğim. Buradayım. Sana tüm benliğimi getirdim. Ben senin annemim.(Angelou, 2014, s. 123).

Maya'nın ağabeyi Baily, ne yazık ki Maya'nın yolundan gitmez. Hayatta çok sevdiklerini kaybeder, annesiyle bağı bir türlü güçlendiremez. Annesini onları yalnız bıraktığı seneler için affetmeyi bir türlü başaramaz. Bu affedememe duygusu, onda hayattaki başarısızlığa da sebep olur. İçindeki on yıllık anne hasreti, anne yoksunluğu onun hayatına mal olur. Bu eksikliği uyuşturucuyla kapatmaya çalışır. Daha sonra âşık olur, sevdiği kızla evlenip normal bir hayat sürmeye başlarken karısının ölümüyle tekrar yıkılır. Yaşadığı ikinci büyük acıyı artık kaldıramaz ve tekrar uyuşturucunun pençesine düşer. Ne yazık ki Baily'nin ruhunda annesinin doyuramadığı tarafı ne arkadaşları, ne kendisi ne de uyuşturucu doyurabilir. Onun hayatını bu eksiklik duygusu mahveder. Kardeşinin yardımlarını da reddeder. Vivian, ise bir erkek çocuğuna anne olarak baba figürü olmayı başaramaz. Baily'nin hayatı, çok kötü bir serüvene doğru yola çıkmıştır bir kez.

Vivian; hayatta yapamadıklarıyla bir çocuğun hayatını mahvetmiş ve bunların eksikliğini asla telafi edememiş; diğer çocuğuna ise örnek bir annelik sergilemiş, yapamadıklarını da telafi ederek ona mutlu bir hayat sağlamış, ardından da yakalandığı kanser neticesinde hayatını kaybetmiştir.

3.22. Sol Ayağım (Christy Brown)

Christy, hiçbir zihinsel engeli olmamasına rağmen başından aşağısı tutmayan, tekerlekli sandalyeye mahkûm olan bir çocuktur. O, bu durumunu belli bir yaşa kadar fark etmemiş ancak biraz büyüyüp de insanların ona acıyarak baktığını anladığında o, kendi acizliğini fark etmiş ve yaşama sevinci yavaş yavaş azalmıştır. Artık dışarı çıkmamaya başlamıştır. Annesi, ona sol ayağıyla kalem tutmayı öğretmiş ve o da sol ayağını kullanarak yazı yazıp resim çizer hâle gelmiştir. Hatta onun yaptığı resimleri yarışmalara bile gönderirler. Yarışmaya gönderdiği resmin engelli bir genç tarafından yapıldığı duyulunca onun hastalığıyla ilgili yeni bir tedavi geliştiren bir doktor, onu ziyarete gider. Chris, bir süre tedavi olduktan sonra hastalığında ciddi bir ilerleme olur. Ancak doktorlar, onun sol ayağını kullanmasını yasaklar. Çünkü beynin elini kullanmaya odaklanmasını isterler. Bu yüzden Chris, kendi hayatını kitaplaştırma işinde kardeşinden yardım alır. Onun söylediklerini kardeşi kâğıda geçirir. Doktorun da yardımıyla gayet güzel bir metin ortaya çıkar. Bu yazının bir kısmını Chris'in doktoru

engelli insanlar hakkında farkındalık kazanmayı sağlamak amaçlı düzenlenen bir kokteylde onun yazısının bir kısmını okur ve herkes gözyaşlarına boğulur.

Christy, hayatta olan on üç kardeşten birisidir. Diğer kardeşlerine oranla hem fiziksel hem de duygusal olarak çok farklı bir kişiliktir. O; doğuştan sahip olduğu engellere boyun eğmemiş, her zaman annesinden aldığı güçle mücadeleyi asla bırakmamıştır.

Christy'nin fiziksel sorununu ilk annesi fark eder. Oğluyla ilgili gözlemlerini kocası ve oğullarıyla da paylaşır ve aileden çıkan ortak karar onun en kısa zamanda doktora götürülmesi gerektiğidir.

Eliyle enseme destek yaparak boynumu sabit tutmaya çalışmış ancak elini çekince başım yine düşüyormuş. Bu ilk işaretmiş. Sonra ben büyüdükçe annem başka kusurlarımı da görmeye başlamış. Ellerimin neredeyse sürekli sıkılı ve arkaya doğru bükülmüş olduğunu görmüş. Ağzım biberonun memesini kavrayamıyormuş çünkü küçük yaşta bile çenem sımsıkı birbirine kilitlendiğinden annemin ağzımı açmamı sağlaması mümkün olmuyormuş ya da çenem birden çözülüp gevşiyor ve bütün ağzım bir tarafa çekiliyormuş. Altı aylıkken etrafıma yığılan yastıklardan bir dağ olmadan oturamıyordum, on iki aylık olduğumda da durum değişmemiş. (Brown, 2021, s. 8).

Christy'nin doktor kontrolleri pek de iç açıcı değildir. Doktorlar, onun hiçbir şeyi yapamayacağını ifade ederler. Diğer çocuklara davrandığı gibi davranmamasını tembihlerler Chris'in annesine. Annesi ısrarla karşı çıksa da doktorların haklı çıkma ihtimalini de içten içe göz ardı edemez. Chris, eserde bu durumu şu cümlelerle ifade etmektedir:

Doktorların bana umut bağlamasını, başka bir deyişle benim bir insan olduğumu unutmasını, hatta yalnızca karnı doyurulacak, yıkanacak ve sonra bir kenara bırakılacak bir şey olduğumu söylemenin dışında hiçbir şekilde yardım edemeyeceklerini gören annem, meseleyi bizzat kendisi ele almaya karar vermiş. (Brown, 2021, s. 9).

Christy, on yaşına kadar fiziksel durumundan çok da haberdar değildir. İnsanların tavırlarından bir şeylerin yanlış gittiğini fark eder ama bunun ne olduğunu

anlamaz. O ve kardeşleri, sık sık dışarı çıkmaktadırlar. Ne kardeşlerinin yaptıklarını yapamamasını ne de kendi yapamadıklarını düşünecek yaşta değildir. O yüzden kardeşleriyle sürekli dışarı çıkmaktadır.

On yaşına geldiğinde artık kendisiyle ilgili farkındalıkları arttığı için yavaş yavaş sosyal hayatını sonlandırmaya başlar. Bu yaşta kendisine algısı ise şu şekildedir:

Artık on yaşında; yürüyemeyen, konuşamayan, kendi kendine yemek bile yiyemeyen ya da giyinemeyen bir çocuktum. Çaresizdim ama ne kadar çaresiz olduğumu yeni yeni fark etmeye başlamıştım. Kendimle ilgili hâlâ hiçbir şey bilmiyordum diğerlerinden farklı olduğum gerçeği dışında. Beni farklı kılan şeyin ne olduğuna ya da neden böyle olması gerektiğine dair hiçbir fikrim yoktu. Yalnızca koşamadığımı, futbol oynayamadığımı, ağaçlara tırmanamadığımı, hatta diğerleri gibi kendi kendime yemek bile yiyemediğimi biliyordum. (Brown, 2021, s. 51).

Christy'nin yaşı büyüdükçe kendisine dair hissettiği algı da değişmektedir. "Artık her şeyi eğlenmeye hevesli, içi merakla dolu küçük bir çocuğun gözleriyle değil, bir sakatın, kendi derdini yeni keşfetmiş bir sakatın gözleriyle görüyordum." (Brown, 2021, s.51).

Anneyle çocuğu arasında somut ama gözle görülmeyen bir bağ vardır. Bu bağ sayesinde anne, çocuğuyla ilgili kimsenin farkına bile varamadığı şeyleri anlayabilmektedir. Christy, özel bir çocuk olduğu için bu durum onun annesiyle ilişkisinde daha fazla gözlenmektedir.

Annem, bendeki değişikliği fark ediyordu; onun, bunun nedenini bildiğine inanıyordum ama hiçbir şey söylemiyordu. Beni, evdeki herkesten daha iyi anlıyordu. Onu kandıramıyordum çünkü her zaman garip bir şekilde mutlu muyum, üzgün müyüm anlıyordu. Benim hissettiklerimin yarısını hissediyordu sanki. Artık neredeyse sürekli mutsuz, keyifsiz ve içine kapanık olduğumun farkındaydı. (Brown, 2021, s. 54).

Christy, küçük kardeşi okuma yazma öğrenirken o da sol ayak parmağına taktığı kalemle okuma yazma öğrenir. Annesi, onun okuma yazma öğrenmesi için uzun uğraşlar verir. Artık Christy için sol ayağı, onun hayatla bağlantısını sağlayan bir bağıdır. Bir gün annesinin aklına Chris'in resim de yapabileceği gelir. Çocuklardan birinin resim defteri ve sulu boyasını alır ve fırçayı da onun sol ayağına yerleştirir.

Chris, dışarıya açılmak için kendini ifade edebileceği bir yol daha bulmuş olur: resim yapmak. Chris, resim yapmayı o kadar sever ki yarışmalara bile eser göndermeye başlar.

Gerek Chris'in yazı yazmayı gerek de resim yapmayı öğrenmesinde annesi hayati öneme sahiptir. O, oğlunun sakatlıktan dolayı hayatta kendi kişiliğini yaşayamayacağına hiçbir zaman inanmaz. O, her zaman oğlunu geliştirir. Onu hayata bağlayan farklı sebepler bulmak için ona rehber olur. Belki de en önemlisi, onu en iyi anlayan ve yolunu aydınlatan olmasıdır.

İçimde olup bitenleri anneme anlatmak için sözcüklere ihtiyacım yoktu. Onun neredeyse zihimi okuduğuma inanıyordum. Aramızda garip hatta anlaşılabilir bir bağ vardı, bir göz kırpmasıyla diğerinin ne demek istediğini anlayabiliyorduk. Bir örümceğin kopmuş iki bacağının, birbirlerinden kilometrelerce ayrı olsalar bile ikisinden birinde hayat olduğu sürece hareket edebilmesi gibi bir şeydi bu. [...] O benim için bir anneden daha fazlasıydı, savaşta silah arkadaşımıydı. (Brown, 2021, s. 81).

Chris, yaşı büyüdükçe tamamen değişim geçiriyordu. Eski neşeli, kardeşleriyle oynayan çocuk gitmiş; yerine daha karamsar, insanları tersleyen ve tamamen kendi kabuğuna çekilen bir çocuk gelmiştir. Artık, kendi durumundan da şikâyet eder olmuştur.

Artık yalnızca mutsuz ve üzgün değildim, öfkeliydim de. Çarpık ağızım, yamuk ellerim ve işe yaramaz bedenim yüzünden bütün dünyaya kırgındım. Çevremde normal ve kusursuz olan her şeye bakıyordum ve kendi kendime neden farklı olduğumu, neden diğer insanlarla aynı duygu, ihtiyaç ve duyarlılıklara sahipken normal bir yaşam sürmemi engelleyen, hatta kendimi her gördüğümde midemin bulanmasına yol açan işe yaramaz bir bedene sahip olduğumu belki yüzüncü kez soruyordum. Dört gözle bekleyecek neyim vardı? Ayak parmaklarıyla resim yapan bir sakattan başka bir şey olmam mümkün müydü? (Brown, 2021, s. 85).

Bir gün ona arkadaşlık yapan Bayan Maguire, etraftan para toplayarak Chris'i Lourdes'e götürür. Orası hem termal yollarla tedavi yapan hem de dinî olarak insanların ibadet yaptığı bir yerdir. Oraya gelenlerin çoğunun Chris'ten daha kötü durumda olması

onu şaşırtmıştı. Lourdes, ona sağladığı psikolojik olgunluk dışında herhangi bir iyileşme sağlayamamıştır.

Chris için on yaşından sonra hayatındaki en önemli problem, hayatta uğruna yaşayabileceği bir sebep bulamamış olmasıdır. Yani hayatının amacını bulmak istemektedir. Chris'in bir yarışmaya gönderdiği resim sayesinde hayatında önemli gelişmeler yaşanır. Yarışmaya gönderilen resimlerden birinin sakat bir çocuk tarafından yapıldığının öğrenilmesi, bu tür çocuklar için yeni tedavi yöntemleri deneyen bir grup doktorun dikkatini çeker. Dr. Warnants, bir gün Chris'in evine giderek aileyle tedavi yöntemlerini konuşur ama kaybedecek de bir şey olmadığından Chris, tedaviyi kabul eder. Bundan sonra o, sık sık birkaç doktorun işlettiği özel bir kliniğe giderek tedavi süreçlerini gerçekleştirir. Doktorlar, Chris'in artık sol ayağını kullanarak yazı ya da resim yapmasını yasaklar. Çünkü onlar, ellerini kullanmaya teşvik ettikleri için sol ayağı devre dışı bırakmak istemektedirler.

Doktor Warnants ve ekibi, Christy'nin tedavisini bazen evde bazen de klinikte gerçekleştirmektedir. Ev çok küçük olduğundan rahat bir çalışma ortamı bulunamaz. Bu doğrultuda Chris'in annesi, bahçeye küçük ve tek odalı bir ev yapmayı planlamaktadır. Baba, önceleri karşı çıksa da Bayan Brown'un kararlığı sayesinde yardım etmek zorunda kalır ve kısa sürede bahçedeki küçük ev yapılmış olur.

Bahçede Chris için ev yapılma süreci biraz sancılı olur. Evin erkeği ve diğer erkek çocuklar duvar ustası olmalarına rağmen anneye kimse yardım etmez. Özellikle baba, ciddi bir şekilde karşı çıkar. Annesi, tıpkı Chris'in küçüklüğünde onun hiçbir şey yapamayacağını iddia eden doktorların karşısına dikildiği gibi kocasının da karşısına dikilir. Bu süreci Chris, eserde şu şekilde anlatmaktadır:

" 'Bunu ancak cesedimi çiğneyerek yapabilirsin?' dedi babam ağzı dolu bir şekilde. Annem gayet sakin bir ifadeyle 'Önce seni gömerim elbette.' diye karşılık verdi." (Brown, 2021, s.115).

Tüm karşı çıkmalara rağmen Chris'in küçük evi tamamlanır ve artık rahat rahat tedaviler orada yapılır. Hatta o, bu küçük evi sadece tedavi için kullanmaz; yalnız kalmak istediği zamanlar için de kendi evini kullanır.

Zaman geçtikçe doktorların sol ayağını kullanmasını yasaklamaları Chris'te ciddi psikolojik sıkıntılara sebep olmaktadır.

"Bir çıkmaza girmiş gibiyim, bütün çıkışlarım kapatılmıştı sanki. Elleri ve ayakları bağlanmış, ağzına bir şey tıklmış biri kendini nasıl hissederse ben de öyle hissediyorum." (Brown, 2021, s. 145).

Chris, otobiyografisini yazmak ister. Bunun için sol ayağını kullanamadığı için oldukça üzgündür. Aklına bir fikir gelir: Kendisi cümleler söyleyecek, kardeşi de yazacaktır. Böylece uzunca bir bölüm yazar. Bu işlerden anlayan birisi olarak Doktor Collis, yazıları sürekli incelemektedir. Doktor, yazılarını pek beğenmez ama onun yeteneği olduğunu da anlar. Bu yüzden tanıdığı alanlardaki öğretmenlerden, Chris'e ders vermeleri için ricada bulunur. Bundan sonra Chris, hayatının amacını da bulur.

Büyük uğraşlardan sonra Chris'in hayatını anlattığı yazı, engelliler için para toplamak amacıyla düzenlenen bir programda doktoru tarafından okundu. Bu olay Chris'e yeni yazı denemeleri yapmak için gerekli motivasyonu sağlamıştır.

Christy'nin hayatındaki en önemli kişi annesidir. Annesi, Chris'in doğduğu andan itibaren her zaman en sağlam destekçisidir. Chris, annesiyle belki de normal insanların kuramayacağı türden bir iletişim ağı kurmuştur. Onun iyileşme sürecinde, imkânları ona göre düzenlemesi, onu her zaman desteklemesi, konuşmadan bile anlaşabilmeleri birçok insana nasip olmayacak türden bir anne-çocuk ilişkisidir. Aynı zamanda annenin kararlılığı, mücadeleci yapısı, Chris için ev yapması, hayatı boyunca her fırsatta işlerini ona göre düzenleyip ona bir şeyler öğretmeye çalışması ve bu uğurda çok fazla mücadele etmesi, Chris'in hayatında büyük ilerlemeler sağlamıştır.

3.23. Mücellâ (Nazan Bekiroğlu)

Adından da anlaşılacağı üzere roman, "Mücellâ" adlı bir karakterin hayat hikâyesini anlatmaktadır. Mücellâ; annesi tarafından bahçedeki karayemiş ağacından ilerisine gitmesine izin verilmeyen, adı çıkar diye hem okul hayatından hem de sosyal hayattan el çektilmiş bir süs bitkisi gibi yaşamıştır bu hayatı. Yaşamı dantel işlemekten ibaret olmuş, annesinin korkusundan hem kendi çeyizini özenle hazırlamış hem de evlilikle ilgili tek laf edememiş asla. Ettiğinde de susturulmuş. Mahalledeki herkesin çeyizini hazırlamış, onları evlendirmiş, balayına gittikleri yerleri kartpostallardan izlemiş, hatta çocuklarına bile bakmış ancak hayatını uğrunda feda ettiği o hayırlı kısmet asla babasız bu evin kapısını çalmamıştır. Kırkını geçtikten sonra ancak izin verir annesi çarşı gezmelerine, pastanede çay içmelere. Hatta Mücellâ'nın

saçları boyanır, hafiften de yüzü renklendirilir ki beklenen o hayırlı kısmet saklandığı yerden çıkıp Mücellâların evine giriversin artık. Zamanla Mücellâ da umudunu kaybeder, çeyizini dağıtır mahallenin genç kızlarına. O, artık herkesin dert ortağı "Mücellâ teyze" olmuştur. Herkesin hayatının kıyısında köşesinde bir şekilde bulunmuş ama kendi hayatına bu kadarcık bile ortak olamamıştır. Yaşayamadığı bu hayattan annesinin ölümünden sonra yalnız kaldığı artık hem babasız hem de annesiz kalan mütevazı evlerinde sessiz sedasız ayrılır bu dünyadan Mücellâ.

Mücellâ; daha anne karnında yetim kalmış, iki çocuklu bir ailenin en küçük çocuğudur. "Annesi Neyyire Hanım'ın katı disiplini altında büyütülecek olan bu küçük kızın kaderi tamamen annesinin toplumsal ahlakla oluşmuş hayat görüşünün etrafında şekil alır." (Akarkan,2016, s. 9).

Mücellâ, başka bir deyişle:

"Romana adını veren Mücellâ, hikâyede de yalnızca ismiyle var olabilmış, annesi Neyyire Hanım'ın Osmanlı ile Cumhuriyet arasında kalan nesilden olma kaygı ve alışkanlıkları ile yetiştirilmiş bir karakter." (Arıkan, 2015).

Mücellâ'nın annesi Neyyire Hanım, Osmanlı'yla Cumhuriyet arasında sıkışıp kalmış, kızını da daha çok geleneksel bakış açısına göre yetiştirmiştir. Neyyire Hanım, kızı Mücellâ'ya okula gitme fırsatı bile vermez. Onu kendi dizinin dibinde yaşayan bir esir gibi yetiştirir. Sınırını da bahçedeki karayemiş ağacı olarak belirler. Mücellâ'nın yaşam alanı, annesi tarafından evle bahçedeki karayemiş ağacının arası olarak belirlenir.

Neyyire Hanım'ın maden kazasında ölen kardeşinden emanet kalan yeğeni Filiz ve Mümine hemşire vardır hayatlarının bir parçası olarak. Filiz, Mücellâ'yla çok iyi anlaşmakta ancak akli havada, gözü dışarıda bir kızdır. Mümine hemşire de çok yumuşak, Neyyire Hanım'ın tam tersi bir karakterdedir. Filiz, okulunu okur ve bankacı olur. Kendisini çok seven Refik Bey'le evlenip iki çocuk sahibi olur. Mümine hemşire, Neyyire Hanım'a Mücellâ'yı okula göndermesi için ne kadar ısrar etse de sonuç değişmez ve Neyyire Hanım, okul ortamındaki kızları kötülemelere doyamaz bir türlü.

Neyyire Hanım'a bakılırsa hepsi de okul çıkışı daha pembe görünsün diye yanaklarını kendi elleriyle çimdikleyen, dudaklarını çikolata kâğıdı ile boyayan, eli işte gözü oynaştı bir güruhtu Kızorta'nın siyah önlük üzerine beyaz yakalı, beyaz kemerli kızları. Göz süzmek, mendil ısırmak, gerdan kırmak, baş sallamak

eskide kalmıştı gerçi ama onlar, daha afile görünsün diye şapkalarını yan yatırmayı ihmal etmezdi.(Bekiroğlu, 2015, s. 38).

Neyyire Hanım'ın bu hayatta en çok korktuğu şey, babasız kız çocuğu büyütmektir. Mücellâ'nın her adımında, adı çıkar diye ödü kopmuştur. Kızını okula göndermemesi de bundan değil miydi? Ona göre kız çocuğu okuyup da ne yapsındı? Mümine hemşirenin Mücellâ'yı bari Akşam Sanat'a göndermesi yönünde yaptığı ısrarları da bu sebeple reddetmişti. Neyyire Hanım'ın bu düşüncesi, eserde şu şekilde yer almaktadır:

Gözünün önüne bu kez Akşam Sanat'a giden kızların kalabalığı, onların sokak ortasında yüksek sesle konuşmaları, gülüşmeleri gelince lafını esirgemedi."

'Yook!' dedi o'ları arka arkaya dizerek. 'Akşam Sanat' a gitsin de adı mı çıksın hemşire?(Bekiroğlu, 2015, s. 39).

Dönemin özellikleri ve bakış açısı dikkate alındığında Neyyire Hanım'ın da Mücellâ'nın belki de tüm toplumun bir kızın yarınını yapmaktan, onun geleceğini kurtarmaktan kastı, kızların hâli vakti yerinde ve iyi huylu bir adamla evlenmesiydi. Her anne gibi Neyyire Hanım'ın da isteği bu yöndedir ve bu amaç uğrunda tüm şartları hazırlamak, annenin en baştaki görevlerindendir. Neyyire Hanım düşünür ki Mücellâ; evden hiç çıkmaz, dizinin dibinden ayrılmaz, okula gitmez, kimseyle arkadaşlık etmez, karayemiş ağacından bir adım öteye gitmez ise gelmesi uğruna bir ömür harcanan o hayırlı kismet, Mücellâ'nın çeyizlik yastık yüzüne özenle işlediği "M" nin yanına konulacak o kişinin de bir gün hayalet misali kapalı kapılardan, pencerelerden içerisizacaktır. Oysa beklenen kismet hiç gelmez, bir genç kızın hayallerine şahitlik eden o harf, zamanla sökülür ve yerini gerçekleştiren hayallerin parçası olmaya bırakır. Mücellâ, annesinin korkularla yalnız büyüttüğü bir kız çocuğu olarak gözü hep kapıda, başkalarının hayallerini izleyerek geçer bu dünya hayatından.

Neyyire Hanım, kendince özenerek yetiştirmiştir kızını. Onu tüm gözlerden, tüm sözlerden öyle bir sakınır ki Mücellâ, bu hayatta gerçekten var olamaz, bu yüzden ona kimse dokunamaz. Bu hayatta bir gölge olarak yaşar, gider.

'Kız dediğin iffetinden tanınır.' derdi Neyyire Hanım. Ortalıkta fazla görünmemeliydi kız kısmı. Onun için tedbiri elden bırakmamalı, dizgini en baştan sıkı tutmalı, düğümünü sıkı atmalıydı şimdiden. Bir kızın yarınını- bir

yuva kurmak- garanti altına almanın yolu, onun bugününün sınırlarını çizmekle mümkün olabilirdi en fazla ve o da bahçedeki karayemiş ağacından öteye geçemezdi. (Bekiroğlu, 2015, s. 41).

Mücellâ, annesinin sözlerini asla sorgulamaz. Annesinin yap dediklerini yapar, yasaklarını ise yapmaz. Nedenini, niçinini düşünmez hiç. Çünkü onu hem anası hem de babası olarak görür, onun yükünün farkına varır ve bu yükü hafifletmek için uğraşır.

Neyyire Hanım, ilk göz ağrısı Fahir'inden gün yüzü görmez. Geliniyle anlaşılmayan Neyyire Hanım, oğlunun yuvası bozulmasın diye onların İstanbul'a taşınmasına izin verir. Gelini Keriman, bununla da yetinmez. Onun sayesinde sadece oğul hasretiyle yanmakla kalmaz, bir de bu yangına iki torununun hasreti eklenir. Fahir, Neyyire Hanım'ın ölümünden üç gün sonra çocuklarından birini alıp gelir baba evine. Bu yüzden ne Neyyire Hanım büyükanneliği ne de Mücellâ halallığı yaşayabilir.

Kötü niyet taşımayan Mücellâ, dayısının kızı Filiz'in düğününde bile hiçbir kıskançlık belirtisi göstermemiş ancak ablalık makamının hatırına bir parça da olsa bu işler için geç kaldığını ilk o an hissetmiştir.

Mahallede hep örnek gösterilen, çok becerikli, koca koca kadınların bile yapamadığı ev işlerini bir çırpıda yapabilen, gelenek-görenek ne varsa hepsini anlayan, her evde olması istenen bir kız hâline getirmiştir Neyyire Hanım Mücellâ'yı. Annesinin sözlerine düşkünlüğü yüzünden asla kendisi olamaz, annesi her anını o kadar kendi arzu ve istekleriyle, olması gerekenler listesiyle doldurur ki Mücellâ bir kez olsun ne arzuladığını, hayattaki amacını, neyi sevip sevmediğini düşünmez. Çünkü annesi, onun yerine arzularını, hayallerini, hayattaki amacını işlerilmek ilmek kızının tüm benliğine. Daha ötesi olmadı, olamadı onun için. Bu durum eserde çok çarpıcı şekilde dile getirilmektedir:

Karayemişin dalları, yaprakları bile kökünün toprağa bağlandığı yerden daha öteye uzanıp sokak tarafına dal budak salarken bu ağacın ötesine adım atmayı düşünmedi hiç Mücellâ. Böylece bahçenin bittiği, bambaşka bir dünyanın başladığı noktaya dikilmiş ve giderek kavileşen bir sınır taşı gibi, içine bakılamayan sinema makinesinin, sokakta oynanmayan çizik taşı, saklambacın, çıkılamayan anne sözünün manasını kendisinde toplayan bir simge oluverdi.

Böyle olunca tez zamanda Mücellâ'nın adı "Neyyire Hanım'ınuslu kızı" na çıktı. Onu Mücellâ kılacak, bir başka ismin gölgesinden kurtaracak ne bir varlığı ne de öyle bir arzusu vardı. Hani Dede Korkut zamanında yaşayan bir oğlan olsaydı Mücellâ, adsız kalırdı. (Bekiroğlu, 2015, s. 50).

Duygusuz, meraksız, adeta robot gibi olmasını ister Neyyire Hanım kızının. Mücellâ, el işi çeyiz hazırlama konusunda mahallenin kadınlarını bile geride bırakır. Annesi onu, okul hayatından ve sosyal hayattan men edince o da çeyiz hazırlama işine verir kendini. Mahalleli kızının çeyizinde Mücellâ'dan da parçalar bulunsun diye sıraya girer. Bir gün bir sipariş gelir Mücellâ'ya. Beyaz saten bir bohça için örnek arayışına girer Mücellâ. Birden soruverir onun damat bohçası olup olmadığını. Tabi bu soruyla duvara çarpar gibi annesinin sözlerine çarpar genç kız. "Elinin işine bak sen kızım." dedi Neyyire Hanım. "Gerisini sual etmen münasip düşmez." (Bekiroğlu, 2015, s. 59).

Mücellâ, annesi ne isterse daha fazlasını yapmaya alışmıştır. Her daim, annesinin açtığı yoldan beklenenden daha da hızlı gitmiştir. O andan sonra daha da dikkatli olmaya başlar. Onun bu dikkati eserde şu şekilde yer bulur:

Damat! Ne ayıp kelimeydi demek bu! Mücellâ hemen o an gündelik lügatından sadece damatı atmakla kalmadı; koca, evlilik, zıfaf, gerdek, bütün bu kelimeleri ekleri ve kökleriyle, imaları ve telmihleriyle siliverdi. Kendisine düşen, susmak ve işine bakmaktı sadece. Yine de hiç sonu gelmeyecekmiş gibi dümdüz uzayan bir çarşaf kenarından iğnenin ardı geçerken, kelimesi olmasa da ana kız aynı hayali kurmakta sakınca görmedi. Ama mahremiyetin üzerine perde çekildi.(Bekiroğlu, 2015, s. 59).

Neyyire Hanım'a göre kızların adı anılmamalı, kızlar sokağa çıkmamalı, kızlar neredeyse görünmezlik iksiri içmeli ve görünmez olmalılardır. Sonra ne zaman ki hayırlı bir kismetle evlenir, ondan sonra varlıkları somut bir vücut bulup topluma karışabilirdi ancak. Yoksa evlenmeden varlığı bilinen kızların adı çıkabilir, neme lazım o hayırlı kismetin önü kapanabilirdi. Böyle bir şeyin gerçekleşmesi bir yana buna sebep olması muhtemel her şeyin önü kesilmeli hatta kökü kurutulmalıydı. Bu yüzden bazen gece dışarı çıkmak zorunda kaldıklarında annesi, kızına 'Fahir' diye seslenirdi ki kimse "Mücellâ" adını ağzına almasın, bilmesin, duymasındı.

Neyyire Hanım, genç kızların, hatta parmak kadar kız çocuklarının adının, çarşıda, pazarda, yolda uluorta seslendirilmesinden oldum olası hazzetmezdi.

Bir kadının en büyük erdemi isminden az bahsedilmesi idi ona göre ve ismini korumak kız kısmının en büyük vazifesiydi. Çünkü çenesi düşük erkek milleti için bir genç kızın adını öğrenmek bile başlı başına bir olaydı. Ağızlarına akız ederlerdi o ismi de kimselerin ruhu duymazdı. Öyleyse neme lazım kız bu adını fukara-yı sabirinden bile kimse öğrenmese o kadar iyiydi.(Bekiroğlu, 2015, s. 83).

Mücellâ; başkalarının mutluluğunu, dışarıdaki dünyayı, hatta kendi hayatını bile hep dışarıdan izlemiştir. Filiz evlenmiş, balayına çıkmış; gittiği yerlerin fotoğraflarını atmıştır Mücellâ'ya. Mücellâ, oraları filizin fotoğrafları kadar bilmiştir. Çocukları olmuştur sonra. Bebeklerin beşiklerinin yanına sererler Mücellâ'nın yatağını. İkinci annesi olmuştur artık kızların. Hiç de gocunmamıştır başkasının çocuğuna annelik yapmaktan. Bir gün kendisi de yaşayacaktı çünkü bunları nasılsa.

Neyyire Hanım, hep dışarıdan bakabilmiştir kendi kızına, göremez hiç hayallerini onun. Yaşı ilerledikçe modası geçmiş bir giysi gibi eskidiğini, gençliğinin susuz kalmış bir çiçek gibi solduğunu fark edemez bahçeden bile dışarı çıkarmadığı küçük kızının hayallerinin. Hiç içine bakamaz çünkü Mücellâ'nın. Gözlerini kör etmiştir çünkü korkuları. Göremez yanında tükenen bir genç kızın varlığını. Oysaki evladının kimsenin göremediği yüreğini, hayallerini, acılarını görmek anneliğin şanından değil miydi? Yoksa annelik sadece kızının adını koruyup onu hayırlı bir kismete gelin vermekle tamamlanıyor muydu? Belki de anneliği, çok yanlış tanımlayanlardandı Neyyire Hanım ya da anneliğini geçmişin gölgesine, korkularının baskısına kurban vermiş kadınlardandı.

Annesiyle paylaştığı erkeksiz evlerinde- Neyyire Hanım'ın deyimiyle- bir eşyayı başka yere koyma özgürlüğü bile yoktur Mücellâ'nın. Ruhu, değişiklik istemiştir aslında. Onu da göremez, bilemez annesi. Hiçbir şeyin yerini değiştirmesine izin vermez. En sonunda da ekler:"Kendi evin olduğunda istediğin gibi dizersin eşyanı."(Bekiroğlu, 2015, s.131).

Olamamıştır ama hiçbir zaman. Hayatı boyunca başka âşklara tanıklık yapmıştır. Âşkın bir insanı öldürecek kadar güçlü olduğunu başka hayatlardan öğrenmiştir. Çocukluğuna tanık olduğu, uğrunda verem olduğu, ölümün kıyısına gelip de doktorların zor kurtardığı Yusuf Ziya'nın aşkının gücünü görmüştür mesela. Neyyire Hanım

toprağından Yusuf Ziya'nın annesi Müzeyyen Hanım, ölse de bu evliliğe izin vermeyeceğini söylediğinde Mücellâ'dan hâllice Yusuf Ziya, karşı duramamıştır annesinin karşısında. Sayfalara dökmüştür içini de çare bulamamıştır yine de. Ölüm döşeğindeki oğlunun son arzusunu gerçekleştirmemiştir yine de Müzeyyen Hanım. Çünkü oğlunun gelin olarak almak istediği kız- Müzeyyen Hanım'ın deyimiyle- bir evlilikten arta kalmıştır. Yakıştıramaz gelin adayını Paşazade konağına ve de oğlunun yanına. Öğretmen olarak çalıştığı okuldan gelin getirdiği Yurdanur'la evlenir Yusuf Ziya. Annesi mutludur bu defa. Yurdanur da köklü bir aileden gelmedir ve en önemlisi de bekârdır. Yine akrabalarından Güzide'nin kocası Şerafettin Albay'ın emir eriyle kaçması, aradan bir yıl geçince adamın aşkının bitmesi üzerine Güzide'nin de gerisin geriye dönüp gelmesi ama kendisine açılacak bir kapı bulamamasından neler neler öğrenir Mücellâ ama yine başka hayatlardan.

Zaman ilerler. Mücellâ artık kırklı yaşlara merdiven dayar. Neyyire Hanım, artık kızı için bir şeyler yapmak ister. Güvendiği birilerini fikir almak için çağırır. Hep birlikte Mücellâ'nın beyazlarının artmasıyla grileşen saçlarını boyayıp biraz da makyaj yaparlar. Mücellâ, artık tek başına sinemaya da çay içmeye de gider. Nice âşkların yaşandığı kendisine yasaklı yerlere artık annesinin bile engeli olmadan gider. Neyyire Hanım, kızının en güzel çağlarında yasakladıklarına kırk yaşından sonra izin verir ama artık o yerler, eski gizemini kaybetmiştir. Zamanla yaşama sevinciyle ümidini de kaybeden Mücellâ, beyaza yüz tutan saçlarını da dudaklarının kenarından uzanan çizgilerini de kabullenir ve artık bazı şeylere geç kaldığını anlar.

Neyyire Hanım'ın Mücellâ'yı serbest bırakmasının sebebini yazar, şu şekilde açıklar: "Neyyire Hanım'ın Mücellâ üzerindeki hâkimiyetinden vazgeçmesi kendisinin ihtiyarlığıyla ilgili değil, Mücellâ'nın yaşlanmasıyla başladı." (Bekiroğlu, 2015, s. 202).

Yine farklı bir akraba olan Pervin, erken yaşta kaybettiği kocası Sahir Efendi'yi genç yaşta kaybeder. Kocasının en değerlisi, bir dediği iki olmayan Pervin; geride iki erkek ve bir tane de kız çocuğuyla ortada kalır. Kocasının ailesi tarafından alınan kararla yalı satılır ve müteahhide verilir. Çocukların geleceğini kurtarmanın karşılığı olarak Pervin'e koskoca bir yalı ve eski hayatından vazgeçip küçük bir apartman dairesinde yaşamak, bedel olarak gösterilir. Pervin'in küçük kızı Nazlı'ya büyük ilgi gösterir Mücellâ. Küçük kızla karşılaşır karşılaşmaz "Ah!" der, "Babasız kız çocuğu!"

Pervin toparlanır. Çocukları için ayakta kalır. Mücellâ, onu görünce eskisi gibi olamasa da Pervin'in evinden yine eskisi gibi hafif bir yasemin kokusunun yükseldiğini anlar.

" 'Ah analık!' diye geçirdi içinden Mücellâ. 'Sen nelere kadir değilsin ki? Düştüğü kuyulardan nasıl çekip kurtarırsın adamı? Dur bakalım daha ne hayatlar yaşanacak? Yaşayan neler görecektir?'"(Bekiroğlu, 2015, s. 333).

Küçük yaşta babasız kalan Nazlı'yla kendini özdeşleştirir Mücellâ. Nazlı; aile toplantılarında çocuklarla oynamaz, sürekli kitap okur. Mücellâ, anlar ki kendisinin küçük bir kızken işlemeye başladığı danteller onun hayatında ne ise Nazlı için de kitapları odur.

'Nazlıgül' dedi, "Bu kadar çok okuyorsun. Korkarım bir gün yazmaktan başka bir işin olmayacak senin kızım. Yazar olacaksın. O zaman, beni yazarsın. Şu Mücellâ teyzenin solan gülünü, gün görmediğini, içinde yazmaya değer bir şey olmayan kayda değmez ömrünü".

'Rüya olduk Nazlıgül.' dedi denize bakarken. 'Masal olduk, anlatanımız yok kızım.' (Bekiroğlu, 2015, s. 337).

Mücellâ'nın hayalleri de geçip giden gençliği gibi gelip geçer. Gerçi çok önceden anlamıştır hayırlı kısmet kapısının kendisi için artık kapandığını. Bu yüzden vermiştir zaten çeyizinin bir kısmını Filiz'in kızlarından birinin düğününde, kalanını da ertesi yıl diğer kızın düğününde verir. Ne umutlarla doldurulan bir genç kızın çeyiz sandığının dibi görüldüğünde herkes anladı ki "Mücellâ çeyizini dağıttı." (Bekiroğlu, 2015, s. 227).

Şerafettin Albay'ın kızı Rengin, fırıncı ustasının oğluna âşık olur ama ailesi asla müsaade etmez bu evliliğe. Buna rağmen kaçırır sevdiğine. Bir "Aferin!" verir içinden Mücellâ ona. Nasıl da geleceğinin kararını kendisi vermiş de ailesine bırakmamıştı diye. Demekki Rengin kendisi ya da Yusuf Ziya gibi gölge değildi bu hayatta. Ne kadar da imrenip hayıflanır bu haberi duyunca Mücellâ.

Mücellâ, hiçbir şeyi tecrübe etmemiştir ama herkesin dert ortağı "Mücellâ abla"sı olur. Güzide bile kocasının emir erine kaçmadan son çare olarak Mücellâ'ya gelmemiş miydi? Kocasını genç yaşta kaybeden Pervin'e dert ortağı olmamış mıydı?

Filiz'in kızları Gülümser ve Feriha'ya; Müzeyyen Hanım'ın kıymetlisi Yusuf Ziya'ya annelik yapmamış mıydı? O, doğurmadan anne olmayı öğrenmiş nadir insanlardandı.

Birilerine anne, birilerine dost, kardeş olmuş ama kendi hayatında hiçbir şey olamamış bir karakterdir Mücellâ. Annesinin ölümünden sonra bile hissettiği suçlulukla karışık özgürlük duygusu, içini acıtır bir yandan da. Çünkü Neyyire Hanım, kızına hayırlı bir kısmet bulmak uğruna, onu evine esir eden, hayatını yaşamasına izin vermeyen, onun varlığını yok sayan ancak evlendiğinde onu söz hakkına kavuşturacak bir annedir. Böyle bir annelikten de sağlıklı bir çocuk yetişmesi elbette mümkün olmayacaktır.

Mücellâ, daha annesinin karnındayken en büyük kaybını yaşayan, bu dünyaya talihsizliklerle gelen bir bebektir. Ne yazık ki hayatının yönü daha sonra da değişmemiştir. Sonunda da sessiz sedasız bu dünya hayatını tamamlar.

3.24. Terapi Günlükleri (Betül Demirkıran)

Eser, bir annenin kendi ailesinden getirdiği olumsuz özelliklerden sıyrılıp, terapi olarak kendine özgün bir annelik modeli oluşturmaya çalışmasını anlatmaktadır. Eserde yazar da anlatıcı da aynı kişidir.

Kahramanımız, annesine rağmen yaptığı evlilikten sekiz ay sonra hamile kalmış ve travmalarla dolu, hiç istemediği şekilde doğum gerçekleştirmiştir. Ardından yaşadığı lohusalık depresyonu yüzünden çocuğuyla bağ kuramamıştır.

Kahramanımız, daha iyi bir insan olmak için anne olur ancak durum tam tersine döner. Doğumdan sonra kocasına ve çocuğuna çok kötü davranan bir insan hâline gelir. Bu durum da onda bir hayal kırıklığı oluşturur. Annelik, çok zor bir süreçtir. Anneliğin hayatın akışına uyum sağlaması, hayatın çocuğa göre planlanması gerçekten zordur. Anne olurken tek amaç, bir çocuğun emanetini üstlenmek ve ona güzel bir hayat verebilmek olmalıdır. Bunun dışındaki amaçlar, annelikle gerçekleştirilemeyecek kadar ütöpiktir. Kahramanımızda da böyle olur.

"En nihayetinde hamileydim. Bu benim için yeni bir dönem demektir. Bir çocuğum olacaktı, anne olacaktım ve belki de yaşadığım tüm acı hatıralarım bir anda silinecekti. Anne olacaktım. Yeni bir ben olacaktım."(Demirkıran, 2019, s. 8).

Anne olmak, yeni bir hayat ancak önceki hayatımızdaki acılarımızı silecek sihirli bir değnek değildir. Hatta annelik; tüm çocukluk travmalarımızı, karşılanmayan ihtiyaçlarımızı ortaya çıkarmaktadır. Kötü anıları ortaya çıkardığı gibi, çocukluğu sağlıklı geçen bireyler için yaşanan iyi hatıraları da su yüzüne çıkaran gerçekten büyümlü bir dönemdir. Kendine has dinamikleri vardır ve evet, annelikten sonra yeni bir ben oluşturunuz ancak bu "ben" in dinamiklerini geçmiş yaşantınız oluşturur. Yani annelik tarzımız, aslında önceki tüm yaşantılarımızın toplamının bir sonucudur. Önceki yaşantımızın ve karakterimizin niteliğine göre oluşan annelik modeli, anne olmaktan doğan daha iyi bir insan olma ihtiyacının karşılanması için bazen profesyonel dokunuşlara gerek duyabilir.

İşte kahramanımız da böylebir dokunuş ihtiyacı duyar ve psikolog arkadaşı Mavi'nin de ısrarıyla grup terapilerine başlar. Buradaki amacı; geçmişte ailesiyle yaşadığı kötü anıları, travmaları anneliğine yansıtmamak ve bu acı anıları hayatından çıkarıp duygusal özgürlüğe kavuşmaktır.

Hemen her kadın, anneliğe çok mucizevi duygularla başlar. Bazen durum tam tersi olabilir. Bunu etkileyen çok fazla faktör vardır. Olumsuzluklar, annenin doğum sonrası bebeğine bakımını da çok fazla etkilemektedir. Sezaryenle doğum yapması, bir türlü sancısının gelmemesi, bebeğin beklenenden geç doğması, eşinin ilerinden dolayı şehir dışında olduğu bir anda doğumun gerçekleşmesi korkusu gibi durumlar kahramanımızda ciddi sıkıntılara yol açar.

"Aradan on dört ay geçmişti. Oğlumla doğumdan itibaren bağ kuramamıştım. Doğduğundan beri sürekli kabullenemiyordum. Her sorana ben doğurmadım, karnımdan çıkardılar diyordu." (Demirkıran, 2019, s.14).

Yeni annedeki durumlar bununla da sınırlı değildir:

Aylar geçiyordu, oğlum büyüyordu ama ben onda meydana gelen gelişmeleri, değişimleri ruhumda hissedemiyor ve sürekli huysuzluğundan dolayı onu suçluyordum. Ona sürekli kızıyordum. Hatta bazen şiddet bile gösteriyordum. Korkunç bir anneydim ben. Anne olunca daha iyi biri olacağımı düşünürken korkunç bir canavara dönüşmüştüm. (Demirkıran, 2019, s.14).

Kahramanımız, terapi sonrası anneliğinde ve kişiliğinde oldukça önemli gelişmeler yaşar. Önce kız kardeşiyle sonra da babasıyla ilgili olumsuzlarının etkilerini

yavaş yavaş benliğinden atmaya başlar. Hatta kız kardeşiyle ilişkisini büyük oranda düzeltir. Bu değişimi yazar eserde şu şekilde anlatmaktadır:

"Oğlumu artık babamın gözünden değil kendi gözümde görmeye başlamıştım. Anlamıştım ki kendime, anne ve babamın bana olan bakışıyla bakıyordum." (Demirkıran, 2019, s. 23).

Kahramanımız, kadın olmayı her zaman acizlik olarak görür, kadınsı özelliklerini yok etmeye çalışır. Çünkü babası, çok baskındır. Her zaman dediğini yaptırır. Annesini de döver ama annesi hiç sesini çıkaramaz. Bu yüzden erkeksi özelliklere sahip olmaya çalışır. Bu tavır eşiyle de sorunlar yaşamasına sebep olmaktadır. Kadınlıkla ilgili düşüncelerini çok açık bir şekilde ifade etmektedir yazar:

Merhamet etmek, başkaları için ağlamak zayıf insanların yapacağı bir şeydi. Ben güçlüydüm, zeki dim, becerikli dim, her şeyden anlıyordum.: Tıpkı babam gibi. Annem gibi değildim. Ne kadar da mutlu olmuştum. Annem hep ezilmişti, hep haksızlığa uğramıştı, hep dayak yemişti. O kadındı, kadın olmak böyle bir şeydi. Erkek gibiydim ben ama bedenim kadın gibiydi ama çok şükür kadın değildim. Mıy mıy değildim, vızıldamıyordum, basit kadınlar gibi sırnaşmıyordum, el işi yapmıyordum ve kadınca olan her şey bana aptalca geliyordu. Ben eril güce sahiptim, inanlara sözümü geçirebiliyordum. (Demirkıran, 2019, s. 38).

Çocuklar için sağlıklı olan, kız çocuklarının anneyi; erkek çocuklarının da babayı model almasıdır. Kahramanımız da aile içi durumlarından dolayı evdeki baskın karakteri-babayı- rol model almıştır kendine. Bu yüzden eşinin erkeksi özelliklerinin çatışmasından dolayı problem yaşarlar. Ayrıca insan ne kadar istemese de gördüğünü örnek alır ve normalleştirme eğilimindedir. Kahramanımızın eşi, yumuşak karakterli olduğu için karısı tarafından yadırganmakta ve bu yumuşaklık, güçsüzlük olarak algılanmaktadır."Kadın olmak, annem olmaktı. Ben, annem olmak istemiyordum. Bu yüzden kadın olmayı çoktan bırakmıştım." (Demirkıran, 2019, s. 38).

Terapilerden sonra kendi kadınlığıyla da eşiyle de barışan kahramanımız, hayatını çok başka duygulara da açabilmiştir sonunda.

"Sonunda anladım ki kadınlık, tanıma tarife sığmaz, şekle kalıba girmez, o özümüzün ışığıdır. Onu bulmak, benim hayatımın değişmesine vesile olan en baş sebeplerden biriydi."(Demirkıran, 2019, s. 45).

Kahramanımızın annesi, mutlu olmadığı ve dayak yediği kocasına iki çocuğunun hatırı için katlanmış ancak bunu da çocuklarının başına sürekli kakmıştır. Kahramanımız da evlat olarak her zaman annesinin isteklerini yerine getirmiş, hayallerinden ona bakabilmek için vazgeçmiş, hayatı boyunca çalışmıştır.

O, benim için ömrünü feda etmişti, benim tek bir yanlış yapmamam lazımdı. Ancak onun istediği gibi biri olursam mutlu olurdu. Oldum da. Yıllarca ta evlenene kadar onun çizdiği iyi kız şablonunun dışına çıkmadım. Onu korudum, kolladım, çalıştım, ona baktım. Evlatlık vazifemdi. (Demirkıran, 2019, s. 48).

Büyüyünce insan, bazı şeyleri daha iyi tahlil edebiliyor demek ki. Yazar da büyüyünce çevresindeki hayatları incelemekte ve annesinin hayat şeklinde bir yanlışlık olduğunu anlamaktadır.

Hani diyordum başkalarının anneleri çocukları için çalışırken biz çocuklar -en çok da ben- annem için çalışıyordum. Yıllardan beri bu böyleydi. Mesela bir başkasının annesi el işi yapıp çocuğunu okutuyordu ama ben tüm hayallerimi, isteklerimi erteleyip hem okuyup hem de annem ve kız kardeşime bakıyordum. Annemle babam ayrıldığından beri annemin bana yüklediği bir görevdi bu: evin erkeği, babası... Yıllarca kendimi erkek gibi hissedişim en çok da bundandı. Olsun, annem beni seviyordu... (Demirkıran, 2019, s. 48).

Annesi tarafından her zaman değersiz hissettirilen, evleneceği için suçlanan, evde yaptığı işleri beğenilmeyen bir insandır yazar. Birçok annenin yaptığı hatadır çocuklarının yaptığı işleri beğenmemek. Her yaptığını iyi yapamıyor kaygısıyla değersizleştirmek... Annenin her davranışının çocukları üzerinde az veya çok mutlaka izi vardır. Annesinin kendisine ve damadına karşı hissettiği değersizlik duygusunu ve olumsuz duyguları, yazar da eşine yansıtmaktadır aslında.

Arada bir iş yapıyordum ve o benim sildiğim yerleri, düzelttiğim şeyleri bozup baştan yapıyordu. Asla ve asla memnun olmuyordu ve bu da beni ev işlerinden soğutuyordu. Asıl suçlu kendisi olmasına rağmen yıllarca beni tembellikle

suçlamıştı. Ben de o suçladıkça saha çok tembel olmuştum. Kız kardeşimi daha ana rahmine ilk düştüğü andan itibaren istenmeyen çocuk ilan etmişti. Herkese 'Ben istemedim, eşim zorla oldun dedi.' diyordu. (Demirkıran, 2019,s. 49)

Anne travmalarında genelde nesilden nesile geçen bir şeyler bulunmaktadır. Anne babaların yaşattıkları, yaşatmadıkları, davranışları, evde oluşturdıkları atmosfer istenmese de bilinçaltında kayıt altına alınmaktadır. Yazarımızın annesi de elbette ki böyle bir insan olarak doğmamıştır, onun da bunları öğrendiği ve kendisine yaşattığı kişiler olmuştur hayatında. İşte yine anneden çocuğuna aktarılan travmatik durumlarla karşı karşıya kalınmaktadır.

Anladım ki ben kendimi hiç değerli hissetmemişim. Annem, kendine veremediği değeri bize de verememişti. Kendi anne babası başta olmak üzere sevilmediği için hep başkalarını suçlamıştı. Ailesi onu sevmemişti ve şimdi de sevdiğini sansa da bizi sevmiyordu. Yaptığı her şeyi annelik içgüdüsiyle yapıyordu. Annelik; ona göre hizmetçilikti, kölelikti. Bu yüzden ' Ben siz hizmetçi oldum, köle oldum.' diyordu her kavgada. Hele son zamanlarda 'Beni kullandınız.' diyordu. Şaşkına dönüyordum bu lafları duydukça. Kendini sürekli kullanılmış, değersiz ve basit biri olarak görüyordu.(Demirkıran, 2019, s. 51).

Yazarımız da bir gün çocuğuna yemek yerken uğraştırdığı için "Kurban ol benim gibi anneye." der tıpkı annesinin de ona dediği gibi. İşte ne kadar annemizin davranışlarını beğenmesek de ne kadar babamızı onaylamasak da ne yazık ki bilinçaltımıza kodlanıyor bu tür cümleler ve bir gün hiç ummadığımız bir anda ortaya dökülüyor.

Yazarın annesi, on altı yaşında istemediği bir adamla evlendirilmiş, ergenlikte vücudunun kadınlığa geçiş belirtileri kötü görülmüş. O da aynısını kendi kızına yapmış. Tıpkı genetik aktarımlar gibi bu tür davranışlar da nesilden nesle aktarılmaktadır.

Aldığı terapiler sonrasında cinsiyetiyle barışan yazar, hayatındaki birçok sorunu da bu yolla hâller. Yıllarca babasının yaşattığı kötü anıların ve annesinin yaşattığı travmaların etkisiyle hayatını sürdürmekteyken artık bu yükleri üzerinden atmış, özgürlüğüne bir adım daha yaklaşmıştır.

Kadın olmak değerliydi. Güzeldi, biricik bir duyguydu. Kimisi saçları açıkken, kimisi saçları kapalıyken daha kadın hissediyordu. Önemli olan hangi hâlde olursa olsun kadın gibi hissetmekti. Kadın olabilmekti. Kimine ağır gelirdi başörtü, kiminin kadınlığını tamamlardı. Kadın olmak, biricik kadınlığını her unsuruyla sevmekti.(Demirkıran, 2019, s. 100).

"Sizin anneniz sizi sevmiyor aslında, hissettiği şey, ilkel bir içgüdüden başka bir şey değil." (Demirkıran, 2019, s.173) diyen bir baba, çocuklarına verdiği zararın kesinlikle farkında değildir. Zaten babası tarafından sevilmediğinden emin olan bir çocuğa annesi hakkında da değersizlik hissi yüklenirse nasıl sağlıklı bir birey olabilir?

Çocuklar, zihinleri tertemiz olarak gelmektedir dünyaya. Kötü anıları yok, travmaları yok ve sadece sevilme ihtiyaçları var. Bu ihtiyaç karşılandığı zaman çocuk daha mutlu olur, mutlu olan çocuğun da bakımı kolay olur. (İstisna durumlar elbette ki vardır.) Ancak anneler öyle mi? Değişen yaşam koşullarında, önceki jenerasyonun hatalarıyla büyümüş bizler, kendi jenerasyonumuzun hatalarını yüklemiyor muyduk çocuklarımıza? Bir çocuk için en büyük şans, iyi bir anne babaya sahip olmaktır. Buradaki "iyi" kavramı o kadar geniştir ki bu kavram genişliği bile anneliği zorlaştıran bir durumdur: "Aslında anne olmak değil, çocuk olma zordu. Bu kadar sorunlu annenin yaşadığı bir dünyada çocuk olmak..." (Demirkıran, 2019, s. 178).

Hem yazar hem de anlatıcı olan Betül, ikinci çocuğuna da hamile kalır ve onu da sezaryenle doğurur. Bu defa kendi isteğiyle sezaryeni kabul eder, doğumu da çok mutlu geçer. Annelik yolculuğunu terapilerle düzenlemeye çalışan yazar, annesini ve eşini de terapilere yönlendirir. Bu sayede nesilden nesile aktarılan bilinçaltı kodlarıyla değil, kendi benliğini besleyerek anne olma yolculuğuna çıkmıştır.

Bu roman; anneliğin zor geldiği, annelik yolunda hayal kırıklığına uğrayan tüm kadınların yolunu aydınlatabilmek için ikinci bir seçenek olan, profesyonel yardımlarla hayatın da anneliğin de kolaylaşabileceğini, kendini çaresiz hisseden tüm kadınlara göstermiştir. Annelik, asla kolay değildir ama yalnız da yürünecek bir yol değildir. Yolda zorlanan, düşen anneler için sıkıntılarını çocuklarından çıkarmak yerine kendilerini iyileştirmenin yollarını bulmaları gerekmektedir. İnsan annesini seçemez, hiçbir çocuğun suçu kendi annesi gibi bir anneye sahip olmak değildir.

3.25. Işığın Yolu (Nilüfer Devecigil)

Ayşenur, annesinden sevgi görmeden büyüyen bir çocuktur. O, annesinin oluşturduğu travmaları anne olduktan anlamış ve bunlar lohusalık depresyonuyla da birleşince bebeğiyle bağ kuramamıştır. Bir gün, kocasını kuzenini uyandırırkenaynı odada görünce aldatıldığını sanmış ve evi terk etmiştir. Bir süre geçtikten sonra Ayşenur, gördüğü şeyin aslında aldatılma olmadığına, onun kaybetme korkusunun şiddetlenmesiyle gördüğünü yanlış anladığına karar vermiştir. Böylece kendisini almaya Amerika'dan gelen kocasıyla evlerine dönerler. Ayşenur'un kocası Michael, onu terapilere götürür ve kayınvalidesi Stacy de ona, kendi annesinin yaptığı annelikten çok farklı annelik tarzlarının da olduğunu fark ettirir. Ayşenur; terapilerin, kocasının ve kayınvalidesinin ilgisi sayesinde travmalarını atlatır. İkinci çocuğuna hamile kalır ve bu defa çok mutlu bir doğum ve lohusalık yaşar. Artık, istediği annelik modelini uygulayabilecek gücü kendinde bulabilmektedir.

Roman, Ayşenur'un eşi tarafından aldatıldığını sanarak Amerika'daki evini terk etmesi ve annesinin evine yerleşmesiyle başlamaktadır. Bu süreçte Ayşenur da artık bir annedir ve annesiyle olan yaşantılarını kendi araştırmaları, deneyimleri neticesinde değerlendirmektedir.

Bu eserde üç farklı anne modeli bulunmaktadır: Ana karakter Ayşenur, Ayşenur'un annesi Nur ve Ayşenur'un kocası Michael'in annesi Stacy. Bu anne modelleri ayrıntılı bir şekilde incelenecektir.

Ayşenur, annesi Nur'un köyden kaçabilmek için Ali öğretmenle yaptığı evlilikten doğan bir çocuktur. Babası Ali, hırssız bir adamdır. Karısının kendisiyle evlenme amacını bildiğinden ona kendini beğendirmek için çok çalışır ve başarılı olur. Ne yazık ki başarı, Nur'un kocasını sevmesi için yeterli gelmez.

Nur ise babası Mustafa öğretmenin ağa kızı olan annesi Cennet'e âşık olup evlenmesinden doğan bir çocuktur. Mustafa öğretmen, kızının köy çocukları gibi olmasını asla istemez. Ona her şeyi öğretmeye çalışır. Kısa zamanda küçücük kızıyla felsefe konuşmaları yapabilecek düzeye gelirler. Bu ilişkiyi Cennet, çok kıskanır. Bu kıskançlık tüm sevgisini kızından çekmesine sebep olur. Annesinden göremediği sevgiyi babasına örnek evlat olup onu gururlandırmaya çalışmasıyla telafi etmek ister Nur. Bu uğurda kendi kişiliğinden vazgeçer. Tamamen babasının istediği gibi bir insana

dönüşür. Babasının genç yaşta ölmesiyle de annesiyle kalmak istemeyen Nur, çareyi Ali öğretmenle evlenip köyden ayrılmakta bulur.

Hiçbir zaman kocasıyla güzel bir ilişki kuramaz Nur. O, her zaman soğuk ve mesafelidir. Sürekli dernekler, yardım organizasyonları arasında gidip gelir. Kocasının da eğitim sektöründe yükselmesiyle ortaya çıkan iş toplantılarından ibarettir hayatı. Böyle bir anne babadan da çok sağlıklı bir çocuk yetişmesi ne yazık ki mümkün olamamaktadır.

Psikolojide bir söz vardır: "Her çocuğun üç ebeveyni vardır: annesi, babası ve annesiyle babası arasındaki ilişki." Ayşenur ne yazık ki bu üç ebeveyn tarafından da yanlış yetiştirilmiş bir çocuk olmuştur.

Nur, çocuğuna ağlatarak uyku eğitimi verir. Ayşenur günlerce yatağında ağlar, ağlamaktan kusar. Annesi yine de onun yanına gitmez. Bu süreçte Ayşenur, bir daha da hiç ağlamaz çünkü anlar ki ağlasa da annesi yanına gelmeyecektir. Ağlatarak verilen uyku eğitimlerinin birçoğunda bebekte öğrenilmiş çaresizlik gelişmekte ve anne bebek arasındaki bağ, derin bir yara almaktadır. Yetişkin olduğumuzda bu bağın tüm hayatımızı etkileyeceğini düşünürsek anne babamızın daha bir küçükken gösterdiği davranışların bizim için ne kadar hayati bir öneme sahip olduğunu da anlamak zor olmayacaktır.

Ayşenur, çok uslu bir kızdır. Bu usluluğuyla annesi her gittiği yerde övünür. Eve gelen konukların yanında daha küçük bir kızken "İyi geceler!" deyip yatağına gitmesi herkes tarafından takdir edilmektedir. Ancak Ayşenur; daha sonra annesinin yöntemlerinin ne kadar yanlış olduğunu, bunun sonuçlarını hayatı boyunca ödediğini, uslu kız diye bir şey olmadığını, bunun sadece kendini ifade etmekten vazgeçmek olduğunu anne olduktan sonra kendi annesi gibi bir anne olmamak için yaptığı araştırmalar neticesinde anlar.

Yıllarca övündüğü uslu çocuk hikâyesinin bir yalan olduğunu, usluluk diye ifade edilen o davranış biçiminin ebeveynden kaynaklanan önemli bir soruna işaret eden bir kaçınma davranışı olduğunu bilse ne yapardı? Her ilişki istediğinde kendisi tarafından reddedilmenin acısını daha fazla kaldıramadığı için kızının hayatı boyunca incinebilirliğe nasıl izin veremediğini bilseydi Nur Hanım. O uslu çocuk tablosunun aslında Ayşenur'un bütün duygularını

maskelemesiolduğunu bilseydi... Bunlarla baş edebilirdi acaba? (Devecigil, 2021, s. 19).

Ayşenur, her zaman annesinin duygusuz bir kadın olduğunu düşünür. Annesinin ölüm haberi geldiğinde bile gayet sakin karşılar. Hatta cenaze kaldırıldıktan sonraki duaya bile kalmaz, hemen eve döner. Giderken Ayşenur'un en küçük teyzesi Zehra, kendi günlüğünü verir ona. Orada annesinin pek de tanımadığı ailesini daha iyi tanıyabilecektir.

Ayşenur, günlüğü okuduktan sonra annesinin odasına gider konuşmak için. Annesi yine duygusuz sözcüklerle onu karşılar. Ayşenur artık dayanamaz ve annesine içini döker.

"Anne sus, bir kerecik olsun sus. Sadece sarılmak bu kadar mı zor? Tüm bebekliğim, beni bir odada yalnız başıma bıraktığın çocukluğum... Neden, neden sevmedin beni?" (Devecigil, 2021, s. 53).

Ayşenur'un doğumu da zor geçer. Doğumdan sonra ise lohusa depresyonu peşini bırakmaz. Ne psikolog olan kocası ne de kayınvalidesi ona yardım edebilmektedir. O, tamamen dış dünyaya kendini kapatır. Kocasıyla ya da kimseyle konuşmaz. Bebeğini kucağına almaz, onun acıktığını bebeğinin beden diline değil de saate bakarak karar verir. Kendisi çocukluğunda bunca acı yaşamasına rağmen bebeğine böyle davranması için ya hafızasını kaybetmiş ya da bebeğini bile göremeyecek kadar kötü bir durumda olmalıdır. İnsanın bebeğini bile gözünün görmeyecek kadar kötü olması, hayat boyu yaşanabilecek çok ender anlardan olmalı.

Kocası Michael, onu dışarı çıkarır; psikoloji seminerlerine götürür. Bir şeylerin karısının iyileşme sürecini başlatması için yoğun bir çaba içindedir. Aralarındaki uzaklık, her geçen gün artsa da Michael, belki de psikolog olmanın verdiği tecrübe ve karısını çok iyi tanımanın kolaylığıyla ona sadece kendisinin yardımcı olabileceğini de çok iyi anlamaktadır. Gittiği seminerler, katıldığı annelik grupları gerçekten de Ayşenur için oldukça faydalı olmuş, hem kendini hem de anneliğini yavaş yavaş anlamaya başlamıştır.

Çok uzunca bir süre Michael ve Ayşenur, birlikte vakit geçirememiştir yalnız olarak. Gerek çocukları Işık'ın bakımı gerekse Ayşenur'un lohusa depresyonu engellemiştir bazı şeyleri. Doğumdan sonra Ayşenur'un annesine karşı olan tüm

travmaları aniden ortaya çıkmış, genç kadını çok farklı davranmaya itmiştir. Bu durum bir de onun bebeğine olan hassasiyetiyle birleşince tartışmalar başlar karı koca arasında. Michael, bir gün arkadaş toplantısına gitmek ister eşiyle beraber. Ayşenur ise gitmek istemez ya da giderse de kızını da götürmek ister. Toplanılacak yer çok gürültülü olduğu için kocası bunu kabul etmez ve Ayşenur, kocasını arkadaşlarına daha çok önem vermekle suçlar. "Beni anlamıyorsun. Arkadaşların çocuğundan daha mı önemli!" (Devecigil, 2021, s. 91).

Kocasıyla ilişkisini anneliğinden ayırt edemeyen ve bu süreçte evliliğine büyük zararlar veren birçok çift bulunmaktadır. Kadınlar, bazen anneliğe kendini gereğinden fazla kaptırıp eş olma rolünü unutarak tamamen anneliğe soyunmaktadırlar. Bu durum elbette ki erkek için de çocuk için de hatta anne için bile büyük sorunların başlangıcı olmaktadır. Kadınlar, annelikle eş olmayı ayırtırmalı ve evlilik düzeni içinde herkesin - kendilerinin de- ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde düzenlemelidirler. Salt annelik, hiçbir kadını mutlu edemez ve anne olmak, diğer her şeyden vazgeçmek demek değildir.

Ayşenur; sürekli psikoloji toplantılarına, annelikle ilgili seminerlere katılmaktadır. Bu tür etkinlikler ona çok iyi gelmektedir. Bir gün yine iki günlük annelikle ilgili bir kampa gider Işık'la birlikte. Fırtınadan dolayı erken dönerler. Eve geldiğinde kocasının kendini aldattığını düşündüren bir görüntüyle karşılaşır ve evi terk eder. Annesinin yanına dönmesiyle kendi aile yolculuğu da başlamış olur. Bu geri dönüş, anne ve babasını daha iyi tanımasını sağlayacaktır.

O, doğup büyüdüğü evde yabancı gibi yaşamaya çalışırken Işık da emeklemeye başlar. Annesi evi ona göre düzenler. Ayşenur, doğal ebeveynlik anlayışını benimsediği için annesinin bu düzenlemesinden hoşlanmaz.

Ayşenur, duygularıyla baş etmede çok zorlandığı bir anda annesinin odasına giderek ona sarılır. Annesi de karşılık verir ona. Öper, okşar onu. Çocukluktan kalan birkaç anıyı da yad ederler. Ayşenur, çok uzun zamandan sonra annesinin sıcaklığını hatırlar ve ona karşı teyzesinin günlüğünden öğrendiği acıları düşünerek daha farklı bir bakış açısı geliştirmeye çalışır. Bu tavır, ilişkilerini geliştirmeye yönelik olacaktır. Bu arada kocasını da düşünür artık. Tek kelime etmeden birkaç saniyelik gördüğü manzara karşısında onun kendisini aldattığını düşünür. Oysaki gerçek şudur: Teyzesi ve kuzeni yatılı olarak annesinin evine gelir. Michael de orada kalmaktadır eşi kampta olduğu için.

Sabah uyandıklarında büyükler kiliseye giderler. Evde sadece Michael ve kuzeni kalır. Adam, kuzenini uyandırmak için odasına girer ve eski anıları canlanır. Yatağın köşesine oturur ve onları düşünür. İki kuzen birlikte büyümüşlerdir ve çok fazla komik anıları bulunur. Tam o sırada kapı sesi duyulur. Michael, annesiyle teyzesinin döndüğünü düşünerek umursamaz. Ancak kahvaltı yapıp da kendi evlerine gittiğinde eşinin onu bir mektupla terk ettiğini anlar. Ayşenur, kendisine değer vermediği ve uzunca bir süre zor zamanlar yaşadığı için sürekli olarak kocasının kendini aldatacağı korkusuyla yaşamıştır. Gördüğü en küçük manzara da düşünce sistemini devre dışı bırakarak korkularını harekete geçirir ve gördüklerinin farklı bir açıklaması olabileceği aklına bile gelmez.

Stacy, Michael'in annesidir. Ayşenur'la kocası bir süre onların evinde kalırlar. Biraz para biriktirip sonra kendi evlerine çıkmak isterler. Bu süreçte Ayşenur, kocasının annesinden bu güne kadar görmediği bir annelik ve anlayış görür. Onun annelikle birleştirdiği psikoloji bilgilerinin oluşturduğu deneyimlerini dinlemek onun için çok yararlı olur. O, Ayşenur için hem kocasıyla ilişkisinde hem de anneliğinde kendi davranışlarını düzenlemek ve birçok konuda farkındalığını arttırmak için oldukça yararlı olur. Ayşenur, onun eşine ve oğluna davranışlarını inceler ve hiç bilmediği bir annelik modeliyle karşılaşır. Kendisinin de bu yoldan giderek kendine özgü bir annelik modeli oluşturmak istediğini fark eder.

Michael, karısının evi terk etmesinden sonra evliliklerinde kendi hatalarını da görür. Annesiyle yaptıkları sohbetler de buna oldukça yardımcı olur ve İstanbul'a karısıyla çocuğunu geri getirmeye gider. Zaten uzunca bir süre iç muhasebesi yapan Ayşenur da kendi hatalarını anlar ve kocasını karşısında görür görmez onunla birlikte Amerika'ya dönmek için can atar. Çünkü orayı kendi ülkesinde kendini yabancı hissedecek kadar benimsemiştir. Çiftler konuşup anlaşırlar. Herkes kendi payına düşen hataları kabul eder ve Michael, karısının gördüklerinin aslını ona anlatır. Sorun da böylece çözülmüş olur.

Ayşenur, ailesiyle geçirdiği zamanlardan sonra onları ve ilişkilerini daha net kavramaya başlar.

Ayşenur, annesinin kaçınmalı bağlanmasını ve babasının da kaygılı bağlanmasını o kadar net görebiliyordu ki! Peki, neden babasına üzülürken

annesine üzülemiyordu? Annesini hep soğuk bir kadın diye düşünürken aslında bu soğuk görüntünün bağlanma ihtiyacını maskeleydiğini yeni yeni kavriyordu. Babasınınsa kadının etrafından ayrılmaması, sevgiyi ne zaman alacağını bilmekten kaynaklanıyordu. Ama ikisine karşı farklı hissediyordu. Belki de babasına acımasının sebebi, ondaki duygusallığı görmesi; annesinin de kimseye ihtiyacı yok gibi görünen hâliydi. (Devecigil, 2021, s.77).

Babasını daha duygusal gören Ayşenur, kendini ona daha yakın hisseder. Annesinin biraz daha soğuk mizacı, onu babasına iter. Eve dönmeden babasıyla yaptığı duygusal konuşma, onu daha iyi tanımasına yardımcı olur:

'İnsanın kendi ülkesinin seslerine yabancı olması, çok garip geliyor bana. Ömrünü burada geçirmiş biri olarak sadece iki yıl yaşadığı bir yeri nasıl daha çok sahiplenirim anlamıyorum.' dedi Ayşenur.

'Sevdiğin adamlaydın.' diye cevap verdi babası. Ayşenur, onun bilgeliğine şaşırmıştı. *'İnsanın sevdiği kişiyle yaşadığı yer, cennettir kızım. Ben iki gönül bir olunca samanlık seyran olur diyenlerdenim.'*(Devecigil, 2021, s. 83).

Ayşenur, öğrendiği bilgileri kendi çocukluğuyla birleştirip kendisine yeni bir bilgi çıkarmaktadır. Küçükken ağladığında kimsenin yanına gelmediğine hâlâ üzülür. Kendi kızıyla içinde taşıdığı yaralı çocuğu karıştırır. Tüm bunların arasında bir yandan kendini iyileştirmeye diğer yandan da kızına iyi bir annelik yapmaya çalışır.

"Güzel kızım buradayım. Çok üzgünüm. Bu kadar zaman her ağlamayı susturmaya çalıştığım için çok üzgünüm. Yanındayım. Bir daha seni ağlarken yalnız bırakmayacağım. Üzgünüm, sana bunun yükünü taşıttığım için." (Devecigil, 2021, s. 141).

Düzeltilmek için bir şey yapmazsak yetişkinliğimizde yaşadıklarımız ya da yaşayamadıklarımız yönetir hayatımızı. Ayşenur, bu yaşında bile hâlâ uykuya dalmakta zorlanır. Çünkü annesi, onu her zaman yalnız yatırır ve korktuğunda bile yanına gelmez.

Yalnız uyurdum. Gece uykuya dalmakta zorluk yaşadığımı, korktuğumu hatırlıyorum. Kimseyi çağırmazdım korkunca. Sanırım bebekken annemin beni kendi başıma ağlamaya bırakmasıyla ilgili. Hâlâ da uyumakta zorlanıyorum. Televizyon başında sızmak daha kolay benim için. (Devecigil, 2021, s. 152).

Ayşenur, terapilerle desteklediği annelik yolculuğunda içten içe annesiyle de babasıyla da barışır. Başka türlüünün kendine yük getireceğini çok iyi öğrenmişti. Olumsuz duyguları yıllarca sırtında taşımak istemez. Çünkü bu, hem eş olma rolüne hem de anneliğine zarar verecektir. Kendiyle barışınca anneliğinde de hem ailesini hem de Işık'ı mutlu edecek kendine özgü bir yol bulabilmiştir. Işık, bu noktada çok şanslıdır. Birçok kadının yapamadığı hatta fark edemediği travmalarını çocuğuna da yaşatmamak için elinden geleni yapmış ve kızına en iyi geleceğini düşündüğü annelik modelini ilmek ilmek, tırnaklarıyla kazıya kazıya inşa edebilmiştir. Annelik; çok zor, yorucu ve uzun bir süreçtir. Ancak kadınlar da kendilerinden vazgeçmeyerek annelik yapacak yani bu uzun, zorlu yola çıkabilecek kadar güçlüdür.

3.26. İçimdeki Müzik (Sharon M. Draper)

Eser, Melody adındaki beyin felci geçiren bir kız çocuğunun hayatının küçük bir bölümünü anlatır. Melody; konuşamaz, yürüyemez, kendi başına yemek yiyemez ve tuvalete gidemez. Kolları ve elleri oldukça güçsüz, uzaktan kumandayla tekerlekli sandalyesini hareket ettirmektedir sadece.

Annesi Melody'yi bir gün doktora götürür. Doktor onu bakım evine gönderebileceklerini söyler ve böylece hayatlarına daha kolay devam edebilecekleri konusunda öneride bulunur. Ancak Melody'nin annesi bu öneriye şiddetle karşı çıkar. Bu karşıçıkma o kadar uzun sürer ki Melody'nin annesi, bir türlü sakinleşemez ve doktora anneliğin de verdiği acıyla ağzına geleni söyler.

Size bir şey söyleyeyim doktor. Ne cennette ne de cehennemde Melody'yi bir bakım evine gönderme ihtimalimiz var!

[...] 'Biliyor musunuz?' dedi. 'Bence çok soğuk ve duygusuzsunuz. Umarım hiçbir zaman engelli bir çocuğunuz olmaz. Muhtemelen onu çöpünüzle birlikte kapı önüne koyarsınız!

[...] Bence yanılıyorsunuz! Duvarlarındaki gösterişli diplomalarınıza rağmen Melody, sizinkinden daha ileri bir zekâya sahip!

[...] Sizin için her şey kolay. Tüm fiziksel becerileriniz sorunsuz çalışıyor. Anlaşılacak gibi bir kaygınız hiç olmamış. Tıp dereceniz var diye çok zeki olduğunuzu mu düşünüyorsunuz?

[...] O kadar da akıllı değilsiniz beyefendi, sadece şanslısınız! Sorunsuz yetilere sahip olan bizler, sadece bağışlanmış kişileriz. Melody, birçok şeyi anlayabiliyor, iletişim kurabiliyor ve bunu kendisi için hiçbir şeyin doğru düzgün işlemediği bir dünyada yapıyor. Gerçekten dâhi olan o!(Draper, 2019, ss. 26-27).

Doktorların ve öğretmenlerin kızlarının öğrenemeyeceğini, sadece yardımlarla fiziksel ihtiyaçlarını karşılayabileceklerini söylemelerine rağmen Melody'nin annesi ve babası, onun öğrenebileceğinden ve gelişebileceğinden emin oldukları için ona Bayan V adında bir yardımcı tutarlar. Melody, okuldan arta kalan zamanlarını Bayan V'nin evinde geçirir. Bu sayede yavaş yavaş okumayı ve daha birçok yeni sözcüğü öğrenir. Pembe renkteki arabasında insanlarla anlaşabildiği ve sözcükleri gösterebildiği bir tahtası bulunmaktadır. Sınırlı şekilde de olsa bu tahta, insanlarla iletişimde ona oldukça yardımcı olmaktadır.

Ailesi Melody'yi hiçbir zaman yük olarak görmemiştir. Her zaman onun potansiyelinin en üst noktasına gelmesi için uğraşırlar. Annesi, ona çoğu annenin sağlıklı çocuğuna sahip çıkmasından bile fazla sahip çıkar ve okuldan arandığında bile öğretmeni çocukları eğlendirecek etkinlikler bulmamakla suçlar. Çünkü birçok öğretmen çeşitli engelleri olan çocukların toplandığı H-5 adlı özel sınıfının bir şey öğrenemeyeceğini, bu yüzden de çok nitelikli etkinliklere ihtiyaç duymayacaklarını düşünür.

Peki, siz kim oluyorsunuz da bu aptalca aktivitelerle çocukların canını sıkıyorsunuz?

Öğretmen yutkunarak, " Bu ne cüret!" diye bağırdı.

Annem, "Kızım için her şeye cüret ederim," diye cevapladı. Sesi tehlikeliydi "Ve diğer çocuklar için!"(Draper, 2020,s. 53).

Anneler, çocuklarıyla ilgili her şeyden çoğunlukla kendilerini sorumlu tutarlar. Özel bir çocuk dünyaya getiren Melody'nin annesi Diane da, kızının hastalığından kendini sorumlu tutar. Bu da anne olmanın hassasiyetinin verdiği bir durumdur. "Ben Anneyim! Benim görevim dünyaya sağlıklı bir çocuk getirmektir ve ben her şeyi berbat ettim! Gezegendeki her anne normal bir bebek doğurabiliyor. Bende bir sorun olmalı!"(Draper, 2020, s. 68).

Diane, Melody'nin ilgi ve ihtiyaçlarını kızı söyleyemese bile hemen anlar çünkü o, kızıyla çok yakından ilgilenir. Onu asla hastalığıyla etiketlemez. Sağlıklı çocuk annelerinden daha çok zorlanmasına rağmen yine de asla pes etmez.

Annemle bazen kelimeler olmadan konuşuyoruz. Tavanı işaret ediyorum ve her nasılsa o tavadaki fan hakkında mı, ay ya da geçen seferki fırtınada su akan yerde oluşan lekeden mi bahsettiğimi anlıyor. Mutsuz olduğum ve kucaklanmaya ihtiyacım olduğu zamanları hissedebiliyor. Gergin ve üzgün olduğumda sırtımı okşayıp beni rahatlatıyor. Babamın dinlemediği zamanlarda da fıkralar anlatıyor ve ikimiz de çok güliyoruz. (Draper, 2020, s.77).

Melody'nin bir tane kardeşi olur. Annesinin, onun da sağlıklı doğmayacağıyla ilgili endişeleri vardır. Melody ise anne ve babasının kendisine yeteri kadar vakit ayıramayacağından korkmaktadır. Ancak, hiçbir şey korktukları gibi olmaz. Bebek doğar ve Penny, oldukça sağlıklıdır. Onun kolayca emeklemesine, yürümesine ve konuşmasına hayretle bakar Melody. Çünkü onun için bunları gerçekleştirmek âdeta imkânsızdır.

Melody, ailesinin ve Bayan V'nin yardımlarıyla okulda da gayet güzel vakit geçirir. Yeni gelen öğretmen, öğrencilerinin ihtiyaçlarına oldukça duyarlıdır. Özellikle okulda uygulanan kaynaştırma programıyla H-5 sınıfının özel öğrencileri, bazı derslerde diğer öğrencilerle birlikte ders görürler. Bu arada her yıl düzenlenen ülke çapındaki Akıllı Çocuklar Yarışması için öğretmenler de hazırlıklara başlar. Öğrenciler seçilir ve katılmak isteyenlerin arasında Melody de vardır. O, genel olarak diğer öğrencilerden daha başarılı olmasına rağmen konuşamadığı için bildiği soruları bile söyleyemez.

Melody, Bayan V'nin de yardımlarıyla önceki konuşma tahtasından çok daha farklı ve gelişmiş bir cihaz alır. Onun sayesinde arkadaşlarıyla daha rahat iletişime geçer ve bu sayede okulda bildiklerini de rahatça ifade edebilir.

Bilgi yarışması için seçmeleri Melodyde kazanır ve okul takımına seçilir. Gerçek yarışma için iki hafta boyunca Bayan V ile birlikte çok çalışırlar. Böylece okul takımı, ulusal bilgi yarışmasına katılmaya hak kazanır. Arkadaşları ve öğretmenleriyle hep birlikte kutlama yemeğine çıkarlar. Melody, mutluluktan uçmaktadır.

Ulusal yarışmaya gidecekleri gün şiddetli bir fırtına çıkar ve uçak seferleri iptal edilir. Arkadaşları ve öğretmeni, ona söylemeden uçak saatinden önce kahvaltı planı

yaparlar. Aldıkları toplu karardan dolayı da Melody'ye haber vermezler. Bu yüzden grup, takım olarak iptal edilen seferden önceki uçuşla yarışmaya gider. Melody ve ailesi, havaalanına gelip olayları öğrendiğinde yıkılır. Melody, yarışmaya gidemez. Onun yerine yedeklerden birini alırlar yanlarına. Ancak onların bu yaptığı, Melody'nin okulun en zeki ve çalışkan öğrencisi olduğu gerçeğini değiştirmez.

Melody, fiziksel olarak neredeyse hiçbir organını kullanamamasına rağmen ailesi onun parlak zekâsını fark etmiş ve bunu geliştirmek için tüm imkânlarını seferber etmişlerdir. Özellikle annesi, bu uğurda insanüstü bir çaba gösterir. Melody, anne ve babasının hayat mücadelesinin ve tüm zorluklara rağmen pes etmeyişlerinin başarılı bir sonucudur. Acaba Melody, farklı bir annenin çocuğu dünyaya gelmiş olsaydı da bu kadar mutlu ve başarılı olabilecek miydi?

3.27. Doğmamış Çocuğa Mektup (Oriana Fallaci)

Bu eser, hiç ummadığı bir anda hamile kalan, tereddütle de olsa çocuğunu doğurmaya karar veren ve çocuk doğduktan sonra da onu doğurduğu için çocuğunun kendisini suçlayacağından korkan bir kadının karnındaki bebeğiyle ve kendisiyle içsel konuşmalarını içermektedir. Yazar, pişman bile olursa her zaman var olmanın hiçlikten daha iyi olduğunu düşünerek doğurmaya karar vermiştir çocuğunu. Ancak o, kararını uygulayamamış ve henüz hamileliğin üçüncü ayında önce bebek ölmüş, sonra da anne.

Bu eser, hiç ummadığı bir anda hamile kalmış bir kadının duygularının hiç sansürlenmeden, sıradışı bir şekilde yapılan dışavurumudur. Yazar, çocuğunu aldırmayı düşünmez çünkü onun için en kötü şey, hiçliktir. Bununla beraber yine de çocuğuna karşı bazı korkular beslemektedir. Bu korkularını yazar, içtenliğiyle şu şekilde paylaşır:

"Ya doğmak hoşuna gitmezse? Ya günün birinde haykırıp suçlarsan beni: 'Sana kim dedi beni dünyaya getir diye? Neden dünyaya getirdin beni?' " (Fallaci, 2019, s. 12).

Yazar, aslında istenmeyen çocukmuş. Hatta annesi karnında ölsün diye sürekliliğe içermiş ama ölmemiş. Bir gün annesini tekmeleyince annesi, ilaçları tamamen bırakmış ve doğurmaya karar vermiş.

Yazarın çocuk sahibi olmakla ilgili düşünceleri, aslında planlamadan hamile kalan kadınların çoğunda görülen hislerdir belki de ama herkesin açıklamaya bu kadar cesareti olamıyor tabi ki.

Doğmamak, doğmaktan iyidir ama bu düşünceyi nasıl sana benimsetebilirim? Seni hiç kimse için değil, yalnızca kendim için dünyaya getiriyorum anlamına gelmez mi bu? Oysa seni yalnızca kendimi için dünyaya getirmeye hiç de meraklı değilim. Seni hiç mi hiç gereksinmiyorum.(Fallaci, 2019, s. 13).

Yazar, kendini anneliğe hazır hissetmemektedir aslında. Yani anneliği kendine uygun görmüyor demek daha doğru belki de. Ama olmuştur işte. Bir kere hamile kaldığına göre artık bebek vardır ve yazar, bu durumu "hiçyokluktan" daha iyi görüyor ve aslında sonuç nasıl olursa olsun bu kararının tüm sorumluluğunu da üstlenmektedir.

İnan ki seni dünyaya getirmek beni hiç ilgilendirmiyor. Karnım şişmiş durumda sokaklarda yürürken gözümün önüne getiremiyorum kendimi. Kendimi seni emzirirken, yıkarken, sana konuşmayı öğretirken düşünemiyorum bile. Çalışan bir kadının başka birçok işim, yapmayı sevdiğim şey var: Daha önce de söyledim: Seni gereksinmiyorum. Ama ister hoşuna gitsin ister gitmesin seni büyüteceğim.(Fallaci, 2019, s.15).

Yazar, yalnız yaşadığını ve bebeğini de yalnız büyüteceğini söylüyor bebeğiyle konuşmasında. Çünkü kendi gizemini ancak bebeğine açabileceğini düşünüyor. Ayrıca yalnız yaşamının zorunluluk değil kendi seçimi olduğunu da vurgular.

Tek başına yaşamayı seçmiş bir kadının ben. Baban benimle birlikte değil. Bundan dolayı üzgün de değilim, buna karşın ben de kendisini durdurmaya çalışmaksızın ve sanki birbirimize söyleyecek hiçbir şeyimiz kalmamış gibi, kararlı adımlarıyla çıkıp gittiği kapıya pek çok kez bakıp dalıyorum.(Fallaci, 2019, s. 17).

Yazar, gittiği erkek doktorun kendisini anlamadığını düşünür ve bazen karnındaki bebeğiyle kendi kendine yaptığı konuşmayı bile kadın erkek ayrımına dayandırır. Bu fikirleri de eserde şu şekilde yer almaktadır:

Erkek gebe kalamaz ki... Bu bir üstünlük mü yoksa bir kısıtlama mı? Düne kadar bir üstünlük, bir ayrıcalık gibi geliyordu bu bana. Bugünse bir kısıtlanma, bir yoksulluk gibi geliyor. Gövdenin içinde bir başka can saklamanın, bir yerine iki olmanın eşsiz bir görkemi var. Kimi zaman engin bir

utku duygusu doluyor insanın içine ve bu utkuyla birlikte gelen dinginliğin içinde sana hiçbir şey dokunamaz. Ne çekmek zorunda olduğun fiziksel acı ne feda etmek zorunda olduğun işin ne de vazgeçmek zorunda olduğun özgürlüğün. Erkek mi olacaksın kadın mı acaba? (Fallaci, 2019, s.17).

Yazar, çocuğunun kız bebek olmasını ister. Kendi yaşadıklarını onun da yaşamasını istiyor çünkü. Kendinin anlatmaya çalıştıklarını, onun da anlatmaya çalışmasını istiyor. Çünkü anne olmayla ilgili oldukça radikal düşüncelere sahiptir. Bu düşünceleri bebeğinin de yetişkin olduğunda savunmasını istiyor.

Anne olmak, bir meslek değildir. Bir görev bile değildir. Yalnızca sahip olduğun birçok haktan biridir. Bunu söyleyebilmek, anlatabilmek için ne çok çaba harcayacaksın. Ve çoğu kez, hemen her zaman, yenilgiye uğrayacaksın. Ama cesaretini yitirmemelisin. Savaşmak, kazanmaktan çok daha iyi; yolculuk yapmak da varmaktan çok daha güzel. (Fallaci, 2019, s. 19).

Yazar, erkek ve kadın cinsiyetlerinin toplumda sahip oldukları avantajları yine çocuğu üzerinden değerlendirir. Annesi, kadınlık yerine erkekliği seçerken kendisi ise her zaman kadın olmaktan mutlu olduğunu anlatır.

Erkek doğarsan da aynı ölçüde sevinirim. Hatta belki daha da çok çünkü o zaman aşağılanmaktan kurtulmuş olursun. Sözgelimi erkek doğarsan karanlık bir sokakta tecavüze uğramaktan çekinmen gerekmeyecek. İlk bakışta kendini kabul ettirmek için güzel bir yüze, zekânı saklamak için biçimli bir gövdeye gereksinme duymayacaksın. (Fallaci, 2019, s. 19).

Yazar, annelik düzleminde yeri geldikçe kadın-erkek arasındaki farklar, benzerlikler, avantajlar ve dezavantajları da masaya yatırmaktadır. Böylece bir taşla iki kuş vurmuş olmaktadır.

"Erkek olmak demek önde kuyruğunun olması demek değil, bir insan olmak demek. Benimiçin her şeyden önemlisi senin bir insan olman. 'İnsan' harika bir sözcük çünkü kadın-erkek ayrımı yapmıyor." (Fallaci, 2019, s. 20).

Yazar, daha doğmadan konuştuğu çocuğuna bir evlat olarak nelerle karşılaşacağını da kısaca haber verir. Oysaki doğurup doğurmama kararı annededir, çocuk bu kararın içinde edilgen bir rol oynamaktadır. Yazar, belki de bu durumu haksızlık olarak görür. En azından doğumdan sonra yaşayacaklarını anlatmak ve onu

bilgilendirmek, yazarın doğmasına karar verdiği bebeği için gönül borcudur hem de bebeğin babasının onu aldırmasını söylemesine rağmen.

Dışarıda sayısız efendin olacak. Bunlardan ilki de ben olacağım üstelik. İstemedem, belki bilmeden, benim için doğru ve gerekli ama senin için de öyle olmayan şeylere zorlayacağım seni. Örneğe işte şu minicik tatlı patikler... Benim için dünya tatlısı şeyler ama ya senin için? İlk giydirdiğine bar bar bağıracaksın, tekmeler atacaksın. Ama ben hiç aldırmadan gene de giydireceğim. Hatta yoksa üşütürsün diyeceğim ve zamanla alışacaksın. Boyun eğecek, evcilleşeceksin. Öyle ki gün gelecek ayağın çıplak diye acı çekeceksin ve bu, upuzun kölelik zincirinin başlangıcı olacak. İlk halka her zaman için ben olacağım çünkü bensiz yapamayacaksın. Seni doyuracağım, örteceğim, yıkayacağım, kollarımda taşıyacağım. Derken daha sonra kendi kendime yürümeye, kendi kendine yemek yemeye, nereye gideceğine, ne zaman yıkanacağına kendi kendine karar vermeye başlayacaksın. Ama bu kez de başka başka biçimlerde karşına çıkacak kölelik. Benim tembihlerim, benim öğütlerim, benim öğretilerim... Ve senin dediklerimin karşısını yaparsan beni inciteceğin konusundaki korkun... Seni bir kuş gibi kendi başına uçmaya bırakıncaya değin senin gözünde çok zaman geçecektir elbet.(Fallaci, 2019, s.47).

Yazar, aile kavramına da karşı çıkar. Ona göre aile düzeni de köleliğin farklı bir versiyonudur.

Aile, kişileri daha iyi denetlemek, onların kurallara, efsanelere bağlılıklarını daha iyi sömürmek için bu dünyayı kim örgütlemişse onun tarafından uydurulmuş bir yalan. Yalnız olduğumuzda daha kolay başkaldırırız, başkalarıyla birlikteyse daha kolay uzlaşırız düzenle. Aile, başkaldırıcıyı göze alamayan bir dizgenin borazanından başka bir şey değil ve aile kutsallığı da palavra büyüğü. Aynı adı taşımaya, aynı çatı altında yaşamaya zorunlu kılınmış, çoğu ez birbirlerinden nefret eden bir kadın, erkek ve çocuklar kümesi, hepsi hepsi. (Fallaci, 2019, s. 47).

Yazarın doğmamış çocuğuyla, toplumla ve kendisiyle yaptığı iç içe geçen konuşmanın satır aralarında onun, annelik tanımını da bulabiliyoruz aslında.

Sen de bir kez gövdemden çıktuktan sonra artık gereksinmeyeceksin beni. Seni sevmesini bilecek herhangi bir kadın çok iyi analık yapar sana. Kan bağı

dedikleri şey aslında yok, uydurma o. Ana, seni döl yatağında taşıyan değil, seni büyüten kadındır. Ya da seni büyüten erkek. (Fallaci, 2019, s. 75).

Yazar, bu annelik tanımıyla anneliğe yeni bir boyut kazandırmakta, onu cinsiyete bağlı olmaktan kurtarmaktadır. Yani "anne" denen kişi, çocuğu karnında taşıyan kişi olmak zorunda değildir ona göre. Bir çocuğun samimiyetle ihtiyaçlarını karşılayan kişi de o çocuğun annesi sayılmalıdır yazara göre. Yazar, anneliği kadınlık-erkeklik kavramları arasına sıkışmaktan kurtarmış, onun kapsama alanını genişletmiştir.

Yazar, zamanla alışmaktadır anneliğe. Eskisi gibi değildir bebeğe bakış açısı. Hayaller kurarken bulur bazen de kendini. Ne yazık ki daha doğum öncesi üç aylık hayatını bile tamamlayamadan ölür annesinin karnında. Küçük bir kavanoza koyarlar onu. Ultrasonda gördüğünden çok farklıdır. Aldatılmış hisseder kendini çocuğunu görünce. Yine de son kere bakmak ister ona. Ne yazık ki bebek onu da zehirlemiştir. Bebeğinden kısa bir zaman sonra o da henüz anne olamadan, içinde yeni filizlenen "annelik" tohumunu çiçeklendirmeden kapatır gözlerini bu dünyaya.

3.28. Döşegimde Ölürlen (William Faulkner)

Roman, anne Addie Bundren'in ölümünü, büyük oğul Cash'in annesi için tahta bir tabut yapışını ve annelerinin Jefferson'daki aile mezarlığına gömülme vasiyetini yerine getirme çabalarını anlatmaktadır.

Addie'nin Darl ve Jewel adlı oğulları anneleri ölmeden önce üç dolara komşuları Vernon Tull için bir iş yapmak amacıyla evden ayrılmışlardır. Anneleri onlar giderken ölmese bile çok hastadır ve bu durumda bu işi kabul ettikleri için ailenin diğer üyeleri tarafından yadırganırlar. Cora'nın sözlerinden de bu yadırgama, açıkça belliolmaktadır. Burada çocuklarla anne arasındaki bağın çok da kuvvetli olmadığı sonucuna ulaşılabılır. Eserde bu durumdan şu şekilde bahsetmektedir:

Her zaman söyledim Darl'ın öbürlerinden başka olduğunu. Hep söyledim, anasının huyunu almış bir odur aralarında, doğuştan sevecen bir o vardır. Jewel değil, Jewel ki anası karnında taşırken o kadar sıkıntısını çekti onun, sevip şımarttı, o ise türlü huysuzluk eder, günlerce surat asar, ben yatıştırana değin türlü şeytanlık bulurdu kadını ifrit etmeye. Gelip hoşçakal demek, onun yapacağı iş değil. Anasının ayrılış öpücüğünü almak için üç dolardan vazgeçmek onun yapacağı iş değil. (Faulkner, 2021, s. 47).

Vardaman, en küçük çocuk, yapılan tabutta delikler açar çünkü annesinin nefes alamayacağını düşünür. Bu esnada da annesinin yüzüne zarar verir. Cenaze töreni komşular ve rahip eşliğinde yapılır ve tüm aile, annelerinin son isteğini yerine getirmek amacıyla yola çıkarlar. Yolda türlü tehlikelerle karşılaşır. Akbabaların saldırısına uğrarlar. Hayvanları suda boğulur. Tabutu da suya düşürürler çünkü köprü yıkılmıştır ve onların karşıdan karşıya geçmesi gerekmektedir. Hayvanları olmasa da tabutu kurtarırlar. Ailenin babası Anse, yeni hayvanlar alır ve tekrar yola koyulurlar. Artık cesetten gelen kokular etraftaki insanları rahatsız etmektedir. Uzun ve zorlu bir yolculuğun sonunda Jefferson'a ulaşılır. Böylece Addie Bundren'in vasiyeti yerine gelmiş olur. Bundren, aile mezarlığına defnedilir.

Aile için anneleri Bundren'in vasiyetini yerine getirmeleri çok da önemli değildir çünkü aslında tek amaç, bu vasiyetin yerine getirilmesi değildir. Herkesin ayrı bir çıkarı vardır bu yolculuğa çıkarken: baba Anse'in dişlerini yaptırması, kız kardeş Dewy Dell'in çocuğunu aldırması, Vardaman'ın trenleri görmesi, Cash'in gramafon alması gibi. Anse, yolculuk sonunda kızının çocuğunu aldirmek için biriktirdiği parayı alarak dişlerini yaptırmış ve yanında getirdiği yeni eşiyle çocuklarını tanıştırmıştır. Bu noktada çıkılan yolculuğun sadece bir annenin vasiyetini yerine getirmek gibi kutsal bir amacı gerçekleştirmek olduğunu söylemek doğru olmayacaktır.

Addie Bundren, hayattayken kocasıyla anlaşamaz. En sevdiği çocuğu ise Jewel'dir. Bu, ne yazık ki herkes tarafından bilinen bir gerçektir. Anne ve babalar tarafından yapılan böyle bir sevgi farklılığı, çocukların psikolojilerine oldukça zarar vermektedir.

Anne Bundren, her anne gibi özellikle de çocukları için oldukça güçlü olmaya çalışmıştır. Kocasıyla arası iyi olmamasına rağmen yine de kendisinden sonra ona iyi bakmalarını öğütüyor. Zaten cenazenin gömülmesinin ardından Anse, kendisine bakacak yeni kişiyi bulur ve yeni karısını da çocuklarıyla da tanıştırır.

Kadınların yaşaması zor, gerçekten böyle. Kimi kadınlar. Anamı hatırlıyorum, yetmiş yaşından fazla yaşadığını. Her gün çalıştı, güneşte, yağmurda; son çocuğu doğduktan sonra bir gün hastalanmadı, ta ki bir gün şöyle bir çevresine bakındı, sonra gidip o dantel işlemeli, kırk beş yıl sandıktan çıkarıp kullanmadığı geceliğini aldı, giydi, yatağa yatıp, örtüleri üstüne çekip gözlerini

kapadı. "Siz, hepiniz babanıza elinizden geldiği kadar iyi bakmalısınız," dedi. Ben yoruldum. (Faulkner, 2021, s.54).

Bundren, çocuklarıyla oldukça ilgilenen bir annedir ancak onların her türlü ihtiyaçlarıyla yakından ilgilenir. Hatta bazen bazı çocuklarıyla daha fazla ilgilenirdi! Addie'nin çocukları için uğraşması şu şekilde bir cümleyle ifade edilmektedir: "Ama hiçbir kadın Addie'den çok uğraşmazdı büyüğünü de, küçüğünü de adam etmek için. (Faulkner, 2021, s.61).

Annelerinin ölümünden sonra Darl ile Vardaman, Addie'nin anneliği üzerine yorumlarda bulunurlar. Vardaman, annesinin balık olduğunu söylerken Darl ise annesinin kendisi için aslında hiç olmadığını söyler. Çünkü annesi, öldüğü için zaten yok olur; ayrıca ölmeyen önce de kendisini sevmediği için onu yok saymaktadır. Burada Darl, diğer kardeşlerinden farklı olarak annesi varken bile anne yoksunluğu yaşamaktadır. Yani annesi yanı başında ama yine de ona özlem duymaktadır. Çünkü annesi tarafından sevilmediğine inanmaktadır.

Darl, Jewel'in annesinin "at" olduğunu düşünerek hem Jewel'in atını çok sevdiğine hem de annesini atı "gibi" sevdiğine dikkat çeker. Cash'in işine ve iş aletlerine olan bağlılığı, Jewel'in atı ve annesi arasında kurduğu bağ ile aynı düzlemde değerlendirilebilir. (Sağlam Can& Can, 2018, s. 175).

İki kardeşin anneleriyle ilgili fikirleri, annelerinin Jewel'i daha çok sevmesi ve onun diğer çocuklarına yeteri kadar iyi annelik yapmadığı çerçevesinde şekillenmektedir. İki kardeş arasındaki bu konuşma eserde şu şekilde yer bulmaktadır:

"Jewel'in anası at," dedi Darl.

"Öyleyse benimki balık olabilir, olmaz mı, Darl?" dedim. Jewel benim kardeşim.

"Öyleyse benimki de at olmalı," dedim.

"Neden?" dedi Darl. "Baban babansa, Jewel'inki at diye neden senin anan da at olsun?"

"Neden olsun?" dedim. "Neden olsun, Darl?"

Darl, benim kardeşim.

"Öyleyse senin anan nedir, Darl?" dedim.

"Yok benim annem," dedi Darl." Çünkü olsaydı idi olurdu. İdi olunca da dir olmaz. Olabilir mi?"(Faulkner, 2021, ss. 110-111).

Anneliğin yalnızlığını parçaladığını düşünen Addie, bütün tutkuların sözcüklerle önemsizleştğini düşünür. Analık, çok da Addie'ye uygun bir şey olmamıştır.

Cash'e gebe olduğumu anlayınca gördüm ki yaşamak korkunç bir şeydi ve bu da ona cevaptı işte. Kelimelerin bir şeye yaramadığını anladığım zamandı; kelimelerin söylemek istediklerine bile uymadıklarını. Doğduğunda anladım ki analık kelimesini böyle bir kelimenin olmasını istemeyen biri bulmuş çıkarmıştı, çünkü çocuğu olanlar bu söz varmış yokmuş umursamıyorlardı. Korku'yu da hiç korkmamış kişilerin bulduğunu anladım; gurur'u hiç gururu olmayanların. (Faulkner, 2021, s.171).

3.29. Beşinci Çocuk (Doris Lessing)

Eserde David ve Harriet'in âşık olarak evlenmeleri, çocuklardan Ben'in belirlenemeyen bir problemi olduğu ve bu yüzden onun ailesi tarafından sevilmediği, bir kuruma kapatıldığı, annesinin onu ölmek üzereyken eve getirdiği ancak bir gün büyüüp de evden gitmesinin dört gözle beklendiği yer almaktadır. Ben'in gidişinden sonra kimse onu aramamış ve tüm aile, eski mutlu günlerine döndükleri için oldukça sevinmişlerdir.

Harriet ve David, çevrelerinde bulunan insanların yaşantılarının aksine daha tutucu ve bir parça da muhafazakâr sayılabilecek bir hayat görüşüne sahiptirler. Zaten bu uyum sayesinde birbirlerine âşık olup evlenirler. Harriet, çevresindeki insanların dalga konusu olmasına rağmen o, kadın erkek ilişkilerine daha farklı yaklaşmaktadır. "O, kendisini daha ziyade güzel, zarif kâğıtlara sarılmış, tedbirli bir biçimde doğru kişiye verilmek üzere bekleyen bir armağan olarak görüyordu." (Lessing, 2020, s.7).

Harriet, ne istediğini bilen bir gençtir. Güzel sanatlar okulunun grafik tasarımı bölümünden mezundur. Gayet mutlu ve ideal bir aile yapısına sahiptir. Annesi sağduyulu, hâlimden memnun bir kadındır. Mutlu bir hayatın temelini, iyi bir aileye sahip olmakta görürler. Belki de bu yüzden çevresine ve içinde yaşadığı döneme ters düşme pahasına özgün bir hayat görüşü geliştirmiştir.

David'in yedi yaşındayken annesi ve babası ayrılır. Öğretmen olan annesi Molly, üniversitede hoca olan Frederick ile yat üretimi ve satışı yapan babası James de Jessica

ile evlidir. Her iki evde de odası vardır ancak o, yuva olarak babasının evindeki odasını tercih eder. O, babasının servetinden zor durumda kalmadığı sürece asla kullanmaz. Ailesi tarafından her türlü psikolojik sorunlarıyla yakından ilgilenilmiştir.

Harriet ve David çiftinin 4 tane çocukları olur. Onlar daha fazla çocuk yapmak isterler ancak bir süre ara vermeye kararlıdırlar. Harriet, plansız şekilde hamile kalır ve bu defa çok değişik bir çocuk olacağını düşünmektedirler. Hamilelik süreci de çok kötü geçince sekiz aylıkken sancısı gelir ve doğum gerçekleşir. Yeni doğan bebeğe "Ben" adını verirler. Ben, sıradışı bir bebektir. Kimsenin içemediği kadar süt alınmaktadır. Daha beş aylıkken emzirmeyi bırakır ve biberona geçer.

Ben, çok hırçın bir çocuktur. Çevresindekilere ve hatta kardeşlerine bile zarar vermektedir. Diğer çocuklarla da asla oynayamaz. Eve gelen konukların evcil kedi ve köpeklerini de öldürür. Aile bu yeni çocuğu- annesi başta olmak üzere-sevememişlerdir. Zaten "Annenin ayağına pas pas yaptığını kimse baş tacı etmez. (Dilek Cesur) sözü burada da can bulur ve Ben'den herkes nefret eder. Çünkü o, normal bir çocuk görünümünde değildir.

Güzel bir bebek değildi. Bir bebeğe bile benzemiyordu. Yattığı yerde kamburunu çıkarmış gibi, kalın omuzlu, eğilmiş bir hâli vardı. Alnının tuhaf bir eğimi vardı. Sıradışı bir şekle sahip saçları kalın, sarımsı dikenler gibi tepedekiçifte hareden hareden çıkarak ana doğru alna doğru üçgen şeklinde uzanıyordu, yan taraflar ve arka dümdüz sarkıyordu. Elleri kalın ve ağırdı. Bebek gözlerini açtıve doğrudan annesinin yüzüne baktı. Tıpkı sabuntaşı yumrularını andıran, yeşilimsi-sarı, odaklanmış gözlerdi bunlar. Harriet, kendini incitmeye çalıştığından emin olduğu yaratıkla göz göze gelmeyi beklese de bebeğin gözlerinde annesini tanıdığına dair bir işaret yoktu. Ve Harriet'in yüreği, ona duyduğu acımayla burkuldu. Zavallı küçük yaratık, annesinin hiç sevmediği küçük bebek... (Lessing, 2020, s. 53).

Dikkat edildiğinde görülecek ki eserde Ben ecinni, Hobbit, cüce gibi daha birçok kötü lakaplara maruz kalır. Ailesiyle beraber kimse onu sevmez.

Harriet, Ben'i alıp kendi doktoruna götürür. Çünkü gerçekler ortadadır. Gittikleri her kurum ve okul, onun normal bir çocuk olduğunu söyler. O ise oğlunun durumu her neyse açıklansın ve bunu herkes kabul etsin istemektedir. Çocuğun bu hâli, anne ve babasını da gittikçe kendinden uzaklaştırır. Harriet'ın Ben hakkında kullandığı ifadeler

anne-çocuk ilişkisi açısından oldukça manidardır: "Ne de olsa, pis, küçük yarattığı öldürmek istemiyorum." (Lessing, 2020, s. 58).

Ben'in durumu, annesinin tüm gücünü tüketmiştir. İçten içe hem Ben'den nefret etmekte hem de annelik duygusuyla ona büyük bir acıma beslemektedir. Ben; David ve Harriet'in karı koca ilişkisine, evdeki diğer dört çocuğun psikolojilerine varana kadar her şeyi olumsuz etkilemiştir. Özellikle nenesi ve kardeşini de yaralaması işleri çözümsüz bir hâle getirir.

Ben, pek uyuyan bir çocuk değildir. Bu yüzden Harriet'in de uyku dengesi bozulur. Ayrıca Ben, gecenin büyük bir kısmını pencere pervazına yaslanıp bahçeyi izlemeyle geçirir. Odasına kapatıldığında ise o kadar bağırıp çağırır ki sonunda eve polis gelir.

Ben'le yaşanan tüm kötü deneyimden sonra Harriet hariç ailenin bütün bireyleri -neneler ve dedeler de dâhil- onu bir kuruma vermeyi istemektedirler. Bu teklife karşı çıkan tek kişi Harriet'tır. Aile büyükleri David'e onu ikna etme görevini verirler. O da çok sert bir şekilde Ben'i kuruma kapatmaya mecbur bırakır.

"Ya o ya biz," dedi David Harriet'a. Ben için duyduğu soğuk tiksintiyle dolu bir sesle ekledi: "Muhtemelen Mars'tan geldi ve bir süreliğine uğradı yalnızca. Geri dönüp burada öğrendiklerini raporlayacak..."(Lessing, 2020, 79).

Kısa bir süre sonra uygun bir kurum bulundu. David, oğlunu âdeta otobüsün içine atıp apar topar gönderdi. Sanki çok kötü kokan bir eşyayı, çöp konteynirine atıp da kapağını kapatmak gibi bir şeydi bu. David, inanılmaz bir rahatlama hissetmiştir. Zaten Ben'i hiç sevememiştir, onu doğduğundan beri kucağına bile almamıştır. Harriet ise annelik duyguları Ben'e karşı hiç oluşmadığı için bu durumu sadece içgüdüyle değerlendirir. Bu olaya karşı dışı başka, içi başkadır. "Harriet, olayın şokuyla ağlıyordu ama aynı zamanda rahatlama ve David'e karşı minnet hissediyordu, çünkü bütün sorumluluğu o üstlenmişti." (Lessing, 2020, s. 81).

Bir gün Harriet, Ben'i görmek için kuruma gitmeye karar verir. Kocasını onu engellemeye çalışsa da o, kararından dönmez. Orada Ben'i baygın, aç, dışkı lekeleri içinde görünce hemen eve getirir. Çünkü orada çocuklara uyuşturucu yapıp onları zaptetmeye çalışmaktadırlar. Kocasıyla arası iyice bozulur bu olaydan sonra. Bugüne kadar sorunlu bir çocuk doğurduğu için herkes Harriet'ı suçlamaktadır, şimdi de Ben'i

eve getirdiği için suçlanır. Annesi, eve gelen Ben'e çeşitli ev kurallarını ve sosyal kuralları öğretir. Diğerleri evdeyken Ben'i odaya kilitlemektedir. Ben, biraz daha sakin bir çocuk olmuştur. En azından kimseye zarar vermemektedir.

Harriet, mahallede Ben'in iyi anlaştığı John ve çetesine para karşılığında onunla ilgilenmesini söyler. Gençler de kabul eder. Uzunca bir süre takıldıktan sonra çete üyeleri farklı bir yere okumak için giderler. Ben adeta yıkılır. Haftalarca arkadaşlarının gelmesini bekler. Bir daha asla gelmezler. Ben, ortaokula geçince daha farklı yöntemlerle ev dışında kalır. Yeni okulunda Ben, çetesini kendisi kurar ve hatta çete lideri de olur.

Ben; geç saatlere kadar arkadaşlarıyla gezer, eve gelmez. Yine de onun dönüp dolaşp oraya gelecek olması bile evdeki herkesi huzursuz eder. Ben'in varlığında en çok zarar gören çocuk Paul'dır. Paul, çok küçükken annesinin her zaman Ben'le ilgilenmesinden dolayı anne özlemi çeker. Çok hırçın, kavgacı ve sabahtan akşama kadar televizyon izleyen bir çocuğa dönüşür. Ayrıca "duygusal yeme" denilen olay, son yıllarda bayağı popüler olmuştur. Paul, bu yeme tarzına sahip olmuştur.

Paul, saatler boyunca televizyonun karşısındaydı. Televizyona sığınıyor, huzursuzluk içinde oradan oraya gezinerek izliyor ve durmadan yiyordu ama asla kilo almıyordu. İçinde doymak bilmeyeni sürekli "Beni besle, beni besle diyen bir ağız vardı sanki. Her zerresi açtı ama neye aç? Annesinin kolları onu doyurmuyordu. (Lessing, 2020, s. 113).

Paul, kritik döneminde annesinden yeteri kadar ilgi göremediği için şu an ne yaparsa yapsın o ihtiyacını karşılayamamaktadır. Yaşı çok küçüktür. Duygusal ihtiyaçlar giderilmeden de açlık ortadan kalkmaz.

Ben; lideri olduğu grupta bir kere gitti ve bir daha da geri dönmedi. Herkes derin bir oh çekti.

Harriet, hamile kaldığından beri Ben'i bir türlü sevmemiştir. Çünkü bu hamilelik, vücudunu çok fazla hırpalamıştır. Herkes Ben'in farklı olduğunu bilmektedir. Doğduktan sonra da bu gerçek değişmemiştir.

Harriet ve David, Ben'e gerçek bir anne-baba olamamışlardır. Özellikle David, onu asla kabul edememiştir. Ne doğduğunda ne de ilerleyen dönemlerde Ben, asla sevgiyle kucağa alınmamıştır. İşin kötü tarafı, diğer çocuklar da anne ve babalarından

etkilenirler ve onlar da evin içinde Ben'i dışlarlar. Ben de mutluluğu dışarıda aramış, bu yüzden kendini aşağılayan, küçümseyen insanlar onu bile rahatsız etmemiştir. Çünkü kendisine karşı yapılan bu davranışa alışmıştır.

Ben, "koşulsuz kabul" ilkesine aykırı bir şekilde büyütülmüştür. Belki de o, diğer çocuklar kadar anne ve baba ilgisi, şefkati tadabilseydi bu hırçınlığı asla olmayacaktı ya da azalacaktı. Aileden dışlanması, kuruma gönderilmesi, hep yalnız olması, onun varlığından dolayı eve eskisi gibi konukların gelmeyişi, anne-babaya sahip olmasına rağmen yoksunluk yaşaması... Tüm bunlar sadece Ben'i değil tüm çocukları da agresifleştirmeye yetecek davranışlardır.

Ben, noktasında tüm aile kolayca kaçır ve Ben'i gözden çıkararak yok sayarlar. Harriet, onu kurumdan getirdiği andan itibaren John'a onu eve getirmemesi ve dışarıda oyalaması karşılığında para bile verirler. Sonunda Ben, evden tamamen gittiğinde kimse onu aramaz çünkü herkes içten içe bu anı beklemektedir. Onun gidişinden sonra çocuklar, Harriet ve David, tekrar normal bir aile olarak hayatlarına devam etmenin planını yaparlar ama kimsenin aklına ise Ben gelmez. Lovatt ailesi eski mutlu günlerine geri dönmeye çalışır ancak bir eksik olarak.

3.30. Acıyla Çarp Kalbim (Amélie Nothomb)

Acıyla Çarp Kalbim'de, Marie'nin genç yaşta hamile kalması, bu yüzden kızını kıskanması, ona asla yakınlık göstermemesi ve onun bu davranışlarının küçük Diane'nin ruhunda açtığı yaralar, çok üzücü bir şekilde yer almaktadır. Diane, iki kardeşine de annesinin çok büyük bir sevgi beslediğini gördükten sonra onun kendisini sevmediğini düşünür ve büyükannesi ile dedesinin yanına taşınır. Bir süre anne ve babasının yanına sadece hafta sonları gelir. Yaşlı çiftin ölümünden sonra ise en yakın arkadaşının evinde kalır. Tıp kazanır ve önce üniversitede öğretmenlik yapmaya başlar. Ardından da bir hastanede aktif olarak doktorluk yapar. Kardeşinin evden kaçması üzerine yıllarca kızını görmeye gelmeyen Marie, kızını eve dönmeye ikna etmeye çalışır ancak Diane, kabul etmez. Çünkü onun kendisini asla anlamadığını, bu yaştan sonra da anlamayacağından emindir.

Marie; kendini dünyanın merkezinde gören, herkes tarafından delice kıskanıldığına inanan, gösteriş meraklısı, egosu oldukça yüksek bir kızdır. Herkesin onun peşinden koşması ancak kendisinin hiç yüz vermemesi, hayattaki en büyük

zevkleri arasındadır. Bir gün eczacının oğlu Olivier ile birbirlerine âşık olurlar. Bu ilişkiden Diane,hamile kalır. Bu haber Olivier'ı çok mutlu etse de Diane için durum biraz daha kötüdür. Çünkü o, daha on dokuz yaşındayken hamile kalmayı asla istemez. Bu duruma bakış açısı tam da şu şekildedir: "Hamileyim, on dokuz yaşındayım ve gençliğim sona erdi." (Nothomb, 2020, s. 14).

Zaman su gibi geçer ve bebek doğar. Marie, bebeğe karşı hiçbir şey hissetmez. Etrafındaki herkes sevinç çılgınlıkları atarken Marie için hayatının en kötü günlerinden biri yaşanmaktadır.

Bebeğin adı Olivier'ın isteğiyle Diane konulur. Marie de bu isteği kabul eder. Bebeği kucağına aldığı anda aklından sadece şu geçer: "Benim hikâyem sona erdi. Artık senin hikâyem anlatılacak." (Nothomb, 2020, s. 16).

Diane, herkes için çok güzel, çok tatlı bir bebektir ama annesi Marie, onun yüzüne bakmak bile istemez. İnsanlar, bebeği sevip övdükçe genç kadın, daha da öfkelenir ve bebeğine karşı daha kötü duygular hisseder. "Onu gören herkes şöyle diyordu: "Ne kadar güzel bir bebek! Büyüleyici, inanılmaz bir güzellik bu!" Marie duyduğu acıyı gizlemeye çalışıyordu. Onu en çok yaralayan ise anne babasının torunlarına ilk görüşte âşık olmasıydı." (Nothomb, 2020, s. 17).

Özellikle büyükbabasının şu cümlesi, genç annenin dünyasını başına yıkar." 'Kendinden daha güzel bir bebek doğurmayı başardın!' dedi büyükbaba." (Nothomb, 2020, s. 18).

Marie, sürekli olarak hayatının bundan sonra daha kötü olacağını, artık kimsenin ona imrenmediğini düşünür. Bu duygularla kızına asla yakın davranmaz,onunla yakınlık kurmaz.

Olivier, karısının lohusalık depresyonundan kurtulması için onu eczanede muhasebeci olarak işe başlatır. Genç kadın, işini çok sever. Bu arada Diane de anneannesinde kalır. Anneanne, kızının durumunu fark eder ve buna hiç şaşırmas. Çünkü o, ablasını da çok kıskanmıştır.

Diane, çok akıllı ve sezgileri güçlü bir kız olduğu için annesinin durumunu çok küçük yaşta fark eder. Annesinin babasını da kıskandığını fark ettiği için onun bu davranışını kendini sevmesine bağlar. Onun kendisini farklı, kendi tarzında sevdiğini

düşünür. Yine de bu durum, bir çocuk için çok zordur. Çünkü Diane, annesinden hiçbir zaman sevgi dolu bir söz duymaz ve annesi onu asla kucağına almaz.

Kısa bir süre sonra Marie, tekrar hamile kalır. Bu defa bebek erkek olur. Diane, annesinin kardeşi Nicholas'ı çok sevdiğini gördüğünde çok üzülür ve onun erkek bebekleri sevdiği duygusuna kapılır. Kendi içinde de bu sorunu çözer. Ancak yine de annesinin küçük erkek kardeşini kucaklayışını, sevmesini, öpmesini, ona akşama kadar sevgi ifade eden binbir çeşit güzel söz söylemesini duymak, ona çok ağır gelir. Küçük kızın durumunu anlayan anneannesi, kızını uyarır. "Çocukların arasında tercih yapma hakkına sahipsin tabii ki ama tercihini bu kadar belli etmemelisin. Bu küçük kız için çok zor bir durum." (Nothomb, 2020, s.32).

Marie, üçüncü kez hamile kalır. Diane, kardeşinin erkek doğmasını ister çünkü onun da annesinin sevgisizliğiyle karşılaşmasından çekinir. Eğer kız olursa Diane, bebeğe kendisi bakmaya karar verir çünkü küçücük kardeşinin kendisinin çektiği acıları çekmesini istemez.

Üçüncü çocuk kız olur. Ancak Diane; annesinin bebeği öpüp kokladığını, ona sarıldığını, ona güzel sözler söylediğini duyduğunda tam anlamıyla yıkılır. Annesine içinde şunları haykırır:

Anne, her şeyi kabullendim ben, hep senin yanında oldum, yaptığın en aleni haksızlıklarda bile hep sana hak verdim, hayattan daha fazla şey bekleyen biri olduğumu bildiğim için gösterdiğin kıskançlıklara katlandım, başkaları bana güzel şeyler söylediğinde sinirlenmene ve bunun bedelini bana ödetmene ses çıkarmadım, küçücük bir parçasını bile bana göstermediğin şefkat ve sevginin tonlarcasını erkek kardeşime göstermeni hoşgörüyle karşıladım ama şu an gözlerimin önünde yaptığın bu şeyi kabul edemem. Beni şimdiye kadar bir kez sevdin, işte o an dünyada bundan daha güzel bir şey olmadığını anladım. Sevgini bana kız olduğum için gösteremediğini sanıyordum. Oysa şimdi gözlerimin önünde bugüne kadar hiç göstermediğin kadar derin ve yoğun bir sevgiye boğduğun varlık da bir kız bebek. Yaşadığı hayata ilişkin geliştirdiğim bu açıklama böylece gözlerimin önünde yerle bir oldu. Şimdi anlıyorum ki sen beni çok ama çok seviyorsun, o kadar az seviyorsun ki bu bebeğe duyduğun çılgınlık derecesindeki tutkuyu saklamaya bile gerek duymuyorsun. Gerçek şu ki

anne, çok önemli bir erdem sende hiç yok: Başkalarına karşı düşünceli ve nazik biri değilsin sen. (Nothomb, 2020,s. 42)

Diane, içinden asla annesi gibi biri olmayacağını düşünerek sarılır yeni doğan kardeşi Célia'ya. Diane, artık annesinden hiçbir şey beklemeyecektir çünkü orada, o anda onun çocukluğu ölmüştür.

Diane, anneannesi ve büyükbabasının yanına taşınır. Artık annesiyle aynı evde yaşamaya katlanamaz. Sadece hafta sonları ailesinin evine gelir.

Bir gün Diane, ailesinin evindeyken Célia, ona annesinin ilgisinden ve kendini sürekli öpmesinden rahatsız olduğunu anlatır ablasına. Diane da annesiyle konuşması gerektiğini söyler. Bu konuşma yapılırken kapının arkasından dinleyen Diane, annesinin kendisi hakkında soğuk bir kız olduğunu ve küçük kardeşini kıskandığını söylediğini duyar.

Anneanne ve büyükbaba, trafik kazasında ölür. Bu olaydan sonra Diane da arkadaşının ailesinin isteği üzerine evde tek çocuk olan en yakın arkadaşı Elisabeth Deux'un evinde kalmaya başlar. Annesi ise hafta sonları da eve gelmesine gerek olmadığını dile getirir. Diane, uzun yıllar kendisine ikinci aile olan Deux ailesinin yanında yaşamaya başlar. Hep hayalini kurduğu tıp fakültesine girer.

Tıp fakültesinde Olivia Aubusson adlı öğretmenle çok yakın arkadaş olurlar. Diane, onun profesörlük almasına yardımcı olur. Bu arada onun kızı Mariel ile de yakın ilişki içerisinde. Profesörün kızına karşı davranışlarında kendi annesinden izler görür. Bu yüzden küçük kıza yardımcı olur, onu ders çalıştırır ve onunla dost olurlar. Zamanla daha fazla vakit geçirmeye başlarlar. Olivia, bu durumu kıskanır ve Diane'in eve gelmesini engellemeye çalışır. Diane, hemen durumu anlar.

Diane, bir gün Profesör Olivia'nın onun tezinin bir kısmını çaldığını anladığı için onunla ilişkisini keser ve üniversiteden de ayrılır. Aktif şekilde doktorluk yapmaya karar verir.

Bir gün hastanedeysen annesi yanına gelerek Célia'nın evden kaçtığını, çocuğunu da kendisine bıraktığını yazan bir mektup bulduğunu anlatır. Diane, küçük kardeşinin annesinin yanından ayrılıp da kendi hayatını kurmasına çok sevinir. Çünkü Marie'nin sevgisi Diane hariç diğer çocuklarına zarar verecek boyuta gelir. Annesi,

Diane'dan eve geri dönmesini ister ancak o, bunu kabul etmez. Annesinin onun yaşadıklarını asla anlamaması, bazı şeyleri telafi edebileceğini düşünmesi onun annesinden daha fazla uzaklaşmasına neden olur. Çünkü bunca yıldır anlamadıysa, on beş yaşındaki kızının neden anneannesiyle kaldığını, sonrasında da hiç tanımadığı insanların evine yerleştiğini bir an bile düşünmediyse bu saatten sonra annesiyle konuşmaya gerek görmez.

Bir gün, polis Diane'ın evine gelerek onun ifadesini almak ister çünkü Profesör Olivia Aubussen, kalbinden yirmi defa bıçaklanarak öldürülmüştür. Diane, hemen kim olduğunu anlar ancak polise gitmez. Polisler de yeni bir şey öğrenince iletişim kurması gerektiğiyle ilgili hatırlatmalarını yaptıktan sonra giderler. Bir yılbaşı gecesi, Mariel, Diane'ın evine gelir ve gidecek bir yerinin olmadığını söyler. Diane da onu evine kabul eder. Roman bu şekilde son bulur.

Eser, gerçekten Diane'ın yaşadıklarından dolayı üzücü bir nitelik taşımaktadır. Henüz kendini bulamamış, bazı şeyleri yaşından daha erken yaşamaya kalkan bir genç kızın anneliğe uyum sağlayamamasından kaynaklanan içli bir hikâyedir. Marie, sonunda kızıyla kaybolan yılları telafi etmek istese de tüm çocukluğu tuzla buz olan Diane, tabii ki bu teklifi kabul etmez. Bir annenin geçerli sebepleri olabilir bu gibi durumlar için ama bu sebepler, sadece kendi hayatı için geçerlidir. Bir çocukluk ziyan olurken, bir çocuk en derin yaraları en güvendiği annesinden alırken, annesinin dokunuşuna, sesine, sevgisine muhtaçken annenin yaşadığı zorluklar, içinde bulunduğu durum o çocuğun yaralarına merhem olabilir mi?

3.31. Kış Bahçesi (Kristin Hannah)

Eser, herkesin "Anya" olarak bildiği ancak gerçek adı "Vera" olan bir kadının kızları Nina ve Meredith'e geçmişin izlerinin etkisinden çıkamadığı için annelik yapamadığını anlatmaktadır. Anya, Leningrad Kuşatması'nda kız kardeşini, oğlunu, annesini kaybeder ve kocası ile kızını da kaybettiğini zanneder. Hayatı boyunca kendi dünyasında yaşar, çocuklarıyla asla ilgilenmez. Babaları ölmeden önce onun hayatından oluşan masalı anlatması için annelerini ikna ederler çünkü babalarına söz vermişlerdir. Masadaki yerlerin gerçekliğinden şüphelenen kızlar, araştırırlar ve babalarının eşyalarının içinde Leningrad Kuşatması hakkında araştırma yapan bir profesörün anneleriyle görüşmek istediğini belirten bir mektup bulurlar. Annelerini profesöre

götürürler ve görüşme sırasında Anya'nın anlattıklarının kaydedildiği kaseti ve diğer belgeleri, asistanın verdiği adrese teslim edeceklerdir. Verilen adreste Anya, kuşatmada öldüğünü sandığı kızını bulur ve ilk kocasının da bir önceki yıl öldüğünü ama hayatı boyunca onu aradığını öğrenir.

Anya'nın Nina ve Meredith adında iki kızı vardır. Her gece çocuklarına uzun bir masaldan kesitler anlatır. Çocuklar bu masal anlarını dört gözle beklerler çünkü anneleri onlarla sadece masal anlatırken konuşmaktadır.

"Meredith,'Annemin hikâye anlatmasına bayılıyorum,' dedi.

Nina, 'Sadece hikâye anlattığı zaman bizimle gerçekten konuşuyor,' diye ekledi." (Hannah, 2011, s.12).

Bir gün Meredith, annesinin anlattığı hikâyelerden kendince bir senaryo hazırlayıp onun oynanmasını sağlar ancak annesine eski anılarını hatırlattığı için annesi sinir krizi geçirir ve oyunun devamı oynanamaz. Meredith ve Nina, bir daha annelerinden masal dinlemek istemezler; Anya da masal anlatma işine son verir. Böylece yıllar boyu acılarla oluşturulmuş masal, yarım kalır ta ki babaları ölene kadar.

Meredith, babasının işini devralmış ve seracılıkla uğraşan bir şirketin sahibidir. İki tane kızı vardır. O, annelik anlayışını kendi annesinden yola çıkarak oluşturur. Annesi gibi bir anne olmamak için büyük bir çaba gösterir. İki kızı da yatılı okuldadır. Meredith, hayatını o kadar kızlarıyla doldurur ki onlar olmadığında nasıl vakit geçireceğini bilemez. Bu durum, birçok annenin yaşadığı bir şeydir. İnsanlar, anneliğe kendilerini o kadar kaptırırlar ki zamanla kendilerini bu uğurda kaybedip hayattan zevk almayı unuturlar. Meredith'in bu durumu eserde şöyle anlatılmaktadır:

Onlar olmadan, bu ev- ve Meredith'in hayatı- beklediğinden daha sessiz olmuştu. Yirmi yıldır kendini sahip olamadığı türden bir anne olmaya adanmıştı ve bu işe yaramıştı. O ve kızları çok iyi bir arkadaş olmuşlardı. Yoklukları onu yalnız ve biraz amaçsız hissettirmişti. Bunun aptalca olduğunu biliyordu. Yapacak bir sürü şeyi vardı. Sadece kızları özlemişti, hepsi bu. (Hannah, 2011, s. 22).

Nina ise hayallerinin peşinden gitmiş ve foto muhabirliğini seçmiştir meslek olarak. Ne zaman, hangi ülkede olduğu asla belli olmaz. Danny adında bir meslektaşıyla ilişkisi vardır. İlişkileri çok iyi gider. Birbirlerini de çok severler. Danny, Nina'yla

evlenmek ister ama Nina da onu çok sevmesine rağmen evliliğe bir türlü cesaret edemez. Çünkü onda bağlanamama sorunu vardır.

Birbirini belki de yıllarca görmeyen iki kardeşi babalarının kalp krizi geçirmesi birleştirir. Nina, haberi alır almaz hemen eve gelir. Meredith, hayatta tutunduğu tek dalı olan babasının öleceği fikrine katlanamaz. Anya ise her durumda olduğu gibi yine oldukça soğuk ve dayanıklıdır. Bir anne olarak kızlarını teselli etmez. Sadece çok sevdiği kocasını kaybetme ihtimali karşısında duyduğu acıyı, yine sadece kendi içinde yaşar. Geçmiş, onu kapalı bir dünyaya hapsedmiştir. O, hayatla olan bağlantısını yıllar önce kesmiş, sevgi gösterdiği tek kişi kocası olmuştur. Çocuklarıyla bile hiçbir duygusal bağ kurmaz. Onlarla konuşmaz, onları dinlemez ve ortak vakit geçirmezler. O, kocasından arta kalan zamanını bahçesinde oluşturduğu, çok eskiden de sahip olduğu gibi Rus motifleriyle döşenmiş kış bahçesinde geçirir. Annesinin bu soğukluğu eserde şu şekilde yer almaktadır:

Babası dar bir yatakta, her tarafı tüpler, serumlar ve makinelerle çevrilmiş bir hâlde yatıyordu. Yanında annesi nöbet tutuyordu. Şimdi bile, kocası hayatı çok ince bir ipliğe bağlı olarak yatarken bile, tuhaf, neredeyse cüretkâr bir biçimde sakin görünüyordu. Duruşu mükemmeldi ve eğer ellerinde bir titreme varsa bunu algılamak için bir sismolog olmak gerekirdi. (Hannah, 2011, s. 56).

Nina, gecikmeli de olsa babasının yattığı hastaneye ulaşır. Ne de olsa her an dünyanın herhangi bir yerinde bulunabilir ve bulunduğu yerden dönmek, bazen uzun zaman alabilir. Yıllarca görmediği, görüşmek için diğer iletişim araçlarını da kullanmayan Anya, kızının gelmesine hiç aldırmaz. Ona göre dünyada kocasından başka neredeyse kimse yoktur ve onunla ilgili olmayan hiçbir şey onda herhangi bir tepkiye sebep olamaz.

En küçük çocuğunu karşılamak için ayağa kalkmamıştı; onun olduğu tarafa doğru bakmamıştı bile. Aksine gözlerini dikmiş dosdoğru karşıya bakıyordu; onun bu ürkütücü mavi gözleri cildinin soğukluğu karşısında parlıyor gibiydi. Her zamanki gibi örgü öriyordu. Muhtemelen üç yüz kazakları ve battaniyeleri vardı; her biri düzgünce katlanmış, yığınlar hâlinde çatı katında duruyordu. (Hannah, 2011, s. 59).

Anya, çocuklarıyla ilgili çelişkili davranışlar göstermektedir. Onun da bu tutumlarını geçmişte yaşadığı savaş anıları oluşturmaktadır. Uzun yıllar geçmesine

rağmen yaşadıklarının üzerindeki etkisinin hâlâ çok taze olması, onun sadece anneliğini değil tüm hayatını etkiler. Sürekli örgü örerek evi âdeta battaniyelerle doldurması, kendine yaz-kış varlığını devam ettiren kış bahçesi hazırlaması, evde sürekli yemek yapıp onları buzluğa doldurması ve çocuklarının her zaman fazla fazla yemelerini istemesi, ona savaş yıllarından kalan mirastır.

Çocuklarının bahçeden dışarı çıkması konusunda çok endişelenirdi, ama evin içindelerken yüzlerine neredeyse bakmazdı. [...] Yalnızca vücudunu hareket ettirecek kadar yerd, ama çocuklarının yiyebileceklerinden çok yemelerini isterdi. (Hannah, 2011, s. 61).

Babası son günlerini hastanede değil de kendi evinde geçirmek istediği için kızı Nina'ya eve gitmek istediğini söyler. Nina'nın ablasıyla yaptığı uzun tartışmalar neticesinde gerekli düzenlemeler yapılarak babayı eve getirirler. Babaları her zaman çocuklarını annelerinin onları çok sevdiğine inandırmaya çalışmıştır, çocuklar da inanmadıkları hâlde babalarını üzmemek için inanmış gibi yaparlar.

Babaları, çocuklarıyla annelerinin yaklaşmalarını sağlamak için onun hayat hikâyesini içeren "Köylü Kız ve Prens"i mutlaka annelerinden dinlemeleri için Nina'ya söz verdirir. O, kızlarla annelerinin ancak bu şekilde yaklaşacağını ve kızların onu tanıyabilmeleri için onun hayatını öğrenmeleri gerektiğini düşünür.

Nina, daha babası ölmeden bu sözü yerine getirmeye çalışır ancak annesi her zaman reddeder. Aslında bu masal işine Meredith de sıcak bakmaz çünkü annesinin masal anlattığı anlar, ona sevgisini hissettiği anlardır. Annesinin ona yaşatmadıklarını düşündüğünde annesine karşı hissettiği bu sevgi ona acı vermektedir. Bu yüzden o da annesinden masal dinlemek istemez ve Nina'yı vazgeçirmeye çalışır. Nina, asla vazgeçmez ve masalı anlattırana kadar da annesinin peşini bırakmaz. Zaten babası da Nina'nın bu özelliklerini bildiği için bu görevi Meredith'e değil de Nina'ya verir.

Babaları öldükten sonra annesi kocasının yokluğunu kabul etmekte zorlanır. Her yer karla kaplıyken ayakkabısız dışarı çıkması, bahçedeki banka oturup saatlerce hareketsiz kalması, bazen sanki kocası ölmemiş davranması kızlarını da endişelendirir. Ancak Anya, gayet sağlıklıdır. Sadece onun kendini dinleme ve rahatlama biçimi biraz farklıdır. O, karların içinde büyümüş; kar ve soğuk onun bir parçası hâline gelmiştir.

Anya, kocasının ölümüyle baş etmekte zorlanır. Eski anılarıyla yenilerini birbirine karıştırır. Bazen Meredith'e kız kardeşinin adıyla- Olga- seslenir. Duvar kâğıtlarını tencereye koyup pişirmeye çalışır. Bunun üzerine annesini doktora götürürler. Herhangibir sorun bulunmaz. Annesinin sadece aklı yine anılarına kayar çünkü yaşadığı olayı kaldıramaz. Anılarına sığınır. Doktorun tavsiyesi üzerine Anya, kısa süreliğine huzur evine götürülür çünkü kocasıyla yaşadığı evden biraz uzak kalmasının ona iyi geleceği düşünülür. Anya, valizinin içine eşyaları yerine bolca tereyağ, şeker ve deri kemer doldurmuştur. Bunu gören Meredith, annesi hakkında daha büyük endişeye kapılır.

Bu sırada Meredith, kocası Jeffle sorunlar yaşamaya başlar, daha doğrusu hep var olan sorunlar yoğun ve acılı bir dönemi daha kaldıramaz. Jeff, bir süre evden uzak yaşamak istediğini ve ikisinin de evlilikleri hakkında düşünmesi gerektiğini söyler. İşin aslı şu ki Meredith, yıllarca annesini sevmemek ve kendine acı çektirmemek için o kadar uğraşır ki âdeta etrafına duvar örür. Bu duvarı aşamayan Jeff, onun katılığından, duygusuzluğundan, her şeyi tek başına yapıyor olmasından, yardım istemeyişinden ve de artık onun aşkını hissedememekten dolayı böyle bir karar verir. Neticede Meredith de birçok insan gibi annesi olmamak için hayatı boyunca uğraşırken bir arpa boyu yol alamamıştır. Belki çocuklarına harika bir anne olmayı başarmış ancak kocasına iyi bir eş olamamıştır. Jeff, onun hayatındaki yerini sorgular olmuş ve karısının asla ona ihtiyaç duymamasından dolayı kendini işe yaramaz hisseder. Jeff'in bu kararı Meredith için depresyon etkisi yapar. Ancak kocasını çok sevmesine ve onun asla gitmesini istememesine rağmen bir şey onu engellemiş ve duygularını ona anlatıp "Gitme! Sana ihtiyacım var!" diyememiştir. Meredith'i engelleyen şey ise onun çocukluğudur, annesinin ona veremedikleridir ya da kalbini katılaştıran duygusuzluğudur. Annesiz büyüyen bir çocuğun her şeyi tek başına yapabileceğine inanması, bunu alışkanlık hâline getirmesi ve birilerinden yardım istemeyi zayıflık olarak görmesidir. Çünkü o, hep yalnız olmuştur.

Nina, babasına verdiği sözü tutar ve annesinin yarım bıraktığı masalı tamamlaması için onu ikna etmeyi başarır. Annesi her gece onu anlatmaya başlar. Kızlar, onun sıradan bir masal olduğunu ve babalarının da onları birbirine yakınlaştırmak için masalı tamamlamalarını istediğini düşünürler. Ancak bu masal, annelerinin hayatıdır ve babaları, kızların annelerini anlayabilmeleri için bunu bilmeleri

gerektiğini düşünür. Gerçekten de haklı çıkar çünkü bu olay, çok farklı olaylara zemin hazırlar.

Bir gün Meredith, bazı evrakları bulmak için babasının çalışma odasındaki esyalarını inceler. O sırada Leningrad'la ilgili araştırma yapan bir profesörün Anya ile görüşmek istediğini ancak annesinin kabul etmediğini öğrenir. Bu bilgiyi Nina'yla paylaşır. Annesinin anlattığı masalda geçen yerleri ve tarihi olayları internetten araştıran Nina, masalın gerçek olduğunu ve annesinin hayatı olduğunu anlar.

Gerçekten de Anya'nın masal anlatması, üç kadını yakınlaştırır. Artık, konuşmalar da beraber yemek yerler ve her gece masalın devamını dinlemek üzere annelerinin odasında toplanırlar. Nina, yakınlaşmalarının farkına varır ve çok mutlu olur. "Nasıl güldüğümüzü duydun mu? Biz üçümüz, birlikte daha önce bunu hiç yapmadık. Senin için güldük, baba..." (Hannah, 2011, s. 266).

Anya'nın anlattığı masalın gerçek olduğunu ancak annelerinin masaldaki hangi karakter olduğunu bilemeyen Meredith ve Nina, onu yıllar önce kendisiyle görüşmek isteyen profesörle görüştürürler. Bu adam, Rusya'nın başına gelen olaylarla ilgili makaleleriyle ünlüdür. Onun yanına gittiklerinde Anya, hayatının tüm ayrıntılarını anlatır ve gerçeklerin ortaya çıkmasına katkı sağladığı için mutlu olur.

Aslında Anya'nın gerçek adı Vera'dır. Anya, Vera'nın savaşta öldüğünü sandığı kızıdır. Vera, çok küçük yaşta Sasha'ya âşık olur ve evlenirler. Babası şairdir. O dönemde şiir yazmak tehlikeli görülmüş ve yasaklanmıştır. Vera'nın babası da şairliği yüzünden bir gece evinden kaçırılır ve ondan bir daha da haber alınamaz. Onun öldüğü varsayılır.

Vera ve Sacha'nın çok mutlu bir evlilikleri olur. Bu evlilikten "Anya" adındaki bir kızı, "Leo" adında da bir oğlu dünyaya gelir. Mutlulukları başlayan savaşla bozulur. Tüm erkekler askere alındığı için Sasha da gider ancak o, yüksek bir rütbededir. Bazı dönemlerde ailesini ziyarete bile gelir.

Vera, kız kardeşi Olga, Vera'nın annesi ve iki çocuk aynı evi paylaşırlar. Vera ve annesi çalışmaktadır. En azından bazı kurumlarda çalışanlara verilen yiyeceklerden dolayı bile insanlar yolda kafalarına bomba düşebileceği tehlikesini göze alarak işe gidip gelirler. Kısa zaman sonra Olga, savaşta; annesi de hastalıktan ölür. Sadece Vera ve çocukları hayatta kalır.

Artık savaş iyice kötü bir hâl alır. İnsanlar soğuktan donarak ya da açlıktan ölmeye başlar. Soğuk o kadar yakıcıdır ki yiyecek bulmak için dışarı çıkan insanlar, bir bankta dinlenmek için oturduklarında bile donarak ölebilmektedir. Bu yüzden artık banklar, parklar her yer cesetlerle doludur. Isınmak için koltukların mobilyalarını yakmaya başlarlar. Yemek için de evdeki deri kemere varana kadar her şey eritilerek yenir. Gerçekten üst düzey bir zorluk yaşanır Leningrad'da- şimdiki adı Petersburg'dur.

Çok nadiren de olsa Sasha ailesini ziyarete gelebilmekte, her geldiğinde de getirebildiği kadar yiyecek bırakmaktadır Sasha, ailesini daha güvenli bir yere götürebilmek için evrakları düzenler ve Vera'ya da buluşma yerine nasıl geleceğini anlatır. Bu sırada Leo, artık soğuk ve açlıktan hastalanır. Vera, çocuklarını alarak Sasha'yla buluşma yerine giderken Leo'yu da hastaneye götürür. Orada oğlunun kurtulamayacağını öğrenir. Biricik oğlunu soğuk hastane koridorunda bırakmaya gönlü razı olmayan Vera, Anya'yı trene bindirerek yabancı bir kadının yanında babasıyla buluşacağı yere gönderir. Kaybolmaması için de paltosunun içine adının yazılı olduğu bir bez diker.

Leo, aynı gün hastane koridorunda ölür. Yaşarken oğlunu orada bırakmaya gönlü razı gelmemiş ama ölüsünü bırakmak mecburiyetinde kalır çünkü Anya'yı gönderdiği buluşma yerine ulaşması gerekmektedir. Treni kaçırsalarsa bir daha gitme şansları olmayacaktır.

Buluşma yerine giderken Vera, şoföre evlilik yüzüğünü verir para yerine. Adam, yüzüğün altın olduğunu görünce kabul eder. Adamın Vera'ya "büyükanne" diye seslenmesi üzerine genç kadın, tüm saçlarının çektiği acılardan dolayı bembeyaz olduğunu o an fark eder. Eserde bu acı olay, şu şekilde anlatılır:

"Benim yaşlı bir kadın olduğumu düşünüyör. Eşarbi çıkarıyorum ve ön camın üst kısmındaki aynadan kendime bakıyorum.

Saçlarım cildim kadar beyaz." (Hannah, 2011, s. 464).

Vera, sonunda buluşma yerine gelir. Uzaktan Anya ve Sasha'yı görür. Tam onlara doğru koşacakken birden bir gürültü patlar, kocası ve kızını alevlerin arasında havada görür. Kendisi de yaralanmasına rağmen girdiği şokun etkisiyle ne parçalanmış yüzünü ne de çıplak ayaklarla karda yürümenin verdiği acıyı hisseder. Vera, her yeri araştırır ancak kimsenin sağ kalmadığını öğrenir. Bunun üzerine çıldırmış bir şekilde

Alman cephesine ulaşmaya çalışır ve günler sonra ulaşır. Onların karşısına geçip bağırıp çağırmaya başlar. Bu sırada da Nazilerin eline düşer. Uzunca bir süre Nazi kamplarındaiskence gördükten sonra savaş sona erer. Kamplarda sağ kalan insanların tahliyesinden sorumlu genç asker-şu andaki kocası Evan- ona yardım eder ve Vera, kurtuluşu o genç askerle evlenmekte bulur. Bebek denecek yaşta olan oğlunu parmağını kesip kanıyla beslemesine rağmen hayatta kalmasını sağlayamamış, gözünün önünde patlayan beşyaşındaki kızının adını bile doya doya söyleyememiş bir annedir Vera. İşte tam da bu yüzden ona adını soran genç askere "Anya" diyebilmiş ve ismi her çağrıldığında kızını hatırlamaktan büyük bir mutluluk duymuştur. Vera'nın o andaki duyguları eserde şöyle yer almaktadır:

Eğer daha güçlü olsaydım kampın kapılarının açıldığı bu günde çocuklarım benimle birlikte olacağını düşünüyordum ve bu yüzden Evan bana ismimi sorduğunda Anya diye fısıldadım. Daha sonra bunu geri alabilirdim, ama her defasında birisi benimle konuştuğunda onun ismini duymaktan hoşlandım. Bu bana acı verdi, ama acıyı kucakladım. Bu hak ettiklerimin en azıydı. Babanızla birlikte gidip onunla evlendim, çünkü gitmek istiyordum ve gidebilmemin tek yolu oydu. Yeni baştan başlamayı hiç düşünmedim. Çok hastaydım. Ölmeyi bekledim, umdum. Ama ölmedim. Ve şey... Evan'ı nasıl sevmeyebilirsiniz ki? İşte. Hepsi bu. Şimdi biliyorsunuz.(Hannah, 2011, s. 483).

Vera, oğlu Leo'yu soğuk hastane koridorunda bıraktığı için yıllarca kendini suçlar.

Bu acıya katlanamayacağımı sanıyorum ama katlanıyorum. O gün bütüngen ve sonraki günün bir kısmında uzanıp onunla yattıyor, bedeni donarken ona sarılıyorum. Normal zamanlarda belki buna izin verilmezdi, ama bu zamanlar sıradan olmaktan çok uzak. Nihayet, yavaşça onun küçük bedeninden uzaklaşıyorum ve ayağa kalkıyorum. (Hannah, 2011, s. 474).

İki çocuğunu da kaybettiğini düşünen Vera, hem acı hem de ağır bir suçluluk duygusuyla yanmaktadır. Artık kaybedecek hiçbir şeyi olmadığını düşünerek kendi hayatından vazgeçer ve umursamazca kendini Alman cephesinin önüne atar. Çünkü artık hayattan beklentisi kalmamış, yaşama isteğini kaybetmiştir.

Bunu bir kadına sormalıydım; bir çocuğu taşıyarak, diğeriniyse gitmesine izin vererek öldüren başka bir anneyle sormalıydım.

Ya da belki bunu yapan tek kişi benim...

Her neyse, acı dayanılmaz. Ve ben iyileşmek istemiyorum. Olduğum kadar mutsuz olmayı hak ediyorum. Böylece, yatağıma geri dönüyor, izmelerimi ve paltomu alıyor ve yürümeye başlıyorum. (Hannah, 2011, s. 478).

Artık kızlar annelerinin gerçek adını ve yaşadıklarını öğrenmişlerdir. Bu acıklı hayat hikâyesi, onları oldukça etkiler ve gözyaşlarına boğulurlar.

Vera'nın hayat hikâyesini kasete kaydeden profesörün yardımcısı, kaseti ve araştırma ile ilgili diğer belgeleri, ulaştırmaları gereken adreslerle beraber onlara verir. Vera, bu işi bir an önce yapmak ister. Hemen adrese doğru yola çıkarlar. Bulundukları yere çok da uzak olmayan adreste onları büyük bir sürpriz beklemektedir. Onlara kapıyı açan daha önce Rusya'da yemek yedikleri restoran sahibidir ve bu herkesi oldukça şaştırır. Adı Stacy olan bu genç kadının babası yıllarca profesöre Leningrad araştırmasında yardımcı olmuştur. Bu yüzden kanıtların emin ellerde olmasını istediği için profesör, onları buraya yollar. ay içerken Vera, kendi evinde bulunan Kutsal Köşe'nin aynısını orada da görür. Tam oraya yaklaşırken siyah-beyaz gördüğü fotoğrafın kendinin Sasha ile evlenirken çekildikleri fotoğraf olduğunu fark eder. Stacy'nin fotoğrafın anne ve babasına ait olduğunu söylemesi zerine Vera, onun aslında Stacy değil de kendi kızı Anya olduğunu anlar. İki kadın da şok geçirir. Birbirlerine sarılıp ağlaşırlar. Stacy, annesine evin bahçesinde babasıyla birlikte hazırladıkları mezar taşlarını gösterir. Bir tanesi Vera'ya, bir tanesi oğlu Leo'ya ve sonuncusu da kendisine aittir. Stacy, babasının geçen sene öldüğünü ve hayatı boyunca Vera'yı aradığını söyler. Vera, bahçedeki banka yıkılır. Stacy, patlamadan sonra çevredeki insanlar tarafından hastaneye kaldırıldıklarını ve iyileştiklerini, o andan itibaren hep onu aradıklarını anlatır. Vera, derin bir acı duyar. Yine de hayatı boyunca edindiği güçlü olma özelliğini kullanarak kısa zamanda kendini toparlar. Stacy ile diğer çocuklarını tanıştırır. En azından bu yolculuktan kızı Anya'sını bularak döndüğü için çok mutlu olur.

Meredith'in annesiyle yaşadıkları onda çok farklı bakış açılarının oluşmasına sebep olmuştur. Yaptığı işi bile babasının isteği üzerine seçtiği için bundan sonra kendi istekleri doğrultusunda yaşamaya karar verir. Kocasını Jeff'i arayarak ona aşkını

yıllar sonra tekrar açıklar. Kocas1 da onun sesindeki değişiklikten gerçekten bazı şeylerin d1zeleceği sinyalin1 alır ve barışırlar.

Artık b1t1n aile- Vera bile- gerçekten sevgi dolu bir aile olurlar. Vera, kızlarından geçmişteki yapamadığı her şey için 1z1r diler. Stacy sık sık annesi ve kardeşlerini g1rmeye gelir. Nina, çok sevdiği ve sevildiği ilişkisini evlilikle s1rd1rmeye yine cesaret edemez ama Danny, ondan ayrı kalmak istemediği için annesinin kocaman evinin 1st katına taşınırlar ve yine eskisi gibi d1nyayı gezmeye devam ederler.

Eser, mutlu bir sonla biter.Bu son, gerçekten bu kadar acı y1kl1 bir hik1ye için oldukça sevindirici olsa da bir annenin çocuklarına çocukken yaşatamadıklarının etkisi tabii ki bir 1z1rle telafi edilememektedir. Nina'nın kendini hiçbir yere ait hissedemeyip çok sevdiği adamla bile evlenmeye h1l1 cesaret edememesi ya da Meredith'in annesini sevmemeye kalbini ikna edip kalbinin de kendini duygusallığa kapatması ve bu y1zden yıllarca mutsuz bir evlilik yaşamasının kaynağı, Vera'nın yıllarca çocuklarını sevmiyor gibi davranması değil midir?

Vera'nın yaşadıkları, bir insanın başına gelebilecek en k1t1 şeylerden birisidir. Bu konuda zaten ř1phe yok ancak psikolojik olarak bu kadar k1t1 olan, çocuklarının y1z1ne bile bakmayan, onlarla konuşmayan bir kadın neden ocuk sahibi olur ki? Zıyan olmuş bir çocukluk nasıl telafi edilir? Vera'nın yaşadıkları çok 1z1c1 olmasına rağmen yine de bu durum, çocuklarının hayatına bu kadar zarar vermeyi haklı g1stermez. Ayrıca Vera, kendi duygularına g1m1lerek çocuklarının ne hissedebileceğiyle asla ilgilenmemiştir. Onlara anneleri varken anne yoksunluğu yaşatmıştır. Aslında kaybettiği oğlu Leo ve kaybettiğini d1ř1nd1ę1 kızı Anya'nın acısını dindirmeyi, şu an sahip olduğu iki kızına g1stereceği sevgiyle de en azından deneyebilirdi. Yetişkinler, her açıdan çocuklara g1re daha 1st1n becerilere sahip olduğu için bu t1r olaylarda ne yazık ki olayın akışını değiştirmesi gereken kişi bir yetişkin olduğu için çocukları bu t1r olaylarda her zaman mağdur g1rmek zorundayız 1nk1 onlar, t1m savaşların zayıf tarafıdır.

3.32. Siyah S1t (Elif şafak)

Eser, yarı otobiyografik bir 1zellik taşımaktadır. Yazar, hep karşı çıkmasına rağmen 1şık olmuş ve evlenmiştir. Yine yazarlıkla evliliğin bir arada olamayacağını savunmasına rağmen ocuk sahibi olmuştur. Kendi tezlerinin aksine davranmak,

lohusalık hassasiyetiyle de birleşince oldukça zor ve uzun süren bir karanlık dönem olmuştur yazar için. Daha sonra o, bu karanlık dönemden daha huzurlu bir şekilde çıkmayı başarmıştır. İşte eser de bu çıkışın, yazarın düşünce ve ruh dünyasındaki tüm farklı karakterleri birbirleriyle barıştırmasını ve ruhunda dinginliği ancak zıt yönleriniuzlaştırarak sağladığını farklı bir üslupla okurlarına sunmaktadır.

Yazar, kendi içinde taşıdığı kadınlığının farklı yönleriyle hesaplaşmaktadır. İçinde taşıdığı tüm kadın kimliklerini tek tek inceler, onlarla tartışır, kırdığı noktalarda gönüllerini alır. Bir nevi yazar, bu eserle kendi iç dünyasına inmekte, bu zamana kadar duyamadığı Elifleri dinlemekte ve yaraladıklarını iyileştirmektedir. Kendi içine dönmekte, anne olmasıyla beraber ortaya yeni çıkan Eliflerle de tanışmaktadır. Çünkü annelik, kadınların içinde kapalı kalmış mucizeleri açığa çıkaran bir dönem değil de nedir?

Yazar; doğum yaptıktan sonra depresyona girdiği ve hiçbir şey yazamadığı on aylık dönemini anlatmaktadır. Bu dönemin sonunda ortaya çıkar *Siyah Süt*. Yazar, kendini anlamış, tanımış ve içindeki küslükleri gidermiş; ruhuna da bahar getirmiştir. Baharında açan ilk çiçektir *Siyah Süt*. Bu dinginleşme sürecini de şu şekilde kaleme almaktadır:

Nice sonra gözlerimi açtığımda büyük bir sürpriz bekliyordu beni. Günlük güneşlik sakın bir limanda buldum kendimi. Oynak, küçümen dalgalar; rıhtımda güler yüzlü insanlar; semada toprak toprak akça bulutlar... Annelik, yazarlık, sevgi ve dostluklar yan yana el ele, ne güzel, ne bereket. Çok şükür. Olabiliyormuş meğer. Mümkünmüş. (Şafak, 2021, s. 28).

Yazar; kitabın başlarında evde kalma ifadesinin neden kızlar için kullanıldığı, evde kalmanın neden kötü bir şey olarak algılandığı gibi sorularına cevap bulmaya çalışır. Kendisi için ise evlenmenin söz konusu olmayacağını ifade eder. "İlla da evlilik/yuva metaforuyla konuşmak gerekiyorsa, diyebilirim ki "edebiyat benim kocam, kitaplarım da çocuklarım." (Şafak, 2021, s. 36).

Yazar, bu düşüncedeyken evlenir ve daha önce evlenen, bir erkekle hayatını birleştirme ihtiyacı duyan kadınları aşağıladığı için hata yaptığını kabul eder.

Durup dururken Ada vapurunda bir "Evde Kalmış Kız Manifestosu" yazıyorum. Neden böyle bir şey kaleme alma gereği duyduğumu bilmiyorum. Bu

arada yanımdaki ev hanımı anne-eş prototipi kadını aklımca öteliyor, kendimden hakir görüyorum. Zannediyorum ki be “yazar hanım” pek bir müstesna, pek bir çılgın, pek bir kabiliyetliyim ve hep öyle kalacağım. Zannediyorum ki, “öteki kadın” cahil, basit, ortalama. Bense aydınlanmışım, farklıyım. (Şafak, 2021, s. 39).

Yazar, kendinden çok uzak gördüğü evliliği gerçekleştirdikten sonra sıra anne olmaya gelir. Anne olduktan sonra içindeki "Küçük Parmak Kadınlar"ın hesaplaşmalarını, yaptığı haksızlıkları, hassasiyetlerini, aykırılıklarını, özgünlüklerini, çocuksu yönlerini, kadınlıklarını karşılaştırır. Her yönünün diğerine galip gelmeye çalıştığı, kimsenin kimseye hak vermediği, bazen uysal bazen çılgın birçok kadın taşıdığını ifade eder aslında yazar bu eserinde. Bu kimlikler arasında bir uzlaşma sağlayabildiği ölçüde dinginleşir ruhu, kapıları yazarlık yolculuğuna da ancak bu şekilde tekrar açılabilir. İçinde taşıdığı kadınlar, "İçimden Sesler Korosu"nun üyeleri: Pratik Akıl Hanım, Can Derviş Hanım, Hırs Nefs Hanım, Sinik Entel Hanım, Anaç Sütlaç Hanım ve Saten Şehvet Hanım. Bu kişiliklerini şu şekilde ifade etmektedir yazar: "İçimde bir minyatür harem var. Birbirine laf anlatamayan, çelme takan, pusu kuran, fal bakan, nâme yazan, darılan birtakım dişi yaratıklar." (Şafak, 2021, s. 48).

Yazar, evlendikten sonra toplumun kadınlardan beklentilerinin onlara yazma zamanı bırakmadığından yakınmaktadır.

Zaten kadınlardan beklenen" munis eş-titiz ev hanımı-vefakâr anne" üçlü rol kalıbı içinde böyle bir hareket alanı bulamayacaktır. Her şeyden evvel yazmaya vakit ayıramayacaktır. Gün boyu yemek, temizlik, alışveriş, ütü, çocuk ve bebek bakımı, kocasının beklentileri, kaynanasının istekleri, ailevi ve sosyal yükümlülükler... derken zaman akıp gidecektir avuçlarından. Kendi kendisiyle baş başa kalabildiği nadir anlarda da yorgunluktan sızıp kalacaktır bir kenarda. Nasıl yazsın? Ne zaman yazsın? (Şafak, 2021, s. 49).

Yazar; annelikle yazarlık arasında bir seçim yapmaya gerek olmadığını, anne olduktan sonra da yazarlığa devam edilebileceğini savunur. Hatta hem yazarlık yapan hem de anne olan yazarlara da örnekler verir.

Annelik ile yazarlık iki zıt kutup değil. Biz de bunlar arasında kati bir seçim yapmak zorunda değiliz elbette. İkisini de beraber kotaran nice kadın var. Tıpkı anneliğin yanı sıra mesleklerini de yürüten binlerce kadın olduğu gibi

yeryüzünde... Hem anne hem bankacı/ politikacı/ fırıncı/ öğretmen/ yönetmen/ mühendis/ karikatürist/ dedektif/ akademisyen/hosts/işçi/gazeteci/ manken/ oyuncu... olan, olabilenler gibi. Tüm zorluklara rağmen.(Şafak, 2021, s. 57).

Yazar, bu görüşüne kanıtlar da sunuyor eserinde.

J. K. Rowling, Harry Potter serisini yazmaya oğlu dünyaya geldikten sonra başladı. Verdiği söyleşilerde anneliğin kendisine ilham verdiği söylüyor. Sonra bir de kızı oldu ve dizinin ilerleyen sayılarını ona ithaf etti. (Şafak, 2021, s. 58).

Susan Sontag'ın oğlu David Rieff annesinin izinden giderek hem yazar oldu, hem de editör. Hatta bir dönem kendi annesinin editörlüğünü yaptı. Keza Amerikan şiirinin en önemli seslerinden Maya Angelou'nun on altı yaşındayken hamile kaldığı oğlu Guy Raphael Johnson da annesi gibi şair olmayı seçti. (Şafak, 2021, s. 58).

Yazar, bu tür annelerin çocuklarına rehber olabildiklerini, hatta çocuklarının da annelerinden esinlenerek meslektaş olabildiklerini de düşünmektedir.

'Eğer bu çocuklar annelerinin uğraşlarından zerre kadar hazzetmiyor ya da anneleriyle geçinemiyor olsalardı muhtemelen onların ayak izlerinden gitmeye kalkmazlardı. Demek ki o kadar da kötü değilmiş kadın yazarların annelikleri' diyorum kendi kendime. (Şafak, 2021, s. 59).

Elif, yazarlıkla anneliği kıyaslamaktadır. Bu iki zıt kutbun bir arada, aynı bedende, aynı ruhta, aynı gönülde yer alıp alamayacağını sorgulamaktadır.

Romancı bencildir. Annelik ise bencilliğin doğal yollardan bertaraf edilmesi. Romancı içe dönüktür, annelik ise alabildiğine dışa dönük. Romancı beyninde bir ufacık özel oda kurar kendine, kapıya da kilit üstüne kilit vurulur kimse girmesin diye. Sırlarını, arzularını orada istifler. Gözden uzak.

Annelikte ise tüm kapılar açıktır ardına kadar. Gece gündüz, yaz kış. Kapı pencere açık püfür püfür. Dilediği kapıdan girer çocukların içeri, dilediklerinde gezinmek üzere. Ne sığınağın vardır onlara karşı, ne gizli bölmen. Ne mahremiyetin kalır ne bahanen. 'Kendine ait bir oda' diye bir saha yoktur artık içine çekilip yazabileceğin. (Şafak, 2021, s.63).

Bu muhasebeleri yapan "İçimden Sesler Korosu" kitabın geri kalanını ele geçirir. Yazar, kafasındaki tüm soru işaretlerini içinde konuşan parmak kadınlarla kıyasıya tartışır.

Eserde yazar, bir açıdan da kendini tanımaya çalışmaktadır aslında? Eserdeki en büyük çelişki Elif'in de içinde bulunduğu yazarlık mı, annelik mi ikilemidir. Bu konuda Hırs Nefs Hanım, Elif'e çok sert çıkar:

Annelik... Annelik... [...] Anneliğin 'A'sını bile duymak istemiyorum. Annelik tamamen bozar planlarımı. Hamilelik, loğusalık, bebek bakımı falan derken yazıyı unutuverirsin. Sakın ha böyle bir şey yapayım deme! Söz ver bakayım bana. Yapmıycam de! (Şafak, 2021, s. 79).

Eserin farklı bir yerinde yine Hırs Nefs Hanım, yazarı çocuk sahibi olmaktan resmen men etmektedir. Hatta yazarı anne olmayı istemekle suçlayıp onu bu isteğinden dolayı da biraz küçükseyici bir tavır takınmaktadır.

Bebek yapsam nasıl olur diye düşünmeye başladığını görmüyor muyum sanıyorsun? Acaba anne olabilir miyim? Olsam nasıl bir anne olurum? Yaşım geldi otuzbeşe. Biyolojik saatim tik tak tik tak! Aklında sadece bu tür fikirler var bu aralar. Gidişatını hiç iyi görmüyorum. Geçenlerde Boğaz kenarında yürürken o bebek arabasına nasıl baktığın gözümüzden kaçtı mı sanıyorsun?(Şafak, 2021, s. 115).

Eserde Anaç Sütlaç Hanım, Elif'in anneliği tercih etmesini sağlamaya çalışmaktadır. Hatta etrafında bu seçimi yapmış kişileri de küçümsediği için yazara bir parça içerlemektedir.

Ben de her genç kadın gibi evlenmek, kat kat gelinlik giymek, tek taşlı alyans takmak, evlatlarımı büyütmek, süpermarketlerin indirim reyonlarında dolaşmak istiyorum. Ama sen bu tür arzuları o kadar aşağılayıp öteledin ki, bir kez olsun dile getiremedim. Sır gibi sakladım içinde. Utandım. Hep utandım. Çünkü sen bendenutanıyordun. (Şafak, 2021, s. 133).

Elif, sürekli kafasındaki düşüncelerin sağlamasını yapmak için farklı yazarların hayat hikâyelerini düşünür. Kimi yazarlığı seçmiş, kimi anneliği, kimi hem annelikten vazgeçememiş hem de yazarlıktan. Hâl böyle olunca da eskisinden daha çok çalışarak

ya da yazmak için geceyi kullanarak eser üretmişlerdir. Bu muhasebede de Anaç Sütlaç Hanım, Elif'in kafasını aydınlatmaya çalışır.

“Ah” diyor [Anaç Sütlaç Hanım] ellerini açarak. “Böyle uçuk kaçık kadın yazarların hayatları hakkında kafa yordukça, hem kadın hem yazar hem de normal olunamayacağına dair bir kanı geliştirdin. Ama bu doğru değil. Normal, hatta gayet sıradan bir insan olabilirsin. O da bir erdemdir. Normal olmaktan korkmamalısın.”(Şafak, 2021, s. 134).

Anaç Sütlaç Hanım, Elife anneliği seçtiği takdirde hep birlikte olacaklarını, ona hep destek olacağını söylüyor. Ayrıca anne olduğunda hayatının nasıl geçeceğini de Elif ile paylaşmaktadır.

Normal bir kadın olmanın, herkese benzemenin, sıradan basit şeyler yapmanın hazzını küçümseme. Ben sana bunları vaat ediyorum. Seninle her hafta semt pazarına gideriz, satıcılarla çatır çatır pazarlık eder, domates biber seçeriz... Sonra çocuk doğururuz beraber. Alışveriş yaparız bebek mağazalarında. Seversin. İnan bana. O kadar çok seversin ki bir daha o hoyrat entelektüel dünyaya dönmek bile istemezsin.”(Şafak, 2021, s. 135).

Sinik Entel Hanım ve Hırs Nefs Hanım, Elif'in Anaç Sütlaç Hanım'ın etkisiyle yazarlıktan vazgeçeceğinden korkarlar. Bunun üzerine Elife anneliği kötü göstermek için her şeyi denerler. Çabaları olumlu sonuçlar verir ve Elif, yazarlığı seçer. Bu seçim sürecini yazar eserde şu şekilde dile getirmektedir:

Az gittim uz gittim, hayatımın merkezine yazmayı koydum. En nihayetinde gele gele Beden ile Beyin arasında bir ikileme vardım dayandım. Bu bir dönüm noktası ömrü hayatımda. Ve and olsun ki ben, Beyin'i seçtim. Bundan böyle Beden değil, Beyin olmak istiyorum yalnızca. Kadınlıkta kadınsılıkta, ev hanımlığında, karılıktaki, anaçlıkta doğurganlıkta yok gözüüm. Ben sadece ve sadece yazar olmak ve öyle kalmak istiyorum.”(Şafak, 2021, s. 176).

Bu kadar büyük bir kararın ardından Elif, âşık olur. Bunun üzerine en çok kadınlığına ihtiyaç duyar. Bu noktada Saten Nefs Hanım girer devreye.

Çok yazık. Nasıl da korkuyorsun benden. [...] Gazetelerdeki tüm fotoğraflarında kasiyorsun kendini. Surat bir kariş, eller kavuşturulmuş, hep uzaklara bakıyorsun. Dalmış gitmiş derin yazar pozu. Hâlbuki ne gerek var dalmaya? Canlı rujlar sürsen, dişlerini göstere göstere kocaman gülsen objektiflere,

çiçekli frapan elbiseler giysen, biraz kol bacak göstersen ne olur sanki? Yazarlığına zeval mi gelir? Daha mı az edebiyatçı olursun? Kitaplarının kalitesi mi düşer? Kadınsı olmaktan ödün patlıyor. Söylesene sen benden niye bu kadar korkuyorsun? (Şafak, 2021, s. 186).

Elif, Saten Nefs Hanım'ın devreye girmesiyle kadınlığıyla barışır. Onu uzunca bir üreden ihmal ettiğini hatırlar. Kadınlığını toplum baskısından sıyırmaya çalışarak sevmeye başlar.

Ama Saten Şehvet Hanım ile tanışmamın bir faydası oluyor. En azından artık kadınlığı utanılacak, bastırılacak bir özellik, omuzlarıma yüklenmiş bir külfet gibi algılamıyorum. Bir an evvel yaşlanmak isterdim eskiden. Yaşlanmak ve kadın-sız-laş-mak mümkün olduğunca çabuk. Şimdi emin değilim. İlk durakta iniyorum “ekspres yaşlılık” otobüsünden. Acele etmemeye karar veriyorum. En azından artık “bedenimi” geri istiyorum. Bedenimi seviyorum. (Şafak, 2021, s. 191).

Elif, kadınlığıyla barıştıktan sonra çok önemli bir adım atar ve anne olmaya karar verir. Tabii ki bu duruma en çok Sinik Entel Hanım üzülür.

Elif, hayatında anne olmak gibi çok radikal bir karar verince tabii ki bünyesi kolay kolay uyum sağlayamaz ve doğumdan sonra lohusalık depresyonuyla kendini gösterir. O artık kafasının içindeki birçok kadının farklı fikirlerini duymaktan, birine azıcık yaslansa diğerinin küsmesinden, sabit bir fikre sahip olamamaktan, ruhunda hep bir savaş ortamı taşımaktan yorulur. Bir süre sonra Elif, birbiriyle sürekli savaş hâlinde olan bu parmak kadınları güzelce uzlaştırır.

Elif, anlar ki aslında tüm bu öteki kadınlar kendisi, hiçbirini aşağılamaya, ötekileştirmeye hakkı yok. Bundan böyle hiçbirini susturmayacak ve hepsine eşit söz hakkı verecek ve hepsini sevecektir, çünkü hepsi bir bütünün, kadınlığın parçalarıdır. (Kalpaklı, 2016, s. 37).

Elif, parmak kadınları uzlaştırdıktan ve kendi seçimi yaptıktan sonra iç huzuruna erer. Kendisiyle ilgili farkındalıkları artar. İç dünyasında yeni bir dönem başlar. Kendini daha bir sever bu zor süreçten sonra.

Hayatımda ilk defa bütün parmak kadınları aynı anda aynı yoğunlukta özlediğimi fark ediyorum. Çünkü onları bir ve tek gibi algılıyorum. Aynı

bütünüün ayrılmaz parçaları. Biri incinse ötekinin canı acırmış meğer. Biri düşse öteki kanarmış. Aralarındaki iktidar mücadeleleri benim tek tek onlarla iktidar mücadelem bir yansımasıymış sadece.

Oysa hepsi bendim.

Hepsi benim. Hataları ve sevapları eksikleri ve meziyetleriyle. Ve şimdi anlıyorum ki İçimden Sesler Korosu ancak yan yana olduklarında, bir aradalıklarında anlam taşıyorlar. (Şafak, 2021, ss. 301-302).

Elif Şafak, eserinin başında yazarlığı anneliğe tercih eder ancak âşık olup evlenmesi bu kararını değiştirmesini sağlar. Böylece hayatında yepyeni bir dönem başlar ve yepyeni Elifler tanır içinde. Kavgalı Elifleri de barıştırır. Daha çok içe dönük yaşar. Kendinin bilmediği yönlerini tanır. Lohusalık depresyonu yazara iyi gelmiş bile denebilir. Lohusalık karanlığından sonra daha büyük bir aydınlık gelmiş ve bu aydınlanmayla hayatını yeniden sorgulamıştır. Kendini daha iyi tanımış, eksikliklerini görmüş, fazlalıklarını atmış, ortaya çıkan yeni Elif, daha dingin ve huzurluymuş. Daha çok sevmiştir yazar kendini bu süreçten sonra. Anlamıştır ki bir kadın başka bir kadının kurdu değil tamamlayıcısı olmalıdır. Bu aydınlanmayla devam etmiş hayatına kendine daha çok sarılarak tabii.

3.33. Annemi Bir Kez Daha Görebilsem (Zana Muhsen)

Zana, on beş yaşında; Nadia ise on üç yaşında iki kız kardeşidir. Anneleri İngiliz, babaları ise Yemenlidir. Zana ve Nadia, babalarının tatile götürme yalanına inanarak Yemen'e giderler. Aslında Zana'yı Abdul Khada'nın hastalıklı oğlu Abdullah'la; Nadia'yı ise Gowad'ın oğlu Mohammed'le gizlice evlendirmiştir. Daha doğrusu kızların babası, kendi kızlarını bu adamlara parayla satar ve kimsenin bundan haberi olmaz. Bundan önce de Ahmet ve Leilah'ı dedelerine gösterme bahanesiyle üç dört yaşlarındayken Yemen'e götürür ancak geri getirmez. Eşi Miriam, bu çocukların eve dönmemelerine şaşırılmış ancak yapacak fazla da bir şeyinin olmadığına inandığı için durumu kabullenmiş. Miriam, yıllarca Ahmet ve Leilah'ı görmemiştir. Onlar, dedelerinin kötü davranışlarıyla büyümüşlerdir. Çünkü dedeleri, babalarını sevmez ve bu sevgisizliği de çocuklara yansıtmıştır. Ahmet, orduya yazılır; Leilah da genç yaşta evlendirilir.

Yemen'e önce Zana getirilir. Biraz zaman geçtikten sonra ise Nadia getirilecektir. Abdul Khada, önceleri Zana'ya çok iyi davranır. Daha sonra ise ona, oğlu Abdullah'la evli olduğunu ve artık İngiltere'ye dönemeyeceğini söyler. Zana, şok geçirir. Bağırır, çırpınır ancak sonuç değişmez. Abdullah, Zana'dan küçüktür ve doğuştan sıska ve hastalıklıdır. Abdul Khada, onları normal bir evlilik hayatı yaşamaları için zorlar ve Zana'yı sözünü dinlemediğinde dövmekten çekinmez.

Zana, ilk fırsatta eve bir mektup yazar ve Nadia'nın Yemen'e gelişini engellemek ister. Ancak mektupların babasının eline geçmesiyle kimse Zana'nın başına gelenleri öğrenemez ve Nadia, Yemen'e gelir. Nadia'ya haberi bile yokken evlendirildiğini anlatma görevi Zana'ya verilir. Nadia da çok şaşırır ancak kısa zamanda gerçekle yüzleşir. O da Zana'nın yaşadıklarının benzerlerini yaşamaya başlar.

Zana ve Nadia farklı köylerde yaşarlar. Kardeşlerin görüştürülmesine fazla izin verilmez çünkü iş birliği yapıp kaçmaya çalışacaklarından endişe edilir. Ailede her zaman babaların sözü geçer, eşlerine karşı da erkeklerin. Kadınlar, sadece iş yapar. Zana, o kadar ilkel koşullarda yaşar ki suyu bile günde on iki defa çeşmeye giderek kuyudan doldururlar. Çok fazla meyve bulamazlar. Çocukların altına bağlanacak bez yoktur. Ekmekler, tandırlarda pişirilir. Tuvalet, sadece yere açılmış bir delikten ibarettir. Doğum kontrol yöntemleri kullanılmamaktadır. Doğum yapan kadınlar evde doğurur ve ters bir şey olsa bile doktora gidilmez. Ters doğan çocukların sezaryenle alınması gerektiği ve insanların doktora gitmeye çekindikleri için çocuklar hatta bazen de anneler ölebilmektedir.

Yıllar geçer ve Zana; artık peçe giyer, hiç durmadan ev işi yapar ve gece gündüz demeden oradan kaçmanın hayallerini kurar. Her yer orman olduğu, kaçan kadınların öldürüldüğü ve ormanlarda vahşi hayvanlar bulunduğu için ilk kaçma deneyimi başarısızlıkla sonuçlanır. Bir daha da böyle bir şey denemez. Her fırsatta annesine mektup yazmaya ve olanları anlatmaya çalışır ancak annesinden beklediği mektup asla gelmez. Hatta annesinin kendisinin gönderdiği mektupları bile okuyup okumadığını bilemez.

Zana'nın mücadeleleriyle sekiz yıl geçer. Yine de asla vazgeçmez. Kardeşleri hayatta tutan tek şey, oradan kaçabileceklerine olan inançlarıdır.

Bir gün aniden annesi Yemen'e gelir. Karşısında annesini gören Zana, sevinçten çılgına döner. Annesi, kızların uzun süre dönmediğinden şüphelenir ve durumu araştırmaya başlar. Kızlarının başına gelenleri öğrenir ve hemen Yemen'e gelir ancak yapacak bir şey bulamaz. Sürekli iki ülke arasındaki elçiliklerde kendisine yardım etmelerini talep eder. Kızlarının yaşadıklarını medyaya da yansıtan Miriam, tüm dünyanın olanları öğrenmesini sağlar. Yine de işe yarayabilecek bir gelişme sağlayamaz. Yetkililer, Zana'ya eğereşinden ayrılırsa ve oğlu Marcus'u da Yemen'de bırakırsa İngiltere'ye dönebileceğini söylerler. O, bunu kabul etmesine rağmen Nadia, kabul etmez. Çocuklarını böyle bir yerde yalnız bırakmaya gönlü el vermez. Tüm uğraşlar sonucunda Yemen hükümeti, dünyaya rezil olmamak için Zana'nın İngiltere'ye dönmesine izin verir çünkü Abdullah, eşinden ayrılmayı kabul eder. Nadia ise Yemen'de kalır çünkü o, çocuklarını bırakmayı kabul etmez. Böylece Zana, Marcus'u Nadia'ya emanet ettiğini sanır ancak onun gidişinin ardından bebek, dedesi tarafından alınır ve bir daha da gösterilmez.

Zana ve annesi dört yıl boyunca Nadia'yı kurtarmak için sürekli mücadele ederler. En sonunda Zana, yaşananları daha büyük kitlelere duyurmak için kitap yazmaya karar verir. Kitabı çıkar ancak yine de Nadia'ya faydası olmaz. En sonunda Zana ve annesi, bir televizyon programında Nadia'yla telefon görüşmesi yapar ancak kısa bir görüşmeden sonra hat kesilir. Zana, arka planda ablasıyla konuşur. Yetkililer, Nadia gelemiyorsa Zana ve annesini onu görmeleri için Yemen'e göndermek isterler. Zana, bunun da bir tuzak olduğunu düşündüğü için gitmek istemez ancak annesi, Nadia'yı yalnız bırakmamaları gerektiğini söyleyerek kızını Yemen'e gitmek üzere ikna eder. Annesiyle Zana arasında geçen konuşma esere şu şekilde yansımaktadır:

'Bunu yapmak istemiyorum!' dedim anneme.

'Denemeliyiz Zana,' dedi annem. 'Ona neler olduğunu anlamak zorundayız. Yalnız olmadığını ve onu oradan kurtarmak için hâlâ savaştığımızı anlatmalıyız.' (Muhsen, 2012, s. 295).

Miriam, oldukça güçlü bir annedir. İki kızı için tüm dünyayı ayağa kaldırmış, üst düzey kim varsa görüşmeyi başarmıştır. Ancak bunca uğraşa rağmen sadece kızı Zana'yı kurtarabilmiş; torunu Marcus, Nadia ve çocuklarını hâlâ kurtaramamıştır.

Anne Miriam, daha önce babaları tarafından Yemen'de bırakılan Ahmet ve Leilah'ı kurtarmaya çalışmamış; onlar için yapabileceği bir şey olmadığına inanmıştır. Ayrıca Yemen'e gidip de Zana ve Nadia için uğraşırken Ahmet ve Leilah'ın da orada, zor koşullarda yaşadığını bilmesine rağmen onlarla ilgilenmemiştir. Sadece İngiltere'ye dönecekleri zaman Ahmet, annesinden kendisine de pasaport almasını ister ve onlarla birlikte İngiltere'ye dönmek istediğini dile getirir. Annesi, onun isteklerini kabul eder. Leilah ise hasta olduğu hâlde annesi tarafından pek de ilgi görmez. Bu noktada anne Miriam'ın çocukları arasında tutarsız davranışlar sergilediği görülmektedir. Her ne kadar kızları Zana ve Nadia için olağanüstü bir çaba göstermiş olsa da diğer çocukları bu çabanın dışında kalmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ANNELİK MODELLERİNİN KATEGORİLERE AYRILMASI

Bu bölümde önceden belirlenen 11 yerli ve 22 yabancı olmak üzere toplam 33 eser incelenmiş ve bu eserlerde yer alan annelerin gösterdikleri annelik tarzları ile bunun çocukları üzerine etkileri karşılaştırılmıştır. 34. kitap olarak da Jasmin Lee Cori'nin *Annenin Duygusal Yokluğu* adlı eseri belirlenmiştir. Başta Çocuklarına "Anne Yoksunluğu" Yaşatan Anne Modeli olmak üzere Yanlış Çocuk Yetiştirme Tutumlarını Benimseyen Anne Modelleri kategorileriyle birlikte sonuç bölümünde de bu eser kaynak olarak kullanılmıştır. Bu eserde yazarın anne davranışlarının sebepleri, bu davranışların çocuklar üzerindeki etkileri incelenmiş ve bunların belirlenen eserlerde yer alıp almadığı ortaya konmuştur.

Çalışmada kullanılan eserler seçilirken mümkün olduğunca çalışmaya üst düzey çeşitlilik katabilecek eserlere öncelik verilmiştir. Ayrıca seçilen eserlerde bulunan annelerin özelliklerinden birisi de ortalama davranışlara değil de daha uç bakış açısı ve davranışlara sahip olmalarıdır. Bunun yanında daha objektif sonuçlara ulaşabilmek ve dönemsel olarak da anne davranışlarının ve toplumun annelere bakış açısının romanlara yansımaları net bir şekilde görebilmek için de dönemsel farklılıklara sahip özellikteki eserler de kullanılmıştır. Ayrıca annelik değeri, kültürden kültüre farklı özellikler içermektedir. İşte bu yüzden bu farklılığı romanlarda gözlemleyebilmek amacıyla farklı kültürlere sahip eserlere de bu çalışmada yer verilmiştir.

Bu bölüm için 9 kategori bulunmaktadır. Belirlenen kategoriler eserlerde yer alan anne modellerinin türüne göre belirlenmiştir. Bazı anne modelleri birkaç kategoriye de uymaktadır ancak bu belirlemede anneler, eserin genelinde gösterdiği en baskın davranış tarzları esas alınarak kategorilere yerleştirilmiştir. Yine de bazı eserlerde bu baskın davranış kalıpları birkaç kategoriye de uyduğu için aynı eser, birden fazla kategoride de yer almıştır.

4.1. Kendi Beklentilerini Çocuklarının Önünde Tutan Anne Modeli

Bu kategorideki anneler, daha çok toplumun değer yargılarıyla hareket eden, çocuklarının iyiliğini düşünme adı altında onların hayatlarında gereğinden fazla söz hakkına sahip olan, insanların ne diyeceğini çok fazla ön planda tutan anne modelidir. Bu tür anneye sahip olan çocuklar, annelerinin isteklerini yerine getirmezlerse tepkiyle karşılaşırlar. Çünkü onlar, her zaman itaatkâr olması beklenen emir erleridir, annelerinin emir erleri.

Bu kategoride iki adet eser bulunmaktadır:

1. Gurur ve Önyargı (Jane Austen)
2. Mücellâ (Nazan Bekiroğlu)

Mücellâ'nın annesi Neyyire Hanım, Türk kültürünü; *Gurur ve Önyargı*'daki anne Mrs. Bennet ise İngiliz kültürünü temsil etmesine rağmen hemen hemen aynı annelik tarzına sahiplerdir. Neyyire Hanım, kızı Mücellâ'yı arzu ettiği gibi yaşamaya zorlamış; onun tüm sosyal hayatını kısıtlamış ve onu dizinin dibinden ayırmamıştır. Neyyire Hanım ve Mrs. Bennet arasındaki en önemli fark ise Neyyire Hanım, belli bir yaşa kadar Mücellâ'ya damat, koca, düğün gibi sözcükleri bile yasaklar ancak Mrs. Bennet, kızları on altı yaşına gelmesinden itibaren onların balolara gidip kendilerine zengin ve soylu kocalar bulmaları konusunda teşvik etmektedir. Bu kadarcık farkın da kültür, din ve geleneklerden kaynaklandığı söylenebilir.

Neyyire Hanım da Mrs. Bennet da kızlarının kendilerinin istediği kişilerle ve şekilde evlenmelerini istemiştir. Mrs. Bennet damat adayları zengin, Neyyire Hanım'ın ise saygın olmalıdır. Ne Neyyire Hanım ne de Mrs. Bennet, bir kez olsun kızlarının fikirlerini almamış; özellikle Mrs. Bennet sırf miras ailesine kalsın diye sevmemesine rağmen kızı Elizabeth'i Mr. Collins'le evlenmeye zorlamıştır.

Neyyire Hanım ile Mrs. Bennet'in tutumları- küçük farklar dışında- ne kadar benzerse Elizabeth, Jane ve Mücellâ'nın tavırları da o kadar benzememektedir. Elizabeth ve Jane, annelerine karşı çıkmış ve sonunda kendi sevdiği kişilerle evlenmişlerdir. Bu kişiler, oldukça zengin ve soylu oldukları için anne Mrs. Bennet, bu duruma çok memnun olmuştur. Oysaki Mücellâ için durum tam tersidir. Âdeta annesi tarafından cam bir fanusa kapatılan Mücellâ'nın varlığı bile sanki unutulmuş, ne zaman

evlilik umudu kırılmış ancak o zaman kafasını çıkarmış genç kız dışarı. O, Elizabeth ve Jane gibi sosyal hayata karışmamış; adı çıkacak diye tamamen sildirmiş annesi kızının adını tüm hafızalardan belki de farkında bile olmayarak. Neticede Jane ve Elizabeth, mutlu evlilik yaparken Mücellâ, yalnız yaşadığı evinde yalnız ölür. Koskoca bir hayat, hiçbir zaman hakkında çıkmayacak olan dedikodulara kurban verilir.

4.2. Radikal Bakış Açısına Sahip Anne Modeli

Söz konusu eserleriniçinderadikal bakış açısı, Orianna Fallaci tarafından kaleme alınan *Doğmamış Çocuğa Mektup* adlı eserde yer almaktadır.

Eserde yazar, hamile olduğunu öğrendiğinden itibaren karnındaki çocukla gerçekleştirdiği içsel monolog tarzındaki konuşmalar yapar. Babası tarafından istenmeyen, annesinin ise hem istediği hem de kendini hazır hissetmediği bir çocuk olarak açacaktı minik bebek gözlerini dünyaya ancak ne yazık ki daha üçüncü ayındayken koptu hayattan.

Yazar, bebeğiyle yaptığı konuşmada çok da sıradan olmayan fikirlerle karşılıyor okurlarını. Onun en ilginç fikirlerinden birisi ise anneliği biyolojik olarak görmemesidir. Bu noktada yazar, bir nevi anneliğin kapsamını genişletmekte ve isteyen herkesin- kadın, erkek fark etmeksizin- anne olabileceğini ifade etmektedir. Çünkü ona göre annelik, sadece doğurmakla olmamaktadır. Bir çocuğa sevgiyle bakabilen bakıcı, nene, dede, baba gibi herkesin anne sayılabileceğini savunmaktadır. Ayrıca yazar, bu açıklamalarıyla anneliğin kapsamını genişletmekle kalmamış, anneliği kadınlara has bir özellik olmaktan da çıkarmıştır. Aslında bu noktadan bakıldığında kadınların uzun yıllar anne olmalarından dolayı çektikleri sıkıntılar, ev ve iş yaşamındaki zorluklar, cinsiyete dayalı ayrımcılıklar, kadınların hem özel hem de sosyal hayatlarını aksatan bu olumsuz etkenler, anneliğin kadınlarla beraber erkeklere de atfedilmiş olmasıyla anlamını yitirmektedir.

Bebeğin babası, bebeğin aldırılmasını istemesine rağmen annenin onu tek başına büyütme pahasına doğurmak istemesi de aslında radikal bir karar olarak ele alınmalıdır. Yazar, bir yandan bebeğin ana rahminde mevcut olduğu için doğmaya hakkı olduğunu düşünür, diğer yandan da bebeğinin doğduktan sonra böyle bir dünyada yaşamaktan mutlu olmayacağından ve doğmamış olmayı dilemesinden de korkmaktadır.

Eser, önce bebeğin sonra da yazarın ölümüyle sonlanır.

4.3. Metafizik Bağlanma Sağlayan Anne Modeli

Metafizik bağlanma sağlayan anne modeli, *Ayrılık Vakti* adlı eserde yer almaktadır.

Alice, kızı Jenna ile o kadar sağlam ve mutlulukla örülmüş bir bağ kurar ki bu bağ, küçük kızın ölümünden sonra da devam eder. Küçük Jenna, öldüğünün farkında bile olmadığı için farklı bir dünyadan annesini aramaya koyulur çünkü annesinin neden yanında olmadığını anlamlandıramaz. O, annesini ölümü yoksa kendisini terk edip gitti mi diye araştırmaya başlar ancak aslında ölen kendisidir. Bu yüzden annesine ulaşamaz. Farklı bir boyutta on beş yaşına geldiğinde annesinin öldüğüne inanıp bir medyum aracılığıyla annesine ulaşmaya çalışır. Uzun yıllar annesini arar.

Jenna, annesini o kadar sever ki her zaman onu kaybetme korkusu yaşar. Küçük çocuklarda bu durum bazen çok üst seviyelere çıkıp âdeta travmaya neden olmaktadır. Jenna da bu korkuları yüzünden uyuyamaz ve en sonunda annesini kaybedince korktuğu da başına gelmiş olur.

Eser, bilimkurgusal unsurlar taşımasına rağmen gerçekten sağlam kurulmuş bir anne çocuk bağının zaman ve mekâna bağlı kalmayacağını temsil etmesi bakımından önemlidir.

4.4. Doğru Anneliği Öğrenme Yolculuğunda Olan Anne Modeli

Kadınlar, çoğunlukla anneliği anne olduktan sonra ya da hamilelik sürecinden itibaren öğrenmeye başlarlar. Bu yolculukta o kadar zorlanmalarının sebebi, her annenin çocuğuna en iyi bakımı vermeyi amaçlamasıdır. Belirlenen eserler arasında bu yolculuğa çıkan anne modellerinin bulunduğu eserler şunlardır:

1. Beni Bu Kadar Sevme Anne
2. Annem ve Ben
3. Terapi Günlükleri
4. Işığın Yolu
5. Siyah Süt

Beni Bu Kadar Sevme Anne'de Bahar, arkadaşı Mustafa'dan çocuğuna yapabileceği en iyi anneliğin özelliklerini öğrenmektedir. Bahar, çocuğuna duyduğu

sonsuz sevginin onun hayatını mahvetmesine sebep olmaması için anneliği rastgele değil de bilinçli yapmaya karar vermektedir. Bu yolda kızını okul kapısından yalnız gönderir, öğretmenine sorunlarını kendisi anlatmasını ister, kendi biriktirdiği paralarla ihtiyaçlarını almasını öğretir. Klasik anne görüşüne karşı çıkıyor. Evlat sevgisinin nasıl sonsuz bir sevgi olduğunu deneyimlemekte ve bu sonsuz sevginin kızının yolunu aydınlatmasını istiyor. Sevgisiyle kızına zarar vermemek için üniversitede hoca olan arkadaşı Mustafa'dan çocuk yetiştirmenin inceliklerini öğreniyor. Tabii toplumda genel yargıların dışına çıkmanın da bir bedeli vardır. Bu bedel de dışlanmak, girdiğin ortamlarda yadırganmaktır. Bahar, kızının geleceği için bu bedeli seve seve ödemeye razıdır.

Annem ve Ben adlı eserde çocuklarını küçük yaşta terk ederek onların babaannelerine bırakan Vivian Baxter, bir zaman sonra pişman olur ve çocuklarını alır. Babaannelerinin yanında oldukça mutlu olan çocuklar, annelerine uyum sağlamakta zorlanırlar. Vivian için de çocukların eve gelmesinden sonra doğru anneliği öğrenme yolculuğu başlar. Ancak bu yolculukta Vivian, Bahar kadar şanslı değildir çünkü Bahar, anneliği bir uzman yardımıyla öğrenir ancak Vivian ise düşe kalka, çocuklarının huylarına göre hepsine uyan ve onların her an yanında olduğunu benimseten bir anne modeli oluşturur kendine. Bu noktada Vivian'ın annelik modelinin Bahar'ındakinden biraz daha özgün olduğu söylenebilir çünkü Bahar, bilimsel bilgiler ışığında ilerlemekte ancak Vivian, içgüdülerine ve sevgisine dayanmaktadır.

Vivian'ın çıktığı bu yolculuk hiç kolay olmamıştır. Çünkü çocuklarını on yıldır babaannelerinin yanına bıraktıktan sonra Maya on üç, ağabeyi ise on beş yaşına gelmiştir. Yani çocukların kişiliklerinin temelleri zaten oluşmuştur ve bu temel de anne tarafından değil babaanne tarafından atılmıştır. Ağabeyine göre Maya, annesine kolay kolay alışamaz hatta ona anne bile diyemez. Buna rağmen hayatının ilerleyen dönemlerinde annesinin sergilediği annelik, onun kalbini yumuşatmış ve sonunda onu annesi olarak kabul etmiştir. Ağabey ise önce hemen annesinin kucağına atlamış ancak daha sonra ondan uzaklaşmıştır.

Vivian, herkesin olamayacağı türden bir annedir. Çocuklarını olduğu gibi kabul etmeyi, onları hatalarıyla sevmeyi ve ne olursa olsun her durumda onların yanında olmayı benimsemiş bir anne modelidir.

Vivian'in anneliği, özellikle Türkler gibi geleneksel kültürlerde çok fazla ortaya çıkmaz. Kızı tek seferlik ilişkisinden hamile kaldığında eğer bebeğinin babasını sevmiyorsan onu yanında kalmak zorunda değilsin demektir. Ülkemizde çocuklarını yaptıkları yanlışlar karşısında yargılayan, döven, evden atan aileler olduğunu ve sırf çocukları ya da ailelerinin kabul etmeyeceklerini bildikleri için istemedikleri erkeklerle evli kalmak zorunda kalan kadınlar düşünüldüğünde Vivian'in anneliğinin önemi daha net bir şekilde ortaya çıkmaktadır. Tabii burada kültürel farklılıkları da göz önüne almak gerekir. Vivian'in tavrı, kültürel olarak başka toplumlar için zor olsa da annelik evrensel olmalı, çocuğun o anki ihtiyacı neyse anne de ona göre davranabilmelidir.

Terapi Günlükleri' nde Betül, annesinin istemediği kişiyle evlenip evliliklerinin de sekizinci ayında hamile kalmıştır. Betül'ün yolculuğu da buradan itibaren başlamaktadır.

Betül, istemeden girdiği sezaryen doğum sonrası lohusa depresyonunu atlatamaz ve bu durum onu da ailesini de perişan eder. Kahramanımız Betül de tıpkı *Beni Bu Kadar Sevme Anne'*deki Bahar gibi şanslı annelerdendir çünkü onun da en yakın arkadaşı Mavi, psikologdur ve Betül'ü terapiye başlatır. Süreç tabii ki çok zor geçer. Çünkü terapi tek yönlü değildir. Yani sadece annelik duygularını değil Betül'ün tüm hayatını düzeltmeye başlar. Artık o da çocuğuna ilgi ve sevgiyle bakabilen bir anne hâline delir. Hatta ikinci çocuğunu da doğurur ancak bu defa her şey çok iyi gider. Betül, aldığı terapiler neticesinde hem anneliğini hem iç dünyasını hem de eşiyle arasını düzeltmiş, çocuklarıyla sağlıklı bağlanmayı oluşturmayı başarmıştır.

Işığın Yolu adlı eserde ise Ayşenur, evlenip gittiği Amerika'da hem kendi içsel hem de annelik yolculuğuna başlar. Kendi annesinden iyi bir annelik örneği görmeyen Ayşenur, annelik yapmayı da bilmemektedir. Tıpkı Betül gibi lohusa depresyonuna yakalanır. Ayşenur da yine çok şanslı annelerdendir çünkü onun da yanında hem kocası Michael hem de kocasının annesi Stacy yer almaktadır. Özellikle Stacy, Ayşenur'a sadece annelik noktasında değil sosyal beceri anlamında da yol gösterir.

Siyah Süt romanında ise evliliği ve çocuk doğurmayı kendine imkânsız gören yazar Elif, on ay boyunca lohusa depresyonuna girer ve hiçbir şey yazamaz. Bu süre içinde kendi dünyasını dinler ve ruhunun en ücra köşesine varıncaya kadar benliğini

oluşturan tüm parçaları uzlaştırır. Böylece iç dünyasında bir dinginliğe kavuşur. İşte bu dinginlikten sonra annelik yolculuğu başlar.

Yazar, tıpkı Vivian gibi annelik yolculuğuna yalnız çıkar yani kendisine bu yolun kurallarını gösteren kişisel ya da profesyonel bir rehberleri yoktur. Vivian'in çocukları bayağı büyük oldukları için o, annelik anlayışını, çocuklarının mizaçlarına göre düzenlerken Elif ise çareyi kendi iç dünyasında görmüştür. Her şey anne olduğunu kabul etmekler başlar. Elif'in ise bunu kabul etmesi on ay sürmüş ve bunun sonucunda da kendi özgün annelik modelinin temellerini atmıştır.

Bahar, Betül ve Ayşenur, profesyonel desteklerle; Vivian ve Elif ise kendi içsel motivasyonlarından aldıkları güçlerle annelik yolculuğunu sürdürürler. Annelik, tek yönlü bir yolculuktur. Gidişi var ancak dönüşü yoktur. Bu yüzden çocuklar kaç yaşına gelirse gelsin bu yolculuk asla tamamlanamaz, taraflardan birisi ölünceye kadar devam eder.

4.5. Mücadeleci Anne Modeli

Hayatta her annenin savaşması gereken zorluklar bulunmaktadır elbette. Bu bağlamda düşündüğümüzde her anne aslında birer kahramandır diyebiliriz.

Söz konusu eserlerde mücadeleci anneler derken daha özel durumlarla savaşan anneler kastedilmektedir. Ayrıca bu kategoriye de ikiye ayırmak gereklidir:

1. Çocuklarının Fiziksel Engelleriyle Mücadele Eden Anneler:

- a. Mucize
- b. Gün Olur Asra Bedel
- c. Cennetin Birinci Günü
- d. Sol Ayağım
- e. İçimdeki Müzik
- f. Beşinci Çocuk

2. Koşullarla Mücadele Eden Anneler

- a. Elveda Gülsarı
- b. Ana (Maksim Gorki)

c. Oda

d. Annemi Bir Kez Daha Görebilsem

İlk kategorideki anneler, çocuklarının fiziksel eksiklikleriyle mücadele etmektedir. *Mucize*'de August çok zeki olmasına rağmen insanların arasında astronot kaskıyla dolaşır ve annesi öncelikle onu sosyal hayata alıştırmak için mücadele etmiş ancak birçok ameliyat izi, insanların onu dışlamasına ve onunla ilişki kurmamasına sebep olur. Anne İsabel, hem insanların oğluna bakışlarıyla hem de oğlunun özgüvensizliğiyle mücadele etmiştir. Özellikle de İsabel'in çabalarıyla August yılsonunda okulda derece yapar ve ödül alır. Muhtemelen annesi onun için savaşıyor olsaydı evde ders almaya devam edecek, kendi potansiyelini kullanamayacak ve hayatta hep sinik ve insanların acıma ifade eden bakışların altında kalacaktı. Ancak annesinin verdiği sevgi ve özgüven sayesinde August, kendi durumunda olan birçok çocuğun aksine ailede dışlanmamış ve annesi, onun potansiyelini dışarı çıkarmanın yollarını aramıştır.

Gün Olur Asra Bedel'in annesi Nayman Ana, oğlu için her tehlikeyi göze alır. Mankurtlaşan oğluna kendi kimliğini hatırlatma uğruna canından olmaktadır. Bu mücadelesiyle destana konu olmaktadır.

Cennetin Birinci Günü adlı eserde Down sendromlu İnci'nin annesi Süreyya, herkese örnek olacak bir bakım gösterir kızına. Önceleri kabullenemediği bu hastalığı, sonradan o kadar benimser ki kızının gülüşlerinden bebekler yapar.

Sol Ayağım'da Christy, cerebral palse hastalığıyla doğan bir çocuktur. Annesi ise onun hayatta kendini ifade etmesini sağlayacak bir yol bulmasını ister. Chris'in hayatının dönüm noktası, annesinin mücadele etmesidir. Annesi onun hayatta kaybolmasına izin vermemiş, kendi bedeninden bir parçayla- sol ayağıyla- oğlunu hayata bağlamıştır.

İçimdeki Müzik adlı eserde de Melody, çok akıllı bir kızdır. Annesi onun zekâsını anlamış ve onun için her türlü eğitimi sağlamıştır.

Yukarıda sözü edilen annelerin ortak özellikleri, çocuklarının hastalıklarını kabul edip onların da akıp giden hayatın kıyısından köşesinden tutunmalarını sağlamaktır. İsabel, Nayman Ana, Süreyya, Christy'nin annesi ve Diane, hayat

karşısında yılmamışlar; diğer çocuklara nazaran hayata çok daha geride başlayan çocuklarının hayatın akıntısı içinde kaybolmalarına engel olmuşlardır. Eğer ki bu anneler mücadeleci olmasaydı bu çocukların hâli nasıl olurdu acaba?

Özel hassasiyetleri olan çocuklar için annenin hayata bakış açısı bazen çok büyük bir şans, bazen de çok büyük bir şanssızlık olmaktadır. Yukarıda bahsi geçen eserlerdeki çocuklar bu açıdan oldukça şanslı gruba dâhil edilmelidir. Bu anneler farklı kültürden, inanıştan ya da coğrafyalardan da gelseler çocukları için taşıdıkları endişe, umut, mücadele, sevgi, emek hepsinin ortak özelliğidir. Çünkü annelik değeri, evrenseldir.

Koşullarla mücadele eden anneler kategorimizin ilk eseri, *Elveda Gülsarı'dır*. Eserdeki anne Caydar, hem hayvanlarına hem de kocasına hem de çocuklarına bakmaktadır. İşlerin çok iyi gitmediği dönemlerde bile ailesine destek olur, öbek öbek ölen hayvanların üzüntülerinin yanında kocası ve çocuğuna merhem olmayı başarır.

Maksim Gorki'nin *Ana* adlı eserinde Ana Pelage, her koşulda oğlunun yanında olur, hatta zamanla oğlunun fikirlerini bile benimsemeye başlar. İnadıkları değerler uğruna ana-oğul sırt sırta mücadele ederler ve bazı durumları da değiştirmek isterler.

Kızım Olmadan Asla eserinin annesi Betty; İran kanunları, kocası Mudî, İran'daki hayat düzeni, kocasının çok kalabalık ailesi, kocasının kendisine ve kızı Mehtap'a kendine attığı dayaklarla da mücadele eder.

Kitabı okurken bile dayanmanın zor olduğu küçük bir odada kalan *Oda* romanındaki Jack ve annesi, onları odada alıkoyan kişiyle yoğun bir mücadele içindedir. Anne, çocuğunun psikolojisini korumak için Nick geldiğinde oğlunu dolaba saklar. Çocuk olan biteni anlayıp da psikolojik olarak etkilenmesin diye zamanla odada ona bir dünya kurar. Onca zaman hapsedildikleri odadan çıkma girişimleri de annesinin mücadeleci ruhunun bir yansımasıdır.

Annemi Bir Kez Daha Görebilsem adlı eserde ise anne Miriam, tutarsız bir kararlılık seviyesine sahiptir. Eşi tarafından Yemen'e kaçırılan üç ve dört yaşlarındaki iki çocuğun peşine düşmemiş ama tatile gitmekle kandırılıp sonra babası tarafından tanımadıkları erkeklerle evlendirilmelerinden sonra Miriam, mücadeleci bir kimliğe bürünür. Bu açıdan bakıldığında Miriam, siyasi yollara bile başvurarak kızlarını geri getirmeyi amaçlar. Bu noktada, çocuklarına davranış konusunda tutarsız olduğu için ilk

çocukları Ahmet ve Leilah'ın tanıdıkları anne modeliyle Nadia ve Zana'yı kurtarıırkenki mücadelelerinden ötürü diğer çocukların tanıdığı anne modelleri birbirlerinden farklıdır.

Caydar, Pelage, Betty, *Oda*'daki Anne ve Miriam, çocuklarının fiziksel eksiklikleriyle mücadele eden annelere göre daha şanslıdır. Çünkü ilk gruptaki anneler değiştiremeyecekleri durumlarla mücadele ederken ikinci gruptaki anneler ise değiştirebilecekleri, hatta istedikleri yöne doğru çekebilecekleri koşullarla mücadele etmişlerdir. Yine de ortak nokta her iki kategorideki anneler de dünyayı, çocuklarının daha mutlu yaşamalarını sağlayacak hâle getirmek için uğraşmalarıdır.

4.6. Kendini Çocuğuna Adayan Anne Modeli

Annelerin kendi hayatlarından vazgeçip tüm hayatlarını çocuklarının ayaklarına serme anlayışı, günümüzde de devam etmektedir. Her ne kadar uzmanlar, bunun çok yanlış bir yaklaşım olduğunu söyleseler de bazı toplumsal alışkanlıkları kırmak oldukça zor olmaktadır. Anne, hep veren olarak görüldüğü için zamanla anne vere vere kendinden hiçbir şey kalmaz ve sonunda anne de mutsuzluk uçurumuna hızla yaklaşır.

Kendini çocuğuna adayan anne modelini içeren eserler şunlardır:

1. Bir Aşk Sayfası
2. Kızım Olmadan Asla
3. Ana (Hüseyin Karatay)
4. Ana (Pearl s. Buck)

Bir Aşk Sayfası'nda anne Helene, kızının hastalığının ona yaşam alanı bırakmadığını bile fark etmez. Çünkü çocuğunun iyi olmasından başka amacı yoktur. Kızı istemiyor diye büyük aşkından bile vazgeçer genç kadın. Kızının ölümünden sonra bile sanki onun kemiklerini sızlatmamak, ona duyduğu suçluluk duygusunu bastırmak için kızının istediği kişiyle evlenir. Kızının hastalığı nüksedecek diye evden bile çıkamayan Helene, tüm hayatını kızını üzmecek şeylerle geçirmektedir.

Kızım Olmadan Asla'da Betty, yaşadığı onca kötülüğe rağmen İran'dan gitme yollarını kızı olmadan asla kullanmayacağını belirtir. Hatta İran'dan kaçarken daha fazla yürüyemeyecek hâlde olan Betty; kendisinin geride bırakılmasını, sadece Mehtap'ı götürmelerini teklif eder. Sonunda İran'dan kaçmayı başarırlar.

Hüseyin Karatay'ın *Ana* adlı eserinde ise Emine, oğluna tam bir bağımlılık göstermektedir. Tüm hayatını onun mutluluğu için harcayan, genç yaşta kocasını kaybetmesine rağmen sırf oğluna kötü davranır korkusuyla asla kimseyle evlenmez. Emine'nin oğluna bu düşkünlüğü hayatını onun yoluna sermesinin yanında oğluna zarar verici bir boyuta da ulaşır. Oğlunun kalbinde delik olmasına rağmen Emine, tedavi için bile olsa onu dizinin dibinden ayıramaz; tedaviye bile gönderemez.

Diğer bir *Ana* adlı eser, Pearl S. Buck tarafından kaleme alınmıştır. Bu eserde Ana'nın ismi bile geçmez. Buradan da annenin bir kimliğe bile sahip olmadığı, sadece "anne" olarak var olabileceği anlaşılmaktadır. Özellikle kocasının evi terk etmesinden sonra tarla, bahçe ne iş varsa yapar, tek amacı çocuklarını ve kaynanasını geçindirmeye çalışmaktır. Çocuklar büyür, evlenir ancak Ana'nın hayatında çocuklardan başka kimse de olmaz.

Kadın, sadece anne kimliğiyle var olmamalıdır. Bu noktada çocuklarını da kendi benliğinden ayıştırmalı, kendi hayatını da yaşamayı ihmal etmemelidir. Çünkü belli bir yaştan sonra çocuklar kendi hayatlarına uçtuklarında geride depresyonda olan bir anneyi bırakmak istemezler. Bir de insan ister istemez hayatını ayaklarına serdiği çocuklarından yüksek beklentilere sahip olmaktadır. Çocukların üzerindeki bu baskı, onlarda suçluluk duygusuna sebep olmaktadır. Çocuk, annesinin fedakârlıklarının altında kalmamak için beklentileri karşılamaya çalışmak zorun kalmakta ve böylece hayatını yaşayamamış olmaktadır.

Bahsi geçen anneler, kendilerini çocuklarına adanmış ve kendi hayatlarından vazgeçmiştir. Bu durumda bir gün çocuklar, kendi hayallerine doğru kanatlandıklarında geriye enkaza dönen bir anne mi bırakmış olacaklardır yoksa çocuğunu çok sevip ama kendi mutluluğu için de çabalayan bir anne mi? Çocuklarımız, hangi durumda mutluluğu yakalar? Bu soruların cevaplarını tüm anneler ne kadar erken bulur ve benimserse o kadar doyuma ulaşan bir hayat geçirebilmektedirler.

Kendini Çocuğuna Adayan Anne Modeli kategorisine aslında Mücadeleci Anneler kategorisindeki tüm anneleri de ekleyebiliriz. Çünkü onlar da çocuklarının yaşama tutunmalarını sağlamak için âdeta seferber olmuşlar ve hayatlarını bu amaç doğrultusunda yaşamışlardır.

4.7. Nesilden Nesle Devam Eden Yanlış Öğretileri Kırma İsteyen Anne Modeli

"Kişi, ancak kendine yapılan annelik kadar yapabilir anneliği." diye bir söz vardır. Genelde annelik anlayışları, anneden çocuğa, oradan torunlara doğru uzanan uzun bir yolculuktur. Genetik aktarımlardan, annemiz tarafından maruz bırakılan davranışlardan dolayı bu yanlış anlayışlar, içimizde bir yerlerde saklanır; anne olduğumuzda da açığa çıkar.

Anne olduktan sonra ortaya çıkan bu yanlışlar zincirini kırmayı seçen anneler şu beşeride yer almaktadır:

1. Gözlerini Kaçırma
2. Işığın Yolu
3. Terapi Günlükleri
4. Çatı
5. Biz Kimden Kaçıyorduk Anne?

Gözlerini Kaçırma adlı eserde Didem, annesi Hicran Hanım ve anneannesi Kamile Hanım, Didem'in çocuk yetiştirme tarzına karşı çıkarlar. Onlara göre Didem, kızı Rüya'yı çok şımarık yetiştirmektedir. Didem'i geleneksel bakış açısına sahip olmamakla suçlarlar. Çünkü Kamile Hanım, Hicran Hanım'a; Hicran Hanım da Didem'e geleneksel yöntemlerle annelik yapmışlardır. Bunun acısını çeken Didem, annesinin ona yaptıklarını Rüya'ya yapmamak için büyük bir özen göstermektedir. Bu ailede nesilden nesle aktarılan yanlış annelik zincirini kıran kişi Didem'dir.

Işığın Yolu romanında Ayşenur, annesinin ona yaptığı anneliğin kalıntılarını düzeltmek ve kendisine çok acı veren bu annelik anlayışını kızına geçirmemek için terapi alır. *Terapi Günlükleri*'nde ise Betül, annesinin yanlış annelik anlayışının etkilerinden kurtulmak için terapilere başlar. Hem Ayşenur hem de Betül, aldıkları terapilerle doğru anneliği öğrenirken benliklerindeki hasarları da onarmaktadırlar.

Didem, yanlış annelik yöntemlerinin üzerindeki izlerini kendi başına silmeye çalışmış ancak Ayşenur ve Betül ise bu konuda profesyonel desteğe ihtiyaç duymuşlardır.

Çatı' da kendi kızına ve torunlarına karşı oldukça sert olan ve onları kırbaça cezalandıran büyükanne de kendi annesinden aynı sert tavırları ve kırbaç cezasını yaşamış. Hatta zamanla bunun doğru bir yöntem olduğuna inandırmış kendini. Yani kendi annesinden kalan yöntemleri kendi kızı ve torununa kadar sürdürmüştür.

Biz Kimden Kaçıyorduk Anne? adlı romanda Bambi'nin annesi küçüklüğünde annesi tarafından büyük bir yalnızlık duygusuna itilir ve buna bağlı olarak da bu duygusunu gidermek için yoğun bir şekilde sigara içmektedir. Bu yalnızlık duygusu onda dünyanın güvensiz bir yer olduğu izlenimini ortaya çıkarır. Kendi kızına da dünyanın güvensiz bir yer olduğunu, kimseye güvenmemesi gerektiğini ve kötü insanların cezayı hak ettiklerini söyler. Yani kendi ailesinden getirdiği duyguları kızına da aktarır.

Ne kadar şikâyetçi olsak da annemizden gelen aktarımlar, hayatımızı tahmin ettiğimizden daha da zorlaştırmaktadır. Yapılması gereken şey, anneden gelen bu olumsuz aktarımların farkında olmak ve bunları kendi çocuklarımıza oradan da torunlarımıza aktarmamak için bu zinciri kıran kişi olmalıyız.

4.8. Yanlış Çocuk Yetiştirme Tutumlarını Benimseyen Anne Modelleri

Yanlış çocuk yetiştirme tutumunu benimseyen anne modelleri şu eserlerde yer almaktadır:

1. İyi Geceler Bay Tom
2. Acımak
3. Çatı
4. Biz Kimden Kaçıyorduk Anne?
5. Mücellâ
6. Döşeğimde Ölürken
7. Acıyla Çarp Kalbim

Kadınlar, çok isteyerek hamile kalmalarına rağmen bazen işler çok da iyi gitmeyebilir. Çocuk doğduktan sonra anneler, birçok sebeple istedikleri ya da hayal ettikleri anneliği çocuklarına gösteremeyebilirler. Bu durumda çocuk zarar gördüğü gibi anne de zarar görmeye başlar. Çünkü her kadın, anne olmadan önce dünyanın en iyi

ebeveynidir ancak ocukktan sonra bu sürecin o kadar da kolay olmadığı anlaşılır. Süreci içinde anne,durumla baş etmeye çalışırken bazen farkında bile olmayarak yanlış annelik anlayışını benimsemiş olabilir. Zamanla anne düşünce ve davranışlarını değiştirmedeği sürece bu yanlış davranma şekilleri, annede alışkanlık hâlini alır ve düzeltmesi de her geçen gün daha da zorlaşır.

İyi Geceler Bay Tom adlı eserde Willie'nin annesi çocuğuna hem psikolojik hem de fiziksel şiddet uygulamaktadır. şiddetin her türlüsü çocuklar için çok yıkıcıdır ve zamanla ocuk, şiddeti uygulayan kişiye karşı güvenini kaybetmeye başlar. Artık onun yanında huzurlu olamaz. Willie için durum tam olarak bu şekilde ilerler. Ayrıca Willie'nin annesi, onu daha küçücükken dinî kurallarla, hayvanlarla ya da hasta olmayla da korkutarak ona duygusal şiddet de uygulamıştır. Tom'un yumuşak ve düşünceli davranışları, Willie'ye ocuk olduğunu hatırlatmıştır. Ayrıca anne, Willie ve yeni doğmuş kardeşini kucak kucağa bağlar ve bebek, ağabeyinin kucağında ölür. Bu da Willie için oldukça travmatik bir olaydır.

Eserdeki anne karakteri psikolojisi bozuk bir annedir. Willie; sevgiyi, güveni huzuru Tom'un yanında bulduğu için annesinin yanına dönmek istemez. Annesinin yanında huzur bulamayan çocuklar, kendilerine bu eksikliklerini tamamlayacakları kişiler ararlar. Willie, bu konuda çok şanslıdır çünkü Tom, onu kendi çocuğu gibi sevmiş ve zaten kitabın sonunda da evlat edinmiştir.

Acımak'taki anne Meveddet ve onun da annesi Makbule Hanım'la *atı* adlı eserdeki anne Corrine, arasında birçok yönden benzerlik bulunmaktadır. Makbule Hanım'ın kızı yaşı küçük olduğu için annesinin etkisinde gereğinden fazla kalmaktadır. Makbule Hanım da bu durumu kendi lehine çevirmeyi bilecek kadar kurnaz ve kötü niyetlidir. Damadı ve iki kızını parmağında oynatan Makbule Hanım, iyi niyet maskesi altında kızlarına empoze ettiği düşüncelerle onların ahlaki çöküntüye uğramalarına sebep olur ve onlar da annelerinin etkisiyle hayatlarında telafisi olmayacak hatalar yaparlar. Makbule Hanım, büyük kızını kocasına karşı doldurmuş, geç kadın da başka bir erkeğe gönlünü kaptırmış ve kocası tarafından ldrlmştir. Meveddet de annesinin düşüncelerini tatbik etmiş, kocası Mürşit Efendi'ye büyük harcamalar yaptırmış, onu dolandırıcılık yapmaya teşvik etmiş ve çocuklarını da babalarından nefret edecekleri şekilde yetiştirmiştir. *atı*'da ise anne Corrine, kocasının ölümünden

sonra ailesinin kendisini affetmesini sağlamış ve böylece babasından kalan büyük bir mirasa sahip olabilecektir. Çocuklarını uzun süre bu parayla mutlu yaşayacaklarına ikna edip onların yıllarca çatı katında hapis kalmalarına, büyükannelerinden türlü işkenceler görmelerine ve hayatta kalabilmek için birbirlerinin kanını içecek kadar durumda kalmalarına sebep olmuştur. Çocuklar bunları yaşarken anne Corrine de zengin koca bulma amacıyla hareket etmektedir. Corrine de Makbule Hanım da ahlaki olarak zayıf karakterlerdir ve çocuklarına ne yazık ki hayatlarından silinemeyecek zararlar vermişlerdir. Corrine çalışmadan zenginlik içinde yaşamayı hayal ederken Makbule Hanım da en güzel eşyaları evine almak için, kızına muhteşem bir düğün yaptırmak için damadını iflasa ve sonunda da dolandırıcılık yapmaya teşvik etmiştir. Makbule Hanım da Corrine de kişisel çıkarları için çocuklarının hayatlarını gözlerini bile kırpmadan mahvetmişlerdir.

Biz Kimden Kaçıyorduk Anne? adlı romanda Bambi'nin annesi, tüm dünyayı kötü, sadece kızı ve kendilerini iyi olarak algılama eğilimindedir. Bambi'ye çok düşkündür ancak bu düşkünlük hastalıklı bir nitelik taşımaktadır. Kızını kimseyle paylaşamaz, onun kimseyle konuşmasına bile izin vermez. Günlük hayatta karşılaştığı sorunları, şiddetle çözmeye çalışan bir annedir. Herkesin onlara kötülük yapacağını düşünür ve bu noktada davranışlarının paronayaklıkla ilgili izler taşıdığı da söylenebilir. İşlediği tüm cinayetlerde kendisini haklı bulan Bambi'nin annesi, kızına dünyanın güvenilemeyecek bir yer olduğunu söz ve davranışlarıyla ifade etmiş ve onun zihnindeki emniyet algısını yerle bir etmiştir.

Mücellâ adlı eserde yer alan anne Neyyire Hanım, kızı Mücellâ'nın hayatını toplumun beklenti ve isteklerine feda eden bir annedir. Kendi korkularını kızı üzerinden silmeye çalışan ve kızını âdeta eve hapseden Neyyire Hanım, onun hem sosyal hem özel hem de eğitim hayatına engel olmuştur. Kızının kendi benliğini bile oluşturmaya izin vermeyen Neyyire Hanım, onu kendi hayatının bile gölgesi durumuna getirir. Zamanla Mücellâ da bu gönüllü köleliğini kabullenir ve başka hayatları izler. Böylece bir insanın hayatı, annesinin yanlış yetiştirmesi ve babasız büyüyen kızın adının çıkabileceği korkusuyla solup gitmiştir.

Döşegimde Ölürlen adlı eserde ise anne Addie Bundren, çocukları arasında ayırım yapan bir annedir. Tüm çocukları onun son isteğini gerçekleştirme maskesi

altında aslında kendi isteklerini gerçekleştirmişlerdir. Anne Bundren, her çocuğunun gözünde farklı bir karakterde tanınan bir annedir. O, nasıl ki çocuklarına samimi ve içten davranmadıysa onlar da onun ölümünde ona samimi davranmamışlardır. Hatta çocuklarından biri, annesinin zaten yok olduğunu,ölümünün bir şeyi değiştirmedığını söyleyecek kadar ileri gitmektedir. Buradan da Bundren'in her çocuğuna karşı eşit, adaletli ve iyi bir annelik sergileyemediği açıkça anlaşılmaktadır.

Acıyla Çarp Kalbim adlı eserde anne Marie, narsist bir anne modeli sergilemektedir. İlk çocuğu olan Diane, annesiyle aynı evin içinde yaşamasına rağmen onun varlığını sadece bir kere hissedenden bir çocuk olmuş ve bu acıya daha fazla dayanamayarak evden taşınır. Diane, annesinin sevgi anlayışının böyle olduğuna kendini inandırarak bu acıdan kurtulmak için savunma mekanizması geliştirmektedir. Annesinin diğer iki kardeşine çok fazla yakınlık göstermesi üzerine Diane, yıkılır. Marie, kızının güzelliğini ve başarısını kıskanır, onu öven insanların yanında annesi derin bir acı çeker. Marie, diğer çocuklarına iyi davranırken Diane'ı yok sayar ve tutarsız davranışlar sergiler. Diane, annesinin kendisini yok saymasındansa ona kötü davranmasını tercih eder çünkü annesi, ona kötü davranırsa öncelikle onun varlığını kabul etmiş olmaktadır. Bir insana yapılacak en büyük kötülüklerden birisi onu yok saymaktır ve Diane, daha küçükken bu acıyı yaşamak zorunda kalmıştır. On beş yaşındayken evden ayrılan Diane'in bu davranışının nedenini bile düşünmemiştir Marie.

Annenin her davranışının çocukları üzerinde derin izleri vardır. Bu davranışlar iyiye çocuk mutlu, kötüye çocuk mutsuz ve güvensiz olur. Yukarıda bahsedilen anne modellerinin hepsi de çocuklarına ayrı ayrı ve farklı derinlikte acılar yaşatmıştır. Bu acılar, yetişkin olan ancak içten içe hiç büyüemeyen yetişkinlerde telafisi olmayan hatalara sebebiyet verebilmektedir. Çünkü annenin mutlu edemediğini kimse mutlu edemez. Bir insan ne kadar başarılı, ne kadar mükemmel de olsa annesinden bunun doğruluğunu göremezse bir daha onu kimse buna inandıramaz.

4.9. Çocuklarına "Anne Yoksunluğu" Yaşatan Anne Modeli

Bu bölümde "anne yoksunluğu" kavramını, fiziksel olarak var olan ama duygusal olarak çocuğuyla hiçbir bağ kurmayan, çocuklarıyla ve onlarla ilgili hiçbir konuyla ilgilenmeyen annelerin oluşturduğu durum için kullanılan bir kavramdır.

Anne yoksunluğu, çoğu zaman çocuklar için oldukça acı vericidir çünkü bir çocuk, sağlıklı bir benlik geliştirebilmesi için öncelikle varlığının annesi tarafından kabul edilmesi gerekir. Çünkü çocuk, annenin kurduğu temel üzerine benlik algısını oluşturur. Temeli sağlam olmayan bir benlik algısı, en küçük fırtınada dağılmaya mahkûmdur.

Belirlenen eserler arasında anne yoksunluğuyla ilgili olanlar şunlardır:

1. Hayata Dön
2. Beyaz Zakkum
3. Annem ve Ben
4. Işığın Yolu
5. Kış Bahçesi
6. Beşinci Çocuk
7. Acıyla Çarp Kalbim

Hayata Dön adlı eserde ailede seilmeyen gelindir Süreyya. Süreyya, kızı Ala'yı bazen görmezden gelir bazen de onu öyle bir döver ki âdeta hayata, kocasına ve kayınvalidesine duyduğu tüm öfkeyi küçük kızdan çıkarır.

Süreyya'yı çocuğuna anne yoksunluğu yaşatan diğer eserlerdeki annelerden ayrı tutmak gerekmektedir çünkü anne yoksunluğu, bir çocuğun varlığını yok saymaktır ancak Süreyya, bazen Ala'nın varlığını o kadar yok sayar ki ona yemek vermeyi unuttur; gece olup herkes yataklarına çekildiklerinde Ala'ya annesi yatak vermediği için o da yerde yatar. Hatta Süreyya, küçük kız konuşsa duymaz, ağlasa teselli etmez, göz göze bile gelmez. Bazen de onun varlığını kabul edip bu varlıktan duyduğu nefreti o kadar keskin bir şekilde dile getirir ki yediği dayakların anısı olarak küçük kızın bedeninde morluklar belirmeye başlar.

Kitabın sonlarına doğru Süreyya, Ala'nın varlığına o kadar dayanamaz ki onu döve döve öldürmeye çalışır. Ölmediğinde ise nefreti katmerlenmiş olmaktadır. Süreyya, kızına karşı en küçük bir acıma duygusu hissetmez. O kadar ki kızına intiharını zorla izlettirerek onun hayatında hiç geçmeyecek ve hayatını etkisi altına alacak olan bir travmaya daha imzasını atar.

Beyaz Zakkum adlı eserde Astrid, babası olmayan ve annesiyle yaşayan bir kızdır. Anne Ingrid, kızıyla yalnız yaşamasına rağmen onu hayatının hiçbir yere koymamıştır. Astrid, saksıdaki bir çiçek gibi kendi kendine büyümüş, annesi ise zaman zaman ona sadece bakışlarını çevirmiştir.

Astrid, annesiyle aynı evde kalır ancak aralarında anne-kız ilişkisi değil de ev arkadaşlığı gibi garip bir ilişki vardır. Genç kız asla annesine yakınlık hissedemez çünkü annesi hapse girene kadar asla ilgi göstermemiştir.

Annem ve Ben adlı eserde ise Vivian Baxter, iki çocuğunu da çok küçük yaşlardayken babaannelerine teslim etmiş, on yıl boyunca onlara annelik edememiştir. Daha sonra hatasını anlayarak çocuklarını alır ancak bu defa da küçük kız Maya, annesine uzunca bir süre yakınlık duyamaz. Bu eser, bu başlık altına alınan eserlerden farklıdır çünkü Hayata Dön, Beyaz Zakkum, Işığın Yolu, Kış Bahçesi, Beşinci Çocuk ve Acıyla Çarp Kalbim adlı eserlerde yer alan anneler, fiziksel olarak çocuklarının yanındadır. Yani çocuklarıyla aynı evde yaşamaktadırlar ancak bu eserde anne Vivian, çocuklarından on yıl ayrı yaşar. Yani burada hem fiziksel hem de duygusal olarak anne yoksunluğundan bahsedilmektedir.

Işığın Yolu'ndaki anne Nur, *Kış Bahçesi*'nde Vera, *Acıyla Çarp Kalbim*'de ise Marie çocuklarının hayatında sadece fiziksel olarak bulunabilmiş ancak duygusal olarak onlara yoksunluk yaşatarak benliklerinde derin yaralara sebep olmuşlardır. Hem psikoterapist hem de yazar olan Jasmin Lee Cori, *Annenin Duygusal Yokluğu* adlı eserinde bu tür çocuklarla ilgili şöyle tespitlerde bulunmuştur:

Bu çocuklar 'bir şeyleri istemekten vazgeçmişlerdir.' Elbette, istemeyi tamamiyle engelleyemezsiniz, sadece kendinizi bunun farkındalığından koparırsınız. İsteme hissiniz bilinçaltına kayar ve orada son derece ilkel bir halde kalır. Buna çok büyük bir aciliyet hissi de eklenmiştir.

Bu durumda olan çocuklar ebeveynlerinin onların ihtiyaçlarıyla ilgilenmek istemedilerini algılar ve o yüzden duygularını gizlemeyi öğrenirler. (Cori, 2022, s.79).

Kış Bahçesi'nde Nina ve Meredith kardeşler, artık annelerinden bir şey istemek bir yana onunla aynı ortamdayken bile kendileriyle konuşmasını beklememektedirler. Hatta babaları Evan, annelerinin soğukluğunu telafi etmeye çalışsa da ve kızlarını

annelerinin onları çok sevdiğine ikna etmek için uğraşsa da kızlar için hayatlarında artık anneleri sadece nefes alan bir canlıdan öteye geçememiştir. Yine *Beyaz Zakkum*'da Astrid, annesinden yemek yapmasını bile beklememekte, sürekli konserveyle beslenmektedir. Bu kişilerin hayatları ve davranışları, psikoterapist olan Cori'yi doğrulamaktadır.

Bazen çocuklara bakım veren kişiler de annenin yerini alabilmektedir. Astrid için de koruyucu aile olarak yanında yaşadığı Claire, ona gerçekten değer vermiş ve annesinden daha iyi bir annelik yapmıştır. Astrid, Clair'ın yanında kaldıktan sonra gerçekten annenin ne demek olduğunu anlamış ve annesinin yapmadıklarının farkına varmıştır. Neticede insan tatmadığı bir şeyi isteyemez. Astrid, Claire'den sonra annesine daha derin bir öfke beslemeye başlamıştır.

Claire, kısa bir süre için de olsa Astrid'in anne eksikliğini telafi edebilmiş, *Kış Bahçesi*'ndeki Nina ve Meredith kardeşler için de babaları bu görevi üstlenmiştir. Bu açıdan bakıldığında *Acıyla Çarp Kalbim*'deki Diane, aralarında en şanssız olanıdır. Çünkü annesi ve babası yanı başında olmasına rağmen annesi onu hiç sevmemiş, tüm sevgisini diğer çocuklarına vermiş; babası ise onu anlamaya asla çalışmamış, daha on beşindeyken evden ayrılma sebebini bile sormayı akıl edememiştir.

Psikoterapist Cori'ye göre güvenli bağlanmanın insana aidiyet hissini tattırdığını ifade etmiş, bu sayede çocuklar yetişkin olduktan sonra hayatlarını nereye kuracaklarını bu duyguya dayalı olarak belirlemektedirler.

Güvenli bağlanma derin bir aidiyet hissi yaratır çünkü sizi yerinize demirler ve hayatın ağında size bir yer verir. Bu yer, her ilişkiden daha büyüktür ama zemini hazırlayan, ilk ilişki kurduğumuz kişi olan annemizdir. Aidiyeti daha sonraları bir ekibin, bir cemiyetin, bir mahallenin, bir kulübün, bir toplumun, bir milletin ya da bir sosyal hareketin parçası olduğumuzu bilerek ya da kendi çocuklarımıza ve partnerimize sahip olmakla bulabiliriz. Aidiyet hissine bu düzeylerden birkaçında sahip olduğumuzda, kendimizi yerleşik ve bir şeyin parçası gibi hissederiz. (Cori, 2022, s. 103).

Nina, bu aidiyet hissini asla bulamamış; bu yüzden âşık olduğu adamla evlenmeye cesaret edememiştir. Ayrıca hiçbir yeri evi gibi hissedemediği için bir yere yerleşememiş, işini de sürekli seyahat etmek üzerine kurmuştur. Ancak annesiyle arasını

düzeltiltikten sonra yine de aşkıyla evlenmeye cesaret edememiş ama annesinin evinin üst katına taşınmayı seve seve kabul etmiştir. Yani bazı şeyler, tam olarak olmasa bile biraz çabayla anneler ya da kişinin iletişimde olduğu herhangi birisi tarafından da karşılanamayan ihtiyaçların bir kısmı telafi edilebilmektedir.

Acıyla Çarp Kalbim adlı eserde annesinden sevgi görmeyen Diane da bir süre sonra annesiyle olan tüm bağlantısını keser ve ondan herhangi bir şey istemeyi bırakır. Çünkü ne kadar uğraşsa da annesinin asla gelip kendisini kucağına almayacağını, onunla ilgilenmeyeceğini öğrenmiştir.

Diane, kardeşlerinin doğumundan sonra annesinin aslında sevme yeteneği olduğunu ancak bunu sadece kendisine göstermediğini anlar. Bunu öğrendikten sonra da annesiyle olan bağlarını koparır ve bir süre sonra da evden taşınmaya karar verir. İlerleyen yıllarda Diane, yetişkin olduktan sonra annesi onunla bazı şeyleri telafi etmeye çalışsa da asla bu isteğe karşılık vermez. Bir şeylerin telafi edilemeyeceğini, annesinden artık hiçbir şey isteyemeyeceğini anlamıştır.

Annenin verecek sevgisi ve dikkatini olmadığını anladığında bazı açılardan daha kolaymış gibi gözükse de, çocuğun bunu kişiselleştirmesi çok zordur; eğer anne başka birisine verecek sevgisi varmış gibi görünüyorsa, bu iş daha da zorlaşır. Bir çocuk bunu reddedilme dışında başka ne şekilde algılayabilir ki? (Cori, 2022, s. 126).

Çocuklarına duygusal yoksunluk yaşatan annelerin birçoğu, bu şekildeki davranışlarını sebeplere bağlamaktadır. Örneğin Astrid'in annesi, anne olmaya alışamamış; kızını komşusu Annie'ye bırakmıştır. Daha sonra hissettiği suçluluk duygusundan dolayı da kızını geri almış ancak ona yeterince iyi annelik yapamamıştır. *KışBahçesi*'ndeki Vera ise savaşta kaybettiğini sandığı kocası ve kızının yasını bir türlü atlamamış, savaşın izlerini benliğinden silememiştir. Bu yüzden bir türlü çocuklarına iyi bir anne olmak için gerekli motivasyonu ruhunda hissedememiştir.

Bu tür annelerin birçoğu son derece dalgındır ve kendi dünyalarında yaşarlar. Bu durum her sürekli olmaz ama yıllar boyu sürebilir. Bunun çözülmemiş travmalardan, büyük üzüntülerden ve depresyondan kaynaklandığını düşünüyorum. (Cori, 2022, s. 141).

Diane'in annesi Marie, kızını çok fazla kıskanır. Onun başarısını, güzelliğini, insanların ona ilgisini, onunla ilgili her şeyi kıskanmaktadır. Âdeta erken yaşta anne olduğu için yaşayamadıklarının acısını kızından çıkarmaktadır. Psikoterapist Cori, annedeki bu davranışları şu şekilde açıklamaktadır:

"Eğer ki annede beyin tümörü, bipolar bozukluk gibi fiziksel rahatsızlık yoksa annenin bu davranışları onun "kötü anne" olduğunu göstermektedir ve annenin sergilediği bu davranışların temel sebebinin psikolojik bozuklukları olduğunu ifade etmektedir." (Cori, 2022, s. 191).

Bu kategoride *Beşinci Çocuk* adlı eserde yer alan anne Harriet'ı da bir istisna olarak almak yerinde olacaktır. Çünkü bu kategorideki anneler, fiziksel olarak çocuklarının yanında ancak duygusal olarak çocuklarıyla bağ kurmamaktadır. Bu eserde yer alan anne Harriet, onu bir süre bir kuruma yatırır yani fiziksel olarak da yanında olamaz. Çocuğun evde olduğu zamanlarda da ona duygusal yoksunluk yaşatmaktan çekinmez. Ayrıca bu eseri "Mücadeleci Anneler" kategorisine almak da çok doğru olmayacaktır çünkü o kategorideki özel ilgiye muhtaç çocuklar, annelerinin mücadeleci davranışlarından dolayı hayata tutunur ve hayatta mutluluğu yakalayabilir. Ancak *Beşinci Çocuk* adlı eserde Harriet, oğlu Ben'in doğuştan tanımlanamayan bir hastalıkla doğmasından dolayı onu asla sevmez ve kabullenemez. Ben, fiziksel olarak oldukça güçlü bir çocuktur ve algısında da bir problem vardır. Diğer kardeşleriyle de geçinemez, Ben'in varlığından dolayı konuklar eve gelmez. Harriet'ın kocası onunla kendisi arasında seçim yapmasını ister ve o da Ben'i bir kuruma yani ölüme terk eder hem de sonsuza kadar, bir daha asla almamacasına. Bu sebeplerden dolayı *Beşinci Çocuk* adlı eserin bu kategoriye konulması uygun görülmektedir.

Ben, hem ailesi hem gittiği kurum tarafından asla sevgi görmez ve annesinin ondan tiksinişi, Ben'in durumundan dolayı kendini suçlaması genç anneyi iyice depresyona sokar ve Ben'e asla yakınlık göstermez. Bunun da etkisiyle Ben, iyice hırçınlaşır ve çevresine de zarar vermeye başlar. Belki de Ben, annesi ve ailenin geri kalanı tarafından kabullenilseydi çevredeki insanlar da onu kabullenecek ve o da hayata daha kolay uyum sağlayabilecekti. Bunun yerine onun arkadaşlarıyla evi terk edeceği gün sabırsızlıkla beklendi ve beklenen son oldu. Ben, arkadaşlarıyla gitti sadece bir

mektup bırakarak. Bir daha da geri dönmedi. Kimse onun nerede olduğunu ne merak etti ne de araştırdı.

4.10. Çocuğuna Kaybetme Korkusu Hissettiren Anne Modeli

Bazen bilerek bazen de bilmeyerek anneler, yaptığı davranışlarla çok yıkıcı bir duygu olan "kaybetme korkusu"nu çocuklarına aşılamaktadır. Bu tarz annelerin yer aldığı eserler şunlardır:

1. Ayrılık Vakti

2. Beyaz Zakkum

Ayrılık Vakti adlı eserde Jenna, annesini çok sever ve onun yanından bir an bile ayrılmak istemez. Âdeta annesine bağımlıdır. Aslında bu kadar büyük bir bağımlılığın altında "anneyi kaybetme korkusu" yatmaktadır. Bu duygu sevgiden farklıdır. Sevgi, insana huzur verirken kaybetme korkusu ise tüm hayatı huzursuzlukla doldurur. Bir gün uyandığında annesini kaybedeceği korkusunu hissettiği için uyumak bile istemez küçük Jenna. Sonunda annesini kaybeder çünkü ölür. Artık onun için korktuğu başına gelmiştir.

Alice, çok yoğun çalışan bir araştırmacıdır. Jenna'ya çoğu zaman barınaktaki arkadaşı bakar. Jenna'nın böyle bir korku geliştirmesinin asıl sebebi, annesiyle yeteri kadar vakit geçirememesi ve ona duyduğu büyük bir özlem olduğu düşünülebilir.

Beyaz Zakkum'da ise anne Ingrid, kızı Astrid ilk doğduğunda ona bakamayacağı ve onun kendi hayatını çok fazla kısıtladığı gerekçesiyle kızını bir süre komşusu Annie'ye bırakır. Astrid, o dönemde çok küçüktür. Bu olayı, annesi kendisine anlatıncaya kadar hatırlamaz ama bu olaydan kalma annesini kaybetme korkusunu hayatı boyunca içinde taşır. Sürekli bu korkuyu neden hissettiğini sorgular. Çünkü bu duygu, hayatını o kadar ele geçirir ki annesine olumsuz bir şey bile söyleyemez. Hatta ondan yemek pişirmesi, evde kalması ya da hayatıyla ilgili en küçük bir gelişmeyi bile sorup öğrenmek isteme gibi temel davranışları bile yapamaz asla. Çünkü kaybetme korkusu o kadar baskındır ki eğer o sorularıyla annesini bunaltır ve onun hayatına karışırsa annesinin onu terk edeceğinden korkar.

Astrid ve annesinin çok düzgün bir ilişkileri yoktur ancak Astrid, biraz daha büyüyüp kendi kişiliğini bulana kadar hep annesine kendini bağımlı hissetmiş ve onun

yanında olmaktan mutlu olmuştur. Ta ki koruyucu annesi olan Claire, ona gerçek anneliği tattırana kadar. O andan sonra annesinin ona aslında annelik yapmadığını, sadece bir evi zorunluluktan paylaştığını anlar ve ona büyük bir öfke duymaya başlar. Yıllarca annesini kaybetme korkusu yaşamasına rağmen annesi hapisten çıktıktan sonra onun yanında yaşamak istemez ve kendine tek başına bir ev tutar. Çünkü tekrar onun yanına gidip de sevgisiz ve huzursuz hayatına geri dönmek istemez. Annesi ona hiçbir zaman güvenli ve huzurlu bir hayat ve iletişim sunmamıştır.

Çeşitli sebeplerle birçok çocukta anneyi kaybetme korkusu baskın bir şekilde görülmektedir. Bu korkunun olması, belli bir yaşa kadar normal görülse de belli bir yaştan sonra ise bu durum hâlâ devam ediyorsa mutlaka çocuğa profesyonel bir destek aldırılmalıdır. Çünkü bazen yetişkinlikte bile eğer bu korku yok edilmemişse başka kişilere de yönelebilmektedir. Bu durumda insanın hayatını ele geçirerek ruhu zehirlemektedir.

4.11. Annelik Modellerine Getirilen Farklı Bakış Açıları

Emma Donoghue tarafından kaleme alınan *Oda*'yla Hüseyin Karatay'ın *Ana* adlı eserlerinde "anne"lerin ele alınışı benzerlik göstermektedir. Her iki eserde de ana karakter daha çok "Anne" adı altında anılmaktadır. *Oda*'da Anne, kaçamayacağını anladığı andan itibaren Yaşlı Nick ile yaptığı tek anlaşma, onun Jack'i görmemesi ve ona dokunmamasıdır. Onun kendisine yaptığı her şeyi kabul etmekte ve oradan çıkamayacağını düşündüğü için oğlunun da hayatını orada inşa etmektedir. Hüseyin Karatay'ın *Ana* adlı eserinde ise Ana, kocasız büyüttüğü oğlu için tüm hayatından vazgeçiyor. Tüm zorluklara rağmen onun hiçbir şeyini eksik etmemek için uğraşıyor, ona bakabilmek için gece gündüz çalışıyor.

Tam da bu noktada şu soru akıllara gelmiyor mu?

"*Oda*'daki Anne, oğlunu evlatlık olarak ya da herhangi bir şekilde dışarıya çıkarabilseydi- kendini oğlundan, oğlunu da kendinden mahrum etmeyi göze alarak sadece onun iyiliği için- Jack için daha iyi bir hayat imkânı olabilir miydi?"

"*Ana*'daki Emine, oğlunun delik kalbinin iyileşeceğini yani onun hayatının kurtulacağını düşünerek onu Çocuk Esirgeme Kurumu'na verseydi oğlu için daha mı büyük fedakârlık yapmış olacaktı?"

Yukarıdaki sorularda yapılan ya da yapılmayan seçimlerden hangilerinin doğru ya da yanlış olduğunu kim ya da hangi otorite belirleyecek?

Acımak'ta Makbule Hanım, çocuklarına ahlaksızlığı öğreterek onların mahvolmasına sebep olan bir annedir. O çocuklarını kötü yetiştirmiş, belki çocukları da kendi çocuklarını o doğrultuda yetiştirecek. Bu, nesilden nesle devam eden bir zincir olarak ilerleyecek. O zinciri, bu hikâyede kırması en muhtemel kişi, belki de Zehra'dır. Çünkü Zehra, gerçeklere ulaşma şansına sahiptir. Karakter olarak babasının Meveddet'le evlenmeden önceki hâline çok yakındır. Bu benzerlik, onun babasını anlamasını kolaylaştırmıştır.

Hüseyin Karatay'ın *Ana* adlı eserindeki Ana, hayatta sadece yalnızlıkla ve yoksullukla sınanmıştır. Ancak Pearl S. Buck'ın *Ana* adlı eserinde Ana, yoksulluk, kocasının terk etmesi, iki evladını kaybetmek, gelininin kendisini evde istememesi, gelininin bir türlü hamile kalamaması gibi birçok zorlukla mücadele etmiş ve sonunda hayata yine analık duygusuyla bağlanmıştır.

Bu iki ana modelindeki analar, analık duygusunun gereğini farklı şekillerde yerine getirmektedirler. Karatay'daki Ana, çocuğundan ayrılmayı göze alamamış, oğlunu Çocuk Esirgeme Kurumuna onun iyileşmesi pahasına verememiş, onu kendi imkânlarıyla iyileştirebilmeyi denemek istemiştir. Buna rağmen Pearl S. Buck'ın *Ana*'sı, kızını kendisine bir şey olursa gelininin bakmak istemeyeceğini bildiği ve yalnız kalmasını istemediği için onu görememeyi göze alarak onu evlendirmiştir. Yani, evladının mutluluğu için kendi çekeceği acıya katlanmayı seçmiştir ancak Karatay'daki Ana, evladının sağlığı ve hayatta kalması için kendi çekeceği acıyı göze alamaz.

İki eserde yer alan durumlar gerçekten çok zor durumlardır. Kimsenin kolay kolay göze alamayacağı ve karar veremeyeceği durumlardır. Zaten konu ne olursa olsun anneliğin en büyük zorluklarından biri de annelik duygusunu, evladının iyiliği doğrultusunda karar vermek zorunda olunan durumlarda kontrol altına alabilme ve bu duygunun doğru kararı verebilmeyi engellemesini önlemek değil midir? Yani çocuğumuza duyduğumuz büyük ve derin sevginin ona zarar vermesini engellemektir belki de annelerin en zor görevlerinden biri.

Annem ve Ben adlı eserde Vivian Baxter, çocuklarını büyükannelelerinden aldıktan sonra bile hayatını onlara adamamış ve çocuklarını hayatın akışı içinde,

yapmak istediklerinden vazgeçmeden sevmeyi başarmıştır. Bunun sonucunda da oğlu ile olmasa da kızı Maya ile oldukça sağlam bir anne-çocuk ilişkisi yaşamışlardır. Hatta kızı Maya'nın da hayatta yapmak istediklerinden çocuğu için vazgeçmesine engel olmuş, torununun belli dönemlerde bakımını üstlenerek kızının hayallerini gerçekleştirebilmesi için ona alan açmıştır.

Kızım Olmadan Asla'daki anne Betty Mahmudî ile *Annemi Bir Kere Görebilsem*'deki anne Zana Muhsen'inannelik davranışları çarpıcı şekilde farklılık göstermektedir. Betty, kızını almadan İran'ı terk etmemiş, tüm zorluklara kızı için katlanmıştır. Ancak Zana, oğlunu Yemen'de çok iyi bildiği zorluklarla dolu bir hayatta bırakmış ve annesinin yanına dönmeyi kabul etmiştir. Bu noktada Zana'nın davranışı bencillik olarak mı yorumlanmalı? Betty ise fedakâr ve vefakâr anne olarak mı değerlendirilmeli yoksa anneliğin doğal akışına göre davrandı diye onun bu fedakârlığı normalleştirilmeli mi?

Beşinci Çocuk adlı eserde sorunlu bir çocuk olan ve problemi bir türlü saptanamayan Ben, ailesi tarafından asla sevilmez. Babası onu ölüme terk etmek üzere bir kuruma gönderir. Çünkü Ben, diğer kardeşlerine ve çevredeki insanlara zarar vermektedir. Anne Harriet, içten içe kocasını desteklese de o da her zaman Ben'den iğrenmiş ve onun kuruma kapatılmasından rahatlama duymuştur. Bu noktada babanın davranışı ailesini korumak olarak mı değerlendirilmeli yoksa Ben'e karşı ihanet olarak mı? Anne Harriet, aslında Ben'den kurtulmak ister ama bunu kocası yaptığı için o, masum mu sayılmalı?

Bazı durumların doğrusu ya da yanlışı yoktur. Bazen insan o anda karar verir ve uygular, bu karar yıllarca sürecektir olan pişmanlıkları beraberinde getirir bile. Yukarıdaki sorular tartışmaya açık sorulardır. Herkes kendi bakış açısından durumu öznel olarak değerlendirebilir ancak bu değerlendirme nasıl olursa olsun her zaman ilk mağdurdur, çocuklar olmuyor mu? Bunu düşünüp ona göre karar vermek en doğrusu olacaktır. Çünkü çocuklar, anne-babalarının kararlarının sorgusuz itaatkârlarıdır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Güvenli bağlanma, bireyin çocukluğunda annesiyle ya da kendine bakım veren kişiyle kurduğu sağlıklı ilişkidir. Bu bağlanma türü, yetişkinlerin hayat kalitesine çok ciddi etkilerde bulunmaktadır. Annesine güvenli bağlanan çocuklar, her zaman diğerlerine göre hayata birçok adım önde başlamaktadırlar.

Anne olmak biraz da cesaret isteyen bir iştir. Annelik, yaşam tarzıdır. Bir kere anne olundu mu artık kişinin önceki hayatına ve önceki benliğine dönebilme şansı yoktur. Annelerin sahip olması gereken bu cesaret, çocukları için hayati önem taşımaktadır. Çünkü "çocuklarını hayata bağlayan, onları cesur kılan annelerinin cesaretidir." (Demirkıran, 2019, s. 103).

İnsanlar, annelerin çocuklarının hayatındaki önemini anlayabilse toplumun anneliğe bakış açısı da çok farklı olurdu. Konuyla ilgili olarak "Annelik etme konusunda gerçekten de ciddi olsaydık, annelere daha çok maddi ve ev içi yardımlar tedarik etmenin yanı sıra, onlara eğitim de sunardık." diyor. (Cori, 2022, s.19).

Kadınlar, çoğunlukla anne olduktan sonra annenin ve anneliğin önemini kavramaktadır çünkü çocuk bakımı ve pedagojiyle ilgili araştırmalar bu süreçte yapılmaktadır. Kadınlar, anne olduktan sonra annelikle ilgili bilgilerini daha önceden edinseydi belki de anne olma konusunda daha çekimser kalabilirdi. Çünkü bu kadar büyük bir sorumluluk üstlenme ve bir insanın hayatında bu kadar önemli olma durumu, gerçekten insanı her an doğru davranmak zorunda bırakan bir baskıyı ifade etmektedir. Farkındalığı yüksek anneler, içinde bulundukları sürecin hassaslığının farkına varabilmekte ve imkânlar dâhilinde profesyonel yardım almaktadırlar. Ancak kendini dinleyemeyen, zaten çok yoğun olan, bu süreçte geçmişten gelen annelik modellerini devam ettiren kadınlar, genelde kendi içsel yolculuğuna çıkamamakta ve bu durum da hem kendine hem de çocuğuna zarar vermektedir.

Psikolojik sağlığı yerinde olmayan kadınların, iyi annelik yapamayacağı ortadadır. Bu çalışmada da belirlenen otuz üç kitapta yer alan anneler, onların olumlu ve olumsuz davranışları ve bu davranışların çocuklarının hayatlarına etkisi ayrıntılı biçimde incelenmiştir. Yapılan davranışların etkisi noktasında bu eserlerdeki anne modellerinin örnek teşkil edeceği ve insanların en azından içlerine dönmelerine zemin hazırlayacağı umulmaktadır.

Anne ve çocuk arasındaki ilişki ne kadar sağlam olursa olsun elbette ki iniş ve çıkışları da olacaktır. Bu çok normaldir. Önemli olan anne ile çocuk arasındaki duygusal bağın- literatürdeki adı güvenli bağlanma- kurulmuş olmasıdır. Bu bağın mükemmel olması gerekmez. En azından asgari düzeyde olmalıdır ki yetişkinin hayatında tamiri mümkün olmayan sonuçlara sebep olmasın.

Günümüzde annelik yapmadaki en büyük sorun, geçmişten gelen annelik modellerinin devam ettirilmesidir. Bu noktada aileden farkındalığı yüksek birinin psikolojik destek alarak da olsa bu zinciri kırması gerekmektedir. Bu sayede gelecekteki birçok nesil de kurtulmuş olacaktır. Bu açıdan bakıldığında annelik, kişilerin yeteneklerine, ilgilerine, geçmiş yaralarına, travmalarına bırakılacak kadar basit değildir. Annenin her davranışı, her adımı bu kadar önemliyse annelere de annelikle ilgili eğitimler verilmeli ki gelecek nesillerde istendik davranışlar bulunabilsin, mutlu insanların sayısı artabilsin.

Toplumun mutluluğu, ülkenin geleceği annelerin çabalarına bağlıdır. Bir insan, kendini ülkesine ait hissederse vatan savunmasını gerçekleştirebilir. Bir çalışan, kendini bir iş yerine ait hissederse orayı geliştirebilir. Bu aidiyet duygusu, daha küçük yaşlardan itibaren bir çocuğun kendini ailesine, evine en önemlisi de annesine bağlı hissetmesiyle mümkün olabilmektedir. "Bir annenin sığınılacak yer yani ana karargâh oluşturamaması, geri dönülebilecek ve güvenli bir yer inşa etmeyi becerememesi, bir kişinin kendini annesiz bir çocuk gibi hissetmesine neden olur." (Cori, 2022, s. 148).

Kendini annesiz hisseden bir çocuk, kimsesizdir. Böyle bir çocuk da hayatın rüzgârında oradan oraya savrulacaktır. Onun savrulmasını engelleyen şey, çocukluğunda annesiyle kurduğu bağıdır.

Annelik değeri; insanlığın var oluşundan beri çeşitli anlayışlarla da olsa, hemen tüm kültürlerde varlığını koruyan bir değerdir. Türk kültürüne bakılacak olursa annelik değeri, mitlerde bile yer almıştır. Osmanlıda ayağa kalkabilmenin en büyük hamlelerinden biri, annelerin eğitilmesi olarak görülmüştür. Bu eğitimler yerini bulmuş ve kadınlar, zamanla yeni haklar elde etmeye başlayarak her alanda var olmuşlardır.

Bu çalışmada birçok annelik modeli irdelenmiştir. Varılan sonuç ise geleneksel modellerin de yeni nesil annelik tarzlarının da mükemmel olmadığı, bu modellerin aile yapısına, çocuğa ve ebeveynlerin yaşam şekline uyan taraflarının uygulamaya

konulması gerektiğidir. Kişilerin karakterleri olduğu gibi ailelerin de karakterleri vardır ve bu karakter özellikleri ise biriciktir. Ebeveynler, kendi aile yapılarına ve çocuklarının mizacına en çok uyan anlayışları uygulamakla sorumludur.

Son dönemlerde ortaya çıkan blogger anneliği, instagram anneliği gibi aklımlar; kadınların kendilerini yalnız hissetmeme, birlik olma, fikir alışverişinde bulunma gibi olumlu özellikler açısından faydalı olarak değerlendirilebilmektedir. Bunun yanında bu durumu abartarak sosyal medyada popüler kişileri uzmanlardan önemli görmek, onlara benzemeye çalışmak, onlar gibi yaşama imkânı bulunamadığında eksiklik duygusuna kapılmak gibi açılardan da olumsuzluklar içermektedir.

İncelenen 33 eserdeki annelerin benimsedikleri annelik modellerinin kategorilenmesinde şu alt başlıklara yer verilmiştir: Kendi Beklentilerini Çocuklarının Önünde Tutan Anne Modeli, Radikal Bakış Açısına Sahip Anne Modeli, Metafizik Bağlanma Sağlayan Anne Modeli, Mücadeleci Anne Modeli, Kendini Çocuğuna Adayan Anne Modeli, Nesilden Nesle Devam Eden Yanlış Öğretileri Kırma İsteyen Anne Modeli, Yalnız Çocuk Yetiştirme Tutumlarını Benimseyen Anne Modeli, Çocuklarına "Anne Yoksunluğu" Yaşatan Anne Modeli, Çocuğuna Kaybetme Korkusu Hissettiren Anne Modeli.

Bu çalışmada ulaşılan sonuçlardan biri de şudur: Bir insan kaç yaşında olursa olsun çocuklukta annesiyle kurduğu iletişim, sahip olduğu bağlanma türü, annesinin ona karşı sergilediği sözlü ya da sözsüz davranış kalıpları kişinin hayatını yönlendiren birincil faktörlerdendir. Hatta roman kahramanlarından Meredith, Nina, Diane gibi daha birçok örnekte olduğu gibi anneleriyle kurdukları bağ, onların hayatını âdeta yönlendirici bir güce sahip olmaktadır. Anne- çocuk arasında kurulamayan ya da eksik kalan bağlar, ilerleyen dönemlerde telafi edilebilecek bir özelliğe sahip olmaktadır. Bu durumun örnekleri ise bazı romanlarda açığa çıkmaktadır.

Başta anne-çocuk ilişkisinin daha sağlıklı ilerleyebilmesi ve karı-kocalıktan ebeveynliğe geçişin daha kolay olabilmesi için uygulamadaki eksikliklerin giderilmesi adına şunlar önerilmiştir:

A. Kadının çalışma hayatına eskiye göre daha aktif katılımı, anne-çocuk ilişkisi bakımından bazı olumsuzlukları da beraberinde getirmektedir. Gelişen pedagojik bilgiler ışığında 0-2 yaş döneminin önemi, tartışma kabul etmeyen bir gerçek hâline

gelmiştir. Çalışan anneler, bazı durumlarda bu süreci çalışarak geçirme mecburiyetinde kalmaktadırlar. Ülkemizde doğumdan önce ve sonra verilen 8 haftalık annelik ile doğumdan sonra verilen 10 günlük babalık izinleri, özellikle güvenli bağlanma açısından anne ve bebeğin ihtiyaçlarına yetersiz gelmektedir. Ayrıca babalık izninin kısalığı, çok hassas bir dönem yaşayan ve eşinin ilgisine muhtaç lohusa anne ve babasının ilgisine muhtaç olan bebek için de oldukça azdır. Bu noktada anne, baba ve bebeğin hem fiziksel hem de ruhsal sağlıkları açısından bu izinlerde en kısa zamanda düzenlemeler yapılmalıdır.

B. Kadınların anne olduktan sonra yasal olarak kullandıkları izinlerin yetersiz kalması neticesinde bu izin bazı anneler tarafından raporla uzatılabilmektedir. Bu durumda hayatının ilk birkaç yılını annesiyle geçiren çocuklarla geçirmeyen çocuklar arasında fırsat eşitsizliği doğmaktadır. Söz konusu izinlerin arttırılması, özellikle toplumdaki tüm anne ve çocukların eşit imkânlarla sahip olması bakımından da oldukça büyük önem arz etmektedir. Ne anneyi ne de çocukları bu durumda bırakmamak için en kısa zamanda yasal düzenlemeler yapılarak hem anneler hem de çocuklar arasında fırsat eşitliği sağlanmalıdır.

C. Çocuklarımızla kuracağımız bağın oluşmasında ya da güçlenmesinde birazcık bile olsa katkı sağlayabilmek umuduyla yapıldı bu çalışma. Çünkü toplum olarak herkes, anneleri mutlu etmekten, onların hayatını kolaylaştırmaktan ve de yeni nesillerin sağlıklı yetişmesinden sorumludur. Bu yüzden bu tarz çalışmaların sayısı arttırılmalı, bu çalışmalardan bir şekilde anneler de haberdar edilmelidir.

D.Kadınlara anne olmaya karar verme aşamasında psikolojik destek verilmelidir. Kadınların toplum baskısıyla, eşinin isteğiyle ya da yaşının geldiği gibi düşüncelerle anne olmaya karar vermesi, tam olarak hazır olmayan anne adayı ve bebeği için olumsuz sonuçlar doğurmaktadır. Anne olma kararının daha bilinçli bir şekilde verilmesine uzmanlar tarafından yardımcı olunmalıdır. Bununla birlikte hamilelik ve doğum sürecini dışarıdan izleyen baba adayına da sürece daha kolay uyum sağlaması için eğitimler verilmelidir. Çünkü çocuk bakma sorumluluğu sadece anneye ait değildir, bu sorumluluk karı- koca arasında paylaşılarak yürütülmesi gereken bir alandır.

E. Kadınlara sadece anneliğe karar verme sürecinde değil, anne olduktan sonra da psikolojik destek devam etmelidir. Çünkü annelik, kimi zaman kadının içindeki

travmaları açığı açıkaran bir etken olabilmektedir. Özellikle ilk anneliklerde kadın, duygusal açıdan zorlanabilmektedir. Geçmiş yaşantısının gölgesinde bir annelik performansı sergiliyor da olabilir. Ayrıca lohusalık süreci de düşünüldüğünde kadınların anne olduktan sonra da profesyonel bir yardım alması oldukça önemlidir. Alınan bu yardımın içeriğinde de mutlaka travmalar ve kendine özgü annelik modeli oluşturma konuları bulunmalıdır.

F. Kadınların anne olmaya karar verme, hamilelik ve annelik süreçlerinde profesyonel destek almaları, devlet kontrolünde olmalıdır. Yani bu yardım süreci, yasal zemine oturmalı ve maddi açıdan da devlet desteği içermelidir. Çünkü maddi durumu iyi olan insanlar, bu yardım sürecini gerçekleştirebilmekte ancak kadınların bir kısmı da gerçekleştirememektedir. Bu durumda maddi yetersizlik yaşayan aileler, bu hassas süreci çok zor atlatabilmekte ve özellikle anne- çocuk birinci dereceden etkilenebilmektedir.

G. Evli çiftlere ve ebeveynlere anne- babalık eğitimi verilmeli, hatta bu eğitimi almak zorunlu hâle gelmelidir. Bu eğitim, devlet desteğinde olmalı ki toplumun zengin kesimine hitap etmemeli sadece. Bu eğitim başta pedagojik bilgiler olmak üzere birçok alanda kadın ve erkeğe ebeveynlik noktasında yol gösterici olmalıdır. Her şeyden de önce bu tür eğitimlerle ebeveynlere yalnız olmadıkları, onların içinde bulundukları insan yetiştirme sürecine toplum olarak da değer verildiği mutlaka hissettirilmelidir.

Mutlu çocukları, ancak mutlu anneler yetiştirebilirler. Bir anne mutlu olursa tüm aile mutlu olur ve bir annenin mutluluğundan tüm toplum sorumludur. Bu çalışma, bu sorumluluğu hissettiğimi gösteren bir kanıt ve anne-çocuk bağlanmasını sağlama yolculuğunda annelere sunmaya çalıştığım küçücük bir katkı niteliğindedir.

KAYNAKÇA

- Ağlı, E.,&Tor, H.(2016). Cumhuriyetin İlanından Günümüze Türk Kadınlarının Eğitim, Sosyal ve Siyasal Hayattaki Durumlarının Değerlendirilmesi.*International Journal of Social Sciences and Education Research*, 2(1), 75-86.
- Akarkan,S.(2016).Nazan Bekiroğlu'nun Son Romanı Mücellâ. *Sanal Türkoloji Araştırmaları Dergisi*,1(2), 8-16.
- Akyol, A. (2018). *Anneliğin Kadın Çalışanlar Üzerine Etkileri: Yorumsamacı Bir Alan Araştırması* (Yayımlanmamış doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Andrews, V. C., (1981). *Çatı*(Çev. F. Doruker). Altın Kitaplar Yayınevi.
- Angelou, M., (2014). *Annem ve Ben*(Çev. S. Er). Everest Yayınları.
- Austen, J., (2021). *Gurur ve Önyargı*(Çev. İ. Yüce Almaç). Doğan Kitap.
- Avcı, Ü. E. (2019). *Evlât Edinen, Koruyucu Annelik Yapan ve Biyolojik Anne Olan Kadınların Annelik ile İlgili Görüşlerinin İncelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Aydoğan, T. (2019). *Yeni Süper Annelik Rolünün Medyadaki Yansımaları: Facebook'ta Süper Annelik* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aytmatov, C.,(2021). *Gün Olur Asra Bedel*(Çev. M. Özgül). Ketebe Yayınları.
- Aytmatov, C., (2017). *Elveda Gülsarı*(Çev. M. Özgül). Ötüken Yayınları.
- Bahar, B. (2019). *Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Kadının Annelik Rolü: Elisabeth Badinter ve Eleştirel Annelik Teorisi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bayram, B. (2022). *Sosyal Medya Kullanımının Annelik Yaşantısı ve Annenin Psikolojik Sağlığı ile İlişkisi: Sosyal Karşılaştırma Eğilimi ve Mükemmeliyetçiliğin Aracı Rolü* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Türkiye Cumhuriyeti Acıbadem Mehmet Ali Aydınlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bekiroğlu, N., (2015). *Mücellâ* (1. Baskı). Timaş Yayınları.
- Brown, C., (2021). *Sol Ayağım*(Çev. F. Kahraman). Nora Yayınları.
- Buck, P. S., (1970). *Ana*(Çev. N. Yeğınobalı). Cem Yayınevi.
- Budayıcıoğlu, G., (2022). *Hayata Dön* (15. Baskı). Doğan Kitap.
- Burus, D. (2017). Şükûfe Nihal'in Yazılarında Kadın. *Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi (KOUSBAD)*.6. 39-60.
- Cori, J. L., (2022). *Annenin Duygusal Yokluğu*(Çev. B. S. Haktanır). Koridor Yayıncılık.
- Çokoğullar, E.,& Bozaslan, B. M. (2014). Eğitim ve Eşitlik Talebiyle Şekillenen Osmanlı Kadın Hareketinin Milliyetçi Söyleme Eklemlenmesi. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 54(1), 171-190.
- Demirkıran, B., (2019). *Terapi Günlükleri* (2. Baskı). Gün Yayıncılık.
- Devecigil, N., (2021). *Işığın Yolu* (30. Baskı). Doğan Kitap.
- Donoghue, E., (2011). *Oda*(Çev. G. Ç. Güven). Doğan Kitap.

- Dönmez, D. (2019). *Yeni Nesil Ebeveynlik ve Sosyal Medya Bağlamında Blogger Anneler* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Draper, S. M., (2021). *İçimdeki Müzik*(Çev. Z. Kürük). Timaş Yayınları.
- Duman, H. (2016). *Feminist Teoloji Bağlamında Mary Daly'nin Felsefesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Duygulu, S., (2018). *Yeni Nesil Ebeveynlik ve Helikopter Aileler*(1. Baskı). Destek Yayınevi.
- Ekşi, Ü. (2022). *Yetişkin Kadınların Algıladıkları Çocukluk Dönemi Annelik Becerileri ile Hâlihazırdaki Psikolojik Sağlık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ergül, G.,& Yıldız, S. (2021). Sosyal Medyada Sosyal Annelik: Instagram Anneliği. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(2), 611-627.
- Erikçi, M. (2005). *Ana Baba Yoksunluğunun 9-15 Yaş Grubu Çocukların Benlik Kavramı Üzerindeki Etkilerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Euronews. (2021, Ekim 30). ABD, dünyada ailelere ücretli doğum izni vermeyen 7 ülkeden biri. <https://tr.euronews.com/2021/10/30/abd-dunyada-ailelere-ucretli-dogum-izni-vermeyen-7-ulkeden-biri>
- Euronews. (2020, Haziran 2). Finlandiya'da artık babalar da annelerle eşit paralı doğum iznine sahip. <https://tr.euronews.com/2020/02/06/finlandiyada-artik-babalar-da-annelerle-esit-parali-dogum-iznine-sahip>.
- Fallaci, O., (2019). *Doğmamış Çocuğa Mektup*(Çev. P.Kür). Can Yayınları.
- Faulkner, W., (2021). *Döşegimde Ölürlen*(Çev. M. Belge). İletişim Yayınları.
- Feminist Bellek. (2021, 5 Ocak). <https://feministbellek.org/annelik/>
- Fitch, J., (2000). *Beyaz Zakkum*(Çev. M. E. Kapucuoğlu). Epsilon Yayınevi.
- Gergedan.press (2020, 14 Ekim). Osmanlı'dan Günümüze Kadın Hareketleri- III. <https://gergedan.press/turkiyede-kadin-hareketleri-iii-8421/>
- Gorki, M., (2021). *Ana*(Çev. M. Bahar). İskele Yayınları.
- Güler, S. Ü., (2019). *Cennetin Bir'inci Günü* (2. Baskı). Arkadya Yayınları.
- Güntekin, R.,(2018). *Acımak*. İnkılap Yayınevi.
- Hançer, Ayşegül. (2018). Toplumsal Cinsiyet Öznesi Olarak Kadının “Annelik” Kimliğine Eleştirel Bir Bakış. *Akdeniz Kadın Çalışmaları ve Toplumsal Cinsiyet Dergisi*, 1(2), 177-202.
- Hannah, K., (2011). *Kış Bahçesi*(Çev. E. Kılıççı). Pegasus Yayınları.
- İlkadimlerim. (2019, Ocak 4). Anne-Bebek Güvenli Bağlanması Nedir? <https://ilkadimlerim.com/anne-bebek-guvenli-baglanmasi-nedir>
- İndyturk.com (2019, Haziran 14). UNICEF aile dostu ülkeleri açıkladı: Estonya'da doğum izni 85 hafta. <https://www.indyturk.com/node/41641/haber/unicef-aile-dostu-ulkeleri-acikladi-estonyada-dogum-izni-85->

- Kalpakkı, F. (2016). Elif Şafak'ın Siyah Süt Romanında Kadın Olmak ya da Olamamak. *Munzur Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(8), 31-39.
- Kankurdan, Şeyda. (2020). *Ebeveynliğin Dönüşümü ve Paronoyak Ebeveynliğin Sosyo-kültürel Temelleri* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kaplan, M. Z. (2018). *Annelik Sosyalizasyonu ve Sosyal Medya: Instagram Örneği* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kaplan, Z. (2018). Geleneksel ve Modern Kısılacında Annelik: 19. Yüzyıl Türk Romanında Aile Dinamiklerinin Anne Aleyhine Dönüşümü. *Uluslararası Beşeri Bilimler ve Eğitim Dergisi*, Erciyes Üniversitesi Edebiyat Fakültesi 1. Dil ve Kültür Çalışmaları Öğrenci Sempozyumu Özel Sayısı, 131-148 .
- Kaplan, Z. (2021). *19. Yüzyıl Türk Romanında Annelik Olgusu (1870-1900)* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Karataş, Z. (2015). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri, *Manevi Temelli Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 62-80.
- Karatay, H.,(2010). *Ana* (2. Baskı). Çıra Yayınları.
- Kesen, H. (2019). *Feminist Teori ve Annelik: "Feminist Politika (2009-2015) ve Amargi Dergilerinde (2006-2015) Annelik Olgusu* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Afyonkocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Köklü, E. (2022). *Türk Edebiyatındaki Kadın Yazarların Romanlarında Annelik Temsillerinin Feminist Kuramlarla Analizi: Aysel Özakin, Erendiz Atasü, Peride Celal, Sevgi Soysal*(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Küçük, M. A. (2020).İşlevsellik Bağlamında Türk Mitlerinde "Annelik" Olgusu. *Milli Folklor*. 16(126), 27-39.
- Lessing, D., (2020). *Beşinci Çocuk*(Çev. N. Elçi). Tudem Yayın Grubu.
- Lecaj, F. (2019). *Yeni Nesil Annelik ve Yeni Medya İlişkisi Blogger Anneler Örneği* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Magorian, M., (2022). *İyi Geceler Bay Tom*(Çev. S. Çingay). Beyaz Balina Yayınları.
- Mağden, P., (2012). *Biz Kimden Kaçıyorduk Anne?* (1. Baskı). Everest Yayınları.
- Mahmudî, B.,(2016). *Kızım Olmadan Asla*(Çev. Ç. Samsunlu). Yakamoz Kitabevi.
- Mozart Cultures. (2020, Aralık 11). Toplumsal Bir Gözlem ve Eskimeyen Bir Hikaye: Gurur ve Önyargı. <https://mozartcultures.com/toplumsal-bir-gozlem-ve-eskimeyen-bir-hikaye-gurur-ve-onyargi/>
- Muhsen, Z., (2012). *Annemi Bir Kez Daha Görebilsem*(Çev. F. Payzın). Yakamoz Yayınları.
- Naç, A., (2021). *Beni Bu Kadar Sevme Anne* (11. Baskı). Doğan Kitap.
- Nothomb, A., (2020). *Acıyla Çarp Kalbim*(Çev. Ayşe Ece). Turkuaz Yayıncılık.
- Özaydınlık, Kevser. (2014). Toplumsal Cinsiyet Temelinde Türkiye'de Kadın ve Eğitim. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, (33), 93-112.

- Özdemir, M. (2010). Nitel Veri Analizi: Sosyal Bilimlerde Yöntembilim Sorunsalı Üzerine Bir Çalışma. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1), 323-343.
- Özdemir, J. (2022). *Postpartum Dönem'deki Uykusuzluk, Yorgunluk ve Depresyonun İlk Kez Anne Olan Kadınların Annelik Rolüne Etkisi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). ErzincanBinali Yıldırım Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Özgen, G. (2021). *Kuşaklararası Annelik Bağlamında Ehil Annelik: Orta Çocukluk Döneminde Çocuğu Olan Annelerin Annelik Süreçleri ve Deneyimleri Üzerine Bir Araştırma* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Palacio, R. J., (2020). *Mucize*(Çev. B. Sirman). Pegasus Yayıncılık.
- Picoult, J., (2020). *Ayrılık Vakti*(Çev. S. Göktaş). April Basımevi.
- Sabit Fikir. (2011, Mayıs 18).Anahtarı başkasındaysa, oda sana ait mi olur, yoksa senin sahibin mi olur?<http://www.sabitfikir.com/elestiri/anahtari-baskasindaysa-oda-sana-ait-mi-olur-yoksasenin-sahibin-mi-olur>
- Sabahoğlu, Ö. (2022). *Şiddete Maruz Kalan Kadınların, Annelik Deneyimlerinin İncelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Sadikoğlu, Z. Z. (2022). Modern Türk Aile Yapısında ve Kadınların Uğraşlarında Değişme. *TESAM Akademi Dergisi Journal of TESAM Academy*, 9(1), 317-347.
- Safsoylu, C. (2022). *Anne Çocuk Oyun Etkileşimine Bağlı Olarak Annelik Algısının İncelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Sağlam Can, E.,& Can, M. (2018). Çok Sesli Bir Trajedi: Döşegimde Ölürken A Polyphonic Tragedy: As I Lay Dying. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi / The Journal of International Social Research*,11(60), 172-178.
- Sami, Ş., (1996). *Kadınlar*. Gündoğan Yayınları.
- Sever, M. (2015). Kadınlık, Annelik, Gönüllü Çocuksuzluk: Elisabeth Badinter'den Kadınlık mı Annelik mi? Tina Miller'dan Annelik Duygusu: Mitler ve Deneyimler ve Corinne Maier'den "No Kid" Üzerinden Bir Karşılaştırmalı Okuma Çalışması. *Fe Dergi: Feminist Eleştiri*, 7(2), 72-86.
- Soysal, A. Ş., Bodur, Ş., İşeri, E.,& Şenol, S. (2005). Bebeklik Dönemindeki Bağlanma Sürecine Genel Bir Bakış (Derleme). 88-99.
- Stiffelman, S., (2018). *İnatlaşmadan Ebeveynlik*(Çev. A. Cebenoyan). Doğan Kitap.
- Sukha Bilge. (2021, Nisan 24). Gün Olur Asra Bedel- Cengiz Aytmatov Hakkında. <https://www.sukhabilge.com/post/g%C3%BCn-olur-asra-bedel>
- Sumeli, İ. (2022). *Annelik Algısı ile Ebeveyn Özyeterliği Arasındaki İlişkinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi*(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Medeniyet Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Şafak, E., (2021). *Siyah Süt* (108. Baskı). Doğan Kitap.
- TDK (2022). <https://sozluk.gov.tr/>
- Yardım, G.,& Bedir Erişti, S. D. (2021). Sosyal Medyadaki Kültürel Kimliklerin Dönüşümü Odaklı “Blogger Anne” Kimliklerinin İncelenmesi. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, (35), 485-509.

- Yeni Şafak. (2015, Kasım 7). Tüten bir baca kadar hayatı haber veren ne? <https://www.yenisafak.com/hayat/tuten-bir-baca-kadar-hayati-haber-veren-ne-2338242>
- Yıldız, E. (2019). *İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerinin Annelik Değerine Yükladıkları Anlamların Metaforlar Aracılığıyla İncelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yıldız, R. (2019). Maksim Gorki'nin Ana Eseri Üzerinden Sosyalist Realizm ve Edebiyatta Propaganda-Antipropaganda. *Turkish Studies Language and Literature*, 14(4), 2247-2260.
- Zileli, I.,(2018) *Gözlerini Kaçırma* (1. Basım). Everest Yayınları.
- Zola, E., (2020). *Bir Aşk Sayfası*(Çev. M. Bahar). İskele Yayıncılık.

ÖZGEÇMİŞ

Ad Soyad: Lutfiye Asena KÜÇÜK	
Eğitim Bilgileri	
Lisans	
Üniversite	Karadeniz Teknik Üniversitesi
Fakülte	Fatih Eğitim Fakültesi
Bölümü	Türkçe Öğretmenliği
Yüksek Lisans	
Üniversite	
Enstitü Adı	
Ana Bilim Dalı	
Programı	
Makale ve Bildiriler (Varsa)	
1.	
2.	